Imprimatur,

H. ALDRICH.

Vicecan.

Januar. 1. 169$\frac{2}{3}$.

Imprimatur,

H. ALDRICH.

Vicecan.

Januar. 1. 169$\frac{2}{3}$.

M Davison Joh Coll Cant.

M. VELLEII PATERCULI

Quæ supersunt.

Cum VARIIS LECTIONIBUS Optimarum Editionum; Doctorum Virorum CONJECTURIS & CASTIGATIONIBUS;

ET

INDICE LOCUPLETISSIMO.

Præmittuntur

ANNALES VELLEIANI.

E THEATRO SHELDONIANO.
Anno Dom. 1693.

ANNALES
VELLEIANI,
SEU
VITA
M. VELLEII PATERCULI
Pro *temporum* ordine, diſpoſita.

Ab *adoptione Tiberii* anno *Varr.* 757. incepit *novennium* militiæ *Velleii* ſub eodem *Tiberio*.

§. I. NATALEM Velleii *noſtri* annum *ego ita eliciendum exiſtimo.* [1] Finita Equeſtri militia, Quæſtorem *ſe* deſignatum *fuiſſe dicit, cum deficeret* Maroboduus, *ſocioſque defectionis, non* Germanos *modo, ſed* Pannonios *etiam &* Delmatas, *adſciſceret. Hanc defectionem anno urbis* Varroniano 759. *tribuit* Dio. [2] *Sic tamen ille ut* plurium annorum *geſta in unum eundemque annum conferat. Hoc enim anno* ortum *belli* Germanici *memorat,* primamque Tiberii *in* Germanos *expeditionem. Sed propria* hujus anni *acta hujus belli* ultima *fuiſſe intellexit, quæ erant cum hoſte* Maroboduo, *ſociiſque ejus* Pannoniis *atque* Delmatis. *Id quod verum fuiſſe noſter nos docuit ipſe* Velleius, *qui in belli hujus progreſſibus deſignandis* Dione *certior eſt teſtis atque accuratior. Sic itaque* Velleius. [3] Adoptatum *ille* Tiberium *teſtatur V. Kal.* Julias, Junii *nimirum die* XXVII. *ſub Coſs.* Ælio Cato *&* Sentio Saturnino, *qui anno* Varroniano 757. *magiſtratum inibant. Mox autem ab* adoptione *in* Germaniam *miſſum eſſe idem docet* Velleius[4]. Non diu (*inquit*) vindi-

1 *Vell.* L. II. c. 111. 2 *Dio* L. LV. 3 *Vell.* L. II. c. 103. 4 *Vell.* L. II. c. 104.

a cem

cem custodemque imperii sui morata in urbe Patria, protinus in Germaniam misit. *Itaque ipso* illo *anno, quo fuerat ab* Augusto adoptatus, *missus in* Germaniam *est* Tiberius. *Inde factum ut illius anni* [1] Æstiva *in mensem usque* Decembrem *perduxerit*. Æstiva *nimirum intelligit* Velleius militaria; *quæ* hibernis *opponebantur, itidem* militaribus. Æstiva, *inquam, rebus* gerendis *apta, quæ sub* pellibus *egerit exercitus, & in* castris, *pro re nata*, mobilibus; *cum* hiberna *in* castris *soleret agere potius* stativis. *Nec sane res à* Tiberio *hoc ipso anno gestæ patiebantur, ut, qui post* Junii *xxvii. in* Germaniam *venerat, in* hiberna *sese ante mensem* Decembrem *recipere potuerit.* Subactos *enim tradit* Velleius *hoc anno* Caninefates, Attuaros, Bructeros, receptos in fidem Cheruscos, transitum Visurgim, penetrata Germaniæ ulteriora. *Obstat præterea ne in sequentem annum rejiciatur* Germanica *illa* Tiberii *expeditio, quod* [2] operum ejus per annos continuos IX. se spectatorem *fuisse, aut* adjutorem, *jactet ipse* Velleius. *Exire illi anni non poterant ante annum* Varronianum 765. *quo rediit è* Germania *ita* Tiberius *ut eo* nunquam *postea sit reversus, paulo tamen antea quam parem acciperet cum* Augusto *in provincias potestatem. Ita certum est res* Tiberii *in* Germania *gestas hoc ipso* adoptionis *anno* 757. initium *accepisse. Fieri aliter non potuit ut vel minimam anni* noni *partem* Velleius *egerit in militia* Tiberii.

Acta anni 758. §. II. *Sequitur in* Velleio *annus alius, cujus* vere ineunte *redierit* Tiberius *in* Germaniam. *Jam* [3] perlustratam *dicit* armis totam *fuisse* Germaniam. *Jam* victas gentes pæne nominibus incognitas. *Jam* receptas Cauchorum nationes. *Jam* fractos Langobardos, gentem etiam Germana feritate ferociorem. *Jam* ad quadringentesimum miliarium à

1 *Vell.* L. II. c. 105. 2 *Vell.* L. II. c. 104. 3 *Vell.* L. II. c. 106.

Rheno

Rheno uſque ad flumen Albim Romanum cum ſignis perductum fuiſſe tradit exercitum. *Hæc hujus anni geſta huic* æſtati *tribuit* Velleius. *Certior nimirum ille, pariterque minus confuſus*, Dione[1] *teſtis, qui* triennii *integri acta* anno illo *memoravit quo triennium* exierit. *Et tamen ne fidem illi detrahamus, ſunt etiamnum in* Dione plurium *annorum ſatis luculenta veſtigia. Hæc enim erat*[2] ſecunda *illa* Tiberii *in* Germanos *expeditio*, ſecundi *nimirum* anni *hujus belli* Germanici, *quo* (*accerſito in* Germaniam Delmatiæ *Præfecto* Valerio Meſſalino) Delmatis Pannoniiſque *occaſionem oblatam teſtatur* Dio *rerum novandarum. Binas enim* uno *eodemque* anno, *& in eandem* provinciam *expeditiones fuiſſe parum veriſimile eſt. Hæc etiam*[3] ſecunda *illa* pax *tam à* Tiberio *quam etiam* Sentii Saturnini *opera*, *eodem* Dione *teſte*, Germanis *conceſſa*, *quem tamen certe* Saturninum, *in hoc ipſo bello* Germanico *ſocium habuit* Tiberius. *Tum in* hiberna reductis legionibus *ad* urbem *ipſe properat* Tiberius. *Sic enim noſter docet* Velleius[4]. *Proinde miror cur* ſæpe revocatum *ab* Auguſto *dicat tamen* perſeveraviſſe[5] Suetonius. *Errore aliquo illum ſuſpicor ad bellum hoc* Germanicum *retuliſſe*, *quod auctor ejus rectius ad ſecutum* Delmatarum Pannoniorumque *bellum retulerat. Tunc enim certe* Tiberium *de* mora *ſuſpectum agnoſcit* Dio[6]. *Ex quo illum* ſæpe revocatum *facile colligimus. Hæc ſane niſi de anno* Varroniano 758. *intelligi non poſſunt.*

Deſunt in *Velleio* acta anni 759. quo

§. III. *Tum demum ſequitur motus* Marobodui, *quo* concitatata eſt ad arma

1 *Dio* L. LV. anno 759. 2 *Dio* ib. ὅτε Τιβέριος ἐπὶ τοὺς Κελτοὺς τὸ δεύτερον ἐστράτευσε &c. 3 *Dio* ib. ἐπειδὴ μὴ μόνον ἅπαξ, ἀλλὰ καὶ δεύτερον φοβηθέντες αὐτοὺς, ἐσπείσαντο. 4 *Vell.* L. II. c. 106. 5 *Suet.* Tib. c. 16. 6 *Dio* L. LV. anno 760.

anno *auxilia* ad *Tiberium* duxit *Velleius.*

non Marcomannia *modo, sed &* Pannonia *etiam atque* Delmatia. *Et solum tamen* Maroboduum *proximo anno aggredi statuisse* Tiberium *disertis testatur verbis idem ipse* Velleius. [1] *Eo fine* Sentio Saturnino mandatum, excisis continentibus Hercyniæ silvis, ut legiones Boiohœmum, quæ regio erat Marobodui, duceret. Bohemia *illa fuisse videtur hodierna. Hæc ille superioris anni, ut videtur, fine.* Saturninum *enim* Tiberio *comitem addit* Velleius, *post* hiberna, *cum aggrederetur* Maroboduum, *ipse* Tiberius. *Hic ego* lacunam *in* Velleio *esse suspicor,* (*de qua tamen nulla adhuc apud Eruditos, quod quidem sciam, hactenus suspicio*) *qua* belli exitum *quem hoc anno* tertio *habuerit, distinctius enarraverit.* Locum lacunæ *fuisse puto post verbum* duceret. *Sequuntur deinde illa*: [2] Ipse à Carnunto, qui locus Norici regni proximus ab hac parte erat, exercitum, qui in Illyrico merebat, ducere in Marcomannos orsus est. *Nam non cohærent illa cum verbis proxime præcedentibus. Quis enim quæso* ipse *ille de quo meminit* Velleius, *qui* exercitum *illum duxerit qui merebat in* Illyrico? *Non aliquis certe cujus mentio* præcesserat *in* Velleio. *Non ipse* Tiberius, *qui jam erat, non in* Illyrico, *sed* Germania, *de quo etiam, paucis interpositis, illa subjungit*: Præparaverat jam hiberna Cæsar ad Danubium. *Alius itaque à* Cæsare *Præfectus ille exercitus* Illyriciani. *Multo minus* Saturninus *qui* alia *prorsus* via *missus in* Maroboduum *fuerat à* Tiberio. *Non alius erat* ipse *ille à* Velleio *memoratus quam* Valerius Messalinus, *quem* Illyrico præpositum *agnoscit ipse* [3] Velleius, Delmatiæ *ac* Pannoniæ [4] Dio. *Duas enim illas provincias* Illyrici *communi nomine complectebantur. Accivit illum ex* Illyrico Tiberius.

1 *Vell.* II. c. 109. 2 *Vell.* ib. 3 *Vell.* L. II. c. 112. 4 *Dio* L. LV. an. 759.

Conve-

Convenitque iter à Velleio *designatum.* Carnuntum *in* Pannonia *ponunt* Veteres. *Recteque eo* Panno-niæ Delmatiæque *Præfectus iter fecerit* Tiberium *versus qui* hiberna *ad* Danubium *paraverat. Recte nimirum moturus in* Maroboduum *&* Marcoman-niam. *Desunt ergo acta* tertii *hujus anni in* Maro-boduum. *Deest & prima* Valerii Messalini *mentio unde pendebant ea quæ postea sequebantur. Hæc tamen obiter. Adhuc certe durasse bellum ex ipso discimus* Velleio. [1] Fractas *nimirum testatur ille* post adoptionem continua triennii militia Germaniæ vires. *Tria nimirum intelligit* æstiva, *& ab* adoptio-ne *ipsa deducta* continua. *Ita* æstatis *hujus partem saltem aliquam impenderit in bellum* Germanicum *adversus* Maroboduum. *Idque innuit, ni fallor, eti-am in eo* Velleius [2], *quod bellum* Gætulicum, *unde* Cossus *gentilitium* Gætulici *cognomen familiæ meru-it, ante proximum quod sequebatur bellum* Delma-ticum *fuisse doceat* paucos annos. *Hoc bellum* [3] Dio *eodem tempore cœpisse dicit quo & aliud illud in* Germania. *Ita aliquot* annorum *fuerit oportet* coæ-vum *quoque bellum in* Germania. *Et sane post* du-plicem *illam,* pacem tertiam *præterea memorat* [4] Dio, *quam tamen* celeriorem *agnoscit propter motus* Pan-nonicos *atque* Delmaticos. *Et tamen hac eadem* æsta-te *motus illos cœpisse necesse est. Moverat* Messali-nus *ad* Tiberii, *ut è* Velleio *discimus,* [5] hiberna. *Ita-que initio* æstatis *antea quam* hiberna *reliquerat, aut in* hostem *moverat, ipse* Tiberius. *Mox à dis-cessu ejus,* cunctatione, [6] Dio *inquit,* abrupta, *arma capiunt* Delmatæ *atque* Pannonii. *Inde* pax *illa cum* Maroboduo, *quam fuerat alioqui futura*, celerior. *Inde reversus è* Germania Tiberius, *præmissus in provinciam suam* Messalinus *ea gessit quæ* primæ

1 *Vell.* L. II. c. 122. 2 *Vell.* L. II. c. 116. 3 *Dio* ib. 4 *Dio* ib. 5 *Vell.* L. II. c. 111. 112. 6 *Dio* ib.

belli

belli Pannonici æſtati *tribuit* [1] Velleius. *Addit idem notam temporis aliam*, ſubitam *nimirum*, *cum agerentur illa*, rebellionem. *Itaque defectionis* initio *rediiſſe neceſſe eſt è* Germania Tiberium, *& brevem adeo ejuſdem fuiſſe in eadem moram. Mox occupata eſt à rebellibus* Macedonia, *& brevi admodum tempore defectio longe lateque propagata eſt*, *ut non modo de ſua defenſione*, *ſed de* Italia *etiam* invadenda *cogitarint. Inde tantus ille* Romæ *terror*, *ut* Senatum *moneret* Auguſtus, [2] decimo die, ni caveretur, poſſe hoſtem in urbis Romanæ venire conſpectum. *Tum novæ illæ militum conſcriptiones*, *quibus tandem effectum eſt ut* XV legiones, paremque auxiliorum copiam *habuerit* Tiberius. *Tanto enim apparatu bellum illud in* Illyrico *à* Tiberio *geſtum memorat* [3] Suetonius. *Illorum* partem ab Auguſto traditam perduxit Velleius, [4] ad Tiberium, Quæſtor *jam* deſignatus, *in annum ſcilicet* ſequentem. *Sic illa omnia invicem cohærent*, *ut in alium* urbis, *quam dixi* annum Varronianum, *nempe* 759. *quadrare vix poſſit* Velleii *illa ad* Quæſturam *deſignatio.* Antiquiorem *non fuiſſe ex dictis conſtat. Sed ne quidem* ſerior *eſſe potuit. Ita enim matura erat*, *hac* æſtate, *rebellium defectio*, *ita* præſens *inde metus*, decimi *nimirum* diei *itinere urbi ipſi imminentium*; *ut in* annum alterum *proferri auxilia illa non potuerint. Imo* hoc *ipſo* anno junctos Velleius [5] *fatetur* exercitus, *aliunde nimirum accerſitos. Nec junctos modo*, *verum etiam* eo unde venerant remiſſos. *Ita nimirum* mature *ut* aſperrimæ hyemis initio regreſſus *poſtea* Siſciam *fuerit* Tiberius. *Et quidem hujus anni* hiberna Siſciæ Tiberio *fuiſſe atque* Meſſalino, *teſtem habemus diſertum* Dionem [6]. *Ita certum eſt*, *hoc ipſo*

1 *Vell.* L. II. c. 112. 2 *Vell.* L. II. c. 111. 3 *Suet.* Tib. c. 16. 4 *Vell.* L. II. c. 111. 5 *Vell.* L. II. c. 113 6 *Dio* L. LV. an. 759.

anno

anno, post initium æstatis, *& tamen ante* hyemis *etiam* initium, *appulisse* Velleium.

§. IV. *Convenit præterea quod* hoc fere *eodem* tempore Agrippam, qui eodem die, quo Tiberius, adoptatus ab avo suo naturali erat, & jam ante biennium, qualis esset, apparere cœperat, patris atque ejusdem avi sui [*Augusti*] animum alienasse sibi, *idem testetur* Velleius. [1] Biennium *illud ab* adoptione, *quæ tantos illi animos fecerat, arcessit. Quæ cum* eodem tempore *sit facta, quo & illa* Tiberii; *proinde fieri vix potest quin biennium hoc ipso desierit anno, de quo agimus,* 759. *Nova hæc, ut videtur, alienatio à* toga virili *cœpit, quam sumserit* Agrippa *anno superiori* 758. *Sic enim* Lucii Agrippæ *fratris* ferocia *prima apparuit cum* togæ virili *maturo* Caio *fratri* Consulatum *rogaret. Inde* Augusto *bonorum* paternorum *detentionem exprobravit, quod scilicet,* Romano *censu* vir, *esset jam in bonorum paternorum* possessionem *mittendus. Recte nimirum ille si* sui *fuisset* juris, *nec in* alienam potestatem, *cum* adoptaretur, *emigrasset. Paulo quidem* serius *ille, quam necesse erat,* togam *sumsit, qui* anno *illo, quo fuerat* adoptatus, *annum ætatis expleturus erat XV. natus nimirum anno urbis* Varroniano *exeunte* 742. *cujus mense* Martio *decesserat pater* Agrippa, *ipse* Postumus *proinde appellatus, quod post* mortem *patris fuisset editus. Proinde consentaneum est, ut* ferocia *illa mox ab* adoptione *manifesta obstiterit quo minus illi* togam *antea dederit* Augustus. *Id si verum sit, spatio aliquo* magno *interposito* adoptionem *sequi non potuit* prima *illa* ferocia; *nec alio quam hoc anno illud, quod* inde *cœpit, desinere* biennium. *Accedit porro quod, cum moram* Tiberii, *in hujus anni* fine, *suspectam, uti dixi, haberet* Augustus; Germanicum *deinde,* Tiberio *socium*

Hoc anno *Velleius* Quæstor *designatus* est.

[1] *Vell.* L. II. c. 112.

adjun-

adjunxerit. Germanici *miſſionem* Dio [1] *illam ſequentis anni* 760. *initio aſſignavit, qui etiam illam miſſionis* rationem *addit*, *quod* Agrippam *alioqui expeditioni illi deſtinatum jam* abdicaverat Auguſtus *atque* relegaverat. *Sic etiam hoc anno* 759. Agrippa *ſupplicio illo multatus fuerit*, *&* partem exercitus *ad* Tiberium Quæſtor *jam* deſignatus *duxerit* Velleius. *Ita conſtat undequaque* Quæſturam Velleii deſignatam *in hunc eundem, quem dixi*, urbis *annum* 759. *eſſe conferendam.*

Proinde annus urb. *Varron.* 759. idem erat *ætatis Velleii* XXIV. *abſolutus.*

§. V. *Hoc ita conſtituto*, ætatem *inde* Velleii *colligimus*, annumque, *de quo nemo hactenus*, natalem. Ætas Quæſtoria, *quæ eadem erat primæ in* Senatum *admiſſionis, annus erat* XXV. labens *nimirum, expleto anno duntaxat* XXIV. *Verum hoc fuiſſe noſtris ad* Spartiani Hadrianum [2] *Prælectionibus oſtendimus. Conſtabat nimirum illud ſpatium è duobus intervallis in* Romana *diſciplina* militari *notiſſimis. Aliud* pubertatis *erat*, *ad annum* ætatis [3] *XIV. quo jam elapſo*, togam virilem *ſumere ſolebant*, *togam* prætextam *exuere*, *etiam* Senatorum *filii. Inde* militiæ tirocinium [4] *cœpiſſe ibidem oſtendimus*, cujus X. ſtipendio *finito*, *tum demum licuit* adoleſcentibus *etiam* nobilibus *honores petere* Senatorios. *Horum honorum primum* Quæſturam *fuiſſe ibi etiam obſervavimus. Itaque* X. ſtipendio completo *annus erat* Quæſturæ *non quidem* ineundæ, *ſed* ambiendæ *tamen atque* [5] deſignandæ. *Talis erat* Velleii *illa*, *de qua hoc anno legimus*, Quæſtura, deſignata *duntaxat.* [6] Finitam *dixit hoc anno* militiam *ſuam* equeſtrem, *quæ tamen talis fuerit, vix dum intellexiſſe videntur viri alioqui hiſtoriæ* Romanæ *peritiſſimi, cum ſit*

1 *Dio* L. LV. 2 Præl. X. ad *Sp.* Adrian. §. 8. 14. 3 Præl. V. ad *Sp.* Adrian. §. 1, 2, 3, 4, 5, 6. 4 Præl. V. ad *Sp.* Adrian. §. 9. Præl. X. §. 9, 10. 5 Præl. X. ad *Sp.* Adrian. §. 12, 13, 14. 6 *Vell.* L. II. c. 111.

nihilominus,

nihilominus, *in re literaria* Chronologica, *vel momentosissima. Illam ergo intellexit* Velleius *militiam quæ viris etiam* familiarum senatoriarum *necessaria erat ad* honores, *uti dixi*, senatorios, *locumque in* Senatu *ipso capiendum.* Equestris *autem propterea appellata est*, *quod alia esset ab eorum* militia *qui ordine* Equestri *essent inferiores*, *&* *à* militia *etiam* senatoria. [1] Gregalium militum *stipendia* plura *fuisse probavimus*, *ad* honestam *scilicet* missionem, *&* emerita *rite capienda*, *nunc scilicet* XX. *annorum*, *nunc XVI*, *nunc XIV*, *nunc etiam XII*, *in militia nempe* prætoria. Nobilium *alia causa erat*, *quibus militiæ* præmia *proposita nulla erant* emerita, *sed* honores, *præsertim* senatorii. *Nec enim in* senatum *admissi sunt*, *etiam* censu *senatorio* nobiles, *ante* [2] annos *senatui* legitimos. *Nec satis erat* senatoria *etiam* ætas *sine* legitimis stipendiis. Decem *erant ad minimum* stipendia *ad* senatum *plane necessaria.* Interim *in* senatu *non erant*, *sed in* ordine *duntaxat* equestri, *familiarum quantumvis* nobilium pueri *atque* adolescentes. *Hoc adeo verum erat in familiis* privatorum senatoriis, *ut etiam tenuerit aliquatenus in* principibus *imperii* nondum *participibus*, *sed* heredibus *duntaxat atque* candidatis. *Ne quidem ipsis*, *ante* ætatem *legitimam*, *soli locum in* senatu, *soli* honores senatorios, *dedere* natales. *Quamvis* frequentiores, *fateor*, *legamus in illis* Annariæ *legis* indulgentias, *&* pauciorum *etiam* annorum *ætatem*, *in hac causa* legitimam. *Interim* puerorum nobilium [3] *turmis præerant*, pueri *ipsi* nobilissimi; *&* juventuti equestri, principes *ipsi* juventutis *appellari soliti. Erant itaque ipsi etiamnum* equites *&* militia *eorum hactenus proinde duntaxat* equestris. *Et plane* senatoriæ militiæ *opponitur* equestris *illa* militia Velleii. *Ipse se agno-*

1 Præl. X. ad *Spart.* Adrian. §. 13. 2 Præl. X. ad *Spart.* Adr. §. 8. 14.
3 Præl. XVIII. ad *Spart.* Adr. §. 9. 10.

ſcit, *cum* Quæſtor *eſſet tantummodo* deſignatus[1], *nondum fuiſſe* ſenatorem. *Et tamen* ſenatoribus *ſe* æquatum *obſervat*, *hoc ipſo nomine*, *quod* partem exercitus *ab urbe* traditi ab Auguſto perduxerit ad filium ejus. *Hoc nomine ſe* Quæſtoribus, *qui infimi omnium erant* ſenatores, *æquatum innuit*; *nec* deſignatis *modo*, *verumetiam magiſtratum illum quæſtorium* obeuntibus. *Ita nimirum* quæſtura ſuperioribus deſignata, *ut ad honorem quæſturæ* proximum ſuperioremque *fuiſſent* deſignati, tribunatum *ſcilicet. Sic enim* tribunatum *plebis* quæſtura *ſuperiorem probavimus*, [2] *ut* quæſturam *tamen* proxime *exceperit. Et tamen* deſignatus tribunus plebis *jam adhuc* Quæſtor *fuerat in magiſtratu ipſo conſtitutus*, *&* *proinde* Quæſtor *pluſquam* deſignatus. *Itaque* militiam *ſuam illam*, *qua* parti exercitus *ad* Tiberium *deferendi præfectus eſt*, equeſtri *ſua*, *itidem* militia, *ſuperiorem agnoſcit*, *&* *proinde* ſenatoriam. *Inde* miniſterium *illud ſuum* ſpecioſum *fuiſſe dicit*, *quod* Quæſtor *duntaxat* deſignatus, *nec adeo adhuc* Senator *ſenatoribus veriſque* Quæſtoribus *fuerit*, *per illud miniſterium*, æquatus. *Imo ita* quæſtoribus, *ut ne quidem* quæſtoriorum *ſummi* Tribuniſque *proximi*, *ad* tribunatum *quippe* deſignati, *quæſturæque gradum fere* egreſſi, *miniſterium illud fuerint dedignaturi. Sic facile intelligimus*, *præfecturam illam* exercitus *ad* Tiberium deferendi *non aliis credi ſolitam quam* ſenatoribus *ad minimum* quæſtoriis. *Sic intelligimus* nobilem *fuiſſe* Velleii *familiam*, *cujus* militia prima *non* gregalium *fuerit* militum, *ſed* equeſtris; *cujus* honores *deinde legimus* ſenatorios, *ſine mentione tamen impetrati* laticlavii, *quod* ille *jus* avitum *à majoribus acceperat. Inde &* legitimo tempore *hanc* Velleii quæſturam *fuiſſe diſcimus*, *quod* proxime *militiam ejus* equeſtrem *exceperit*, *ne quidem*

1 *Vell.* L. II. c. 111. 2 Prӕl. XII. ad *Spart.* Adrian. §. 4, 5.

dem ipſam ſtipendiis, *ut videtur*, legitimis *protractiorem. Inde* ætate quæſtoria ſenatoriaque uno *fuiſſe* anno *juniorem, cum* quæſtura *ejus fuerit duntaxat* deſignata, *anno nimirum* ſequenti *obeunda*; *cum etiam talis fuerit quæ* nondum *illum fecerat* Senatorem; *cum denique* ſtipendia *ejus* decem *à* togæ virilis *ætate*, *annoque adeo XIV. expleto numeranda exceperit*, *quo* tirocinium *inire ut plurimum ſolebant. Ita conveniunt omnia ut prædictus urbis annus* Varronianus 759. *cum anno* ætatis Velleii XX*IV*. *concurrerit* explendo. *Sic* natus *fuerit anno ejuſdem æræ* 735. *noſter* Velleius.

Militiam Velleius *equeſtrem* inivit anno Urb. V*arroniano* 749.

§. VI. *Hoc anno nimirum* exitum *habuere* decem *illa* ſtipendia, *quæ ille pro* militia *cenſet, uti vidimus*, equeſtri. *Ea proinde anno ejuſdem Epochæ* Varronianæ 749. cœperint *neceſſe eſt. Nec ſane pugnant quæ de hac eadem* militia *ſua alibi tradit ipſe* Velleius [1]. Initia ſtipendiorum *ſuorum fuiſſe dicit cum* Caius *Cæſar* Auguſti *nepos cum rege* Parthorum *in* Euphratis *ripa congrederetur. Erat annus ille* Varronianus, *ut videtur*, 753. Brevi, [2] *ut ait* Velleius, ſpatio *poſtquam innotuerant* Juliæ *Auguſti filiæ* Adulteria, *quæ* Auguſti *Conſulatu* ultimo *quem geſſit anno* Varroniano 752. emanaſſe *idem teſtis eſt* [3] Velleius: *Certe antequam* tribunitiæ *Tiberii* poteſtatis *primum* quinquennium *ad exitum perductum eſſet. Ait enim* Velleius *Caium* [4] Tiberio honorem omnem ut ſuperiori habuiſſe. *Atqui* heredibus *imperii* deſignatis *non potuit alia ratione* ſuperior *eſſe* Tiberius *quam* tribunitiæ poteſtatis. *Imo eam ipſam cauſam habuit in animo* Velleius. *Hac enim* tribunitiæ poteſtatis conſortione [5] æquatum *illum* Auguſto *fuiſſe dixerat. Hoc, inquam, nomine* civium poſt unum (& hoc

1 *Vell.* L. II. c. 101. 2 *Vell.* ib. c. 100, 101. 3 *Vell.* L. II c. 100. 4 *Vell.* ib. c. 101. 5 *Vell.* ib. c. 99.

quia volebat) eminentissimum. *Hoc ipso denique nomine* fulgorem *Tiberii* orientium juvenum initiis obstitisse. *Proinde innuit, futurum* alioqui, *ut* alios, *præter* Augustum, superiores *habuisset. Imprimis proculdubio illos, quos dixi,* Cæsares. *Imo illam ipsam ob causam* tribunitia potestate Tiberium *ornaverat* Augustus, *ut* ferociam Lucii *retunderet. Inde inter* causas *cur* Tiberius *secesserit, eam recenset* Suetonius, [1] *quod* adultis jam Augusti liberis, loco & quasi possessione usurpati à se secundi gradus sponte cessisset. *Et cum ageret de reditu* Tiberius *ab exilio* Rhodiaco, *elapso jam* potestatis tribunitiæ *quinquennio, illo potissimum est usus argumento, jam se* [2] securum *esse ab illa, quæ olim fuerat cum* Caio Lucioque, *æmulatione* ; *jam* corroboratos *illos, &* secundum locum facile tutari. *Imo, ne* aliò honorem *illum* Tiberio *habitum à* Caio *referamus* ; *monet ipse* Velleius [3], *præfectos provinciarum* omnes, visendi ejus [*in secessu*] gratia ad eum convenientes, semper privato (si illa majestas unquam privata fuit) fasces suos summisisse, fassosque esse, otium ejus honoratius imperio suo. *Hoc itaque exemplo* Caius *etiam ipsi* Tiberio *fasces* summiserit, *eumque pro* superiore *habuerit. Itaque* Tiberium superiorem *agnovit* Caius, *nondum elapso* tribunitiæ potestatis *quinquennio, quod tamen anno* 753. *desiisse alibi* [4] *probavimus. Proinde illius anni* finem *præcesserit oportet expeditio illa* Caii Parthica. *Sic tamen* initia *illa* stipendiorum *suorum intellexit* Velleius, *ut possit interim verissimum esse quod dixi,* aliud *fuisse eorundem &* antiquius initium, *ab anno usque* 749. *repetendum. Addit enim deinde Velleius* : [5] quem militiæ gradum ante sub patre tuo, M. Vinici, & P. Silio auspicatus in Thracia Macedoniaque, mox A-

1 *Suet.* Tib. c. 10. 2 *Suet.* Tib. c. 11. 3 *Vell.* L. II. c. 99. 4 Præl. XIX. ad *Sp.* Adr. §. 13, 21, 22. 5 *Vell.* L. II. c. 101.

chaia

chaia Asiaque, & omnibus ad Orientem visis provinciis, & ore atque utroque maris Pontici latere, haud injucunda tot rerum, locorum, gentium, urbium, recordatione perfruor. *Hic certe* militiam *habet* aliam *initiis illis* stipendiorum *suorum sub* Caio *Cæsare positis* antiquiorem; *& satis* laxam *illam, ut limitibus à nobis constitutis respondeat.* Plurium *enim* annorum *fuisse necesse est quæ sub* pluribus *fuerat* Præfectis, *& in* pluribus *itidem* provinciis. *Itaque* initia stipendiorum *ita intellexit, ut puto,* Velleius, *non ut* primam *militiæ* originem, *sed ut* mediam *ejus partem* priorem, *vocibus illis designarit. Nec sane incredibile est in duo* quinquennia *distributa fuisse* decem *illa ad honores* senatorios *necessaria* stipendia, *quanquam neminem habeamus* (*quod quidem sciam*) *veterum qui verbis id* expressis *testatus fuerit. Quod tamen, si verum fuerit; sic* initia *stipendiorum* primo quinquennio, finis ultimo, *fuerint assignanda. Sic* annuos *militum* tribunatus *in media parte divisos* [1] semestres *fecerant. Sic* tributorum redituumque *locationes* quinquennes *erant. Sic &* supremæ, *vel supremis* proximæ, *potestates,* censoriæ tribunitiæque; *erant etiam ipsæ per similia distributæ* quinquennia. *Nihil ergo vetat quo minus similia fuerint in* decennali *etiam* militia quinquennia. *Imo ita fuisse certum est, cum breviorem* decennali *militiam nullo unquam tempore ad honores* senatorios *necessariam legamus. Non his certe, de quibus agimus, temporibus* Augusti. *Ita necessario procedent nostra de* Velleii *anno* natali *ratiocinia. Nisi forte aut* togam Velleius prætextam *ultra annos* pubertatis *protraxerit, aut* tirocinium *à toga* pura *confestim non inierit. Erant, fateor, qui ita fecerint, sed* rari *admodum, à* negotiis *atque à* militia *abhorrentes. A norma autem, exemplisque fre-*

1 Præl. XII. ad Sp. Adrian. §. 6.

quentissimis

quentissimis longe omnium certissima est argumentatio. Eam autem alibi probavimus fuisse, ut anno ætatis *XIV. togam* virilem *sumserint*, *&* militiam *inierint. Nec est quod* Velleium *à norma discessisse suspicemur, virum certe, si quis alius, ingenio satis* militari. *Satis illud apparet è* militia *quam secutus est, non* civili *sed* castrensi. *Satis inde, quod* militiæ *gratia provinciam* quæstoriam *remiserit. Satis inde denique quod præmiis* militaribus *in triumpho* Tiberii *fuerit ornatus.*

Conveniunt *majorum* **à** *Velleio* **memoratorum ætates.**

§. VII. *Conveniunt porro cum hac* Velleii ætate *illorum* tempora *qui* Velleium *ipsum aliquo* cognationis *gradu contigerint. Successit* Velleius *patri suo in* Præfectura equitum *eo ipso anno, quo* adoptatus *est* Tiberius, Varroniano 757. *Inde facile suspicamur*, *adhuc* ætate militari *fuisse* patrem *ejus, quæ, his præsertim*, *de quibus agimus, temporibus anno concludi solebat LX. Esto autem. Fuerit pater* Velleii *illo anno* sexagenarius, *&* honesta *proinde* missione *à* Tiberio *dimissus. Sic* natus *fuerit anno* urbis 697. Avum *porro suum dicit* [1] C. Velleium *tunc se* gladio transfixisse *cum fugeret à* Neapoli *pater Tiberii* Tiberius *& ipse* Claudius Nero. *Incidit* fuga *illa in annum belli* Perusini, *urbis scil.* 714. *vix bimo* [2] *Tiberio imperatore* (*qui natus fuerat anno* Varroniano [3] 712. Novemb. *xvi.*) *& paulo ante reditum* M. Antonii. *Certe ante ludos* Apollinares, *ut observavit Cl.* [4] Norisius. *Illo ergo anno* junior *pater* Velleii *esse non potuit*, *si quidem ipse* C. Velleii filius *fuerit, & è* gente *ipse quoque* Velleia. *Proinde* media *fuerit ætate necesse est inter annum* 43. *&* 60. *Satis nimirum commode, cum annum ageret* filius, *pro nostris rationibus*, *XXII. Subscripsit præterea* [5] patruus

1 *Vell.* L. II. c. 76. 2 *Vell.* L. II. 75 94. 3 *Suet.* Tib. c. 5. 4 *Noris.* Cenot. *Pis.* 5 *Vell.* L. II. c. 69.

Velleii

Velleii Capito *in* C. Cassium *anno æræ* Varronianæ 711. *quo* Julii *interfectoribus, aqua ignique damnatis interdictum est lege* Pedia. *Fieri quidem potest ut* patruus magnus Velleii *fuerit ille* Capito, *&* *vox adeo* magnus *omissa fuerit in* unico *illo, unde prodiit* Velleius, *MS. Nihil tamen pugnat quo minus* patruus Velleii *esse potuerit, modo* patre *ejusdem fuerit aliquanto* major. *Patruus ille certe, cum fuerit, illo ipso anno, jam* senatorius, *annum ætatis XXV. superarit oportet. Nec* multo *majorem fuisse exinde verisimile est, quod* senatorium *illum* tantummodo Velleius *appellarit*; *non* Tribunitium, *aut* Ædilitium, *nedum* Prætorium *seu* Consularem. *Superiori enim titulo aliquo fuisset insigniendus si quidem superiorem aliquem in senatu* gradum *fuisset consecutus. Fieri etiam præterea potuit ut annos* militares *egressus, castra tamen secutus fuerit pater* Velleii. *In militibus* gregariis *frequentissimi erant, post* missiones, veterani *atque* evocati. *Nec deerant exempla in* militia *etiam* senatoria. Avo *præterea illi suo* Caio Velleio *causam eam fuisse docet* nepos Velleius, *cur fugæ comes* Tiberio *esse non posset* , *quod* [1] gravis jam ætate *esset &* corpore. Senectutem *ejus nimirum innuit, & quidem eam quæ inepta esset peregrinationibus, atque itineribus quantumvis necessariis* , *obeundis.* Minor *ille* septuagenario *intelligi vix potest* , *potuit etiam longe esse* major. *Fuerit ergo cum periit* , septuagenarius. *Ita natus fuerit anno* urbis 644. *sic annum egerit ad minimum XIX.* initio *belli* Italici *anno urbis* Varroniano 663. *Cum autem* [2] Minatius Magius civitate *donaretur*, *duobus ejusdem* filiis, *creatis* Prætoribus; *jam certe* C. *ille* Velleius Velleii *nostri* avus *tricenario* minor *esse vix potuit. Post* reditum *nimirum* Sullæ (*cum quo* Pompeios *oppugnaverat* Minatius Magius) *qui anno rediit* 671. *&*

1 *Vell.* L. II. c. 76. 2 *Vell.* L. II. c. 16.

tamen

tamen dum Prætores ſeni adhuc crearentur, *nimirum antea quam* Sulla *ipſe crearet* octonos, *quos ille* Dictator *creavit*, *anno ad minimum* 672. *Ita certe* Minatii Magii filiis prætoriis *par fuerit* avus Velleii *noſtri in gente* Velleia. *Concurretque ſtirps* Velleii *utraque pari* generationum *numero ab eo diſſita*, *tam in gente* Magia *quam* Velleia. Avos *enim ſimiliter* Velleii *fuiſſe neceſſe erat* Minatii Magii filios, *ſiquidem* atavus *ipſe fuerit* Minatius. *Addit* Velleius *de* atavo *ſuo* Minatio Magio Aſculanenſi nepotem *illum fuiſſe* Decii Magii Campanorum principis celeberrimi & fideliſſimi viri. *Illum nimirum intelligit* Decium Magium *cujus prædicat in* Romanos *fidem* [1] Livius, *cum* Capua *dederetur* Annibali, *poſt pugnam* Cannenſem, *anno nimirum urbis* Varroniano 538. *Nec illud incommode*, *ſi* juvenis *fuerit*, *cum dederetur* Capua, Decius; *&* ſenex, *bello* Italico, Minatius. Ætas *certe* filiorum prætoria, *quæ illis reip. temporibus annorum erat XLI*, provectum *annis patrem* Minatium *oſtendit. Fieri poteſt ut ſtirpem* maternam, *non* paternam, *à* Magiis *illis duxerit* Velleius. *Imo* ita *fuiſſe certum eſſet ſi quidem* fratrem *ſuum* Magium Celerem Velleianum [2] Velleius *noſter appellarit. Sic enim manifeſtum eſſet è gente* Velleia *in gentem* Magiam *adoptatum fuiſſe illum* Velleii *noſtri* fratrem. *Sed* ingeniis, *non codici* MS. *debetur illa lectio. Atqui* & patriam Capuam *per* Minatium *illum* Magium *ſibi videtur aſſerere* Velleius, Campanum *ſcilicet* Deciique Magii Campanorum *principis* nepotem. *Res certe* Capuæ domeſticas [3] *agnoſcit.* Civis *erat certe*, *ut è* Livio *conſtat*, Decius *ille*, Capuanus. *Cum tamen* patriam *nemo* ſimpliciter *à* materna *ſtirpe cenſuerit. Et* civitatem *etiam* Romanam, *&* honores *familiæ* ſenatorios *ab eodem* Minatio Magio *vindicat*, *quem* vi-

1 *Liv.* L. XXIII. 7. 10. 2 *Vell.* II. c. 115. 3 *Vell.* L. 1. c. 7.

ritim

ritim *dicit* civitate donatum, Prætoresque *adeo* filios *ejus* duos *creatos*, cum seni adhuc *duntaxat* crearentur. *Non autem satis erat ad* civitatem *stirps tantummodo* materna, *nedum ad honores* senatorios. *Itaque* Velleium *nostrum potius* Magianum *appellandum esse suspicor quam* fratrem *Velleii* Magium Velleianum. *Eritque adeo* gentile *auctoris nostri nomen* Magius, Velleius adscititium, *ex* adoptione *in familiam* Velleiam. *Conveniunt tamen ita etiam* familiæ tempora *cum his*, *quos dedimus*, natalibus *ipsius* Velleii.

Conveniunt *tempora* etiam *coævorum.*

§. VIII. *Conveniunt deinque illorum etiam* tempora, *quos sibi* coævos *agnoscit Velleius*[1]. Maxime (*inquit*) nostri ævi eminet princeps carminum Virgilius Rabiriusque, & consecutus Sallustium Livius, Tibullusque & Naso, perfectissimi in forma operis sui. Ævum, *ni fallor*, suum *à* suis *deducit*, *ad minimum*, natalibus. *Altius illud arcessere non potuit. Loquitur autem de* coævis mortuis *quos ipse postea jam adhuc* vivis *opponit. Illos ergo* coævos *censet qui post* natales *suos in* vivis *esse desierant.* Virgilius *autem & Tibullus illo ipso anno mortui sunt* 735. *quem nos* natalem Velleio *jam fuisse probavimus. Unum eundemque annum utrique fatalem fuisse docet nos* Domitius Marsus. *Coss. illius anni* Lucretium Cinnam *&* Sentium Saturninum *refert* Eusebius *in* Chronico, *vel potius*, *ut videtur*, Hieronymus *è* Suetonii *libro de* Poetis. Q. Lucretio *collegam alium adjungit* Donatus *in vita* Virgilii Cn. Plancium. *In* anno *tamen ambo conveniunt*, *in eo tantummodo*, *ut videtur*, *discrepantes*, *quod* Coss. *ambos* ordinarios *dederit* Hieronymus, suffectum *alterum à Kalendis* Septembribus Cn. Plancium Tiberius Donatus. *Recte etiam committit* Hieronymus *cum anno* Augusti, *à* Julii

1 *Vell.* L. II c. 36.

nimirum Cæſaris *cæde XXV. qui idem eſt cum eo quem diximus, urbis nimirum* Varroniano 735. *Itaque non eſt audiendus* Idatius, *qui* ſequentis *anni potius* conſulibus mortem *tribuit poetæ clariſſimi.* Diem *etiam* Virgilii *emortualem* X. *Kal.* Octobres *tradit* Hieronymus, XI. *autem* Idatius. *Inde intelligimus, nec* poſt annum *illum, nec menſem* Octobrem, diemque *menſis, quicunque demum is fuerit, naſci noſtrum potuiſſe* Velleium. *Serius mortui ſunt* Livius *atque* Naſo, *IV. nimirum* Tiberii *anno, quo annum egit* Velleius, *pro calculis noſtris,* XXXVI. *Et ſerius* Virgilio Rabirius, *ut proinde nihil conferant illi ad ætatem* Velleii *accuratius conſtituendam. Quem tamen hic pro* coævo *habet* Velleius Livium, *ſitne jure merito in ea claſſe cenſendus, alibi* dubitat. [1] Hiſtoricos, (*inquit*) ut Livium priorum ætati adſtruas, præter Catonem, & quoſdam veteres & obſcuros, minus LXXX. annis circumdatum ævum tulit. *Inde, ni fallor, quod hoc in loco* mortem Livii *ob oculos habuerit, quæ ſane erat ſuis* natalibus, *ut vidimus, multo ſerior. Illic autem* ſcriptam hiſtoriam, *quam* abſolverat *quidem* Livius *poſt* Velleii natales, *& tamen ante annos ejuſdem* viriles. Finem Livius *hiſtoriæ ſuæ poſuerat in morte* Druſi, *anno nimirum* Varroniano 745. *Is annus erat* Velleio, *pro noſtra ſupputatione, ætatis* X. *quo nondum* togam *ſumſerat* Velleius virilem, *& ne per* leges *quidem ſumere* potuerat. *Recte ergo, pro noſtris etiam hypotheſibus, dubitare potuit,* hiſtoria Livii *fueritne* ſuæ, *an potius* priorum (*ut loquitur*) ætati *aſſignanda. Erat cur* ſuæ *ætati illam attribueret, quod* poſt ſuos *demum* natales *fuerit abſoluta. Erat præterea cur* priorum ætati *illam adſcriberet, non modo quod ante* togam Velleii puram *manum illi* Livius *ultimam poſuerit, ſed quod maximam ejus,*

1 *Vell.* L. I. c. 17.

cum

cum plurium fuerit annorum, partem ſcripſerit, ne quidem adhuc in rebus humanis exiſtente Velleio. *Bellum quidem* [1] Actiacum, *&* Janum clauſum *in primo hiſtoriæ libro memorat* Livius. *Erat quidem prælium* Actiacum Sept. 2. *anni* Varroniani 723. Janum *tamen* clauſum *ipſo anno* 725. *ponit* Dio. *Sed* nupera *admodum ejus erat* memoria *cum primam hiſtoriæ ſcribendæ manum admoveret. Nondum* ſecundo clauſus, *quod factum anno* 729. *poſt bellum* Cantabricum. *Imo* civile *bellum pæne ob* oculos. *Inde verba ejus illa in initio, quibus ait ſeſe* [2] feſtinare ad hæc nova, quibus jampridem prævalentis populi vires ſeipſæ conficiunt. Ego (*inquit*) contra hoc quoque laboris præmium petam, uti me à conſpectu malorum, quæ noſtra tot per annos vidit ætas, tantiſper certe dum priſca tota mente repeto, avertam. *Itaque anno* 725. *mox* ineunte *opus egregium aggreſſus eſt*, *quod anno demum* 745. *abſolverit. Et in* mediam *adeo ejus partem inciderit* Velleii, *pro noſtris rationibus, annus* natalis. *Accurate admodum. Ut recte poſſet dubitare* Velleius *cui* ætati *hiſtoriam illam concederet*, ſuæne, *an* priorum.

Primus *Velleio* in militia *equeſtri* gradus præfectura *cohortis.*

§. IX. *Conſtituto ergo* natali *noſtri Auctoris anno, jam reliqua ejus* tempora *ſimiliter, pro virili noſtrâ, diſponemus. Inprimis conſentaneum erat, ut anno urbis* 749. *&* togam *ſumſerit, & cum toga* militiæ tirocinium *inierit*, ætatis *nimirum anno XIV.* abſoluto, *XV. autem* inchoato. Equeſtrem *autem, de qua loquitur* Velleius, militiam *tribus potiſſimum gradibus diſtinxit* Claudius [3], *ut ſcilicet primo* cohortem, poſt cohortem alam, poſt alam tribunatum legionis daret. *Ordinis nimirum* equeſtris *adoleſcentes ſemper corporis ſui militibus gregariis* præfecti *erant. Præ-*

1 *Liv.* L. I. c. 19. 2 *Liv.* L. I. Præf. 3 *Suet.* Claud. c. 25.

 fecti

fecti nimirum cohortibus *atque* alis, *ut erant* Tribuni *etiam* præfecti *in* legionibus. *Paulo aliter ille, sub quo* Velleius *militavit*, Augustus. *Major erat, sub illo, præfectus* alæ *tribuno* legionis, *ut facile colligitur è* Suetonio [1]. *Id quoque proprium habebant sub Augusto* senatorum liberi, *quod illis* ([2] quo celerius reipublicæ assuescerent) protinus virilem togam, latum clavum induere, & curiæ interesse, permiserit: militiamque auspicantibus non tribunatum modo legionum, sed & præfecturas alarum dederit. *Hi ergo militiam à* tribunatu *statim auspicabantur, ut nullæ proinde fuerint illis* cohortium præfecturæ. *Alia erat causa adolescentum* familiis *etiam* senatoriis *oriundorum*, *si tamen* patribus *non fuissent orti* senatoribus. *His*, *ut* lati clavi *ætas provectior erat, ita etiam* tribunatus *dilatos fuisse, vel ex hoc ipso loco colligimus. Habere enim nescio quid* senatorium *videbatur* proximus *ille militiæ* senatoriæ *gradus, in* equestri *militia*, tribunatus. *Inde factum, ni fallor*, *quod* latus clavus, (*qui* senatorum *erat, ut* angustus equitum) tribunatum *inituris concedi soleret, tanquam dignitatis* senatoriæ *Candidatis. In hac autem classe se significat fuisse* Velleius. *Ait se* [3] tribunum militum *congressui* Caii *cum rege* Parthorum *interfuisse. Ait præterea, ipsum illum militiæ gradum se* ante *sub patre* Vinicii *&* P. Silio *fuisse* auspicatum. *Hæc denique agnoscit fuisse* stipendiorum *suorum* initia. *Quis est quin facile inde colligat, ut* tirocinio *suo* proximus *fuerit* tribunatus, *novum tamen fuisse militiæ illius* gradum, *quem proinde olim à tirocinii* primo initio *non fuerat assecutus? Quis, inquam, est quin & illud videat, novum illud* tribunatus gradum *sub* Vinicii *patre à* Velleio *fuisse susceptum? Nescio tamen an inde liceat colligere, nondum fuisse in* senatu patrem Vel-

1 *Suet.* Aug. c. 38. 2 *Suet.* ib. 3 *Vell.* L. II. c. 101.

leii, *cum aut* naſceretur *ipſe* Velleius, *aut toga* virili *ſuſcepta* militiam auſpicaretur. *Fieri vix potuit ut* ætate ſenatoria *non fuerit* pater Velleii, *cum* togam *ſuſciperet filius* virilem, *atque* tirocinium. *Nec vero* mortem *obſtitiſſe quo minus in* ſenatum *veniret*, *exinde conſtat quod* filius *ei in* præfectura *ſucceſſerit. Succeſſit enim ille* patri [1] *anno urbis* 757. exeunte, *cum mitteretur in* Germaniam Tiberius, *cum annum ageret ad minimum* ætatis XX*II*. *Multis ſane poſt togam* virilem tiRociniumque *ejus annis. Nondum tamen conſtat num tulerit illam* Auguſtus *legem ante* Velleii tirocinium. *Ne quidem illud conſtat*, *fueritne* pater *Auctoris noſtri*, *in gente* Velleia, ſenatorius.

Ab illa *cohortis* præfectura ad *tribunatum* ann. 752. promotus eſt *Velleius.*

§. X. *Erit ergo operæ pretium explorare quæ* ætas *fuerit à militia una ad aliam tranſeundi à* lege *conſtituta. Inde enim* regulas *eliciemus in illorum temporum* chronologia *omni utiliſſimas.* Legem *certe fuiſſe ſub* Auguſto *indicant verba illa Suetonii.* [2] Quicquid autem ubique militum eſſet, ad certam ſtipendiorum præmiorumque formulam adſtrinxit, definitis, pro gradu cujuſque & temporibus militiæ, & commodis miſſionum: ne aut ætate, aut inopia, poſt miſſionem ſolicitari ad res novas poſſent. *Ego* veteris novæque pubertatis *intervallo primam illam* equitum ſenatoriorum *militiam concluſam arbitror. Ita nimirum, ut* cohortibus *præfecti fuerint qui à* toga *ſumta mox militiam inierant uſque ad annum* ætatis *XVII. abſolutum, quo olim* toga *ſumi ſolebat*; *inde militiam aliam*, *ſeu* legionum *illa fuerit*, *ſeu* alarum, *inchoarint. Ut enim erant*, *infra* pubertatem, *puerorum* minorum majorumque *diſcrimina*; *ſic etiam fuiſſe veriſimile eſt in ætate* adoleſcentiæ *quæ à* toga *ſumta pertin-*

1 *Vell.* L. II, c. 104. 2 *Suet.* Aug. c. 49.

git

git ad annos usque senatorios. *Ita nimirum*, *ut* prima *ætas illa fuerit quæ* propius *accedebat ad* pueritiam; *alia illa quæ cum* pueritia *minorem affinitatem habebat*, *majorem autem cum* adolescentia. *Hoc si consilio* ætatem *illam distinxerit* Augustus, *consentaneum erat*, *ut* veteres *olim* pueros *ad annum usque* ætatis *XXVII. censuerant*, *proinde à recepto postea* pubertatis *anno XIV. ad XVII.* pueris *affiniores quam* adolescentibus *jam quoque censerentur*; *inde jam* pubertatis *utrosque tam* veteres *quam* novos *limites egressi*, adolescentium *magis quam* puerorum, *censu venirent æstimandi. Id ergo proprium habebant* senatorum filii *ut à* c timis *pueritiæ finibus* laticlavium *acciperent*, *tanquam* senatores designati, *&* virilia *inde munera omnia*, *nec* alia *etiam quam virilia*, *capesserent.* Ætatem *certe* plenæ barbæ, *quæ à* tertio *cœpit*, *teste* Macrobio [1], *septenario*, *anno nimirum XXI.* primus *in* tribunis *exigebat jam* Imperator *Hadrianus. Inde suspicio est à* prima lanugine *olim censeri solitos*, *quæ non longe abit ab anno de quo diximus*, ætatis *XVII.* Trajanum *etiam ab anno XIV.* tribunum *alibi* [2] *observavimus. Propter* militiam *fortasse ante* pubertatem plenam *maturatam*, *& quia* senatoris *erat* filius. *Nec sane* plenam *pubertatem ante annum* illum *censebant veteres*, *etiam illi qui* pueritiæ *finem aliqualem in anno XIV. agnoscebant.* Græcos *annorum XIV. vocasse* παῖδα, μελλέφηβον *autem XV. dein XVI.* ἔφηβον, *tum XVII.* ἐξέφηβον *ait* Censorinus [3]. *Cum tamen* veteres *illi* Græci *ab anno XVII.* completo *pubertatem arcesserent* militarem. *Etiam apud* Romanos juniores, *quorum mores habemus in corpore* juris civilis *hodierno*, plena pubertas *non habetur ante annum* ætatis [4] XVIII. labentem,

1 *Macrob.* Somn. *Scip.* L. I. c. 6. 2 *Præl.* IV. ad *Spart.* Adrian. §. 5.
3 *Censorin.* c. 14. 4 Vid. *Lindenbrog.* ad *Censorin.* c. 7.

ut

ut existimo. Non ea scilicet quæ satis esse censetur ad adoptiones, *& nomen* patris *cum* decoro *sustinendum. Annus ille quo* pater filium, *etiam* adoptitium, *præcedere debuerit, annum ad minimum* XVII. completum *supponit quo* filius *anno patris* XVIII. editus *potuerit à patre* generari. *Nec sane anno* XIV. filii *esse poterant, cum ne* matrimonia *quidem ante ætatem illam in moribus fuerint* legitima. *Vim certe* generandi *à* prima lanugine *populariter æstimabant. Inde* pueri [1] *olim* investes *dicti*, adolescentes *autem* vesticipes, *à* lanuginis *hujus quasi* vestimento, *quarum sane vocum usus erat ad* pueritiam *illam* antiquiorem, *pro sermonis etiam antiquioris usu, potissimum referendus. Sic erat merito cur*, recepta *licet passim annorum* XIV. pubertate, antiquioris *tamen* ratio *haberetur aliqua, saltem in distinguendis* adolescentiæ militiis. *Huc enim fere spectabant omnes illæ* civium *in tabulas* censuales *publicas*, *pro* ætatum *ratione, descriptiones, ad usus nimirum* militares. *Ita à* cohortis præfectura *ad superiorem illum, quem appellat*, tribunatus *gradum, anno* ætatis XVII. absoluto, *urbis labente* Varroniano 752. *ascenderit* Velleius. *Sic illo ipso anno, sub* patre Vinicii, *vel potius fortasse* patruo (M. *enim* Vinicio *legebatur in MS. si* Burerio *credimus, cum* pater Vinicii, *ad quem scribit*, consulis *consul ipse fuerit* P. Vinicius *anno* Varroniano 755. *sed* aliam *MS. lectionem, quæque* priori *sententiæ faveat, repræsentat* Rhenanus) *&* P. Silio militiam *illam fuerit* [2] auspicatus, *in* visendis, *ut videtur*, provinciis *positam, ut recte fortasse observavit* Cl. Heinsius. *Sic etiam commode interpretari possumus, quod dixerat* Velleius, *congressum illum* Caii *cum* Parthorum *rege sub* stipendiorum *suorum* initia *contigisse. Nempe ut* stipendia *non* militiæ *suæ* simpliciter, *sed* tribunatus,

1 *Fest.* verb. *pubes* & verb. *vesticeps.* 2 *Vell.* L. II. c. 101.

intellexerit;

intellexerit; *&* *recte* tribunatus *superiori anno suscepti* initiis *congressum illum assignaverit.* Prima *enim* initia *militiæ suæ non intellexisse, id vero tum è re ipsa, tum è verbis* Velleii *manifestum est. E* re *quidem* ipsa, *quod militiam nullam legamus* decennali *minorem*: è verbis *autem* Velleii, *quod* novum *sibi fuisse innuat, nec a* militiæ *suæ* origine *ductum, honorem* tribunatus. *Procedet interim nihilominus de* stipendiorum initio *ac* fine, *prior illa nostra argumentatio, quod* decimi stipendii, *quo numero nullus erat minor*, initium *aliunde numerare quam ab anno à nobis assignato non potuerit*, *si quidem* exitum *illo anno habuerit quo ponitur ab ipso* Velleio.

Cum *tribunatu* accepit *Velleius* etiam *laticlavium.*

§. XI. *Erant autem è* tribunis angusticlavii *alii, alii* laticlavii. *Patrem suum* Suetonium Lenem *bello* Othoniano tribunum angusticlavium *memorat filius* [1] Suetonius *historicus.* Minorem *hunc fuisse* tribunum, *&* *ex* labore *provenire solitum, testatur* Vegetius [2]. *Nempe ex* labore *propterea*, *quia non ex* natalibus, *qualis erat ille* tribunatus, *de quo agimus, familiarum* senatoriarum. *Erat itaque* minor *iste* tribunatus *ordinis duntaxat* equestris, *cujus nimirum* ordinis *insignia erant in* angusticlavio. *Et* præmii *loco concedi solebat illarum familiarum militibus quarum nondum ullæ fuissent* imagines. *Nondum tamen illis* jus *erat petendi honores* senatorios, *nisi* laticlavium *præterea à principe impetrassent. Sic* latum clavum Sexto *suo* Euritio *impetravit* Plinius [3] *junior, tum deinde primum quæsturæ honorem senatorium. Sic nullum erat* lati clavi *jus in ipso hoc* minori tribunatu. *Aliter se res habebat in familiis* nobilibus, *&* imaginum *jure insignitis. His* tribunatus *ipse* laticlavius *erat.* Laticlavii [4] *mentio in* Suetonii Nerone; tri-

1 *Suet.* Oth. c. 10. 2 *Veget.* L. II. c. 7. 3 *Plin.* L. II Ep. 9. 4 *Suet.* Nero. c. 26.

buni

buni [1] *etiam* laticlavii, *in ejuſdem* Domitiano. *Nempe per militiam hanc, quam dixi, ad honores* ſenatorios *adſpirabant* ſenatoriarum *familiarum adoleſcentes, qui tamen nondum* ætatem *attigerant* ſenatoriam. *Sic illi nimirum ut non eſſent tamen antea in* ſenatum *adlegendi quam* ſtipendia *legitima abſolviſſent. Hoc nos docent* [2] Seneca *atque* [3] Epictetus. *Dedit tamen* latus clavus, *ut minus* ſenatum *ipſum, at* jus *tamen* petendi *honores* ſenatorios. *Itaque antea* latum clavum *induebant quam* admitterentur *in* ſenatum, *tunc ſcilicet, cum ipſum inirent* tribunatum. *Itaque* ſenatorum filii (*quos mox à toga* virili *ornatos* laticlavio *fuiſſe diximus*) tribunatus *deinde* legionum, alarumque præfecturas *capeſſebant, teſte* Suetonio [4]. *Ita locum in* horum *militia nullum habebat prior illa* tribunatu *præfectura* cohortium. *Reliqui familiarum* nobilium *adoleſcentes, quorum* patres *non fuiſſent in* ſenatu, *militiam ſuam* equeſtrem *à* cohortium præfecturis *auſpicabantur, nec* laticlaviam *proinde* veſtem *induebant ante* tribunatum. *Ita* Julium *illum* Calvaſtrum (*quem* tribunum laticlavium *appellat* [5] Suetonius) Dio [6] ait κεχιλιαρχηκέναι ἐς βουλείας ἐλπίδα. *Et* ſenatui prædeſtinatum *dicit princeps apud* [7] Caſſiodorum, *cui* laticlaviam dignitatem *ipſe contuliſſet. Itaque* ſpem *fecit* ſenatus *laticlavium* ſenatoribus deſignatis, *nondum tamen in* ſenatu *conſtitutis. Et hac ipſa* tribunatus *militia* laticlavium *acceperunt adoleſcentes nobiles* ſenatus candidati. *Sic intelligimus ut* laticlavium *illum à* Suetonio *in* Neronis *vita memoratum* (*quem* Julium Montanum *fuiſſe docent* [8] Tacitus & [9] Dio Xiphilinianus) *eundem* βουλευτὴν *appellet idem ipſe*

1 *Suet.* Dom. c. 10. 2 *Senec.* Ep. 47. 3 *Epictet.* ap. *Arrian.* 4 *Suet.* Aug. c. 38. 5 *Suet.* Dom. c. 10. 6 *Dio* L. LXVII. 7 *Caſſiod.* Var. 8 *Tacit.* Ann. XIII. 25. 9 *Dio Xiph.* in Neron.

[1] Dio. *Habebant enim nonnulla* ſenatus jura ſenatores *illi etiam* deſignati, *ut certum eſt habuiſſe alios qui ad* conſulatum *aut* præturam, *alioſve honores* curules *atque* ſenatorios, *fuiſſent ſimiliter* deſignati. *Veriſimile eſt* locum *illis fuiſſe in* ſenatu *ſine jure* ſententiæ *vel* ſuffragii. *Sic enim olim aderant in ſenatu* pueri [2] *etiam* ſenatorii *in* toga *etiam* prætexta *ante tempora* Papirii Prætextati. *Aliter autem* laticlavium *accipiebant qui* merito *ſuo id conſequebantur, quam illi, quibus hoc ipſo nomine debebatur, quod* ſtirpe *eſſent oriundi* ſenatoria. *Præmium* meritorum *dedit per* codicillos *ipſe* princeps. Nobiles, *ubi* tribunatum *attigiſſent*, domi *etiam* laticlavium, *ſine* codicillis, *induebant, quod ſcilicet illis* tribunatus *ipſe* Laticlavii jus, *pro* legum *receptarum inſtituto, conferret. Hoc nos docet, ni fallor, alicubi* Plinius [3] *junior. Hac erat noſter in claſſe* Velleius, *qui proinde quo anno* tribunatum *accepit, eodem etiam &* laticlavium *acceperit.*

Tribunatus Velleii *Caſtrenſis* qualis.

§. XII. *Erat præterea* Velleio *in hoc* equeſtris militiæ tribunatu *ſuperior poſtea gradus. Prius enim quam cum* Tiberio *mitteretur in* Germaniam, *ait ſeſe* caſtrorum [4] *etiam* tribunatu *functum. Non certe hoc in loco, ut opinor, innuit priorem ſuum* tribunatum *non fuiſſe* Caſtrenſem. *Quaſi nimirum fuiſſent illo* Velleii *ævo, quæ poſtea erant receptiſſimæ, in* ſatellitio *principis militia alia* armata, *alia* non armata, *quod ſcilicet omnes domus Auguſtæ* ſatellites *communi nomine* milites *appellarentur. Sed vera erat, ut videtur, illis temporibus* decennis *illa* militia *quæ ad* ſenatum *neceſſaria erat. Veræ illæ* cohortium præfecturæ, *veri* legionum tribunatus, alarumque equeſtrium. *Itaque* caſtrorum *nomine intellexiſſe*

1 *Dio* L. LXI. 2 *Gell.* Noct. Att. 3 *Plin.* Epiſt. 4 *Vell.* L. II. c. 104.

ſuſpicabar

suspicabar Velleium, *castra* prætoria *quæ solebant* castrorum *nomine simpliciter usurpato designari. Solebant certe* milites gregales *à militia* legionum *ad militiam* prætorianorum *promoveri, habituri deinde & stipendium auctius*, *&* pauciores *ad honestam missionem* annos, *& post missionem honestius* (*ut videtur*) emeritum. *Id cum locum habuerit in militia militum* gregalium; *erat profecto consentaneum ut locum similiter habuerit in* tribunis. *Ita* prætorianorum *etiam* tribunatus *honestiores fuisse verisimile est*, *& melioribus* stipendiorum *conditionibus. Ut proinde in honore suo posuerit* Velleius *quod à tribunatu* legionariorum *ad* prætorianorum *tribunatum fuerit evectus. Nec erat certe à veterum sermone alienum ut militia* prætoriana castrensis *nomine proprio suo quodam jure designaretur*. Castra *illi* stativa *ad urbem habebant in via* [1] Nomentana, castra *vulgo simpliciter appellata. Postea deinde receptissimum erat ut Imperatoris mobile* satellitium, *&* castra *Latinè, & Græcè* στρατόπεδον *audiret. Non ab aliis certe* castris *quam his ipsis*, *de quibus agimus*, prætorianorum. *Sed nondum profecto* ulla *erant*, *cum locum illum obiret* Velleius, castra *illa* prætoriana. Satellitium *quidem principis instituerat* [2] Augustus, *sed* vagum *& per multa loca dispersum* municipiorum ipsiusque urbis, *&* sine castris, *teste* Suetonio. *In* castra *postea coegit*, Sejani *consilio*, [3] Tiberius. *De aliis ergo* castris, *ni fallor*, *non multum tamen à* Roma *distantibus*, *intelligendus est* Velleius. Castrorum *autem* tribunatus *ille propterea appellari potuit*, *quod & in* castrametationis *disciplina versatus fuerit*, *& quod ad* munera castrensia *obeunda illum obligarit*.

1 *Suet.* Ner. c. 48. 2 *Suet.* Aug. c. 49. *Dio* L. LV. ann. 758. 3 *Suet.* Tib. c. 37. *Tacit.* Ann. IV. 2. *Vict.* de *Cæs.* in Tiber.

Illum inivit *Velleius* an. 754. tenuitque ad an. 757.

§. XIII. *Quo vero* tempore *honorem illum novum consecutus noster fuerit, de eo paucis disquirendum erit. Illud certum medio alicui anno assignandum esse inter annum urbis* Varronianum 753. *quo* Caio *se in Oriente testatur adfuisse* Velleius, *&* 757. *quo* Tiberium *nuper* adoptatum *est comitatus in* Germaniam. *Priori anno* unicum *memorat* tribunatum, *& in eo quoque* stipendiorum *duntaxat* initia, *non taciturus proculdubio novam aliquam, siquam habuisset, bonoris accessionem, vir* (*ut ex hoc ipso opere constat*) *honorum studiosissimus. Posteriori autem anno se hoc* tribunatu castrorum *jam antea functum fuisse testatur. Si quidem* tribunatum castrorum prætorianorum, *pro exemplo* militum *postea* prætorianorum *dedisset* Augustus; *sic* duo *fuissent*, *ad minimum*, *anni in* legionario tribunatu *necessarii priusquam posset ad* tribunatum prætorianorum *ascendere. Sic anno* 754. castrorum *illum* tribunatum *adeptus fuisset. Atqui jam ostendimus ita nullam fuisse his temporibus disciplinam* prætorianorum, *ut ne quidem fuerint* castra prætoriana. *Et tamen illum ipsum eundem* annum *fuisse puto*, *quo* novum *illum* castrorum tribunatum Velleius *consecutus fuerit*; *&* bina *adeo* stipendia *in priori* legionum tribunatu *satis fuisse ad secundum hunc* castrorum tribunatum, *ad eundem plane modum quo se res habebat in disciplina militum* gregalium *atque* prætorianorum. *Eo sane facit quod* duos *ille duntaxat numeret suos in* priori tribunatu *duces, patrem* Vinicii *vel patruum, &* P. Silium, singulos, *ut videtur*, annuos. *Certe* biennes *esse vix poterant. Sic enim illum tenuissent ad annum usque* 756. *nec locum ullum reliquum fecissent* tribunatui castrorum *explendo ante annum* 757. *quo* Tiberium Velleius *comitatus est in* Germaniam. *Sed*

si

si annuos *illos supponamus*, *sic omnia satis accurate respondebunt. Sic enim ab* anno 752. *ad* 753. *sub* patre Vinicii *meruerit* Velleius. *Ab* anno *autem* 753. *ad* 754. *sub* P. Silio. *Sic quidem ille* , *ut* secundus *ejus sub* Silio *annus antea cœperit quam* Caius *Cæsar cum* Partho *congrederetur. Nec enim à Kalendis* Januariis *iniri solebant munera* provincialia. *Sed* vere *ineunte*, & mari libero *itinera plerunque auspicabantur. Tempus vero quo munere defungi oportebat*, *nec à* designatione *supputabant*, & *ne quidem ab itineris* initio, *sed ab eo usque* tempore, *imo* die, *quo in* provinciam *appellebant*, *ut è* Ciceronis *provincia* Ciliciensi *manifestum est. Sic annis civilibus* mediis incipere *solebant atque* desinere *anni munerum publicorum militarium. Olim certe mitti in* provincias *solitos etiam* privatos *qui provincias* viserent, *testem habemus apud* [1] Tacitum, Thraseum Pætum. *Sic etiam sub principibus*, *ut erant principibus sui* Curiosi, *qui* Cæsaris *nomine* provincias Cæsaris *visitabant* ; *ita* populi provincias *privatos fuisse qui* populi nomine *visitarent*, *est sane verisimillimum. Id quoque consentaneum erat*, *ut aliis* [2] populi *magistratibus*, *sic etiam his* provinciarum *visitatoribus*, *tempus fuisse* annuum. *Nec sane aliæ fuisse videntur quam* populi *provinciæ quas visitavit cum suis ducibus* Velleius. *Erat certe* populi Macedonia, *his saltem* Augusti *temporibus*, *quo etiam ordine censetur à* [3] Dione. *Erat*, *inquam*, *cum illa pariter* Achaia, *usque ad tempora* Tiberii, *annumque æræ* Varronianæ 768. *Tum primum* Cæsari *traditas*, & *è* [4] Tacito *discimus* & [5] Suetonio. *Astipulatur etiam* [6] Dio, *tantummodo de* Achaia *alibi* [7] *dubius*, *num* & *illam* Tiberius, *una cum* Ma-

1 *Tacit.* Ann. XV. 21. 2 *Dio* L. LIII. 3 *Dio* L. LIII. an. 726. 4 *Tacit.* Ann. I. 76. 5 *Suet.* Claud. c. 25. 6 *Dio* L. LX. 7 *Dio* L. LVII.

cedonia,

cedonia, *à* populi *jure ad se transtulerit. In eo certe dubius non est quin utramque* populo *assignârit* Augustus, *cum primam provinciarum distributionem faceret, anno nimirum urbis* 726. *diu ante hunc annum, de quo agimus,* Velleii. *Proinde* ambas *rursus* populo *reddidit* Claudius, Dione *ibidem, ubi supra, teste & Suetonio. Asiam *præterea à se peragratam testatur* Velleius, proconsularem *scilicet, quam vel exinde constat* populi *provinciam fuisse, cum* proconsules *illarum provinciarum peculiari quodam jure proprios faciat* Dio, *qui etiam illam in* populi *provinciis verbis recenset disertissimis. Aliam ille* provinciam *nullam nominat, excepta* Thracia, *quæ jam neutrius erat, sed* Regulorum *populo* Romano *amicorum. Itaque qui* populi *provincias visitarunt* Velleii *duces,* tempus *etiam administrationis habuerint oportet, pro* populi *more,* annuum. *Etiam* Orientis provincias *in* utroque maris Pontici latere *à* Velleio *lustratas* populi *fuisse verisimillimum est.* Bithyniam *certe &* Pontum finitimam populo *attributas testatur* Dio. *Et aliunde verisimile est* prioris tribunatus *non magnam fuisse moram.* Prior *ille* tribunatus *certè sub* ducibus *illis fuisse videtur quibus non* una *aliqua* provincia *credita fuerit, sed* multæ *potius* visendæ *atque* lustrandæ. *Nec proinde ulla est necessitas cur illum* annorum *plusquam* duorum *fuisse supponamus. Ita sane loquitur* Velleius, *quasi post illud* Caii *cum* Parthorum *rege colloquium, rebus deinde* aliis *ejusdem, post provincias lustratas, non interfuerit.* Consulatum *ille anno sequenti* 754. *inivit, cujus tamen nulla mentio in* Velleio. *Sic etiam de* Tiberii[1] reditu *qui anno rediit* 755. *quasi* lætitiæ, *qua receptus est,* incredibilis *ipse testis fuisset oculatus. Et quidem* Roma *illum missum fuisse constat cum* Tibe-

1 *Vell.* L. II. c. 103.

rio

rio *comes daretur in* Germaniam. *Nec sane* provinciarum, *post* Caii *illud colloquium*, *mentionem ullam facit ante expeditionem* Germanicam. *Itaque nisi nos fallant nostræ conjecturæ*, tribunatum *illum* Castrensem *tenuerit ab anno* 754. *ad* 757. *Sic justum impenderit secundo militiæ gradui* quinquennium, duos *nimirum annos* tribunatui legionario, tres *autem reliquos* tribunatui castrorum. *Firmant præterea suprà dicta*, *quæ alibi* [1] *de* Græcorum *disciplina militari observavimus. Habebant illi leviorem quandam militiam in* περιπόλοις. *Et quidem ipsam, ut fuit prior ille, pro nostris hypothesibus*, Velleii tribunatus, biennem. *Imo eadem*, *qua nos etiam* Velleium *fuisse supponimus*, ætate. *Cœpit enim illa à receptæ apud* Græcos *pubertatis* fine, *anno nimirum* ætatis XVII. *tenuitque ad finem anni* XIX. *Iisdem plane limitibus*, *quibus etiam nos* priorem *illum* Velleii *tribunatum conclusum fuisse existimamus. Nec sane abhorrebant ab illa* præsidiorum limitaneorum *apud* Græcos περιπολεία *res etiam à* Velleio *in priori illo* tribunatu *gestæ*. Provinciarum *enim* limitanearum *lustratio quid aliud*, *quæso*, *erat quam illa ipsa* præsidiorum limitaneorum περιπολεία? *Sic nempe accurate nostris rationibus respondet hujus militiæ* tempus, *si quidem hic* Romani Græcos, *quod in plerisque aliis solebant*, *fuerint imitati.*

Horum omnium honorum *tempora* à *legibus* constituta fuisse videntur.

§. XIV. *Digna porro quæ expendantur arbitror* Velleii *illa in hac causa verba*: Hoc (*inquit*) tempus me, functum antè tribunatu castrorum, Tiberii Cæsaris militem fecit. Quippe protinus ab adoptione missus cum eo præfectus equitum in Germaniam successor officii patris mei, cælestissimorum ejus operum per annos continuos IX. præfectus aut

1 Præl. V. ad Sp. Adrian. §. 11.

legatus,

legatus, spectator, & pro captu mediocritatis meæ adjutor, fui. *Id innuit nimirum, ut puto, necessarium quendam fuisse in his honoribus nexum, &* tempus, *pro superiori illa, cujus meminit* Suetonius, Augusti *dispositione*, legitimum. *Ita nimirum ut* tribunatu *functus dici non potuerit, nisi* tempus *tribunatui universo constitutum explevisset; ut, præter* tribunatum legionum, *alius ille* tribunatus castrorum *fuerit etiam necessarius; ut tribunatu* utroque *functus tum demum fuerit novæ illi* equitum præfecturæ *maturus, & per* legem *idoneus; ut denique hoc ipso tempore* stipendia tribunatus *expleverit, ut jam* castrorum *illo* tribunatu *functus*, Tiberii *deinceps* miles *esse posset. Has enim sibi gratulatur* συντυχίας, *& pro bono quasi omine habere videtur ipse mirus adulandi artifex, quod* temporum *suorum* legitimorum *rationes ita cum* Tiberii *expeditione* Germanica *concurrerint, ut integrum ei fuerit rerum à* Tiberio *in* Germania *gestarum illo* novennio *omnium vel* testis *esse, vel* particeps. *Alioqui nulla fuisset illi necessitas honores* olim *à se gestos commemorandi nisi quatenus viam struebant ad ultimam illam, quam sub* Tiberio *gessit, militiam. Hic ergo, si* Velleii *mentem assequimur, ita* legitimi *fuerint illi adolescentum* senatoriorum *dum in ordine* equestri *essent*, honores, *&* honorum tempora, stipendiorumque *in honore unoquoque* numerus. *Sic erunt nostræ illæ observationes, non in historia* Velleii *sola, sed in coæva illorum temporum* chronologia *universa, utilissimæ.*

Tribunatus ille posterior *castrensis* opponebatur *beneficiario*. Præfectura *equitum* eadem quæ *alæ*.

§. XV. *Erat enim certe* præfectura *illa* equitum *idem militiæ* gradus *cum eo quem* alæ præfecturam *dixerat* Suetonius. *Cum eo nimirum idem qui* tertius *erat in militia* equestri, *& cui* senatoriis *adolescentibus non alia lege locus erat,*

nisi

nisi ante functi fuissent tribunatu. *Pro lege scilicet* Augusti, *sub quo vixit militavitque* Velleius, *qui* tertium *locum* illi *præfecturæ dedit cui* secundum *postea à* Claudio *datum observavimus. In eam enim sententiam addit præterea* [1] *Suetonius*, ne quis expers castrorum esset, binos plerumque laticlavios præposuit singulis alis. *Cum ait* laticlavios alis *fuisse præpositos, exinde facile colligitur*, tribunatu *fuisse defunctos, cum non antea* laticlavium *accipere solerent quam fuissent in* tribunatu. *Ait præterea factum hoc ab* Augusto *eo consilio, ne quis* expers castrorum *esset. Inde etiam & illud intelligimus quam accurate invicem responderint* alarum *illæ in* castris *præfecturæ, &* tribunatus *eas præcedens, similiter & ipse* castrorum. *Fierique adeo potest ut* prior *ille* tribunatus, *qui* castrorum *non fuit*, beneficiarius *duntaxat fuerit, cum* immunitate *à* muneribus castrensibus. *Inde fortasse factum ut, præter* tribunatus *illos priores* beneficiarios, *necessarii fuerint præterea* tribunatus castrorum *quibus imbuerentur nobiles adolescentes disciplina* munerum castrensium. *Et suum tamen uterque* tribunatus *usum habebat in disciplina reipublicæ. Inserviebat* tribunatus beneficiarius otio *illi quod* studiis *forensibus* Juris, Oratoriæ, Judiciorumque, *impendendum erat ab illius etiam amplissimi ordinis adolescentibus, ut* stipendia *interim ad locum in* senatu *capessendum necessaria nihilominus procederent. Ne tamen rerum* militiarium *plane rudes ad clavum reipublicæ admoverentur, cautum est ne* solus *ille qui* muneribus *militiæ* vacaret *tribunatus ad locum in* senatu *sufficeret, sed alii accederent præterea* tribunatus *anni* veris *officii* tribunitii *&* castrensis muneribus *impendendi. Et quidem* tribunatus *istiusmodi* beneficiarii, *quique* munere

1 *Suet.* Aug. c. 38.

vacaverit, *mentio occurrit apud* [1] Ciceronem, *ne juniora addam* Velleio *testimonia. Nominabantque etiam in libera republica magnam* tribunorum *partem* Imperatores ducesque *exercituum. Inde* consulum *legimus* beneficiarios, *nec illorum tantummodo, sed præsidum etiam* provincialium. *Penes illos erat* tribunos *à se designatos à* muneribus *excusare. Ita non* milites *duntaxat* gregales, *propter* præmia honestasque missiones, *sed* tribunos *etiam propter* munerum vacationes *habebant sibi obnoxios*, veteranos, beneficiarios, evocatos. *Redibant enim ad militiam, duce revocante, missi olim* veterani, *nulla jam cogente* lege, *sed veterum duntaxat* beneficiorum *gratitudine. Nec alia, ut puto, causa nominavit* Velleius [2] *suos in hoc tribunatu* duces, *patrem* Vinicii, *ad quem scribit, consulis* Marcum *&* P. Silium *quam hac ipsa* gratitudinis. *Inde illa cum* Vinicio *consule necessitudo. Inde & illa cum* A. Licinio [3] Nerva Siliano Publii, *sub quo meruit*, Silii filio, *cujus* mentioni locum *se* quæsisse *fatetur ipse*, justoque *tribuit* sine mendacio candori. *Nam &* posterorum *caritatem conciliabant istiusmodi* decessorum beneficia. *Itaque* beneficiarium *suum illum fuisse* tribunatum *his, ni fallor, indiciis prodit ipse* Velleius. *Optimeque sane respondet* Græcæ Ephehorum militiæ *domesticæ, quæque* patriæ *fines egressa non fuerit*, tribunatus *ille de quo agimus*, *non* castrensis, *sed* beneficiarius. *Fecitque* otium *studiis fori non minus ad rempublicam tractandam necessariis quam fuerint illa* militiæ. *Inde consentaneum erat ut* vacationem *illam à* muneribus *tam* brevi *spatio concludendam non* permitterent *tantummodo, verumetiam in* legem *verterent. Supererant enim inter* Græcæ Romanæque pubertatis *fines* anni *aliquot* studiis *hisce tam utilibus etiam ipsi non in-*

1 *Cic.* Ep. ad Q. fratr. 2 *Vell.* L. II. c. 101. 3 *Vell.* L. II. c. 116.

utiles.

utiles. Poteſt itaque hoc etiam modo intelligi caſtrorum tribunatus, *rectiuſque quam de* tribunatu prætoriano. *Ne quidem hic nocebit rationibus noſtris, quas dedimus,* Chronologicis. *Illud certum, hoc* urbis *anno* Varroniano 757. finem *fuiſſe* tribunatus Velleii caſtrenſis *univerſi,* initium *autem* militiæ novæ *quam obierit ſub* Tiberio. Non [1] diu Tiberium poſt adoptionem in urbe *dicit* moratam *fuiſſe* patriam, *ſed* protinus in Germaniam miſiſſe. *Et ſe etiam teſtatur hoc ipſo tempore* Tiberii Cæſaris militem *fuiſſe factum, &* protinus ab adoptione miſſum cum eo præfectum equitum *fuiſſe in* Germaniam. Tiberii *adoptionem eo in loco, ni fallor, intelligit*; *non autem* ſuam Velleius, *ut aliquando ſuſpicatus ſum, è gente in qua natus fuerat,* Magia. *Non aliter potuit, ut oſtendimus*, per annos continuos IX. Tiberii ſpectator *fuiſſe aut* adjutor, *ſi* ſerior *ejus illa fuerit cum* Tiberio *militia. Potuit fortaſſe* triumpho Tiberii *ſpatium illud terminari, & de* cœpto novennio *duntaxat intelligi, cum certe ultra annum* urbis 765. triumphus *ille differendus non ſit. Illud certum, poſt* triumphum, *nunquam deinde in* Germaniam *rediiſſe* Tiberium.

Legati legionum non alii, illis temporibus, quam *tertii*, ad minimum, anni *ſenat. res.*

§. XVI. *Manſit ergo* Velleius *in hoc* tertio *militiæ gradu* biennio, *uſque ad* equeſtris militiæ *finem. Anno autem urbis* 759. *expletis ſtipendiis*, Roma *adeunda erat ad petendam* quæſturam. *Redierat autem ſub finem anni* 758. finitis æſtivis, *in urbem* Tiberius, *& cum eo fortaſſe* Velleius. *Sed major imminebat ſub initium anni* 759. *belli moles, deficiente cum ſuis* Marcomannis Maroboduo, *&* Pannonia *quoque univerſa atque* Delmatia. *Manſit autem aliquantiſper poſt* Tiberium, *ut videtur, in urbe* Velleius quæſturæ *hujus anni* comitiis *candidatus,*

[1] *Vell.* L. II. c. 104.

Deſignatus

Designatus quæstor partem exercitus ab urbe traditi ab Augusto perduxit ad filium ejus, *jam scilicet* antea *reversum in* Germaniam. *Hunc* speciosi ministri *locum appellat ipse*[1] Velleius. *In eo se*, necdum senatorem, senatoribus æquatum *fuisse dicit*, *nec* infimi *in senatu ordinis illis*, *sed* designatis *etiam* tribunis. *Nondum erat nimirum* senator, *qui nondum* quæstor *erat*, *sed ad* quæsturam *duntaxat* designatus. *Hoc tamen* ministerium *suum ita* senatoribus *proprium fuisse innuit*, *ut ne quidem* quæstoribus *credi antea soleret quam etiam ipsi ad superiorem* tribunatus *in senatu gradum fuissent ad minimum* designati. Primum *nimirum in* senatu *annum* quæstura *ipsa occupavit*, secundum provincia quæstoria. *Ita factum ut non ante* tertium, *ex quo in* senatum *admissi fuissent*, *annum*, novum *illum*, *quem tantopere deprædicat* Velleius, *honorem capessere possent vel* senatores. *Tunc etiam ea lege*, *ut nullam passi fuissent in* tribunatu *ambiendo repulsam. Quæ vero erat illa in homine* ordinis *jam* equestris *tam* speciosa *militia*? *Quod scilicet* exercitus partem *duxerit. Num igitur* cohortes alasque, *quibus* equestres *præfectos fuisse diximus*, *pro* exercitus *proinde* partibus *non habendas esse censebimus*? *Erant illæ proculdubio*, remotiori *quodam* sensu, *exercitus partes.* Propiori *tamen sensu* legionum *potius* auxiliorumque *quam* exercitus *partes erant appellandæ*, *qua nimirum in uno cum* legionibus censu auxiliares *etiam veniebant intelligendi. Num ergo* legionem *fuisse censebimus quam ad* Tiberium *duxerit* Velleius, partem *nimirum* exercitus consularis, *qui* duabus, *ad minimum*, *constare solebat* legionibus? *Hoc proculdubio voluit* Velleius. *Erat tamen*, *fateor*, *cur*, *id ne verum esset*, *aliquando dubitarem*, *quod proximo à* quæstura

[1] *Vell.* L. II. c. 111.

anno

anno tum demum se legatum ejusdem *ad eundem* Tiberium *missum fuisse testaretur. Innuens*, *ut existimabam, nondum se, cum antea mitteretur in* Germaniam *fuisse* legatum. *Quod si* legatus *nondum fuisset*, legio *integra esse vix potuit cujus* præfectus *alius fuisset à* legato. *Sin* legionis pars *duntaxat fuerit* pars *illa* exercitus, *cui præfuit* Velleius, *ubinam quæso* speciosum *illud erit* ministerium? *ubinam honor plusquam* equestris, *&* *plane* senatorius? *ubinam dignitas* quæstura *ipsa* superior, *&* tribunatui plebis *par*, *saltem* designato? *An quod* legionis partem, *ad* Cæsarem *tamen*, *ducere nemini licuerit*, *præterquam* tribunitio senatori? *Habebant sane illius rationem Veteres*, ad quem *mittendus esset nuncius*, *in* nuncii *dignitate*, *quod multis probari posset*, *si opus esset*, *exemplis. Quid si etiam* legionem integram, *absente* legato, *ducere licuerit* primæ cohortis tribuno? *Et tamen* primæ *cohortis* tribunus *nemo fieri posset qui* tribunatu plebis senatorio *ad minimum* designato *non ante fuisset insignitus*? *Sic omnia optime cohærerent. Præcedebat enim* prima cohors *alias &* numero (Vegetio [1] *teste*) *militum*, *&* dignitate. *Et* milites *habuit selectissimos*, *&* numerum *eorum* duplo *fere*, *quam aliæ*, *majorem. Et* pignora *habuit omnium carissima*, Legionis Aquilam, *&* Principis imaginem. *Proinde consentaneum esse potuit*, *ut* tribunum *habuerit tam* ætate *reliquis*, *quam etiam* dignitate *celsiorem. Itaque cum aliis* cohortibus tribuni *sufficerent* ætate *pariter atque* ordine *duntaxat* equestres; *in hoc* primæ cohortis tribuno *congruum esse potuit*, *ut*, *præter* ordinem amplissimum, ætas *præterea esset* senatoria. *Sic enim* reliquis tribunis *cum auctoritate præesse potuit*, *tam* angusticlaviis *quam* laticlaviis, *si &* ordine *angusticlaviis*, *& la-*

1 *Veget.* L. II. c. 6.

ticlaviis

ticlaviis ætate *fuisset superior. Sic etiam locum* absentis legati *supplere*, *si quid haberet in se eximium quo necessaria posset in reliquos tribunos* auctoritas *conciliari. Quod si* senatorium *illum fuisse oporteret*; *inde præterea intelligeremus cur* tribunatus *ille* plebis, *qui hoc tempore* senatorius *erat*, *fuerit in* tribuno *illo*, *de quo agimus*, cohortis primæ, *necessarius. Exigebat hoc in primis* nomen *commune* tribuni. *Ea potissimum de causa quod* tribuni *illi* plebis *fuerint etiam ipsi à prima sua origine* militares. *Exigebat præterea*, *quod* militaris *non esset primus in* senatu *gradus* quæsturæ, *nec* ædilitas curulis *quæ* parem *in* senatu *locum sibi vendicabat cum* senatorio *illo* tribunatu plebis, *pro ordine saltem* legis annariæ. *Ut tamen non fuerit* quæstura *officium ex professo* militare, *&* *alios sæpe à quæstoribus* legatos *haberent qui pluribus* legionibus *imperabant*; *urgente tamen necessitate satis erat vel* quæstor *qui exercitui*, *absente Imperatore*, *præesset. Sic legimus* Tremellium Scrofam Licinii Nervæ *prætoris* quæstorem *in* Macedonia (*inquit* [1] Varro) *provincia relictum*, *qui præesset* exercitui, *dum* prætor *rediret. Fueritne ille* tribunus, *vel* designatus, *de eo nihil* Varro. *Imo* non *fuisse verisimilius est. Nec enim ante* quæsturam provincialem, *qua jam insignitus erat* Tremellius, *proximum quæsturæ honorem vel* petere *licuit in* Comitiis. *Sed opus non est ut eò confugiamus. Non opus est ut verba* Velleii *ita interpretemur*, *ut quia* postea *legatus missus fuerit*, *proinde antea legatus* non *fuerit. Nec ratio ulla verisimilis est*, *cur vel* legatus abesset *legionis jam noviter conscriptæ. Nec enim nominandus erat ad legationem* (*illa præsertim urgente necessitate*) *qui munere defungi non posset. Imo* legatum *se fuisse ipse nos postea*

1 *Varr.* R. R. L. II. c. 4.

docet

docet Velleius [1], *cum* legatos *ait*, *inter* quos *ipse fuerit*, partitis *fuisse* præfectos hibernis. *Erant enim*, *ut mox* [2] *ostendemus*, *hiberna illa anni* 759. *cum* nondum *quæsturam ipsam obiisset*. *Hinc ergo intelligimus non aliis credi solitas*, *cum scriberet* Velleius, *legionum* legationes *quam* tribunis plebis *ad minimum* designatis, *vel* tertii *saltem* anni senatoribus. *Quæ certe observatio in re* Chronologica *horum temporum utilissima est.*

Anni 759. rebus gestis plerisque aderat *Velleius.*

§. XVII. *Et quidem hoc anno* 759. *rebus plerisque à* Tiberio *gestis interfuit* Velleius. *Ab eo nimirum tempore quo* Germaniam *attigerat*, *cum* parte *illa* exercitus, *quæcunque demum fuerit*, *missi ab* Augusto. *Hunc enim annum novi belli* Marcomannici *primum numerat*. Quas nos [3] (*inquit*) primo anno acies hostium vidimus? *&c. eò & illa spectant*: Felix eventu, forte conatu prima æstate belli Messallini opus mandandum est memoriæ, *&c.* *Hæc* Messallini *gesta*, subita *adhuc* rebellione, *fuisse tradit* Velleius, *huic etiam ipsi*, *in quo versamur*, *anno* 759. *assignat* Dio [4]. *Sed vero* primus *ille annus non belli* Delmatici *primus*, *pro* Velleii *certe rationibus*, *intelligendus est*. *Non scilicet* triennii *primus*, *ut olim suspicabamur*, *quo debellatum in* Illyrico *scribit* [5] Suetonius. *Fateor hoc ipso anno fuisse belli illius* Delmatici *initium*. *Sed* triennii *initium inde arcessendum est ex quo venit in* Pannoniam *ipse* Tiberius, *cum hoc anno bellum illud per* legatos *tantummodo gereretur*. *Idque satis manifeste innuunt verba* Suetonii. *Loquitur hic* Velleius *de* duplici *suo in* Germaniam *adventu*, *alio qui quæsturam* præcesserit, *alio qui eandem fuerit* secutus. *Sic ille nimirum ut* primum *annum primamque æstatem de*

1 *Vell.* L. II. c. 113. 2 §. 17, 18. 3 *Vell.* L. II. c. 111. ib. c. 112. 4 *Dio* L. LV. 5 *Suet.* Tiber. c. 16.

priori

priori *suo* adventu *intellexerit.* Primus *ergo hic, de quo loquitur, annus* quæsturæ *erat suæ tantummodo* designatæ, *quo missus ab* Augusto *post* comitia (*quibus* quæstores *etiam* candidati *erant in sequentem annum* designandi) *rebus deinde à* Tiberio, *post appulsum suum, gestis aderat.* Medium *annum tenebant pro more* comitia. *Erant præterea* dies *aliquot necessarii itineri in* Germaniam. *Sic anno exeunte res gestæ fuerint oportet quas* videre, *quibus* ipse *posset interesse,* Velleius.

Anno 760. *quæstor*, exeunte tamen, cum *Tiberio*, *Velleius*.

§. XVIII. *Sequebatur annus* quæsturæ Velleianæ, *urbis nimirum* 760. *Hujus maximam partem egit* Romæ, *vacans nimirum muneribus* officii. *Sic tamen ut tempore, quam posset per* leges, *minimo abesset à* Tiberio. *Certe superioris anni* 759. *fine, se* legatis *illis accenset* Velleius [1] *quos* hiemis initio Tiberius partitis præfecerit hibernis. *Itaque* hiemis *partem saltem aliquam in* castris *egit* Velleius, *dum alius suffici in locum ejus posset qui vicem ejus* absentis *suppleret. Sed* hiberna *Velleius* æstivis militaribus *opponit, quæ certe ipse non ultra mensem* Decembrem [2], *cum essent diutissima, producit. Hoc autem anno solito* maturiora *fuisse verisimile est. Inde enim suspicionem captavit, ut videtur,* Augustus protracti *à* Tiberio *ultra necessitatem* belli, *quod in* hiberna *citius, quam necesse esset, sese receperit. Meminit certe* Velleius hibernorum *quæ etiam in* [3] autumnum *inciderint. Sic apud illum certum est, cum de re præsertim* militari *loquitur, non* quartam *anni partem, quam proprie* hiemem *appellamus,* hibernorum *nomine denotari. Et* asperrimæ hiemis initio *ipsa illa, de quibus agimus,* hiberna *tribuit ipse* Velleius. *Sic potuit* hibernis *in* Germania *præfici* Velleius, *& tamen* Romæ

1 *Vell.* L. II. c. 113. 2 *Vell.* L. II. c. 105. 3 *Vell.* L. II. c. 114.

anni

anni ſequentis initio *adfuiſſe ad* quæſturam *in* urbe, *pro more*, *ineundam. Etiam* anni, *quo* quæſtor *erat*, *partem ſaltem aliquam cum* Tiberio *fuiſſe*, *nec* domi *modo*, *verumetiam* militiæ, *exinde colligimus*, *quod* per annos continuos IX. Tiberii *ſe ſeu* ſpectatorem, *ſeu etiam* adjutorem, *fuiſſe teſtetur. Anni illi* continui *eſſe non poterant niſi* ſingulorum *partem ſaltem cum* Tiberio *egerit. Nec* ſpectator *ille*, *aut* adjutor, *erat*, *præterquam rerum in* militia *geſtarum. Hanc enim certe* Tiberii militiam *illo in loco celebrat* Velleius. *Et propterea ſortem* quæſturæ provincialis (*quæ anni erat* 761.) *remiſit noſter hoc ipſo*, *ut videtur*, *fine ut* Tiberio *adularetur*, artis (*ut ex hoc ipſo libro conſtat*) adulatoriæ *peritiſſimus. Ne quam ſcilicet* periculi, *quo verſabatur ille*, *partem defugiſſe videretur. Sic redierit ad* Tiberium *ſub finem anni* 760. *quo ipſam* quæſturam *geſſerat*, poſt *tempus tamen* ſortiendis provinciis *conſtitutum. Inde enim liberior erat muneris adminiſtratio*, *partem nimirum muneris ſuſcipientibus magiſtratibus in annum ſequentem* deſignatis. *Ita* Cæſarem, *nondum finito* præturæ *anno*, *in* provinciam *tamen conceſſiſſe alibi* [1] *probavimus. Tum demum legatum ſe noſter ab* Auguſto *rurſus ad* Tiberium *miſſum fuiſſe docet. Vel inde conſtat*, *quanquam anni* 759. hibernis *præfectus fuerit*, *non tamen ita illum in hibernis* detentum *eſſe quin* Romam *redierit ad* quæſturam *gerendam*, *quæ primo anno* urbana *fuit*, *non* provincialis; *imo ut in* ſenatum *adlegi poſſet*, *quem nemo alibi quam* Romæ *haberi ſolitum exiſtimat. Nec enim locum hic habebant* ſenatores *è principis* conſilio *quorum decreta* ſenatuſconſultorum *vim habebant. Non conſtat ullos è conſilii hujus ſententia in* ſenatum *adlectos*, *utcunque* jus *in* ſenatum *adlegendi pro jure*

1 Append. ad Præl. *Camden.* p. 725.

 poteſtatis

potestatis censoriæ, *ipse princeps habuerit. Et certe nondum* consilium *illud* senatorium *aderat* Tiberio, *sed* Augusto *soli*, *cum* nondum *conderetur senatusconsultum quo* Tiberium Velleius æquatum *dicit* Augusto.

Annus 760. *primus* belli triennis *Illyriciani* gesti à *Tiberio.*

§. XIX. *Et quidem ab hoc ipso* quæsturæ Velleianæ *anno urbis* 760. triennium *illud inchoandum est quod bello* Illyriciano *impenderit* Tiberius, *teste* Suetonio. *Nec erit à nostro consilio alienum ut hoc verum fuisse probemus, cum & ab aliis nondum sit* (*quod quidem sciam*) *occupatum, & nonnulla inde pendeant utilissima in nostra hac, de qua agimus,* Chronologia Velleiana. *Jam quidem antea concessimus* initium *tumultuum* Delmaticorum *in annum* superiorem 759. *esse conferendum. Imo &* prælia *illius anni in* rebelles *habet* Dio. *Non tamen veniunt illa in censum* triennii *de bello à* Tiberio *ipso gesto* Suetoniani. XV. *enim* Tiberii legiones *illo* triennio *memorat* [1] Suetonius. X. *tantummodo superioris anni fine* [2] Velleius. VIII. *nimirum è præsidiis utriusque* Germaniæ *superioris inferiorisque*, *pro dispositione* Augusti, *numerant* [3] Tacitus *atque* [4] Dio. *His novæ aliæ duæ accesserant ex* Italia *nuper conscriptæ, in quarum altera meruit* Velleius. *Reliquæ* V. *erant provinciarum, in quibus bellum gerebatur, singularum singulæ*, *duarum nempe* Mœsiarum, *duarumque similiter* Pannoniarum, *cum legione illa* [5] semiplena *cujus meminit* Velleius *in ipsa etiam* Delmatia. *Imo illum* transmarinarum provinciarum *exercitum è* V. legionibus *fuisse conflatum testis ipse* [6] Velleius *est.* Transmarinas provincias Italiæ *respectu intellexit*, *trans* mare *nimirum* Adriaticum. *Erat enim* A. *ille* Cæcina *alterius* Mysiæ *præfectus,*

1 *Suet.* Tiber. c. 16. 2 *Vell.* L. II. c. 113. 3 *Tacit.* Ann. IV. 5. 4 *Dio* L. LV. ann 758. 5 *Vell.* L. II. c. 112. 6 Ibid.

nec

nec longe Silvanus Plautius, *ut è* Dione *diſcimus. Utcunque tamen exercitum* Tiberii *univerſum* X. *fuiſſe duntaxat* legionum [1] *docet* Velleius, *qui etiam illud addit*, paucis *tantummodo* diebus ad refovendas ex itinere ejus vires, *cum* Tiberio *fuiſſe* moratum, *mox* eò unde venerant *fuiſſe dimiſſum*, *in* partita *ſcilicet* hiberna. *Hæc nempe* fine *anni* 759. *unde ſatis conſtat nondum cœpiſſe bellum illud* triennе *quod cum* legionibus XV. *geſſerit* Tiberius. *Primus ergo* belli *annus is ipſe eſt quo* quæſturam *geſſit ipſe* Velleius, Varronianus *nimirum* 760. *Tunc ad* Tiberium Siſciæ hyemantem *conveniunt ex* hibernis *quæque ſuis XV. illæ quarum opera uſus eſt. in illo bello, legiones. Sed ſerius movit ex* hibernis Tiberius, *eo fortaſſe prætextu, quod* legiones *exſpectaret. Inde* cunctari *viſus* Auguſto, *bellumque, quam neceſſe eſſet, diutius protrahere. Hæc ſcilicet* utilia *Tiberii conſilia, quæ illum* ſpecioſis prætuliſſe [2] *dicit noſter adulator. Inde ſuſpectus* Auguſto *miſſuſque adeo* Germanicus *qui bellum una cum* Tiberio *adminiſtraret. Additi* Germanico *milites, non* ingenui *modo, ſed* liberti *etiam, cum alii, tum quotquot à* viris & mulieribus ſervos, ſex menſium annona, præter pretium, indicta, redemerat Auguſtus, ac manumiſerat. *Ita* [3] Dio. *Eodem illa referenda quo & noſtra illa Velleii*: Viri feminæque ex cenſu libertinum coactæ dare militem. *Iidem nimirum illi milites quibus uſum* Auguſtum *teſtatur* Suetonius [4], *ad* præſidium coloniarum Illyricum contingentium. *Iidem, inquam, cum* cohortibus Libertinorum *quas in* Germania *&* Illyrico *Auguſtum* legiſſe *teſtatur* [5] Macrobius. *Atqui in his miſſis ab* Auguſto, *& ab* urbe, *copiis noſter meruit* Velleius. *Hinc facile colligimus*, *non jam*

1 *Vell.* L. II. c. 113. 2 *Vell.* ibid. 3 *Dio* L. LV. 4 *Suet.* Aug. c. 25. 5 *Macrob.* Sat. L. I c. 11.

 Tiberii

Tiberii *fuisse, sed* Germanici, militem legatumque. *Inde factum ut* Tiberium *deinde* spectârit *potius quam* adjuverit. *Nec enim longe invicem diuve aberant* Tiberius *atque* Germanicus. *Inde* fratrem *suum* Magium [1] Celerem Tiberii adjutorem legatumque *deprædicat in bello* Delmatico. *De* se *nihil tale*: *non proculdubio taciturus, siqua sua in* Tiberium, *in illo bello, merita fuissent. Et tamen bellum* Delmaticum *non antea aggressus est* Tiberius *quam* Pannonicum *absolvisset. Quo certe tempore* Velleio *ne quidem* quæstura *obstare potuit quo minus* Tiberium *comitaretur, ni jam mereret in exercitu* Germanici. *Hinc etiam* Germanici [2] *in bello* Delmatico experimenta virtutis *celebrat* Velleius. *Non certe quæsito, ut in aliis, adulandi loco, cum & mortuus jam esset* Germanicus, *nec* memoriæ *esset* Tiberio *admodum gratæ. Ne jam & illud addam, quod alibi* [3] *videatur in* Germanicum, *ni suspecta loci lectio esset, iniquior. Sed vero testimonium illud* Tiberii *filio* adoptitio *dedit* Velleius, *quod testis esset rerum à* Germanico *gestarum. Docet præterea* Dio *ipso* quæsturæ *suæ anno missum esse* Germanicum. *Nempe pro lege principum, quibus concedi solebat ea legis* annariæ *indulgentia ut* quinquennio *citius* quæsturas, *quam alii, peterent, gererentque. Ita* quæsturam *anno* ætatis XX. *gesserit* Germanicus, *quam* Velleius ætatis *anno* XXV. privatus *nimirum, nec ulla legis* indulgentia *solutus. Sed vero, ut* quæsturæ *anno expeditionem* Illyricianam *suscepit* Germanicus; *sic nibil obstabat quo minus illum* suæ *quoque* quæsturæ *anno comitatus fuerit similiter* Velleius. *Ambo satis commode hoc idem fecerint, si post* Comitia, designatosque *sequentis anni* quæstores, *profecti fuerint. Potuitque causa* feræ *profectionis esse* mora *illa* Tiberii, *quæ* suspectum *illum*

1 *Vell.* L. II. c. 115. 2 *Vell.* L. II. c 116. 3 *Vell.* L. II. c. 125.

Augusto

Augusto *fecerat.* Sero *nimirum ex* hibernis *moverat* Tiberius. *Et tamen postea aliquot* dierum *iter necessarium erat ut de* æstivis Tiberii *moneretur* Augustus. *Inde* moræ *aliæ necessariæ erant quibus & consilium de* Germanico *mittendo ceperit* Augustus, *&* Germanicus *ipse sese* itineri *accinxerit. Sic* æstate *jam* affecta, *& peractis sequentis anni* comitiis, *moverit in* Pannoniam Germanicus, *comitemque satis commode habere potuit nostrum è* quæstura Velleium. *Nec sane exigunt res hujus anni narratæ à* Dione *maturiorem* Germanici *profectionem. Postea quam* Germanicus *in* Pannoniam *appulisset, tum demum* confluxisse *dicit* exercitus. *Tum* Severum *è* Mœsia *venientem adorti sunt rebelles victique. Postquam in unum convenissent, aliud præterea nihil à* Germanico *actum legimus, quam quod* Mazæos, *gentem* Delmaticam *pugna victam damnis affecerit.*

Legati provinciarum omnes *senatorii.*

§. XX. *Hoc ergo anno* legatus principis *videtur fuisse* Velleius. *Et quidem* Senatorum *propriæ illæ videntur fuisse* legationes. Legatos *certe* provinciarum *vix alios legimus quam* Consulares *aut* Prætorios, *excepto* Ægypti *præfecto qui* Equestris *esse solebat propter oracula* Sibyllina, *ne* fasces *haberet infausto reipublicæ omine in* Ægyptum, *ut credebant, inferendos. Exceptis etiam, si quæ aliæ essent, ad* exemplum Ægypti, *in aliis quoque provinciis*, Ægyptiacæ præfecturæ, *quas tamen nullas, per hæc* Augusti *tempora, ut puto, legimus.* Tribunitios *legatos aut* ædilitios *raro admodum, si forte unquam, memorant historici. Et tamen* provinciam *administravit* Otho *per* decem annos, *adhuc tantummodo* quæstorius, *teste* [1] Suetonio. *Et* plerunque *quidem ex* prætoriis, *nonnunquam tamen ex iis etiam qui* quæsturam

[1] *Suet.* Oth. c. 3.

aliumve

aliumve *intermedium magistratum gessissent delectos* provinciarum legatos *testatur* [1] Dio. *Potuit ergo* Velleius *hoc tempore* legatus *fuisse* quæstorius. *Et quidem non* exercitus *solius*, *qui* plures *erant nonnunquam in eadem* provincia, *verumetiam* provinciæ, *si præsertim* unicæ legionis *fuisset* exercitus, *quales sæpe erant in* minoribus provinciis. *Erant quidem* provinciæ Cæsaris *nonnunquam* duplices, *ut scilicet* alias *sub se complexæ fuerint* provincias. *In illis* legatus Cæsaris *alios sub* se *habuit legatos* singularum provinciarum. *Sic habuit* Plinius *junior* Pontum *&* Bithyniam, *quarum provinciarum* alteram, *in qua ipse non aderat*, *per* legatum *administravit. Erant itaque* cujuscumque generis *legati*, *vel propter* fasces, jusque gladii, *&* imperium *in* exercitus, *excepto* Ægypti *præfecto*, *aliisque*, *ad illius exemplum*, præfectis Ægyptiacis, *ordinis omnes* senatorii. *Eo tamen discrimine*, *ut provinciis illis* majoribus *&* multiplicibus *non alii præfici solerent quam* consulares, *aut* prætorii. *Erant enim hi* principis *ipsius* legati, *ejusque vicem in* provincia *sustinebant. Minores illi* simplicium provinciarum legionumve singularum *legati* majorum *potius* præfectorum *quam* principis legati *habebantur. Ut proinde sufficerent* illis *legationibus obeundis* minorum *gentium* senatores, *etiam* tribunitii, ædilitii, *atque* quæstorii. *Præcipue vero* quæstorii; *cum etiam in libera republica*, *præter rem* pecuniariam, *alia quoque* consulum prætorumque *munia pro tempore* absentium *obirent eorundem* quæstores. *Imo variæ erant in una eademque provincia* prætoria, *illis quoque temporibus*, *provinciæ* quæstoriæ. *Duas certe fuisse in* prætura Siciliensi *docet* [2] Asconius. *Inde factum ut jure* gladii *ornarentur etiam sæpe* quæstores. *Inde etiam ut* prætorum consulumque *vicarii*

1 *Dio* L. LIII. ann. 726. 2 *Ascon.* in Verrin.

essent,

essent, etiam in imperio. *Inde ut* minores *hi legatorum ordinariorum* legati, *vel* quæstores *deinde essent, vel* quæstorii. *In his* minorum *gentium* legatis *locum habuit* Velleius, *secundo hoc militiæ suæ gradu, non jam amplius* equestris, *sed* senatoriæ.

Velleius Augusti legatus, & tamen obnoxius *Tiberio.*

§. XXI. *Addit porro* Velleius legatum *se* ejusdem ad eundem *hoc anno fuisse missum. Meminerat autem supra* duorum. *Dixerat enim se* traditi ab Augusto exercitus partem ad filium ejus perduxisse. *Inde* duobus *verba illa modis intelligi possunt*; *vel nimirum ita, ut* Augusti legatus *missus fuerit ad* Tiberium; *vel ut* Tiberii legatus *ad* eundem *imperatorem suum venerit* Tiberium. *Cur* Tiberii legatus *intelligatur ea ratio est*, *quod* Tiberii *sese* militem [1] *agnoscat. Imo* continuo *illo* novennio Tiberii *se vel* præfectum *fuisse vel* legatum *innuit*; *inde se* spectatorem Tiberii *vel* adjutorem *fuisse gloriatur. Ita* præfecturam *illam* legationemque Tiberii *fuisse convenit*, *quibus nimirum in verba* Tiberii *sacramentum militare susceperit*, *illius* numini majestatique devotus. *Contra tamen facit*, *quod* missum *se fateatur ab* Augusto. *Sic enim* Augusti *fuisse* legatus *intelligitur. Ita* πεμπομένων *nomine* legatos *designant, non* sacræ [2] *modo* literæ, *verumetiam alii* coævi *illorum temporum scriptores. Id quoque facit, quod* Germanico *illum, non* Tiberio, *assignarit, uti vidimus*, Augustus. *Sed conciliari ambo illa fortasse possunt, si non ita alterius legatus intelligatur ut alter penitus excludendus sit. Principum enim* omnium *non modo erant in Numis* vultus, *verumetiam* imagines *in* vexillis. *Iisdem* fidem exercituum *obstrictam ex iisdem discimus tam* Numis *quam* inscriptionibus. *Imo principibus etiam* designatis. *Præcipue vero in* expeditione *agentibus. Maxime*

1 *Vell.* L. II. c. 104. 2 I *Pet.* II. 14.

vero

vero exercituum in provinciis bello præcipuo finitimis. Plurium *certe* provinciarum *jus dedit*, pro *antiquo reipublicæ exemplo*, poteſtas *minorum etiam principum* proconſularis. *Imo* omnium, *tam* armatarum *quam* inermium *poteſtas illa tribunitia*, *qua jam certum eſt ornatum fuiſſe* Tiberium. *Illum ergo pro* majore poteſtate *agnoſcere oportuit ipſum* Germanicum, *ut agnoverat* Caius *heres* Auguſti *deſignatus*, *propiorque quam fuerit ipſe* Tiberius. *Multo magis* Velleius *ipſi* Germanico *obnoxius*. *Præſertim nulla in contrarium* Auguſti *interceſſione*, *quam ſanè nullam memorat* Velleius. Parem *undiquaque cum* Auguſto Tiberii poteſtatem *ante annum* Auguſti penultimum *ne quidem agnoſcit ipſe* Velleius. *Ita potuit* Velleius *ſimul* Auguſti legatus, *&* *tamen* miles *eſſe* Tiberii.

Legatio Velleii & *præfectura* quomodo invicem diſtinguendæ ſint.

§. XXII. *Diſtinguit rurſus* Velleius *duplicem in ſua hac ſub* Tiberio *militia* ſenatoria *perſonam*, legati *aliam*, *aliam* præfecti. *Atque hæc officia ita invicem ſecernere videtur*, *ut in alio* ſpectator *fuerit*, *in alio* adjutor, Tiberii. *Sic etiam fortaſſe*, *ut* præfecturæ ſpectandi; legationi, adjuvandi, *munus aſſignet*. *Ita* præfectus *fuerit* abſentis Tiberii; legatus *autem* præſentis, *cum non* ſpectare *illum tantummodo*, *verumetiam* adjuvare *poſſet*. Præfici *autem ſolebant ab Imperatore* provinciis; præfici caſtris, *quacunque demum in regione*, *quacunque occaſione*, ſtativis; *præfici* hibernis. *Nec* hibernis *duntaxat* integris, *verumetiam* partibus, præfici *ſolebant* legati. *Id ſane in bello hoc* Germanico *a* Maroboduo *inſtaurato factum indicat Velleius*: legatos [1] (*inquit*) inter quos ipſi fuimus, partitis præfecit hibernis. *Itaque*, *qui in majori exercitu*, *cum legioni ſingulari præeſſet*, *ad nutum Imperatoris moturæ*, legatus *fuiſſet*; *is idem*

1 *Vell.* L. II. c. 113.

præfectus

præfectus *erat cum* seorsim *propriam fixamque haberet* stationem. *Nec tamen, cum* præfectus *fieret*, legati *nomen exinde exuebat. Satisque erat ad nomen* præfecti, *pro sententia* Velleii, *ut vel* hibernis præficeretur. *Longe tamen frequentior illa vocis significatio est qua* provinciarum *cujuscunque modi* præsides, *seu* populi *fuissent*, *seu* principis, *seu* consulares, *seu* prætorii, *seu* armatæ *fuissent provinciæ*, *seu* inermes, *communi tamen* præfectorum *nomine censentur. Hos etiam* præpositos *appellat* Velleius. *Ita* præpositum Illyrico [1] *initio hujus, in quo versamur, belli memorat* Valerium Messallinum, *&* præpositum Delmatiæ [2] *in bello* Delmatico Vibium Postumum. *Utrobique non* civiles, *sed* militares præpositos *intelligit, qui etiam iidem, propriissimo vocis usu* præfecti *appellandi erant, quod* custodiis stationibusque, *non* foris *solummodo* civilibus, præficerentur. *Etiam* præfectos castrorum *memorat* Velleius [3], *qui erant* singularum *legionum* singuli. *Sic* Pœnium Postumum præfectum castrorum secundæ legionis *legimus apud* Tacitum [4]. *Et è tribus* Vari legionibus duos castrorum præfectos *nominat* Velleius [5] *insigni alterum* fortitudine, *alterum* timiditate. *Majores erant* tribunis, *ut è* [6] Suetonii *discimus* Vespasiano. Aquilis [7] *legionum signis* proximi, *ante* tribunos primosque centurionum. Tribuni *illi, ni fallor, & ipsi* castrenses *erant*, equestris *duntaxat* ordinis, *cum fuerint* præfecti senatorii. *Iidem* hibernorum præfecti, *quod scilicet* castris *præficerentur* hibernis. *Erant enim* hiberna castra stativa. *Legimus etiam in* Velleio [8] *plurium legionum* præfectum M. Lepidum. *Imo* provinciarum. *Is idem* præerat *qui præficiebatur à* principe. *Atqui* Syriæ

1 *Vell.* L. II. c. 112. 2 *Vell.* L. II. c. 116. 3 *Vell.* L. II. c. 112. 119, 120. 4 *Tacit.* Ann. XIV. 37. 5 *Vell.* L. II. c. 119. 6 *Suet.* Vesp. c. 1. 7 *Tacit.* H. II. 89. 8 *Vell.* L. II. c. 114.

præfuisse Varum *agnoscit* [1] Velleius. *Idem eundem* Germaniæ *etiam* exercitui [2] præfuisse *testatur*. *Plane* provinciæ Syriæ, Germaniæque exercitui *à principe* præfectum. *Ita* provinciam *aliquam* minorem *habuerit forte* Velleius, *vel*, *ut videtur*, *in* Illyrico, *vel in* Germania, *bello certe* finitimam. *Et quidem*, *si quis* ordo *fuerit in his muneribus*, maturiorem *ego* legationem *fuisse crederem*, *seriorem* præfecturam. *Plura fidei peritiæque experimenta ediderit oportet cui fuerit* absenti *credendum quam cui res esset sub* oculis *Imperatoris agenda*. *Sed quia satis est ad mentem* Velleii præfectura *illa etiam* hibernorum; *proinde nescio fueritne præterea* præfectus provinciæ. *Sed* spectatoris *nomen melius illi fortasse conveniet qui etiam dum res bellicæ gerentur* abfuerit, *quam illi qui in* hibernis *esset*, *dum ne quidem ipse* Imperator *esset in* hostico. *Redeo jam ad sequentes hujus*, *de quo agimus*, *belli* annos.

Annus 761. 2us. erat belli *Pannonici*. Lacuna alia in *Velleio*.

§. XXIII. *Sequitur ergo annus* urbis 761. *cujus* æstivis *omnis* Pannonia *pacem petiverit*, *quod hujus anni Coss.* M. Furio Camillo, Sext. Nonio Quinctiliano *factum docet* Dio. Velleius *hodiernus ita habet quasi* proximis *à* decem legionum *appulsu*, *quem anno* 759. *assignavimus*, *hoc contigerit*. *Mox enim illis* eò, unde venerant, *dimissis*, Tiberium *ipsum* hiemis initio Sisciam rediisse *testatur*. *Hæc noster L. II. c.* 113. *Sequitur deinde digressio in laudem* Tiberii, *cujus in fine illa legimus*: Hiems emolumenta patrati belli contulit. Sed insequenti æstate omnis Pannonia, reliquiis totius belli in Delmatia manentibus, pacem petiit. *Hæc ille c.* 114. *quasi nimirum* eadem *fuisset utrobique* hiems, *&* unico *proinde anno* Tiberium *tenuerit bellum* Pannonicum.

1 *Vell.* L. II. c. 117. 2 *Vell.* L. II. c. 118.

cum.

cim. *Sed* plurium *fuisse* annorum *testem habemus disertissimum* Dionem. *Nec certe pugnat, quà* sanum *eum etiamnum habemus*, *ipse* Velleius. *In hoc* trienni *bello* duplex *ipse bellum agnoscit*, Pannonicum prius, *quod proxime* Germanicum *exceperit, de quo c.* 114. *tum deinde* Delmaticum, *de quo c.* 115. *Et quidem ita invicem distinxit*, *ut* prioris *belli* non una *agnoscat* æstiva. *Hoc satis clare innuunt verba ejus illa*: solus semper equo vectus est; solus cum iis, quos invitaverat, majore parte æstivarum expeditionum cœnavit sedens. *Loquitur enim ibi certe de bello* Pannonico *quà* diversum *erat tam à* Germanico *quam etiam à* Delmatico. *Non ergo* eadem *est, quæ* videtur *eadem*, *in utroque illo* Velleii *loco*, hiems. *Sed deerant in unico illo, unde prodiit* Velleius, *codice*, *anni* 760. *qui belli* Pannonici primus *erat*, *acta omnia*, *quæcunque ille in* compendiaria *hac* historia *prodiderat*. *Deerant præterea quæcunque scripserat noster de mittendo ab urbe* Germanico, *sub quo tamen ipsum meruisse probavimus*, *cujusque disertissimam facit in sequentibus mentionem. Vix sane est ut* suum, *ut* ducis sui *ab urbe adventum*, *prætermiserit* Velleius. *Ego lacunæ* locum *fuisse suspicor ante verba modo prolata*: hiems emolumenta patrati belli contulit. *Ita nimirum ut anni* 760. hiems *illa fuerit*, *qui quidem annus belli* Pannonici primus *erat*, *idemque quo ad* Tiberium *ab* Augusto *missus est* Germanicus. *Tantum abest ut adventum* Germanici *sui credam tacuisse* Velleium, *ut mentionem* Agrippæ *in* Augusti *indignationem incidentis*, Germanici *potius quam* Tiberii *gratia injectam existimem.* Agrippam *enim eidem expeditioni destinaverat* Augustus, *nec alia de causa missum* Germanicum *testatur* Dio, *quam quod* Agrippa *jam antea* Augusti *gratia exciderat. Sic viam straverit casus* Agrippæ *antea*

 narratus

narratus ad consilium mittendi postea Germanici.

Locus *Velleii* de hujus anni *hibernis* explicatur.

§. XXIV. *De hujus anni* 761. hibernis *ita Velleius* : Autumno victor in hiberna reducitur exercitus, cujus omnibus copiis à Cæsare M. Lepidus præfectus est, vir nominis ac fortunæ Æmiliorum proximus. *Sic enim legit, idque, ut puto, recte* Cl. Heinsius. *Sed quomodo cum* omnibus copiis Lepidus, *si* Cæsar ad alteram belli Delmatici molem animum *interea* atque arma contulerit, *etiam antea quam illi* Lepidus *conjungeretur*? *Hæc tamen ipse asserit* Velleius. *Imo ubinam interea* Tiberius *ipse atque* Germanicus, *si* copiis omnibus *præfuerit* Lepidus? *Num & illi* sine copiis? Romam *fateor interea venit*, Dione *teste*, Tiberius. *Venit etiam* (*quanquam id silente* Dione) Germanicus. *Aderat certe* Tiberius *cum lex* Papia Poppæa *rogaretur de* maritandis ordinibus, *iis* Coss. *rogata quorum nomen tulit*, *quos anni sequentis* 762. suffectos *fuisse idem agnoscit* Dio. Sæpe revocatum, *non* semper, continuo *hoc* triennio Tiberium *dicit* perseverasse [1] Suetonius. *Et* præmissum (Roma *scilicet, ubi erat* Tiberius) *noster* [2] *etiam testatur* Germanicum. *Non* solum *utique*, *sed cum* exercitu, *eodem scilicet cui postea aderat* Tiberius. *Addit* [3] Velleius initio æstatis, *anni nimirum* 762. educto hibernis exercitu Lepidum ad Tiberium Imperatorem tetendisse. *Hinc etiam intelligimus* alium *fuisse* Tiberii & Germanici, *alium* Lepidi, *exercitum*; *nec adeo exercitui* universo *præfectum* Lepidum. [4] Dio *illa omnia*, *quam* Velleius *ipse*, *distinctius*. *Ait ille* tres *in partes* Tiberii *copias universas* (*legiones nimirum* XV. *quibus bellum hoc ab eo gestum prodit* Suetonius) *fuisse divisas*. *Harum unam* Silano *assignatam*, *aliam* Lepido, *cum reliqua*

1 *Suet.* Tib. c. 16. 2 *Vell.* L. II. c. 116. 3 *Vell.* L. II. c. 115. 4 *Dio* L. LVI.

Tiberium

Tiberium *ipsum cum* Germanico *sese adversus* Batonem *contulisse, nempe in* Delmatiam. *Sic* tertiæ *duntaxat exercitus universi* parti *præfuerit* Lepidus, *quæ tamen ipsa seorsim* justum *confecerit, &* consularem *exercitum*, plurium *nempe* legionum. *Ita conciliari poterit cum* Dione Velleius, *ut* copias omnes *exercitus* Lepidiani legiones omnes *intellexerit*; *idque sibi voluerit* Velleius, *non jam* singulis *exercitus illius* legionibus, *ut anno superiori*, hiberna partita *fuisse assignata*, *sub suis singularum* legatis, *sed ut* una *fuerint &* communia *omnibus* hiberna *sub legatorum* omnium *duce* Lepido. *Cum enim* partitis hibernis *præficerentur* legati, *id sane innuit fuisse* legatos partitorum hibernorum *duces summos, quod fieri non potuit si plures fuissent in* iisdem *hibernis* legiones, *&* plures *adeo* legati, *sub uno* hibernorum præfecto *qui potuerit* legatis *ipsis imperare.*

§. XXV. *Porro* tripartitam *illam exercitus distributionem ita fuisse existimo.* *Aliam* Silano *creditam testatur* Dio. *Atqui* Silanus *ille idem fuisse videtur cum* consule *anni* 760. *quem* A. Licinium Nervam *etiam ibi appellant codices hodierni* Dioniani. *Rectius illum* A. Licinium Nervam Silianum P. Silii filium *noster vocat* Velleius [1]. *Quod scilicet è gente* Silia *in* Liciniam *fuisset adoptatus, à* Silio *illo, sub quo* tirocinium *egerat* Velleius, *oriundus. Illum certe* ducem [2] *agnoscit ipse* Velleius, *qui addit præterea* præreptum immature, & fructu amplissimæ principis amicitiæ & consummatione evectæ in altissimum paternumque fastigium imaginis defectum. *Hinc colligimus sub* finem *anni* 761. hibernis *à* Tiberio *in* Mœsia *fortasse fuisse præfectum*; *anno autem* 762. *cum adversarios suos domuisset, fatis concessisse. Certe*

Ea *hiberna* quomodo distributa fuerint.

1 *Vell.* L. II. c. 116. 2 *Vell.* ibid.

ante

ante triumphum Tiberii. Ornamenta *enim* triumphalia *cum* Tiberii triumpho *decernenda pro* consummatione evectæ in altissimum paternumque fastigium imaginis *habuit*, *ut puto*, Velleius. *Cum enim jam* consul *fuisset ut fuerat pater* Silius, *hoc tamen deerat ad* altissimum paternumque fastigium, *ut esset* triumphalis, *&* triumphalem *haberet in gentis suæ atriis* imaginem. *Illum certe junxit* Sejano Velleius, *quem observaverat*, *in hoc eodem bello*, materia adipiscendi triumphalia *similiter fuisse* defectum. *Secunda exercitus pars quæ cum* Tiberio *erat &* Germanico, *in* Delmatia *hiberna habuit*, (*ubi belli reliquiæ profligandæ erant*) Tiberio *&* Germanico *ex* Italia *reversuris opportunissima. Tertia ergo exercitus pars*, *quæ cum* Lepido *erat*, hiberna *habuit in ipsa superioris belli sede* Pannonia. *Illam proinde* solam *memorat* Velleius, *quod* sola *fuerit relicta ibi ubi paulo antea totus fuerat exercitus. Proinde etiam, ni fallor, quod ibi egerit ipse* Velleius. *Mansisse certe in illius anni cum* Lepido *hibernis, exinde suspicamur, quod, cum ad alteram belli* Delmatici *molem* Tiberius animum atque arma conferret, *in ea regione* adjutorem legatumque *ei fuisse fratrem* Velleii Magium Celerem Velleius *ipse nos doceat. Innuit interea se cum* Tiberio *non fuisse cum hoc proprium fratris sui invidendumque decus agnoscit. Atqui in* Delmatiam *concesserat* Tiberius *fine anni* 761. *hiberna* Magio *cum sua legione ibidem assignaturus. Rediit deinde* Romam, *post Coss. quidem sequentis anni* 762. ordinarios, *ut jam ostendimus. Sic tamen, ut* matura *nihilominus* æstiva *in* Delmatia *habuerit*, *&* maturum *etiam* æstivorum *finem. Illius enim* æstatis initio Lepidus educto hibernis exercitu ad Tiberium (*inquit* Velleius[1]) imperatorem tendebat. *Itaque jam antea*

1 *Vell.* L. II. c. 115.

aderat

aderat in Delmatia Tiberius. *Addit* Velleius *illum* magna cum clade hoſtium obſiſtentium, excisis agris, exuſtis ædificiis, cæſis viris, lætum victoria prædaque onuſtum, ad Cæſarem perveniſſe. *Nec* difficilem Lepidi victoriam *fuiſſe teſtatur etiam* Dio. *Inde nullæ ejus res geſtæ memorantur conjuncti cum* Tiberio. *Illa, ut videtur, cauſa, quod bellum* Delmaticum *jam antea abſolverat* Tiberius *quam* Lepido *conjungeretur.* Æſtate *autem illa* maximi belli conſummatos effectus *docet* Velleius. *Nec ultra* æſtivorum *fines* receptiſſimos *protractam* æſtatem *innuit. Sic vere fuerit* Velleius, *qui cum* Lepido *venerat, belli hujus patrati jam* ſpectator, *potius quam* adjutor. *Convenit porro quod ait* Velleius Delmatas, *non jam* ductu *ſed* manibus atque armis ipſius Cæſaris fuiſſe pacatos. Manus Cæſaris *&* arma *opponit ejuſdem* ductui. *Quod nempe* ductui Tiberii *illæ quoque tribuendæ eſſent* victoriæ *quas* Lepidus *non* ſuis, *ſed* Cæſaris *fuiſſet conſecutus* auſpiciis. *Ut ergo* Tiberii *nullæ erant in rebus à* Lepido *geſtis, præterquam* ductûs, *operæ; ſic viceverſa ſignificat* Velleius *duci ſuo* Lepido, *&* ſibi *adeo ipſi, nullum fuiſſe miniſterium in bello* Delmatico, *quod* ſuis manibus *atque* armis *confecerat jam antea ipſe* Tiberius.

§. XXVI. *Proximus à* Quæſtura *in* ſenatu *honor* Velleio *vel* Ædilitas *fuerit oportet, vel* Tribunatus plebis. *Nec enim antea* Præturam *ambire licuit quam horum magiſtratuum* alterum *geſſiſſent, ut alibi* [1] *oſtendimus è* Mæcenatis *oratione* Dioniana. *Itaque, cum* prætorem *ſe poſtea* deſignatum *doceat ipſe* Velleius, *nec legis aliquam* indulgentiam *conceſſam legamus, quæ* rara *admodum erat in* privatis: *facile inde intelligimus vel* ædilem *illum fuiſſe antea, vel certe* tribunum. *Unius enim ejuſdemque* anni *erat uterque ille magiſtratus. Sic*

Velleius poſtea *Tribunus plebis.*

1 Præl. XII. ad *Spart.* Adr. §. 1, 2.

tamen

tamen ut nemo unus *utrumque gesserit, sed satis esset eorum vel* unus *ad ambiendam deinde tempore legitimo* præturam. *Itaque alterum à* Velleio *nostro gestum fuisse verisimillimum est. Utrum gesserit, id fateor incertum esse. Eò tamen magis propendeo ut* tribunus *potius fuerit quam* ædilis. Decem *enim erant* tribuni, *cum* duo *fuerint duntaxat* ædiles. *Nec enim alia quam* Curulis Ædilitas *locum habere potuit in honoribus* senatoriis. *Ita* paucitas *ædilium id fecerit oportet, ut quia* rarior, *proinde* difficilior, *fuerit* ædilitas. *Et quidem* tribunum *se potius quam* ædilem *fuisse innuit, ni fallor, ipse* Velleius. *Jam supra observavimus illum, cum* partem exercitus ad Tiberium ab urbe perduceret, *in eo se non* quæstoribus *modo* senatoriis, *sed superioribus in senatu quæstura* tribunis, æquatum *agnovisse. Quod* tribunos *potius* plebis *quam* ædiles *hac occasione memorarit, id alio referre non possum quam quod* tribunatum *ipse potius gesserit postea quam* ædilitatem. *Jura enim alioqui utriusque cum in* unum annum *conferrentur, eadem omnia fuisse verisimillimum est. Ut proinde* eosdem *tam* domi *quam* militiæ *honores, tam in* castris, *quam etiam in* comitiis, *petere illi licuerit qui* ædilitate *functus fuerat, quam etiam illi qui* tribunatu. *Sed nemo* unus *utrumque illum magistratum obiit, ut diximus. Nec opus erat ut* alterius, *quam quem ipse tempore legitimo obierit, mentionem faceret* Velleius. *Nec denique obstabat* tribunatus *ille, etiam in* urbe *gestus, quo minus* continuum novennium *in militia* Tiberii *exegerit. Magis certe erat affinis* tribunatus *ille* plebis tribunatui, *unde ortum habuit,* militari, *quam* ædilitas, *cujus* civile *erat munus, nec ullo modo* militare.

Et quidem anno ut videtur, 766.

§. XXVII. *Qui tamen ne id quidem verbis apertis significavit, fueritne* tribunus

nus plebis, *non est proinde quod ab eo* annum *exspectemus quo* tribunatum *gesserit. Is ergo erit aliunde per ratiocinia explorandus. Itaque in primis certum est, qui* quæsturam *obiit anno* Varroniano 760. *proinde* tribunatum *ante annum ejusdem epochæ* 762. *ne quidem potuisse capessere.* Annus *enim ad minimum unus* quæsturæ, *quam remisit*, provinciali *necessarius erat, ut proinde ne* tempus *quidem suppeteret ante* annum *illum, quem dixi, per* leges annales *maturum atque legitimum. Illud præterea certum, qui* prætor *eodem, quo obiit* Augustus, *anno* designatus *est*, *illum* post *annum* Augusti *penultimum, æræ nimirum* Varronianæ 766. tribunatu *fungi ne quidem potuisse. Ita* medio *illo spatio inter annum* 762. *&* 766. *annus quærendus erit quo* tribunus *noster fuerit* Velleius. *Ego annum nullum aptiorem illo reperio qui fuit hujus intervalli* postremus. *Jam enim alibi* [1] *ostendimus, &* annuum *fuisse illum* tribunatum, *& quidem* Romæ annuum. *Ita nimirum, ut nec alibi obiri potuerit præterquam* Romæ; *nec* pernoctare *illi extra* urbem *licuerit quicunque in illo fuisset magistratu. Nec tamen* integro anno *à* Tiberio *abesse potuit qui* Tiberio *per annos* continuos IX. *adfuit, vel* spectator *ejus nimirum vel* adjutor, *ab anno nimirum, ut probavimus*, 757. *Faciunt illa, ut nec in annum aliquem* anteriorem *conferri* tribunatus *ille potuerit, nec tamen sit ultra illum differendus.*

Tribunatum inivit Dec. X. 765. *depositurus Decem.* itidem X. anni 766.

§. XXVIII. *Cum clades illa legionum* Varianarum *contingeret, tum bellum, de quo modo egimus*, Delmaticum *à* Tiberio *confectum docuit* Velleius [2], *& post* Velleium *alii* [3], *anno nimirum* Varroniano 762. *Proximo* [4] *anno* 763. *denuo in* Germaniam *irrupisse*

1 Præl. XII. ad *Spart.* Adr. §. 6. 2 *Vell.* L. II. c. 117. 3 *Suet.* Tib. c. 16. *Dio* L. LVI. an. 762. 4 *Suet.* Tib. c. 18.

docet Suetonius. *Inde post* biennium [1] *in urbem rediit, eodem teste* Suetonio. *Tum demum* [2] jampridem debitum, sed continuatione bellorum dilatum, *ex* Pannoniis Delmatisque triumphum *egisse noster itidem docuit* Velleius. *His ergo annis annum* integrum Romæ *noster adesse non potuit, si quidem* continuum *cum* Tiberio *egerit* novennium. [3] Triumphantem Tiberium Velleius *ipse cum* fratre *suo* Magio *comitatus est*, inter præcipuos præcipuisque donis adornatos viros. *Dona intelligit* militaria, *coronas, hastas, vexilla, armillas, &c. Dare enim hæc solebant* militibus *bene meritis* Imperatores. *Utque* dona *illa* militibus *ornamento erant*; *sic vice versa* triumphum *ipsius* Imperatoris *ornabant* donis *istiusmodi* ornati milites, *eo nimirum illustriorem futurum quo plura apparerent in pompâ* dona, *& donis insigniti* milites. *Et sane* fratrem [4] *suum* Magium Celerem adjutorem Tiberii *in bello* Delmatico *celebrat, uti vidimus, ipse* Velleius, *&* Tiberii *ipsius* patrisque Augusti magnifica *de illo* testimonia. *Imo* honores *etiam, quibus* triumphans *eum* Tiberius *donaverit*, amplissimos. *Nec* sua *quoque tacuit, qua licuit per modestiam, merita, dum & se quoque* militem [5] *profiteretur* Tiberii, *legatumque pariter atque* adjutorem. *Imo* militis *nomine* adjutorisque *hoc ipsum, ni fallor, intellexit, quod* victoriam *ejus* adjuverit, *militumque in* triumphi *apparatu insignium unus fuerit. Referebantur enim ad invicem, pro illius ævi sermone*, militis *nomen atque* Imperatoris. *Ergo* Romæ *aderat in* triumpho Tiberii, *non* Tiberius *duntaxat ipse, verum etiam* Velleius, *anno nimirum* Varroniano 765. *Cum enim decerneretur triumphus Imperatori, id quoque decerni solebat ut* deportaretur *bene meritus in patriam exer-*

1 *Suet.* Tib. c. 20. 2 *Vell.* L. II. c. 121. 3 *Vell. ibid.* 4 *Vell.* L. II. c. 115. 5 *Vell.* L. II. c. 104.

citus.

citus. Tam ſcilicet ut teſtes *adeſſent rerum geſtarum, quam etiam ut* triumphum ornarent *imperatoris tot militum etiam* privatorum *decora. Atqui nulli adhuc* Velleii, *in hoc* triumpho, *memorantur honores alii quam* militares. *Et tamen* Senatoriis *etiam honoribus egregia in militia facinora munerari ſolitos principes multis oſtendere poſſem, ſi opus eſſet, exemplis. Sed nihil attinebant ad triumphi pompam honores militum* ſenatorii, *ut proinde eſſent à* Velleio, *hoc in loco, memorandi. Nec aderat fortaſſe* comitiorum *tempus quo* deſignandi *erant ad futuri anni magiſtratus à* populo, *etiam* principis (*qui appellabantur*) candidati, *cum triumpharet* Tiberius. *Sic potuit* Velleius *inire* tribunatum *die* tribunatûs *ineundi legitimo* [1] Decembr. *X. anni, quo triumphavit* Tiberius, Varroniani 765. *depoſiturus ſequentis* Decembris *die itidem X. anni* Varroniani 766. *Idem ſi* Decembri *anni* 766. tribunatum *iniiſſet eundem* Decembri *anni* 767. *depoſiturus, nec potuit, nondum elapſo* tribunatu, *ab* Auguſto *ad* præturam deſignari, *nec* præturam *ipſam anno* 768. *gerere*, proximo *nimirum* anno *ab elapſo* tribunatu. *Convenit præterea militia* Velleii *ſub* Tiberio novennis. *Cœpit enim annus 9. hoc ipſo anno 765. poſt* Jun. XXVII. *natalem* adoptionis Tiberii *ab* Auguſto, *& tamen ante* comitia *menſe* Auguſto, *aut paulo forte ſerius, habenda. Nec aberat etiam anno 766.* Roma Tiberius. *Potuitque adeo* Velleius *magiſtratum illum tum quoque tenere, idque* Romæ, *& per* annum *illum fere univerſum, nec interim à* Tiberii *ſatellitio diſcedere. Nulla enim erant hoc anno moleſta* bella *quæ obſtarent quo minus* Romæ *verſaretur etiam ipſe* Tiberius.

§. XXIX. *A* prætura *quam tenuit anno, pro rationibus noſtris*, 768. *alium* Vel- Librum, quem habemus cur

1 Vid. Præl. XII. ad *Spart.* Adr. §. 7.

anno 783. scripserit Velleius.

leii *honorem nullum legimus*, *ne quidem* provinciam prætoriam, *nedum* consulatum. *Sed ne quidem aliud ullum vitæ negotium.* Studiis *ille*, *an* deliciis Tiberii *vitiisque* Capreensibus *annos secutos impenderit*, *hodie non constat. Fieri potest ut* utrisque. *Erat* Neroni *socius in* deliciis Petronius, *scriptor etiam ipse elegantissimus. Non certe* Velleio *displicuit simile* Sentii Saturnini *ingenium*, *quem ait*, ubi [1] negotia fecissent locum otio, liberaliter lauteque eo abusum; ita tamen ut eum splendidum ac hilarem potius, quam luxuriosum aut desidem diceres. *Nec ullum memorat scriptum suum* antea *editum*, *in* otio *illo elucubratum. Ingenii sui has primitias*, *in gratiam* Vinicii *consulis emisit ipso ejus* consulatu, *annoque adeo* Varroniano 783. *Mos enim erat illis temporibus præcipua quæque amicorum patronorumque gaudia* muneribus *offerendis gratulari. Quæ autem alii* donis, *ea* scriptis *celebrabant Poetæ atque Oratores. Hinc illa de* genethliacis epithalamiisque Dionysii Halicarnassæi *aliorumque* Sophistarum *præcepta. Hinc &* scripta *utroque sermonis genere*, *tam* metrici *quam etiam* soluti. *Præcipue vero mos ille receptus est in celebrandis* consulatibus. Consulatum *suum* Cicero *tam* Græce *quam* Latine, *tam* carmine *quam* oratione *etiam* prosaica, *curavit posteris commendandum. Idque enixissimis precibus urget contenditque epistolis ad* Lucceium *celeberrimum sui temporis Historicum. Sic* consulatus Domitiani *celebrant* Statius *atque* Martialis. *Sic etiam* Honorii Claudianus. *Sic etiam* Stilichonis *privati hominis idem* Claudianus. *Illud etiam artificium receptum quo insigniores facerent amicorum patronorumve* consulatus, *si pro* epochis *illos* historicis *haberent*, *seu nimirum* historias *suas ab illo* arcesserent, *seu ad illum us-*

[1] *Vell.* L. II. c. 105.

que

que deducerent. *Divorum fratrum* Marci *nimirum* Antonini, *atque* Lucii consulatum *multis historicis exordium historiarum fuisse observavit auctor vitæ quam vulgo* Capitolino *tribuunt, nos* Spartiano *asseruimus. Frequentiora tamen exempla sunt eorum qui historiarum* fines *in illis ponerent* consulatibus *quorum memoriam apud posteros celebrem esse vellent. Sic historiam suam ad* XVII. Theodosii consulatum *deducit* Sozomenus. *Sic* Stilichonis consulatu *suam claudit historiam* Sulpicius Severus. *Sic* Constantii *&* Juliani consulatu *suam* Aurelius Victor *editus à* Schotto. *Sic* Dio *suam* consulatu suo *quem cum* Alexandro *gessit Imperatore. Sic alii multi plane pro exemplo* Velleii *nostri* Vinicii *sui* consulatu *historiam suam terminantis. Hinc &* [1] modus *ille* scripturæ *à* Velleio *sibi præscriptus, brevis nimirum & summarius. Hinc* [2] notitia illa in artum contracta *in utraque hujus operis parte observata. Hinc* [3] formam *illam* operis propositi *agnoscit* in præcipiti *sitam* festinatione, quæ se rotæ pronive gurgitis ac verticis modo nusquam pateretur consistere, pene magis necessaria prætereundo quam supervacua amplectendo. *Alibi opus illud suum non* justum, [4] *sed* recisum *fuisse testatur. Alibi se* memoria professionis, [5] *ne in infinitum evagaretur, reprimit. Alibi* [6] promissæ brevitatis fidem *agnoscit, &* transcursum hunc, *qua nempe* justo operi *opponebatur, appellat. Justam nimirum ille rerum earundem historiam sæpe pollicetur*: sua *nimirum* justa [7] volumina: justum [8] opus. *Hæc tamen ille per* otium. *Jam* properandum *erat ne antea* consulatus *exiret quo historia erat ipsa terminanda. Et quidem servant* breviariorum *plerunque formam* historiæ *decorandis* consulatibus *conscriptæ. Tale illud erat*

1 *Vell.* L. II. c. 52. 2 *Vell.* L. I. c. 14. 3 *Vell.* L. I. c. 16. L. II. c. 96. 4 *Vell.* L. II. c. 89. 5 *Vell.* L. II. c. 89. 96. 6 *Vell.* L. II. c. 55. 99. 7 *Vell.* L. II. c. 48. 114. 115. 8 *Vell.* L. II. c. 99. 103.

Sulpicii

Sulpicii Severi, *tale* Q. Julii Hilarionis, *tale* Aurelii Victoris Schottiani. *Ita cœperit hanc historiam* Velleius *post medium anni* 782. *quo* designatus *est ad sequentis anni consulatum* Vinicius. *Et* finem *imposuerit antequam* fasces *deponerent anni* 783. consules ordinarii. *Aliter sera fuisset* consulatus *jam ad* exitum *perducti gratulatio. Id ne contingeret, placuit* Velleio *ratio illa scribendi* properata *atque* compendiaria.

Mors Velleii anno 784.

§. XXX. *Sic annum* Velleii natalem *dedimus. Nescio an* emortualem *etiam designare possimus. Conabimur tamen. Fateor esse hoc sine* testibus *difficillimum. Id quoque fateor, deesse nobis, qui in re* historica *essent audiendi*, testes. *Mortem* suam *consignare* ipse *non potuit. Nec suppetunt* alii *post illum qui consignarint.* Veterum *nemo est, excepto* Prisciano, *qui vel mentionem* Velleii *nostri fecerit. Sed nec ille quicquam prodidit quo* historia *ejus locupletanda sit. Nihil ergo restat, unde* mortis tempus *elicere possimus, præter* ratiocinia. *Et tamen valde mihi verisimile videri fateor, inter illos quibus* Sejani amicitia *nocuit, nostrum quoque periisse* Velleium. *Satis ipse testatum fecit in hoc ipso libro* Velleius *quo fuerit animo in* Sejanum. *Nec opus erat ad eum convincendum alio* testimonio, *cum palam extaret, scriptisque consignatum esset*, amicitiæ *illius, tam recenti memoria monumentum. Id quoque certum est, manifestissimisque tam* Dionis *quam* Taciti *testimoniis exploratum, satis fuisse ad* pœnam *ipsam illam* Sejani amicitiam. *Eodem spectabat, suspectumque* Velleium *merito fortasse faciebat, quod non* oblatis, *sed* quæsitis, *uteretur* Sejani *laudandi occasionibus, etiam nullo suppetente* laudis *argumento. Ait* Sejanum [1] in Germania, Illyricoque, & mox in Africa, non *quidem* merito, *sed* materia *tamen* adipiscendi

1 *Vell.* L. II. c. 116.

trium-

triumphalia *fuisse* defectum. *Ubi deerat laudandorum facinorum vel* materia, *quæ, quæso, esse potuit* laudis *solida* ratio? *Quis hoc in loco non agnoscat* indolem *laudandi* Sejani avidam, *& quibusvis laudis arripiendis vel* prætextibus *intentam*? *Nec illud modo. Scripsit nostra illa* Velleius tempore *etiam* suspecto. *Certe post mortem* Liviæ *cujus ipse meminit*, *quam anni superioris* 782. *initio assignat* [1] Tacitus. *Inde enim, ut ex utroque constat, tam* Tacito *quam* Dione, *consilia inivit de imperio occupando* Sejanus. *Tandem expergefactus* Tiberius *machinatur & ipse de eo opprimendo. Primo tamen* consulem, *secum in* annum, *quo periit*, sequentem *destinat*, curarumque suarum participem *nominat. Ita* Dio. *Fecerat autem hæc antea* Tiberius *quam scriberet* Velleius. *Hinc ille* Tiberium *defendit* [2] exemplis eminentium virorum, qui magnis adjutoribus ad gubernandam fortunam suam fuissent usi, Scipionum præcipue (Africanorum *scilicet*) qui duos Lælios per omnia sibi æquaverant. *Plane hic apparet*, *quod post epistolam illam* Tiberii *observavit* Dio, *omnes deinde* Tiberio Sejanum, *non jam in* consulatu *tantummodo*, *sed in* summa rerum administranda *pro* collega *habuisse*. *Addit* Velleius *exemplum* Augusti *qui primo* M. Agrippam, *tum deinde* Statilium Taurum *similiter adsciverit*. Quibus (*inquit*) novitas familiæ haud obstitit, quo minus ad multiplices consulatus triumphosque, & complura eniterentur sacerdotia. *Hinc sane constat jam etiam* novitatem Sejano, *a libere sentientibus, cum scriberet* Velleius, *objectam. Quæ certe objici antea vix potuit quam progressus magnos fecisset, & in conjuratione* Sejanus, *& in eo vicissim reprimendo* Tiberius. *Adhuc tamen illum* [3] juvandis principis oneribus prolatum *asserit* Velleius. *Imo* singularem

1 *Tacit.* Ann V. 1. 2 *Vell.* L. II. c. 127. 3 *Vell.* L. II. c. 128.

(1 *inquit*)

([1] *inquit*) principalium onerum adjutorem in omnia habuit atque habet. *Cum ait*, habuit atque habet, *non certe* nuper *illum pro* Tiberii adjutore *habitum apparet. Itaque* post *conatus* Tiberii *contrarios, favebat tamen aliquantisper* Sejano Velleius, *& pro more suo & ingenio, adulabatur. Quis itaque miretur si hoc ægre tulerit* Tiberius? *si* sæviendi *ansam inde acceperit princeps ultra modum* suspicax, *& natura sua* sævissimus? *Certe nostrum inde* Velleium *nullæ deinceps memorant historiæ, cum tamen fuerit, quo ampliores obiisset honores, quo magis etiam per scripta inclaruisset, eo potiori jure memorandus. Sed nec ullum superest* scripti *illius* accuratioris, *quod illum toties promisisse vidimus, vestigium. Nisi forte* genuinum *existimemus* fragmentum *illud* Lazii, *quod eruditis suspectum est. Illud vero mirum, cur* Livium *de bello* Germanico *continuaret* Aufidius Bassus, *si* medius *fuisset belli* Germanici *post* Livium Velleius, *scriptor* αὐτόπτης *atque elegantissimus. Est autem hæc historia* Sejani *tam in* Tacito *quam etiam in* Dione *mutilatissima. Proinde mirandum non est si nullus ibi compareat* Velleius, *cum & alia quoque utrobique nomina perierint eorum qui tamen cum* Sejano *ceciderint. Sic vivere desierit* Velleius *anno urbis* Varroniano 784. Christi, *pro æra recepta* 31. ætatis *suæ*, *vel* 49. *ad* finem *exeunte, vel* 50. *fortasse* cœpto. *Certe post* Sejanum *ipsum, qui tamen periit postquam* consulatum *suum* ordinarium *exuisset. Docet enim* Dio pœnitentia correptum *fuisse* Sejanum *quod non in* consulatu *suo aliquid conatus esset. Et* Trionem *certe atque* Regulum *Coss. habent, cum* cædes *fierent, uterque, tam* Dio, *quam etiam* Tacitus. *Qui tamen* consules suffecti proximi *fuisse videntur post* ordinarios.

1 *Vell.* L. II. c. 127.

VITÆ

VITÆ VELLEIANÆ,

Rerumque ad illam ſpectantium

SYNOPSIS *Chronologica.*

	Æræ Urb. *Varron.*	Vit. *Vell.* ann.	Ær. *Christ.*
DEcii *Magii* inſignis in *Romanos* fides, cum *Capua* proderetur *Hannibali*. Is *Minatii Magii* avus erat, *Velleii*, ex *paternâ*, ut videtur, ſtirpe, tritavus. §. 7. *Capuanus*. ib. Hinc *patria Velleii*, pro ſtirpe *Magiâ*, *Capua*.	538.		
Minatius Magius Aſculanenſis Decii Magii nepos, *Velleii* atavus, *viritim Civitate Romanâ donatus*, & *duo* ejus filii *Prætores* creati, cum Prætores *ſeni* duntaxat crearentur. §. 7. Sic *patria* Velleii *Aſculum*.	671.		
Capito Velleii *patruus*, vir *Ordinis Senatorii*, *Agrippæ* ſubſcripſit in *C. Caſſium*. §. 7. Certe poſt legem *Pediam*, quâ *damnatus* eſt *Caſſius*, à *Pedio* Conſule *Auguſti* collega, menſe *Sextili* latam.	711.		
Avus Velleii *C. Velleius Neapoli* ſe *gladio transfigit*, cum *patrem* Tiberii Imperatoris *Tiberium Claudium Neronem* fugientem comitari non poſſet, *gravis jam ætate & corpore*. Poſt Bellum *Peruſinum*, & tamen ante ludos *Apollinares*. §. 7. Hinc *Patria* Velleii, pro ſtirpe *Velleiâ*, *Neapolis*.	714.		
NATUS *VELLEIUS*. §. 8. *Medio* certè tempore inter ann. Urb. *Varron*. 725. quo *cœpit* Hiſtoriam *Livius*, & ann. 745. quo *ultimam* ei manum impoſuit. Certe ante *Sept*. 22. quo *mortuus* eſt *Virgilius*. §. 8.	735.	1	
Togam induit Velleius *virilem*. Inde *tirocinium* ejus in *Militia Equeſtri*, cujus *decem* numeranda *ſtipendia*. §. 5. 6. *Primus* hujus Militiæ *gradus* hoc anno à *Velleio* ſuſceptus erat *Præfectura cohortis*. §. 9.	749.	14 / 15	
Ad *ſecundum* Equeſtris Militiæ *gradum*, poſt *Pubertatem plenam*, aſcendit *Velleius*, *Tribunatum* ſcilicet. Sub *patruo Vinicii*, ad quem ſcribit, Conſulis, *M. Vinicio*. §. 10. Sumſit, cum *Tribunatu*,	752.	17 / 18	

natu, etiam *laticlavium*. §. 11. *Tribunatus* ille prior *Beneficiarius* erat. §. 15

18/19 753 Adest *Velleius* cum *Caius* Cæsar cum Rege *Parthorum* in *Euphratis* ripa congrederetur Sub *P. Silio*. *Stipendiorum* suorum *initiis*. §. 6 9. 10.

1. 19/20 754 Incipit Bellum *Germanicum* sub avo *Vinicii* [*Præfecti*, ut videtur, hoc tempore *Germaniæ*] *triennio* ante Expeditionem *Tiberii*, cui *Velleius* interfuit, *Germanicam*. *Vell.* L. II c. 104. Ad *tertium* Militiæ Equestris *gradum* evectus *Velleius*, *Tribunatum* scilicet *Castrorum*. §. 13.

4. 22/23 757. *Tiberius* ab *Augusto* adoptatus *Jun.* XXVII. *Mox* illum secutus in *Germaniam Velleius* continuo *novennio* illi aderat. §. 1. 15. Præfectus *Germaniæ Sentius Saturninus*, legatus Augusti. *Vell.* L. II. c. 105. *Bis* enim ab eo cum *Tiberio Germani* Pacem petere coacti sunt. *Dio* L. LV. Hujus nimirum anni *Æstivis* & sequentis. *Quartus* inde incipit *Velleio* Militiæ *gradus* (qui idem *tertius* est, si *Tribunatum duplicem* pro gradu *unico* habeamus) *Alæ* nimirum *Equestris* Præfectura. §. 15.

5. 23/24 758. Acta hujus anni. §. 2. Adhuc *Præfectus Germaniæ Saturninus*, coactique ab eo *Germani* ad Pacem *secundam*.

6. 24/25 759. Desunt in *Velleio* Acta hujus anni omnia. Adhuc *Præfectus Germaniæ Saturninus*. *Tertius* hic annus Belli *Germanici*, quo seorsim actum cum *Maroboduo*. Deficiunt *Delmatæ* & *Pannonii*, sub *Præfecto Illyrici Valerio Messallino*. Legionem ea occasione *nuper* conscriptam ad *Tiberium* ducit *Velleius* jam *Quæstor designatus*. Agrippa Postumus *abdicatus*. §. 1. 3. 4. *Legatus Velleius* præfectus hujus anni *hibernis*. §. 16. 18. Primus ann. [illegible] e li *Marcomannici*, non *Delmatici*. §. 17.

7. 25/26 760. *Tiberio* de *mora* suspecto mittitur, socius Belli cum eo gerendi, *Germanicus*. §. 4. *Primus* annus *triennii*, quo *Illyricum* debellavit *Tiberius*. §. 19. *Velleius* anni *initio Romæ* ad *Quæsturam* ineundam, fine erat in Pannonia cum *Tiberio*, remisso nempe anno *Quæsturæ Provincialis*. Post

tempus

tempus nimirum *ſortitionis*. §. 18. Ex *Quæſtura* eam Expeditionem ſuſcepit *Germanicus*, ſub quo meruit *Velleius, Tiberii* non jam *adjutor*, ſed *ſpectator* tantummodo. §. 19. Cum *Tiberio* frater *Velleii Magius Celer*. ib. Deſunt in *Velleio* anni hujus *Acta* pleraque. Hujus anni *hiems* illa erat, cujus meminit *Velleius* L. II. c. 114. ab ea hieme *alia* cujus meminerat c. 113. §. 23.

Annus Belli *Pannonici* ſecundus, quo Bellum | 761. 26/27 | 8. illud confecit *Tiberius*. §. 23. Hujus anni *hibernis* præfectus *M. Lepidus*. §. 24. 25.

Annus Belli *Illyriciani tertius*, quo, poſt *Pan-* | 762. 27/28 | 9. *nonicum*, *Delmaticum* Bellum aggreſſus eſt, abſolvitque *Tiberius*. §. 23 Et quidem *maturis*, nec admodum affectis, *Æſtivis*. §. 26. Hoc eodem anno cæſæ ſunt *Vari* Legiones. §. 28.

Proximo anno à clade *Vari* novam rurſus im- | 763. 28/29 | 10. preſſionem in *Germaniam* fecit *Tiberius*. §. 28.

Secundus annus *biennii Suetoniani*. Secunda | 764. 29/30 | 11. nimirum novi hujus Belli *Germanici* Æſtiva *militaria*. Nempe ad *Autumnum*, teſte *Dione*. Poſtea *Romam* rediiſſe teſtatur *Dio* tam *Tiberium* quam *Germanicum*. Ita nimirum tempeſtivè ut ſequentis anni *Conſulatum*, quem geſſit *toto* (inquit *Dio*) *anno*, *Romæ* inierit *Germanicus*. §. 28.

Triumphat *Tiberius*, ſequunturque illum tri- | 765. 20/31 | 12. umphantem *donis* militaribus inſigniti tam *Velleius*, quam frater *Velleii Magius Celer*. §. 28. Exit hoc anno *continuum* illud, quod in *Tiberii* ſatellitio egit *Velleius*, *novennium*. §. 1. 28. tantummodo *cœptum*. Hujus anni *Dec*. X. *Tribunatum Plebis* inivit *Velleius*. §. 28. Hujus victoriæ nomine *Tiberius* IMP. VII. quem titulum cum T. P. XIII. committunt *Numi*. Ea autem *Tribunitia Poteſtas Junii* ad minimum die XXVII. cœpit anni 764. deſiitque eodem ejuſdem menſis die anni 765. Tunc ergo Bellum abſolverat unde titulum illum *Imperatorium* reportavit. Sed *Tribunitia* illa *Poteſtate* ad *exitum* vergente. *Unicum* enim refert Cl. *Mediobarbus* numum qui *Tribunitiam* illam *Poteſtatem* cum titulo illo *Imperatorio* commiſerit. *Quadrigas* autem *trium-*

phales, quæ huc referri possint, in unico observavit idem vir Cl. numo *Arschotano*, in quo cum prædicto titulo *Imperatorio* VII. & *Tribunitia Potestate* XIII. committuntur. Inde discimus *affectam* illam fuisse *Tribunitiam Potestatem* cum *triumpharet Tiberius*. Sic ante *Jun.* XXVII. IMP. VII. *acclamatus* fuerit ab exercitu *Tiberius*. Sic tamen ut *Romam* vix redierit *triumpharitque*, nisi anno illo, quem dixi, 765. *exeunte*. Vix sane est quin eodem referamus titulum *Augusti Imperatorium* XX. qui tamen cum *Potestate Tribunitia* ejus XXXIV. committitur, quæ etiam ipsa anno 765. desierit. Addi illa possunt illis quæ supra diximus ad designandum *novennis Velleii* sub *Tiberio militiæ finem*.

13. 31/32 766. Hoc anno *Tribunatum Plebis* gessit *Velleius* usque ad *Dec.* X. §. 26. 27. 28.

14. 32/33 767. *Velleius Prætor designatus*, cum fratre *Magio Celere*, ab *Augusto* commendatus, & *Tiberio*. *Vell.* II. 114. Nondum scil. *Comitia Prætoria*, cum moreretur *Augustus*, *August.* XIX. Imo *tum primum*. Comitia Tribuum *nulla*, jure eorum ad *Patres* translato. *Tacit.* Ann. I. 15. Imperante scilicet *Tiberio*.

15. 33/34 768. *Velleius* cum fratre *Prætores*, tam *Augusti* quam etiam *Tiberii Candidati*. §. 29.

30. 48/49. 783. Scribit *Velleius* suam hanc Historiam *compendiariam* in gratiam *Consulatus Vinicii*. §. 29.

31. 49/50 784. Cæsus *Velleius*, ut videtur, propter amicitiam *Sejani*, post *Coss. Ordinarios*. §. 30.

Editiones

Editiones præcipuæ, quibus in hac nostrâ usi sumus.

BEATI RHENANI. ad fidem Codicis Morbacensis excusa Basileæ, anno 1520. quam designamus per *Rhen. è MS.* Hujus Editionis lectiones, ut & ipsius Codicis cum ea collati, alias haud paucas ab Alberto Burerio collectas, & per *Bur. è MS.* designatas, quoties à Textu nostro discrepant, characteribus majusculis expressimus. Accedunt Rhenani Scholia, & Burerii Conjecturæ.

FROBENII. impressa Basileæ, 1546. notata per *Frob.*

ALDI MANUTII.

MARNEFFII.

ANT. BONHOMMÆI.

SEB. GRYPHII.

HEN. STEPHANI.

JAC. SCKEGKII.

JUSTI LIPSII.

JANI GRUTERI.

ANDR. WICELII.

GER. VOSSII. G. F.

AUSONII POPMÆ.

HEN. BOECLERI

ANT. THYSII.

NIC. HEINSII. omnium recentissima & emendatissima, quam in hac Editione secuti sumus.

Nomina

Nomina Auctorum, quorum circa Textum Velleianum conjecturæ (ex Notis in Velleium conscriptis, vel aliunde excerptæ) in hâc Editione repræsentantur.

Acidalius.

Boeclerus.
Bongarsius.
Boxhornius.
Bucretius.

Clockius.
Cluverius.
Cujacius.

Delbenius.

Fabricius.
Freinshemius.

Grævius.
Gronovius.
Gruterus.

Heinsius.

Junius.

Leopardus.
Lipsius.

Loënsis.

Manutius Ald.
——— Paul.

Perizzonius.
Pighius.
Pontanus.
Popma.
Puteanus.

Robortellus.
Rubenius.
Rupertus.
Rutgersius.

Schegkius.
Sigonius.
Silburgius.

Titius.
Torrentius.

Ursinus.
Vossius.

Errata, quæ Operarum incuria irrepserunt, sic emendentur.

Pag.	Vers.	In Textu.	Pag.	Vers.	In Var. Lect.
13.	17.	*pro* Ante, *l.* CAP. XIII. Ante.	6.	8.	*pro* Dolbenii, *l.* Delbenii.
68.	12.	*pro* Gallis, *l* Galliis.	17.	15.	*pro* nimalia, *l.* animalia.
75.	18.	*pro* difficulate, *l.* difficultate.	38.	10.	*dele* sunt *post* manus.
			122.	8.	*pro* nobilem, *l.* mobilem.

[1] C. VELLEII PATERCULI

HISTORIÆ ROMANÆ

AD M. VINICIUM Cos.

[2] LIBER I.

CAP. I. *** tempeſtate diſtractus à duce ſuo Neſtore, Metapontum condidit. Teucer, non receptus à patre Telamone, ob [3] ſegnitiam non vindicatæ fratris injuriæ, Cyprum adpulſus, [4] cognominem patriæ ſuæ Salamina conſtituit. Pyrrhus, Achillis filius, Epirum occupavit. [5] Phidippus Ephyram in Theſprotia. at rex regum Agamemnon, tempeſtate in Cretam inſulam rejectus, tres ibi urbes [6] ſtatuit, duas à patriæ nomine, unam à victoriæ memoria, Mycenas, [7] Tegeam, Pergamum. idem mox, ſcelere patruelis fratris Ægiſthi, hereditarium exercentis in eum odium, & facinore uxoris oppreſſus occiditur. regni potitur Ægiſthus per annos VII. hunc Oreſtes, matremque, [8] ſocia conſiliorum omnium ſorore Electra, viri-

1 P. *Scheg. Acid.* M. *Voſſ.* 2 PRIUS VOLUMEN *Rhen. è MS.* 3 Segnitiem *Alii.* 4 *Sic Gryph. Scheg. Lipſ.* COGNOMINE *Rhen. è MS. Ald.* 5 *Sic Ald. ex Homero.* PHILIPPUS *Rhen. è MS.* 6 Statuit à patriæ nomine unam, à victoriæ memoria, &c. *Ald.* 7 TEGÆAM *Rhen. è MS.* 8 Cum ſocia *Scholion Rhenani. Ald.* Conſcia *Lipſ.*

Nomina Auctorum, quorum circa Textum Velleianum conjecturæ (ex Notis in Velleium conscriptis, vel aliunde excerptæ) in hâc Editione repræsentantur.

Acidalius.

Boeclerus.
Bongarsius.
Boxhornius.
Bucretius.

Clockius.
Cluverius.
Cujacius.

Delbenius.

Fabricius.
Freinshemius.

Grævius.
Gronovius.
Gruterus.

Heinsius.

Junius.

Leopardus.
Lipsius.

Loënsis.

Manutius Ald.
——— Paul.

Perizzonius.
Pighius.
Pontanus.
Popma.
Puteanus.

Robortellus.
Rubenius.
Rupertus.
Rutgersius.

Schegkius.
Sigonius.
Silburgius.

Titius.
Torrentius.

Ursinus.
Vossius.

Errata, quæ Operarum incuria irrepserunt, sic emendentur.

Pag.	Vers.	In Textu.
13.	17.	*pro* Ante, *l.* Cap. XIII. Ante.
68.	12.	*pro* Gallis, *l* Galliis.
75.	18.	*pro* difficulate, *l.* difficultate.

Pag.	Vers.	In Var. Lect.
6.	8.	*pro* Dolbenii, *l.* Delbenii.
17.	15.	*pro* nimalia, *l.* animalia.
38.	10.	*dele* sunt *post* manus.
122.	8.	*pro* nobilem, *l.* mobilem.

[1] C. Velleii Paterculi

HISTORIÆ ROMANÆ AD M. VINICIUM Cos.

[2] Liber I.

Cap. I. * * * tempestate distractus à duce suo Nestore, Metapontum condidit. Teucer, non receptus à patre Telamone, ob [3] segnitiam non vindicatæ fratris injuriæ, Cyprum adpulsus, [4] cognominem patriæ suæ Salamina constituit. Pyrrhus, Achillis filius, Epirum occupavit. [5] Phidippus Ephyram in Thesprotia. at rex regum Agamemnon, tempestate in Cretam insulam rejectus, tres ibi urbes [6] statuit, duas à patriæ nomine, unam à victoriæ memoria, Mycenas, [7] Tegeam, Pergamum. idem mox, scelere patruelis fratris Ægisthi, hereditarium exercentis in eum odium, & facinore uxoris oppressus occiditur. regni potitur Ægisthus per annos VII. hunc Orestes, matremque, [8] socia consiliorum omnium sorore Electra, viri-

1 P. *Scheg. Acid.* M. *Voss.* 2 Prius Volumen *Rhen. è MS.* 3 Segnitiem *Alii.* 4 *Sic Gryph. Scheg. Lips.* Cognomine *Rhen. è MS. Ald.* 5 *Sic Ald. ex Homero.* Philippus *Rhen. è MS.* 6 Statuit à patriæ nomine unam, à victoriæ memoria, &c. *Ald.* 7 Tegæam *Rhen. è MS.* 8 Cum socia *Scholion Rhenani. Ald.* Conscia *Lips.*

lis animi femina, obtruncat. factum ejus à Diis comprobatum spatio vitæ & felicitate imperii apparuit: quippe vixit annis XC. regnavit LXX. qui se etiam à Pyrrho, Achillis filio, [1] virtute vindicavit. nam, quod [2] pactæ ejus, Menelai atque Helenæ filiæ Hermiones nuptias occupaverat, Delphis eum interfecit. Per hæc tempora Lydus & Tyrrhenus fratres cum regnarent in Lydia, sterilitate frugum compulsi, sortiti sunt, uter cum parte multitudinis patria decederet. sors Tyrrhenum contigit. pervectus in Italiam, & loco & incolis & mari nobile ac perpetuum à se nomen dedit. Post Orestis interitum, filii ejus [3] Penthilus & Tisamenus regnavere triennio.

CAP. II. Tum, fere anno octogesimo post Trojam captam, centesimo & vicesimo quam Hercules ad Deos excesserat, Pelopis progenies, quæ omni hoc tempore, pulsis Heraclidis, Peloponnesi imperium obtinuerat, ab Herculis progenie expellitur. duces recuperandi imperii fuere, [4] Temenus, Cresphontes, Aristodemus; quorum [5] abavus fuerat. Eodem [6] fere tempore Athenæ sub regibus esse desierunt: quarum ultimus rex fuit Codrus, Melanthi filius, vir non prætereundus. quippe, cum Lacedæmonii gravi bello Atticos premerent, respondissetque Pythius, quorum dux ab hoste esset occisus, eos futuros superiores; deposita veste regia, pastoralem cultum induit, immixtusque castris hostium [7] de industria, imprudenter, rixam ciens, interemtus est. Codrum cum morte æterna gloria, Athenienses secuta victoria est. quis

1 *Vocem* pari *excidisse suspicatur Heins.* 2 Pactæ ei *Ald.* Pacta ejus *Bonhom.* Pactæ jus *Scheg.* Pactæ sibi *malit Heins.* 3 *Sic Ursin. ex Strabone & Pausania.* PENTHELUS *Rhen. e MS. Ald.* 4 *Ita Putean. ex Strabone.* TEMINUS *Rhen. è MS.* Timenus *Urs.* 5 *Ita Popm. Voss. Heins.* ATAVUS *Rhen. è MS. Ald. Lips.* 6 *Ita Bur. è MS.* FERME *Rhen. è MS.* 7 *Sic Urs. Lips.* De industria, imprudenter RIXANINCIES interemptus est *Rhen. è MS.* Rixam injiciens *Scholion Rhen.* RIXAM. NCIES *Bur. è MS.* Rixam ciens *Bur. conjectura.* Immistusque castris hostium, de industria rixam ciens, imprudenter interemptus est *Acidal.*

1 HI

quis eum non miretur, qui his artibus mortem quæſierit, quibus ab ignavis vita quæri ſolet? Hujus filius Medon primus Archon Athenis fuit. ab hoc poſteri apud Atticos dicti Medontidæ. ſed [1] ii, inſequenteſque Archontes, uſque ad Charopem, dum viverent, eum honorem uſurpabant. Peloponneſii, digredientes finibus Atticis, Megaram mediam Corintho Atheniſque urbem condidere. Ea tempeſtate & Tyria claſſis, plurimum pollens mari, in ultimo Hiſpaniæ tractu, in extremo noſtri orbis termino [2] inſulam circumfuſam Oceano, perexiguo à continenti diviſam freto, [3] Gades condidit. ab iiſdem poſt paucos annos in Africa Utica condita eſt. Excluſi ab Heraclidis Oreſtis liberi, jactatique cum variis caſibus, tum ſævitia maris, quinto decimo anno ſedem cepere [4] circa Lesbum inſulam.

CAP. III. Tum Græcia maximis concuſſa eſt motibus: Achæi ex Laconica pulſi, eas occupavere ſedes, quas nunc obtinent: Pelaſgi Athenas commigravere: acerque belli juvenis, nomine Theſſalus, natione Theſprotius, cum magna civium manu, eam regionem armis occupavit, quæ nunc ab ejus nomine Theſſalia appellatur, ante Myrmidonum vocitata civitas. Quo nomine mirari [5] convenit eos, qui Iliaca componentes tempora, de ea regione, ut Theſſalia commemorant: quod cum alii faciant, Tragici frequentiſſime [6] faciunt. quibus minime id concedendum eſt. nihil enim ex perſona poëtæ, ſed omnia ſub eorum, qui illo tempore vixerunt, dixerunt. quod ſi quis à Theſſalo, Herculis filio, [7] eos appellatos Theſſalos dicet: reddenda erit ei ratio, cur numquam

1 HII *Rhen. è MS.* 2 Inſulâ circumfuſâ oceano, perexiguo à continenti diviſâ freto *Lipſ.* 3 GADEIS *Rhen. è MS.* 4 Lesbum inſulam circaque *Heinſ.* 5 Subvenit *malit Acidal.* 6 Faciunt *eradendum cenſent Grut.* & *Lipſ.* Quod cum alii, tum Tragici frequentiſſimè faciunt *Heinſ.* 7 Eos & Theſſalos *à Librario eſſe exiſtimat Grut. ut & paulo infra*, continentem.

1 Haletes

quam ante hunc insequentem Thessalum, ea gens id nominis usurpaverit. Paullo ante [1] Aletes, [2] sextus ab Hercule, Hippotis filius, Corinthum, quæ antea fuerat Ephyre, claustra Peloponnesi [3] continentem, in Isthmo condidit. Neque est, quod miremur ab Homero nominari Corinthum. nam ex persona poëtæ & hanc urbem, & quasdam Ionum colonias iis nominibus appellat, quibus vocabantur ætate ejus, multo post Ilium captum conditæ.

CAP. IV. Athenienses in Eubœa [4] Chalcida & Erethriam colonis occupavere; Lacedæmonii [5] in Asia Magnesiam. Nec multo post Chalcidenses, orti, [6] ut prædiximus, Atticis Hippocle & Megasthene ducibus, Cumas in Italia condiderunt. hujus classis cursum esse directum alii columbæ [7] antecedentis volatu ferunt, alii nocturno æris sono, qualis Cerealibus sacris cieri solet. Pars horum civium magno post intervallo Neapolim condidit. utriusque urbis eximia semper in Romanos fides facit eas nobilitate atque amœnitate sua dignissimas. sed aliis diligentior ritus patrii mansit custodia: Cumanos Osca mutavit vicinia. Vires autem veteres earum urbium hodieque magnitudo ostentat mœnium. Subsequenti tempore magna vis [8] Græcæ juventutis, abundantia virium sedes quæritans, in Asiam se effudit. nam & Iones, duce Ione profecti Athenis, nobilissimam partem regionis maritimæ occupavere, quæ hodieque appellatur Ionia; urbesque constituere, Ephesum, Miletum, Colophona, Prienen, Lebedum, [1] Myun-

1 Haletes *Ald. male; Græce enim sine aspiratione.* 2 Quintus ab Hercule *malint Lips.* & *Voss.* 3 Continente (*vel* continenti) in Isthmo, condidit *Heins.* 4 *Sic plurimi libri.* CHALCIDA ERETHRIAM *Rhen. è MS.* Chalcidem & Erethiam *Urs.* Chalcida, Erethriam *Voss. Heins.* 5 IN ASIAM, AC NESIAM *Rhen. è MS.* Ac Mæsiam *Scholion Rhen.* 6 *Illud* ut prædiximus, *quod odiose infra passim occurrit, pro futilissimo Librarii glossemate habet post Lipsium Heins.* 7 Anteducentis *Acid.* 8 *Ita Bur. è MS.* GRÆCIÆ *Rhen. è MS. Scheg. Acid.*

1 Myun-

[1] Myuntem, Erythram, Clazomenas, Phocæam; multasque in Ægæo atque Icario occupavere insulas, Samum, Chium, Andrum, Tenum, [2] Parum, Delum, aliasque ignobiles. Et mox Æolii, eadem profecti Græcia, longissimisque acti erroribus non minus inlustres obtinuerunt locos; clarasque urbes condiderunt, Smyrnam, Cymen, Larissam, Myrinam, Mitylenemque, & alias [3] urbes, quæ sunt in Lesbo insula.

CAP. V. Clarissimum deinde Homeri inluxit ingenium, sine exemplo maximum: qui magnitudine [4] operis, & fulgore carminum solus appellari Poëta meruit. in quo hoc maximum est, quod neque ante [5] illum, quem ille imitaretur, neque post illum, qui eum imitari posset, inventus est. neque quemquam alium, cujus operis primus auctor fuerit, in eo perfectissimum, præter Homerum & Archilochum, reperiemus. Hic longius à temporibus belli, quod composuit, Troici, quam quidam rentur, abfuit. nam ferme ante annos DCCCCL floruit, intra mille natus est. quo nomine non est mirandum, quod sæpe illud usurpat, [6] οἷοι νῦν βροτοί εἰσι. hoc enim ut hominum, ita sæculorum notatur differentia. quem si quis cæcum genitum putat, omnibus sensibus orbus est.

CAP. VI. Insequenti tempore imperium Asiaticum ab Assyriis, qui id obtinuerant annis [7] ∞LXX, translatum est ad Medos, abhinc annos ferme [8] DCCLXX. quippe Sardanapalum eorum regem, mollitiis [9] fluentem, & nimium felicem malo suo, tertio & [10] tricesimo

1 Myuntem, Teum, Erythram *Voss.* 2 *Ita Lips.* PHARUM *Rhen. è MS.* 3 Urbes quæ sunt *pro glossemate delet Grut.* 4 *Sic Rhen è MS.* Operum *Ald. Lips. Aliique.* 5 *Voculas,* illum, ille, illum, *à Librario invectas esse conjicit Grut.* 6 *Illud* οἷοι νῦν βροτοί εἰσι *deest in Edit. Rhen. At manifestam lacunam optime ex Homero supplevit Ursin.* 7 ∞CCXXX *Lips.* 8 DCCCLXX *Lips.* 9 Florentem *Ald.* 10 TRECENTESIMO *Rhen. è MS.* TRICENSIMO *Bur. è MS.*

1 Arsaces

ſimo loco ab Nino & Semiramide, qui Babylona condiderant, natum, ita ut ſemper ſucceſſor regni paterni foret filius, [1] Pharnaces Medus imperio vitaque privavit. Ea ætate clariſſimus [2] Graji nominis Lycurgus Lacedæmonius; vir generis regii, fuit ſeveriſſimarum juſtiſſimarumque legum auctor, & diſciplinæ [3] convenientiſſimæ vir; cujus quamdiu Sparta diligens fuit, excelſiſſime floruit. Hoc tractu temporum, ante annos quinque & ſexaginta, quam urbs Romana conderetur, ab Eliſſâ Tyria, quam quidam Dido autumant, Carthago conditur. Circa quod tempus [4] Caranus, vir [5] generis regii, ſextus decimus ab Hercule, profectus Argis, regnum Macedoniæ occupavit. à quo magnus Alexander cum fuerit ſeptimus decimus, jure, materni generis Achille auctore, paterni Hercule, gloriatus eſt. [[6] Æmilius Sura de annis populi Romani: Aſſyrii, principes omnium gentium, rerum potiti ſunt: deinde Medi: poſtea Perſæ: deinde Macedones. exinde duobus regibus, Philippo & Antiocho, qui à Macedonibus oriundi erant, haud multo poſt Carthaginem ſubactam, devictis, ſumma imperii ad populum Romanum pervenit. Inter hoc tempus, & initium Nini regis Aſſyriorum, qui princeps rerum potitus, interſunt anni ∞DCCCCXCV.]

CAP. VII. Hujus temporis æqualis Heſiodus fuit, circa

1 Arſaces *Urſ.* Arvaces *Lipſ.* Arbaces *Fabric. Bongarſ. Voſſ.* 2 GRAI *Rhen. e MS.* 3 Continentiſſimæ vir *Ald* Convenientiſſimæ viris *Lipſ.* Convenientiſſimæ virtuti *Heinſ.* Tò vir *delendum cenſet Acid. aut ſententiam ſic diſtinguendam :* Legum auctor & diſciplinæ convenientiſſimæ: vir; cujus quamdiu Sparta, *&c.* 4 TARONUS *Rhen. è MS. contra hiſtoriæ fidem.* 5 *Illud* Vir generis regii *hic loci abundare putant Lipſ. & Grut. Ut & idem paulò ſuprà Grut. Forte* Vir generis egregii *Heinſ.* 6 *Viri eruditi conjecturam Dolbenii ſecuti, totum hoc uſque ad* Inter hoc tempus, *&c. ex annotatione ad oram libri appoſitâ in contextum irrepſiſſe exiſtimant. Atque inſuper addit poſt Lipſium Voſſ. totum inſititium eſſe uſque ad verba,* Hujus temporis, *&c. à quibus Velleianum Textum & novum Caput auſpicatus ſum, reliqua uncis includens.*

1 Tò

circa cxx annos diſtinctus ab Homeri ætate, vir perelegantis ingenii, & molliſſima dulcedine carminum memorabilis, otii quietiſque cupidiſſimus, ut tempore tanto viro, ita operis auctoritate proximus. qui [1] vitavit, ne in id, quod Homerus, incideret, patriamque & parentes teſtatus eſt; ſed patriam, quia multatus ab ea erat, contumelioſiſſime. Dum in externis moror, incidi in rem domeſticam, [2] maximique erroris & multum diſcrepantem auctorum opinionibus. Nam quidam, hujus temporis tractu, ajunt, à Tuſcis Capuam Nolamque conditam, ante annos fere DCCCXXX. quibus equidem adſenſerim. ſed M. Cato quantum differt! qui dicat, Capuam ab eiſdem Tuſcis conditam, ac ſubinde Nolam: ſtetiſſe autem Capuam, ante quam à Romanis caperetur, annis circiter CCLX. quod ſi ita eſt, cum ſint à Capua capta anni CCXL; ut condita eſt, [3] anni ſunt fere D. Ego (pace [4] diligentiæ Catonis dixerim) vix crediderim, tam mature tantam urbem creviſſe, floruiſſe, concidiſſe, reſurrexiſſe.

CAP. VIII. Clariſſimum deinde omnium ludicrum certamen, & ad [5] excitandam corporis animique virtutem efficaciſſimum, [6] Olympiorum initum, habuit auctorem Iphitum Elium. is eos ludos mercatumque [7] inſtituit ante annos, quam tu, M. Vinici, conſulatum inires, [8] DCCCIV. hoc ſacrum eodem loco inſtituiſſe fertur abhinc annos ferme [9] ∞ CCL Atreus, cum Pelopi patri funebres ludos faceret. quo quidem in ludicro [10] omniſque generis certaminum Hercules victor

1 Tò vitavit *delet Voſſ.* Vitato *reſcribi jubet Heinſ.* *Paulo poſt* INCIDERAT *Rhen. è MS.* 2 *Ita Scholia Rhen.* MAXIMEQUE *Rhen è MS.* 3 Anni ſint, *&c. Heinſ.* 4 *In quibuſdam libris male* diligentis, *Voſſ.* *At* Diligentia *abundare putat Grut.* 5 Exercitandam *Ald. Scheg.* 6 *Ita Lipſ.* OLYMPIORUM INITIUM, HABUIT AUTOREM IPHITUM ELIUM *Rhen è MS.* Olympiorum initium habuit, auctore Iphito Elio *Ald.* Olympicum (*ſive* Olympieum) initium habuit & auctorem Iphitum Elium *Acidal.* 7 *An potius* Reſtituit? *Lipſ.* 8 DCCCXXIII *Rhen. è MS.* DCCCCIV *Ald.* 9 ∞CCXL *Lipſ.* 10 *Ita Rhen è MS.* *Vulgo* omnis generis.

ERIX

victor exſtitit. Tum Athenis perpetui Archontes eſſe deſierunt, cum fuiſſet ultimus Alcmæon: cœperuntque in denos annos creari. quæ conſuetudo in annos LXX manſit: ac deinde annuis commiſſa eſt magiſtratibus reſp. Ex iis, qui denis annis præfuerunt, primus fuit Charops, ultimus [1] Eryx; ex annuis, primus Creon. Sexta Olympiade, poſt [2] duos & viginti annos, quam prima conſtituta fuerat, Romulus Martis filius, ultus injurias avi, Romam urbem Parilibus in Palatio condidit. à quo tempore ad vos Coss. anni ſunt [3] DCCLXXXII. id actum poſt Trojam captam annis [4] CDXXXVII. id geſſit Romulus, adjutus [5] legionibus Latini avi ſui. [6] libenter enim his, qui ita prodiderunt, acceſſerim: cum aliter firmare urbem novam, tam vicinis Vejentibus, aliiſque Etruſcis ac Sabinis, cum imbelli & paſtorali manu vix potuerit. [7] quamquam, jam Aſylo facto inter duos lucos, auxit. Hic centum homines electos, appellatoſque Patres, inſtar habuit conſilii publici. hanc originem nomen Patriciorum habet. [8] Raptus virginum Sabinarum * *

* * * * * * * * *

CAP. IX. * * * quam timuerat hoſtis, [9] expetit: nam biennio adeo varia fortuna cum Coss. conflixerat, ut plerumque ſuperior [10] fuerit, magnamque partem Græciæ in ſocietatem ſuam perduceret. Quin Rhodii

1 ERIX *Rhen. è MS.* Erixias *Voſſ.* 2 DUO ET VIGINTI *Rhen. è MS.* Poſt III & viginti *legendum putat Voſſ.* 3 *Ita Ald. Lipſ.* DCCLXXXI *Voſſ.* D.CCCC.LXXX.L. *Rhen. è MS. corrupte.* 4 *Ita Rhen. e. MS. Ald. Aliique.* CDXXXII *Scheg. Popma. Voſſ.* 5 Legionibus Latinis avi ſui, *&c. Lipſ.* 6 Libenter enim iis, quia ita prodiderunt, acceſſerim *legit Ald. & parentheſi includit.* 7 Quam, jam, *&c. Ald.* Quanquam eam *Heinſ. Sed Rhenani lectionem, quam textu exhibuimus, adprobat & tuetur Acid. quem vide.* 8 *Hæc tria verba (tanquam argumentum eorum quæ ſequebantur) e margine dimota eſſe exiſtimat Voſſ.* 9 Exſtitit *Lipſ. quaſi fuiſſet:* Gravior quàm timuerat, hoſtis exſtitit. 10 *Ita Rhen e MS. Hinc in ſequentibus* perduxerit *ſcribendum cenſet Lipſ.* FUIT *Bur. è MS.* Foret *Acid. Ad hunc modum legit Grut.* Ut plerumque ſuperior magnam partem, *&c.*

1 Medius

Rhodii quoque, fideliſſimi [1] antea Romanis, tum dubia fide, ſpeculati fortunam, proniores regis partibus fuiſſe viſi ſunt: & rex Eumenes in eo bello [2] medius fuit animo, neque fratris initiis, neque ſuæ reſpondit conſuetudini. Tum ſenatus populuſque Romanus L. Æmilium Paullum, [3] qui & prætor & Cos. triumphaverat, virum in tantum laudandum, in quantum intelligi virtus poteſt, Cos. creavit: filium ejus Paulli, qui ad Cannas quam tergiverſanter pernicioſam reip. pugnam inierat, tam fortiter [4] in ea mortem obierat. is [5] Perſen ingenti prœlio, apud urbem nomine Pydnam in Macedonia, fuſum fugatumque caſtris exuit, deletiſque ejus copiis, deſtitutum omni ſpe [6] coëgit è Macedonia profugere. quam ille linquens, in inſulam Samothraciam profugit, templique ſe religioni ſupplicem credidit. Ad eum Cn. Octavius prætor, qui claſſi præerat, pervenit; & [7] ratione magis quam vi perſuaſit, ut ſe Romanorum fidei committeret. Ita Paullus maximum nobiliſſimumque regem in triumpho duxit. Quo anno & Octavii prætoris navalis, & Anicii, regem Illyriorum Gentium ante currum [8] agentis, triumphi fuere celebres. Quam ſit aſſidua eminentis fortunæ comes invidia, altiſſimiſque adhæreat, etiam hoc colligi poteſt: quod, cum Anicii Octaviique triumphum nemo interpellaret, fuere, qui Paulli impedire [9] obniterentur: cujus tantum [10] priores exceſſit, vel magnitudine regis [11] Perſei, vel ſpecie ſimulacrorum, vel modo

1 *Ita Bur. è MS.* ANTE *Rhen. è MS.* 2 Medius animi, nec fratris inimicitiis nec ſuæ reſpondit conſuetudini *Heinſ.* 3 *Hanc Rhenani lectionem comprobat Lipſ.* Qui & priore conſulatu triumphaverat *Ald. Si Livium ſequi malimus, legendum:* Qui & proconſul triumphaverat. *Sylburg.* 4 *Ita Rhen. è MS.* IN EA MORTE OBIERAT *Bur. è MS.* In ea mortem obiit *Heinſ.* In eo marte obierat *legendum ſuſpicantur Bur. & Scheg.* 5 *Ita Voſſ. & Heinſ.* PERSAM *Rhen. è MS.* Perſeum *Scholion Rhen. Ald.* 6 Coëgit è Macedonia in inſulam Samothraciam; templique, *&c. Grut.* 7 Oratione magis *Lipſ.* 8 AGENTIUM *Rhen. è MS.* 9 Conniterentur *Heinſ.* 10 PRIOREIS *Rhen. è MS.* 11 Regis Perſæ *vel* Perſi *præferendum eſſe cenſet Heinſ.*

pecuniæ, ut [1] bis millies centies HS. ærario contulerit, & omnium ante actorum comparationem amplitudine vicerit.

CAP. X. Per idem tempus, cum Antiochus Epiphanes, qui Athenis [2] Olympicum inchoavit, [3] tum rex Syriæ, Ptolemæum puerum Alexandriæ obsideret; missus est ad eum legatus [4] M. Popillius Lænas, qui juberet incepto desistere. mandataque exposuit; & regem, deliberaturum se dicentem, circumscripsit virgula, jussitque, prius responsum reddere, quam egrederetur finito harenæ circulo. sic [5] cogitationem regiam Romana disjecit constantia; obeditumque imperio. Lucio autem Paullo, magnæ victoriæ compoti, quatuor filii fuere. ex iis duos, natu majores, unum P. Scipioni, P. Africani filio, nihil ex paterna majestate, præter speciem nominis, vigoremque eloquentiæ, retinenti, in adoptionem dederat; alterum Fabio Maximo: duos [6] minores natu, prætextatos, quo tempore victoriam adeptus est, habuit. Is cum in concione extra urbem, more majorum, ante triumphi diem, ordinem [7] actorum suorum commemoraret, Deos immortales precatus est, ut, si quis eorum invideret operibus ac fortunæ suæ, in ipsum potius sævirent, quam in rempub. quæ vox, veluti oraculo emissa, magna parte eum spoliavit sanguinis sui. nam alterum ex [8] suis, quos in familia retinuerat, liberis, ante paucos triumphi, alterum post pauciores amisit dies. Aspera circa hæc tempora censura Fulvii

1 BIS MILIES CENTIES S-H ÆRARIO CONTULERIT HIS, ET OMNIUM *&c. Rhen. e MS.* Intulerit *Lips.* 2 Olympieum *Sylburg.* Olympium *Alii.* 3 *Sic Ald. Scheg. Lips.* TUM REGEM SYRIÆ PTOLEMÆUM *&c. Rhen. e MS. Totum sic legit Heins.* Per idem tempus, cum Antiochus Epiphanes, qui Athenis Olympicum inchoavit templum, regem rex Syriæ Ptolemæum *&c.* 4 M. POPILIUS *Rhen. e MS.* C. Popillius *Voss.* 5 Contationem *Lips.* Conctationem *Acid. Aut* prolatationem, *aut* consultationem *malit Heins.* 6 Minores natu *pro glossemate habet Grut.* 7 *Ita Bur. e MS.* SUORUM ACTORUM *Rhen. e MS.* 8 *Ita Rhen. e MS.* Ex iis *Alii.* Ex duobus *legi vult Ald. quasi ex numerali nota* II *factum sit* iis.

1 Perseum

vii Flacci & Poſthumii Albini fuit. quippe Fulvii cenſoris frater, & quidem conſors, Cn. Fulvius, ſenatu motus eſt ab iis cenſoribus.

CAP. XI. Poſt victum captumque [1] Perſen, qui [2] quadriennio poſt in libera cuſtodia Albæ deceſſit, Pſeudophilippus, à mendacio ſimulatæ originis appellatus, qui ſe Philippum, regiæque ſtirpis ferebat, cum eſſet ultimæ, armis occupata Macedonia, [3] adſumptis regni inſignibus, brevi temeritatis pœnas dedit. quippe Q. Metellus prætor, cui ex virtute Macedonici nomen inditum [4] erat, præclara victoria ipſum gentemque ſuperavit, & immani etiam Achæos rebellare incipientes fudit acie. Hic eſt [5] Metellus Macedonicus, qui [6] porticus, quæ fuere circumdatæ duabus ædibus ſine inſcriptione poſitis, quæ nunc Octaviæ porticibus ambiuntur, fecerat: quique hanc turmam ſtatuarum equeſtrium, quæ frontem ædium ſpectant, hodieque maximum ornamentum ejus loci, ex Macedonia detulit. cujus turmæ hanc cauſſam referunt: Magnum Alexandrum impetraſſe à Lyſippo, ſingulari talium auctore operum, ut eorum equitum, qui ex ipſius turma apud Granicum flumen ceciderant, expreſſa ſimilitudine figurarum, faceret ſtatuas, & ipſius quoque iis interponeret. Hic idem, primus omnium Romæ ædem ex marmore in iis ipſis monumentis molitus, vel magnificentiæ vel luxuriæ princeps fuit. Vix ullius gentis, ætatis, ordinis hominem inveneris, cujus felicitatem fortunæ Metelli compares. nam præter [7] excellentes triumphos, honoreſque ampliſſimos, & principale in repub. faſtigium, [8] exten-

1 Perſeum *Scholion Rhen.* 2 *Ita Bur. è MS.* Quadriennium *Rhen. è MS.* 3 *Sic è conjectura Burerii.* ADSUMPTI *Rhen è MS.* 4 *Vocula* erat *plurimis libris deeſt.* Inditum hæret *Lipſ* Inditum eſt *Voſſ.* 5 Metellus Macedonicus *à Librario eſſe exiſtimat Grut.* 6 Porticus circumdatas duabus ædibus *legendum opinatur Heinſ. Mox* Octaviis porticibus *habet Sylb.* 7 EXCELLENTEIS *Rhen. è MS.* Excellentem triumphum *Lipſ.* 8 EXTENUATUMQUE VITÆ SPATIUM, ET ACREIS INNOCENTEISQUE *&c. Rhen. è MS.*

Sic

tentumque vitæ ſpatium, & acres innocenteſque pro rep. cum inimicis contentiones, quatuor filios ſuſtulit: omnes adultæ ætatis vidit, omnes reliquit ſuperſtites & honoratiſſimos. mortui ejus lectum pro roſtris ſuſtulerunt quatuor filii: unus conſularis, & cenſorius; alter conſularis, tertius conſul, quartus candidatus conſulatus, quem honorem adeptus eſt. Hoc eſt nimirum magis feliciter de vita migrare, quam mori.

CAP. XII. Univerſa deinde, ut prædiximus, inſtincta in bellum Achaia, [1] cujus pars magna ejuſdem Metelli Macedonici virtute armiſque fracta erat, maxime Corinthiis [2] in arma, cum gravibus etiam in Romanos contumeliis, inſtigantibus, deſtinatus ei bello gerendo Cos. Mummius. Et ſub idem tempus, magis, quia volebant Romani, quicquid de [3] Carthaginienſibus diceretur, credere, quam quia credenda adferebantur, ſtatuit ſenatus Carthaginem excidere. Ita [4] eodem tempore P. Scipio Æmilianus, vir avitis P. Africani paterniſque L. Paulli virtutibus ſimillimus, omnibus belli ac togæ dotibus, ingeniique ac ſtudiorum eminentiſſimus ſæculi ſui, qui nihil in vita niſi laudandum aut fecit aut dixit, [5] ac ſenſit; quem, Paullo genitum, adoptatum à Scipione Africani filio, diximus, [6] ædilitatem petens Cos. creatus eſt. Bellum Carthagini, jam ante biennium à prioribus Coss. inlatum majore vi intulit; cum ante in Hiſpaniá murali corona, in Africa obſidionali donatus eſſet; in Hiſpania vero etiam ex provocatione, ipſe modicus virium, immanis magnitudinis hoſtem inter-

1 *Sic Ald.* Cum PARS *&c.* TRACTA ERAT *Rhen. è MS.* Cum pars *&c.* fracta eſſet *Voſſ.* 2 *Illa* in arma *abjicienda eſſe cenſet Popma.* 3 *Ita Bur. è MS.* CARTHAGINENSIBUS DICEBATUR *Rhen. è MS.* 4 Eodem tempore *à gloſſemate eſſe exiſtimat Lipſ.* 5 Aut ſenſit *Ald.* *Forte,* Aut aliud dixit, ac ſenſit *Heinſ.* 6 Ædilitatem petens conſul creatus, bellum Carthagini *&c.* *Voſſ.*

Ita

interemisset. Eamque urbem, magis invidia imperii, quam [1] ullius ejus temporis noxiæ invisam Romano nomini, funditus sustulit, fecitque suæ virtutis [2] monumentum, quod fuerat [3] avi ejus clementiæ. Carthago diruta est, cum stetisset annis DCLXVII, abhinc annos [4] CLXXVII, Cn. Cornelio Lentulo, L. Mummio Coss. Hunc finem habuit Romani imperii Carthago æmula; cum qua bellare majores nostri cœpere Claudio & Fulvio Coss. ante annos [5] CCXCVI, quam tu, M. Vinici, consulatum inires. ita per annos CXV, aut bellum inter eos populos, aut belli præparatio, aut infida pax fuit. neque se Roma, jam terrarum orbe superato, securam speravit fore, [6] si nomen usquam stantis maneret Carthaginis. adeo odium, certaminibus ortum, ultra metum durat, & ne in victis quidem deponitur, neque ante invisum esse desinit, quam esse desiit. Ante triennium, quam Carthago deleretur, M. Cato, perpetuus diruendæ ejus auctor, L. Censorino, M. [7] Manlio Coss. mortem obiit. Eodem anno, quo Carthago concidit, [8] L. Mummius Corinthum, post annos DCCCCLII, quam [9] ab Alete Hippotis filio erat condita, funditus eruit. uterque imperator, devictæ à se gentis nomine honoratus, alter Africanus, alter appellatus est Achaicus. nec quisquam ex novis hominibus prior Mummio cognomen virtute partum vindicavit. Diversi imperato-

ribus

1 *Ita Rhen. è MS. & Voss. subaudito per Hellenismum* ἕνεκα *vel* causa. Ullius temporis noxiæ *Ald.* Ullius temporis noxia *Acid.* Ullius ejus temporis noxis *Lips.* Ulla ejus temporis noxia *Grut.* Ullius ejus temporis noxæ *Heins.* 2 MONIMENTUM *Rhen è MS.* 3 Quod fuerat avitæ clementiæ. *ni forsan*, avitæ decus clementiæ, *vel* avitæ prius, *Heins.* 4 *Ita Bur. è MS.* CCLXXVII *Rhen. è MS.* 5 *Justa computatio*, CCXCII. *Lips.* 6 *Ita Rhen. è MS.* Si nomen usquam stantis maneret Carthaginis: (adeo odium certaminibus ortum ultra metum durat, & ne in victos quidem deponitur) neque ante invisa esse desiit quam esse desiit *Lips.* 7 M. Manilio *Ald. cum Sigonio, ex fastis Capitolinis.* 8 *Ita Scholion Rhenani. Ald. Aliique.* A. Mummius *Rhen. è MS.* A. MUMMIUS *Bur. è MS.* at Mummius *Bur. conjectura.* 9 A BELETE *Rhen. è MS.*

1 Fautor

ribus mores, diverſa fuere ſtudia. quippe Scipio tam elegans liberalium ſtudiorum, omniſque doctrinæ & [1] auctor & admirator fuit, ut Polybium, Panætiumque, præcellentes ingenio viros, domi militiæque ſecum habuerit. neque enim quiſquam hoc Scipione elegantius intervalla negotiorum otio diſpunxit, ſemperque aut belli aut pacis ſerviit artibus: ſemper inter arma ac ſtudia verſatus, aut corpus periculis aut animum diſciplinis exercuit. Mummius tam rudis fuit, ut capta Corintho, cum maximorum artificum perfectas manibus tabulas ac ſtatuas, in Italiam portandas locaret, juberet prædici conducentibus, ſi eas perdidiſſent, novas [2] eos reddituros. Non tamen puto dubites, Vinici, quin magis pro rep. fuerit, manere adhuc rudem Corinthiorum intellectum, quam in tantum ea intelligi; [3] & quin hac prudentia illa imprudentia decori publico fuerit convenientior.

CAP. XIV. Cum facilius cujuſque rei in unum contracta ſpecies, quam diviſa temporibus, oculis animiſque inhæreat; ſtatui priorem hujus voluminis, poſterioremque partem, non inutili rerum notitia in artum contracta, diſtinguere: atque huic loco inſerere, quæ quoque tempore poſt Romam, à Gallis captam, deducta ſit colonia juſſu ſenatus. nam [4] militarium & cauſſæ & auctores [5] & ipſarum præfulgent nomina. huic rei per idem tempus [6] civitatem propagatam, auctumque Romanum nomen communione juris, haud intempeſtive ſubtexturi videmur. Poſt ſeptem annos, quam Galli urbem ceperunt, [7] Sutrium deducta colonia eſt, & poſt annum [8] Setina, novemque interjectis annis [9] Nepe; deinde, interpoſitis duobus

1 Fautor *Lipſ.* 2 Eos *tollendum, aut potius*, novas eſſe reddituros *ſcribendum cenſet Heinſ.* 3 Et quia hac prudentia *Bur. conjectura.* 4 *Ita Bur. e MS.* MILITARIUM ET CAUSA *&c. Rhen. e MS.* 5 Ex ipſo præfulgent nomine *Heinſ.* 6 *Ita Lipſ.* CIVITATES PROPAGATAS *Rhen. e MS.* 7 Satricum *Sigon. Urſ.* 8 Setia *Ald.* 9 Nepet *Voſſ. Aliique ex Livio & Plinio.*

duobus & triginta, Aricini in civitatem recepti. abhinc annos autem CCCL, Sp. Poſthumio, Veturio Calvino Coss. Campanis data eſt civitas, partique Samnitium, ſine ſuffragio : & eodem anno Cales deducta colonia. Interjecto deinde triennio Fundani & Formiani in civitatem recepti, eo ipſo anno, quo Alexandria condita eſt. inſequentibuſque Coss. à Sp. Poſthumio, Philone [1] Publilio cenſoribus Acerranis data civitas, & poſt triennium [2] Tarracina deducta colonia. interpoſitoque quadriennio, Luceria; ac deinde, interjecto triennio, [3] Sueſſa Aurunca; & Saticula, Interamnaque poſt biennium. Decem deinde hoc munere anni vacaverunt. tunc Sora atque Alba deductæ coloniæ, & Carſeoli poſt biennium. [4] at quintum Fabio, Decio Mure quartum Coss. quo anno Pyrrhus regnare cœpit, Sinueſſam, Minturnaſque miſſi coloni; [5] poſt quadriennium Venuſiam. interjectoque biennio, M. Curio & [6] Ruffino Cornelio Coss. Sabinis ſine ſuffragio data civitas. id actum ante annos ferme [7] CCCXX. at [8] Coſam & Pæſtum abhinc annos ferme CCC, Fabio Dorſone & Claudio Canina Coss. interjecto quinquennio, Sempronio Sopho & Appio Cæci filio Coss. Ariminum, Beneventum coloni miſſi; & ſuffragii ferendi jus Sabinis datum. at initio primi belli Punici Firmum & Caſtrum colonis occupata. & poſt annum Æſernia, poſtque

[1] XXII

1 PUBLIO *Rhen. è MS.* 2 *Ita Lipſ.* TARRACINAM *Rhen. è MS.* 3 SUESSA, AURUNCA *Rhen. è MS.* 4 *Ita Heinſ.* AD QUINTUM FABIOQUE DECIO MURE QUARTO COSS. *Rhen. è MS.* At Quinto Fabio quintum *&c. Scholion Rhen. Lipſ. Voſſ.* AD QUINTUM FABIOQUE DECIO MURE QUARTO CONS. *Bur. è MS.* At quintum Fabio Q. (Ad *pro* At *poſito in MS. &* Fabioque *pro* Fabio Q.) Decio Mure quarto Cons. *Bur. conjectura.* At quintum Fabio, Quinto Decio Mure quartum Conſ *Alii male, cum prænomen ei* Pub. *fuerit juxta Urſinum.* 5 Poſt triennium Venuſiam, adjectoque biennio *&c. Pighius.* 6 *Pro* Cornelio Ruffino: *quod familiare Velleio; adeo ut forſan ſcripſerit paulo ſupra* Fabio Q *pro* Q. Fabio: *uti conjicit Bur.* 7 *Ita Bur. è MS.* CCCXXX *Rhen. è MS.* CCCXIIX *Lipſ.* 8 *Ita Lipſ. Voſſ.* COSSA *Rhen. è MS.* COSA *Bur. è MS.*

1 XXII.

[1] XXII annos Æſulum & Alſium; [2] Fregellæque anno poſt biennium; proximoque anno, Torquato Sempronioque Coſs. Brundiſium, & poſt triennium Spoletium; quo anno floralium ludorum factum eſt initium. poſtque biennium [3] ducta Valentia, & ſub adventum in Italiam Hannibalis, Cremona atque Placentia.

CAP. XV. Deinde, neque dum Hannibal in Italia moratur, neque proximis poſt exceſſum ejus annis, vacavit Romanis colonias condere; cum eſſet in bello conquirendus potius miles quam dimittendus; & poſt bellum vires refovendæ magis, quam ſpargendæ. Cn. autem Manlio Volſone & Fulvio Nobiliore Coſs. Bononia deducta colonia, abhinc annos ferme CCXVII. &, poſt quadriennium, Piſaurum ac Potentia; interjectoque triennio, [4] Aquileia & Graviſca, & poſt quadriennium Luca. Eodem temporum tractu, quanquam apud quoſdam ambigitur, Puteolos, [5] Salernumque & Buxentum miſſi coloni. Auximum autem in Picenum, abhinc annos ferme CLXXXVII, ante triennium, quam Caſſius cenſor, [6] à Lupercali in Palatium verſus, theatrum facere inſtituit. [7] cui in demoliendo eximia civitatis ſeveritas & [8] Coſ. Scipio reſtitere. quod ego inter clariſſima publicæ voluntatis argumenta numeraverim. Caſſio autem Longino & Sextio Calvino, [9] qui Sallues apud Aquas, quæ ab eo Sextiæ appellantur, devicit,

1 XVII *Ald. poſt Sigonium.* 2 *Ita Rhen è MS. & Heinſ.* Fregellæque poſt biennium *Ald. Aliique.* Fregenæque *Sigon. & Urſ.* 3 *Ita Rhen. è MS. & Heinſ.* Deducta *magno librorum conſenſu.* 4 *Ita Bur. è MS.* AQUILIA *Rhen. è MS.* 5 *Sic editi libri ad unum omnes.* FALERNUMQUE *Rhen. è MS.* 6 *An* Lupercalia *legendum, dubitat Bur. mox* in *redundare putat Heinſ. contra quam cenſet Topm. quem vide.* 7 *Ita Rhen. è MS. Voſſ. Boxh.* Cui in moliendo *Ald.* Cui in emoliendo *Lipſ.* Cui inde moliendo *pro* deinde *Acid. & Heinſ.* *Illa* in demoliendo *plane abjicienda eſſe ſuadet Grut.* 8 *Ita Lipſ.* Cos CEPIO *Rhen. è MS.* Cæpio *Ald.* Conſularis Scipio *Scheg.* 10 *Ita Bur. è MS.* SALLYES *Rhen è MS. Gryph.* Salyes *Ald.*

vicit, consulibus, Fabrateria deducta est, abhinc annos ferme [1] CLVII. & post annum, [2] Scylacium, Minervium, Tarentum, Neptunia, [3] Carthagoque in Africa, prima, ut prædiximus, extra Italiam colonia condita est. de Dertona ambigitur. Narbo autem Martius in Gallia, [4] Porcio Marcioque Coss. abhinc annos [5] circiter CLIII [6] deducta colonia est. post tres & viginti annos in Vagiennis Eporædia, Mario sexiens, Valerioque Flacco Coss. [7] Neque facile memoriæ mandaverim, quæ, nisi militaris, post hoc tempus deducta sit.

CAP. XVI. Cum hæc particula operis velut formam propositi excesserit, quamquam intelligo, mihi in hac tam præcipiti festinatione, quæ me rotæ pronive gurgitis ac verticis modo nusquam patitur consistere, pæne magis necessaria prætereunda, quam supervacua amplectenda: nequeo tamen temperare mihi, quin rem sæpe agitatam animo meo, neque ad liquidum ratione perductam, signem stylo. Quis enim abunde mirari potest, quod eminentissima cujusque professionis ingenia, [8] in eandem formam, & in

1 CLII *Lipf.* 2 SCOLATIUM *Rhen. è MS.* 3 Carthago, quæ in Africa, prima extra Italiam colonia condita est *Voss.* 4 *Ita Voss. Heins.* PORTIO MARCOQUE COSS. *Rhen. è MS.* M. Porcio. Q. Marcio cos. *Ald. Aliique.* 5 Circiter CXLVI *Lipf.* 6 DEDUCTA COLONIA EST: POST TRES ET VIGINTI ANNOS IN BACIENNIS EPOREDIA SEXIES, MARIO SEXIES VALERIOQUE FLACCO COSS. *Rhen è MS.* DEDUCTA &c. IN BAGIENNIS EPOREDI, MARIO SEXIENS VALERIOQUE FLACCO COS. *Bur. è MS.* Deducta &c. post XIIX annos &c. *Ald.* Deducta &c. post tres de viginti annos &c. *Popm.* Deducta colonia & post duo de viginti annos in Bagiennis Eporedia &c. *Voss.* 7 *An potius*, Neque facile memoriæ mandarim, nisi militares &c. deductas? *Heins.* 8 *Sic Heins. in textu.* IN EAM (eandem *Scholion Rhen.*) FORMAM ET IN IDEM ARTATI (artata *Alii.*) TEMPORIS CONGRUENS (congruant *Lipf.* congruerint *Voss.*) SPATIUM. ET QUEMADMODUM CLAUSA CAPSA, (CAPSO *Bur. è MS.*) ALIOQUE SEPTO (aliove sæpto *Lipf.*) DIVERSI GENERIS NIMALIA NIHILOMINUS SEPARATA ALIENIS, (ab aliis *Scheg*) IN UNUM QUOQUE (quæque *Lipf.*) CORPUS CONGREGANTUR. ITA &c. SEMETIPSA AB ALIIS SEPARAVERUNT *Rhen. è MS.* *Scribe*, in idem artata temporis congruere &c. *vel* congruunt *deinde* separata ab alienis, in unumquodque corpus congregantur. quemadmodum clausa capso &c. *Heins.*

1 Tragœdi:

in idem artati temporis congruens ſpatium ; & quemadmodum clauſa capſo, alioque ſepto diverſi generis animalia, nihilo minus ſeparata alienis, in unum quodque corpus congregantur ; ita cujuſque clari operis capacia ingenia in ſimilitudinem & temporum & profectuum ſemetipſa ab aliis ſeparaverunt ? Una, neque multorum annorum ſpatio diviſa, ætas, per divini ſpiritus viros, Æſchylum, Sophoclem, Euripidem, inluſtravit [1] tragœdias : una priſcam illam & veterem ſub Cratino, Ariſtophane & Eupolide comœdiam ; [2] ac novam comicam Menandrus, æqualeſque ejus ætatis magis quam operis, Philemon ac Diphilus, & invenere intra pauciſſimos annos, neque [3] imitanda reliquere. Philoſophorum quoque ingenia, Socratico [4] ore defluentia, omnium, [5] quos paullo ante enumeravimus, quanto poſt Platonis Ariſtoteliſque mortem floruere ſpatio ? Quid ante Iſocratem, quid poſt ejus auditores eorumque diſcipulos clarum in oratoribus fuit ? [6] adeo quidem artatum anguſtiis temporum, ut nemo memoria dignus alter ab altero [7] videri nequiverint.

CAP. XVII. Neque hoc in Græcis, quam in Romanis, evenit magis. nam, niſi aſpera ac rudia repetas, & inventi laudanda nomine, [8] in Accio circaque eum Romana tragœdia eſt. dulceſque Latini leporis facetiæ per Cæcilium, Terentiumque & Afranium [1] ſup-

1 Tragœdiam *Lipſ.* 2 At novam Menandrus *Ald. Lipſ. Acid. Voſſ.* 3 Imitandam *Lipſ. Acid.* 4 Rore defluentia *Boxh.* 5 *Ubi enumeravit? niſi ea pars Velleii periit, ut vult Lipſ. Illa verba,* quos paullo ante enumeravimus, *aut delenda aut corrigenda eſſe, recte monet Acid.* 6 *Ita Rhen. e MS.* Adeoque iidem artati anguſtiis *&c. Lipſ.* Adeo quidem artati ii (*vel* iis) anguſtiis *Acid.* Adeo quidem artati illi anguſtiis *&c. Voſſ.* Adeoque idem (*vel* id) artatum anguſtiis *&c. Heinſ.* 7 *Ita Rhen. e MS. Sylb. Aliique.* Nequiverit *Ald.* Audiri nequiverint *Heinſ.* 8 *Sic Bur. conjectura.* IN ACCIO CIRCAQUE EORUM *&c. Rhen. e MS.* In Accio circaque quorum *&c. Scholion Rhen.* In Attio circaque eum *Ald. Lipſ. Aliique.* In Accio circaque decorum Romanæ Tragœdiæ *Heinſ.*

1 *Ita*

[1] ſuppari ætate nituerunt. [2] Hiſtoricos (ut & Livium quoque priorum ætate aſtruas) præter Catonem, & quoſdam veteres & obſcuros, minus LXXX annis circumdatum ævum tulit: ut nec poëtarum in antiquius citeriuſve proceſſit ubertas. At oratio, ac vis forenſis, perfectumque proſæ eloquentiæ decus, ut idem ſeparetur Cato (pace P. Craſſi Scipioniſque & Lælii & Gracchorum, & [3] Fannii & Ser. Galbæ dixerim) ita univerſa ſub principe operis ſui erupit Tullio; ut delectari ante eum pauciſſimis, mirari vero neminem poſſis, niſi aut ab illo viſum, aut qui illum viderit. Hoc idem eveniſſe grammaticis, plaſtis, pictoribus, [4] ſcalptoribuſque, ſiquis temporum inſtiterit notis, reperiet, & eminentia cujuſque operis artiſſimis temporum clauſtris circumdata. [5] Hujus ergo præcedentiſque, inquam, ſæculi ingeniorum ſimilitudinis congregantiſque ſe & in ſtudium par, & in emolumentum, cauſſas [6] cum ſemper requiro, numquam reperio, quas eſſe veras confidam, ſed fortaſſe veris ſimiles: inter quas has maxime. Alit æmulatio ingenia:

1 *Ita Lipſ. Acid. Rutgerſ. Aliique.* SUB PARI *Rhen. è MS.* Subpari ætate enituerunt *Heinſ.* 2 HISTORICOS ET UT LIVIUM *&c. Rhen. è MS.* Hiſtoricos etiam (ut Livium quoque *&c Voſſ.* Sed ut (*vel* ut ut) Livium quoque *&c. Heinſ.* 3 *Ita Bur. e MS* FAUNI *Rhen. e MS.* 4 Scalptoribuſque, ſi quis *&c vel* Scalptoribuſque, ut quiſque *&c. Heinſ.* SCALPTORIBUS, QUISQUIS *&c. Rhen è MS.* SCALTORIBUSQ. UISQUISQUE TEMPORUM *&c.* REPERIET EMINENTIA CUJUSQUE *&c.* CIRCUMDATA *&c. Bur. è MS.* Scalptoribuſque & quiſquis *&c Aut ſic*, ſcalptoribuſque ut quiſque *&c. Bur. conjectura.* Scalptoribuſque quiſquis *&c. Voſſ.* Scalptoribuſque & quiſque *Alii.* 5 *Ita Heinſ.* HUJUS ERGO PRÆCEDENTISQUE SECULI INGENIORUM SIMILITUDINES CONGREGANTIS ET IN STUDIUM PAR, ET IN EMOLUMENTUM, (emolimentum *Lipſ.*) CAUSAS *&c Rhen. è MS. Ald. Aliique.* HUJUS ERGO RECEDENTIS MQ. SECULUM INGENIORUM SIMILITUDINES CONGREGANTESQ. SE ET IN STUDIUM PAR ET MEMOLUMENTUM CAUSAS *&c Bur. è MS.* Hujus ergo præcedentiſque ſeculi, ingeniorum ſimilitudines congregantis, quaſi & in ſtudium par & in emolumentum *&c. Voſſ.* 6 *Ita cum aliis in textu Heinſ. dicit tamen ſe malle reſcribere*, cauſas numquam reperio, quas eſſe veras confidam, ſed fortaſſe veris ſimiles, interque eas has maxime.

1 Imitatio

nia: & nunc invidia, nunc admiratio [1] incitationem accendit: [2] naturaque, quod ſummo ſtudio petitum eſt, aſcendit in ſummum: difficiliſque in perfecto mora eſt; naturaliterque, quod procedere non poteſt, recedit. &, ut primo ad conſequendos, quos priores ducimus, accendimur: ita, ubi aut præteriri, aut æquari eos poſſe deſperavimus, ſtudium cum ſpe ſeneſcit; & quod adſequi non poteſt, ſequi deſinit: &, velut occupatam relinquens materiam, quærit novam: præteritoque eo, in quo eminere non poſſumus, aliquid [3] in quo nitamur conquirimus: ſequiturque, ut frequens ac mobilis tranſitus maximum perfecti operis [4] impedimentum ſit.

CAP. XVIII. [5] Tranſit admiratio à conditione temporum, & ad urbium. Una urbs Attica pluribus annis [6] eloquentia, quam univerſa Græcia, uberiuſque floruit; adeo ut corpora gentis illius ſeparata [7] ſint in alias civitates, ingenia vero ſolis Athenienſium muris clauſa exiſtimes. Neque ego hoc magis miratus ſim, quam neminem Argivum, Thebanum, Lacedæmonium oratorem aut dum vixit auctoritate, aut poſt mortem memoria dignum exiſtimatum. [8] quæ urbes, & multæ aliæ, talium ſtudiorum fuere ſteriles, [9] niſi Thebas unum os Pindari inluminaret. nam Alcmana Lacones falſo ſibi vindicant. C. VEL.

1 Imitationem accendit *Lipſ. Acid.* In imitationem accendit *legendum putat Heinſ.* 2 Matureque *Lipſ. Acid* 3 In quod enitamur *malit Heinſ.* 4 Indicamentum *Lipſ* *Sed nihil heic mutandum cenſent Grut. & Bœcler.* 5 *Ita Scheg. Lipſ.* TRANSIT ADMIRATIO AD CONDITIONEM *&c. Rhen. è. MS.* Tranſeat admiratio à conditione *&c. Heinſ.* 6 *Ita Lipſ.* ELOQUENTIÆ, QUAM UNIVERSA GRÆCIA, OPERIBUSQUE FLORUIT *Rhen. è MS.* Eloquentiæ quam univerſa Græcia, operibus floruit *Scheg.* Eloquentia, quam univerſa Græcia operibus, floruit: uſque adeo ut corpora gentis illius ſeparata hinc inde in alias civitates *&c. Acid.* *Cur non*, eloquentiæ, quam univerſa Græcia, ope uberiuſque floruit? *Heinſ.* 7 *Voculam* ſint *delendam malit Grut.* 8 *Ita Bur. ex conjectura. Ald. Aliique.* QUÆ URBES TALIUM STUDIORUM *&c. Rhen. è MS. Lipſ.* EXISTIMATUMQUE URBES ET INITALIA TALIUM STUDIORUM *&c. Bur. è MS.* Quæ urbes, ut multæ aliæ *&c. Acid.* Quæ urbes & in Italia *Grut.* Et in Italia, *vel*, ut in Ital. *Bœcler.* Quæ urbes etiam ut aliæ, talium *&c. Voſſ.* 9 *Ita Bur. è MS.* NI *Rhen. è MS.*

1 POSTE-

C. VELLEII PATERCULI

HISTORIÆ ROMANÆ

AD

M. VINICIUM Cos.

[1] LIBER II.

CAP. I. POtentiæ Romanorum prior Scipio viam aperuerat, luxuriæ posterior aperuit. quippe remoto Carthaginis metu, sublataque imperii æmula, non gradu, sed præcipiti cursu, à virtute descitum, ad vitia [2] transcursum; vetus disciplina deserta, nova inducta; in somnum à vigiliis, ab armis ad voluptates, à negotiis in otium [3] conversa civitas. Tum Scipio Nasica in Capitolio porticus, tum, quas prædiximus, Metellus; tum in Circo Cn. Octavius multo amœnissimam moliti sunt: publicamque magnificentiam secuta privata luxuria est. Triste deinde, & contumeliosum bellum in Hispania, duce latronum Viriatho, secutum [4] est: quod ita varia fortuna gestum est, ut sæpius [5] Romanorum gereretur adversa. sed interemto Viriatho, fraude

1 POSTERIUS VOLUMEN *Rhen. è MS.* 2 *Hanc vocem jugulari mallet Grut.* 3 Conversa civitate *Heins.* 4 *Verbum* est *delet Heins.* 5 Romano (*pro* Romanis) re gereretur adversa *Heins.*

1 *Ita*

fraude magis quam virtute Servilii Cæpionis, Numantinum gravius exarſit. hæc urbs [1] numquam decem millibus plura propriæ juventutis armavit: ſed, vel ferocia ingenii, vel [2] inſcitia noſtrorum ducum, vel fortunæ indulgentia, cum alios duces, tum Pompeium magni nominis virum, ad turpiſſima deduxit fœdera, ([3] hic primus è Pompeiis Cos. fuit) nec minus turpia ac deteſtabilia Mancinum Hoſtilium Cos. ſed Pompejum gratia impunitum habuit: [4] Mancinum verecundia, quippe non recuſando, perduxit huc, ut per [5] fetiales nudus ac poſt tergum religatis manibus dederetur hoſtibus. quem illi recipere ſe negaverunt, ſicut quondam Caudini [6] fecerunt, dicentes, publicam violationem fidei non debere unius ſui ſanguine.

CAP. II. Immanem deditio Mancini civitatis movit diſſenſionem. quippe Tib. Gracchus, Tib. Gracchi clariſſimi atque eminentiſſimi viri filius, P. Africani ex filia nepos, quo quæſtore & auctore id fœdus ictum erat, nunc graviter ferens aliquid à ſe factum infirmari, nunc ſimilis vel judicii vel pœnæ metuens diſcrimen, Trib. pleb. creatus, vir alioqui vita innocentiſſimus, ingenio florentiſſimus, propoſito ſanctiſſimus, tantis denique adornatus virtutibus, [7] quantas perfecta & natura & induſtria mortalis conditio recipit, P. Mutio Scævola, L. Calpurnio Coss. abhinc annos CLXII deſcivit à bonis; pollicituſque toti Italiæ civitatem, ſimul etiam promulgatis agrariis legibus

1 *Ita Urſ. Voſſ. Heinſ. &c.* NUNQUAM X. PLURA QUAM PROPRIÆ *&c. Rhen. è MS.* Nunquam plura, quam x millia, propriæ *&c. Ald Lipſ.* 2 *Ita Rhen. è MS. Aliique.* INSCIA *Bur. è MS.* 3 *Parentheſi caret Rhenani editio.* 4 *Ita ſententiam diſtinguunt Voſſ.* & *Heinſ.* MANCINUM VERECUNDIA. QUIPPE NON *&c. Rhen. è MS. Aliique,* 5 FECIALEIS *Rhen. è MS* 6 Tò fecerunt *aut delendum, aut in* fecerant *mutandum cenſet Heinſ.* 7 Quantas perfecta & naturæ & induſtriæ mortalis conditio recipit *Heinſ.*

1 *Rhen.*

bus, [1] omnibus ſtatum concupiſcentibus, ſumma imis miſcuit; & in præruptum atque anceps periculum adduxit remp. Octavioque collegæ, pro bono publico ſtanti, imperium [2] abrogavit: Triumviros agris dividendis [3] coloniiſque deducendis creavit ſe ſocerumque ſuum conſularem Appium, & [4] Gracchum fratrem, admodum juvenem.

CAP. III. Tum P. Scipio Naſica, ejus, qui optimus vir à ſenatu judicatus erat, nepos; ejus qui cenſor porticus in Capitolio [5] fecerat, filius; pronepos autem Cn. Scipionis, celeberrimi viri, P. [6] Africani patrui, privatuſque & togatus, cum eſſet conſobrinus Tib. Gracchi, patriam cognationi præferens, & quidquid publice ſalutare non eſſet, privatim alienum exiſtimans ([7] ob eas virtutes primus omnium abſens pontifex max. factus [8] eſt) [9] circumdata lævo brachio togæ lacinia, [10] ex ſuperiore parte Capitolii, ſummis gradibus inſiſtens, hortatus eſt, qui ſalvam vellent remp. ſe ſequerentur. Tum optimates, ſenatus, atque equeſtris ordinis pars melior & major, & intacta perniciosis conſiliis plebs, inruere in Gracchum, ſtantem in area cum catervis ſuis, & concientem pæne totius Italiæ frequentiam. is fugiens, decurrenſque clivo Capitolino, fragmine ſubſellii ictus, vitam, quam glorioſiſſime degere potuerat, immatura morte finivit. Hoc initium in urbe [11] Roma civilis ſanguinis, gladiorumque impunitatis fuit. inde jus vi obrutum, potentiorque habitus prior; diſcordiæque civium, [12] antea conditionibus ſanari ſolitæ, ferro dijudicatæ

1 *Rhen è MS. Ald. Aliique.* Omnium ſtatum concutientibus *Lipſ. Acid.* Omnem urbis ſtatum concutientibus *Heinſ.* 2 ADROGAVIT *Bur. è MS.* 3 Coloniſque *Lipſ.* 4 C. Gracchum *Putean.* 5 Fuerat *Ald. Aliique.* Voverat *Heinſ.* 6 AFRICANI PATRUUS, PRIVATUSQUE *&c. Rhen è MS.* Africani patrui; is privatus *&c. Ald.* 7 Ob quas *Ald. Acid.* 8 *Voculam* eſt *tollit Heinſ.* 9 *Ita Ald. Aliique.* CUM DATA LÆVO *&c. Rhen. è MS.* 10 *Ita Bur. è MS.* EX SUPERIORI *Rhen. è MS.* 11 *Poterat abeſſe* Roma. *Heinſ.* 12 ANTE A CONDITIONIBUS *&c. Rhen. è MS.* Antea condictionibus *Bonhom.* Concionibus *Cujac.*

1 *Ita*

dijudicatæ; bellaque non cauſſis inita, ſed prout eorum merces fuit. quod haud mirum eſt. non enim ibi conſiſtunt exempla, unde cœperunt; ſed, quamlibet in tenuem recepta tramitem, latiſſime evagandi ſibi viam faciunt: &, ubi ſemel recto deerratum eſt, in præceps pervenitur: [1] nec quiſquam ſibi putat turpe, quod alii fuit fructuoſum.

CAP. IV. Interim dum hæc in Italia geruntur, [2] Ariſtonicus, mortuo rege Attalo, à quo Aſia populo Romano hereditate relicta erat, ſicut relicta poſtea eſt à Nicomede Bithynia, mentitus regiæ ſtirpis originem, armis eam occupat. is victus à M. Perperna, ductuſque in triumpho; [3] ſed M'. Aquillio capite pœnas dedit; cum initio belli Craſſum Mucianum, virum juris ſcientiſſimum, decedentem ex Aſia [4] proconſulem interemiſſet. [5] Et P. Scipio Africanus Æmilianus, qui Carthaginem deleverat, poſt tot acceptas circa Numantiam clades, creatus iterum Cos. miſſuſque in Hiſpaniam, fortunæ virtutique expertæ in Africa, reſpondit [[6] in Hiſpania;] & intra annum [7] ac tres menſes, quam eo venerat, circumdatam operibus Numantiam exciſamque æquavit ſolo. nec quiſquam ullius gentis hominum ante eum [8] clariore urbium excidio nomen ſuum perpetuæ commendavit memoriæ. quippe, exciſa Carthagine ac Numantia, ab alterius nos metu, alterius vindicavit contumeliis. Hic, eum interrogante tribuno Carbone, quid de Tib. Gracchi cæde ſentiret? reſpondit: ſi is occupandæ

1 *Ita Bur. è MS.* NEC QUISQUAM PUTAT TURPE *&c. Rhen. è MS.* 2 ARISTONICUS, QUI MORTUO *&c.* ARMIS EAM OCCUPAVERAT. IS VICTUS *&c. Rhen. e MS.* Ariſtonicus (qui mortuo *&c.* armis eam occuparat) victus à M. Perperna *&c. Voſſ. Heinſ.* 3 SED M AQUILIO *Rhen. e MS.* Sed à M'. Aquilio *Ald.* Ductuſque in triumpho a *M'.* Aquillio *&c. Urſ.* Ductuſque in triumpho ſub Manio Aquillio, capite pœnas dedit *Heinſ.* 4 Proconſule *malit Heinſ.* 5 At P. Scipio *Voſſ.* Et *delet Acid.* 6 *Tollendum omnino* in Hiſpania *exiſtimat Heinſ.* 7 AC TREIS *Rhen. e MS.* 8 CLARIORI *Rhen. e MS.*

pandæ reip. animum habuisset, jure cæsum. Et, cum omnis concio [1] adclamasset: Hostium, inquit, armatorum totiens clamore non territus, quî possum vestro moveri, quorum noverca est Italia? Reversus in urbem, intra breve tempus, [2] M'. Aquillio, C. Sempronio Coss. abhinc annos [3] CL, post duos consulatus, duosque triumphos, & bis excisos terrores reip. mane in lectulo repertus est mortuus, ita ut quædam elisarum faucium in cervice reperirentur notæ. De tanti viri morte nulla habita est quæstio: ejusque corpus velato capite elatum est, cujus opera super totum terrarum orbem Roma extulerat caput. seu fatalem, ut plures, seu conflatam insidiis, ut aliqui prodidere memoriæ, mortem obiit, vitam certe dignissimam egit, [4] quæ nullius ad id temporis præterquam avito fulgore vinceretur. Decessit anno ferme [5] LVI. de quo si quis ambiget, recurrat ad priorem consulatum ejus, in quem creatus est anno [6] XXXVI. [7] ita dubitare desinet.

CAP. V. Ante tempus excisæ Numantiæ, præclara [[8] in Hispania] militia [9] A. Bruti fuit: qui, penetratis omnibus Hispaniæ gentibus, ingenti vi hominum, urbiumque potitus [10] numero, aditis quæ vix [11] audita erant, Gallæci cognomen meruit. Et ante eum paucis annis tam severum illius Q. Macedonici in his gentibus imperium fuit, ut, cum urbem Contrebiam nomine [in Hispania] oppugnaret, pulsas

D præ-

1 Occlamasset *Lips. Aliique.* 2 M. AQUILIO *Rhen. è MS.* 5 CLIIX *Ald. Putean.* 4 *Simplicius dixisset* quæ nullo, nisi avito fulgore vinceretur; *vel* nullius, nisi avi fulgore. *Heins.* 5 LIV *Lips.* 6 XXXVIII *Putean. priore numero immutato.* 7 *Hæc tria verba abjicienda esse existimat Grut.* 8 In Hispania *pro glossemate habet Heins. ut & mox linea ultima hujus paginæ; & non multo post, linea ultima hujus capitis* 9 D. Bruti *legendum existimant Ald. Urs. Aliique.* 10 *Illud* numero *Lipsio suspectum est, tanquam glossema.* 11 *Ita magno librorum consensu. Quidam libri* adita erant. *Vocula* erant *omittitur in Editione Heinsii; uti* To est *post* Alexandria condi a l. 1. c. 14.

1 COHORTEIS

præcipiti loco quinque [1] cohortes legionarias, eodem protinus ſubire juberet: facientibuſque omnibus in procinctu teſtamenta, velut ad certam mortem eundum foret, non deterritus propoſito, perſeverantia ducis, quem moriturum miſerat militem, victorem recepit. tantum effecit mixtus timori pudor, ſpeſque deſperatione quæſita. Hic virtute ac ſeveritate facti; at [2] Fabius Æmilianus, Paulli exemplo, diſciplinæ [in Hiſpania] fuit clariſſimus.

CAP. VI. Decem deinde interpoſitis annis, qui Tib. Gracchum, idem C. fratrem ejus occupavit furor, tam virtutibus ejus omnibus, quam huic errori ſimilem, ingenio etiam eloquentiaque longe præſtantiorem: qui cum ſumma quiete animi civitatis princeps eſſe poſſet, vel vindicandæ fraternæ mortis gratia, vel præmuniendæ regalis potentiæ, ejuſdem exempli tribunatum ingreſſus, longe majora [3] & acriora repetens, dabat civitatem omnibus Italicis, extendebat eam pæne uſque [4] Alpes; dividebat agros; vetabat quemquam civem plus quingentis jugeribus habere: quod aliquando lege Licinia cautum erat: nova conſtituebat portoria; novis coloniis replebat provincias; judicia à ſenatu transferebat ad equites; frumentum plebi dare inſtituerat; nihil immotum, nihil tranquillum, nihil quietum denique in eodem ſtatu relinquebat: quin alterum etiam continuavit tribunatum. hunc L. Opimius Cos. qui prætor Fregellas exciderat, perſecutus armis, unaque Fulvium Flaccum, conſularem ac triumphalem virum, æque prava cupientem, quem C. Gracchus in locum Tiberii fratris Triumvirum nominaverat, [5] cumque ſocium

1 COHORTEIS *Rhen. è MS.* 2 *Hæc ita legit & diſtinguit Lipſ.* At Fabius Æmilianus Paulli, (*ſcilicet* filius) exemplo diſciplinæ, in Hiſp. *&c.* *Aut* ac ſeveritate *delendum*, *aut* diſciplina *legendum exiſtimat Futean.* 3 Et acrior repetens *Lipſ. approbante Grutero.* Ut acrior, appetens *Heinſ.*. 4 ALPEIS *Rhen. e MS.* 5 Eum SOCIUM *Rhen è MS.* Et ſocium *Urſ.* Atque ſocium *Voſſ.* Eoque ſocium *legendum putat Heinſ.*

1 ARMATUS

ſocium regalis adſumſerat potentiæ, morte adficit. Id unum nefarie ab Opimio proditum, quod capitis, non dicam Gracchi, ſed civis Romani pretium ſe daturum, idque auro repenſurum propoſuit. Flaccus in Aventino, [1] armatos ad pugnam ciens, cum filio majore jugulatus eſt. Gracchus profugiens, cum jam comprehenderetur ab iis, quos Opimius miſerat, cervicem Euporo ſervo præbuit; qui non ſegnius ſe ipſe interemit, quam domino ſuccurrerat. Quo die ſingularis Pomponii equitis Ro. in Gracchum fides fuit. qui more Coclitis, [2] ſuſtentatis in ponte hoſtibus, ejus gladio ſe transfixit. Ut Tib. Gracchi antea corpus, ita Caii, mira crudelitate victorum, in Tiberim dejectum eſt.

CAP. VII. Hunc [3] Tib. Gracchi liberi, P. Scipionis Africani nepotes, viva adhuc matre Cornelia, [4] Africani filia, viri optimis ingeniis male uſi, vitæ mortiſque habuere exitum. qui ſi civilem dignitatis concupiſſent modum, quidquid tumultuando adipiſci geſtierunt, quietis obtuliſſet reſp. Huic atrocitati adjectum ſcelus unicum. quippe juvenis, ſpecie excellens, nec dum duodeviceſimum tranſgreſſus annum, immuniſque delictorum paternorum, Fulvii Flacci filius, quem pater legatum de conditionibus miſerat, ab Opimio interemtus eſt. quem cum [5] haruſpex Tuſcus, amicus, flentem in vincula duci vidiſſet, Quin tu hoc potius, inquit, facis? protinuſque, inliſo capite in [6] poſtem lapideum januæ carceris, effuſoque cerebro, expiravit. Crudeleſque mox quæſtiones in amicos clienteſque Gracchorum habitæ ſunt. ſed Opimium, virum alioqui ſanctum & gravem,

1 ARMATUS *Rhen. è MS.* 2 Suſtentatis in ponte hoſtibus ejus, ſe gladio transfixit *Gravius poſt Urſinum.* 3 C. GRACCHI LIBERI *&c. Rhen. è MS.* 4 Africani filia *delendum cenſet Heinſ.* 5 Haruſpex Fuſcus *Alii.* 6 *Ita Ald. Voſſ. Aliique ex Val. Maximo.* PONTEM LAPIDEUM *Rhen. è MS.* *An* in frontem lapideam? *Heinſ.*

gravem, damnatum postea judicio publico, memoria ipsius sævitiæ, nulla civilis persecuta est misericordia. Eadem [1] Rutilium Popilliumque, qui Coss. asperrime in Tib. Gracchi amicos sævierant, postea judiciorum publicorum merito oppressit invidia. [2] Rei tantæ parum ad notitiam pertinens interponetur. Hic est Opimius, à quo Cos. celeberrimum Opimiani [3] vini nomen: quod jam nullum esse, spatio annorum colligi potest; [4] cum ab eo sint ad te, M. Vinici, consulem, anni [5] CLI. Factum Opimii, [6] quod inimicitiarum quæsita erat ultio, minor secuta auctoritas: [7] & visa ultio privato odio magis, quam publicæ vindictæ data.

CAP. VIII. Subinde Porcio Marcioque Coss. deducta colonia, Narbo Martius. Mandetur deinde memoriæ severitas judiciorum. [8] quippe C. Cato consularis, M. Catonis nepos, Africani sororis filius, repetundarum ex Macedonia damnatus est; cum lis ejus [9] $\overline{\text{IIII}}$. æstimaretur, adeo [10] illi viri magis voluntatem peccandi intuebantur, quam modum: factaque ad consilium dirigebant, & quid, non in quantum, admissum foret, æstimabant. Circa eadem tempora [11] Metelli fratres uno die triumphaverunt. Non minus clarum exemplum, & [12] adhuc unicum Fulvii Flacci, ejus qui Capuam ceperat, filiorum, sed alterius in adoptionem dati, in collegio Cos. fuit. adoptivus in [13] Acidini Manlii familiam datus. nam

[1] censura

1 Rupilium *Ald.* 2 Rei tantæ parva *&c. Lips.* Parum id ad notitiam pertinens interponatur *Heins.* 3 *Sic omnes post Aldum.* VICI *Rhen. è MS.* 4 *Ita Bur. è MS.* CUM AB EO AD TE *&c. Rhen. è MS.* 5 CL *Ald. Putean.* 6 Quo inimicitiarum quæsita erat ultio. *vel* quod eo *&c. Heins.* 7 Et visum privato odio magis, quam publicæ vindictæ datum *Lips.* Ut visum *&c.* quam publicæ vindictæ dari *Heins.* 8 *Sic Ald. Aliique.* QUIPPE COS. CATO CONSULARIS *Rhen. è MS.* M. Cato cons. C. Cato cons. *Gryph.* 9 $\overline{\text{XIIX}}$ *Lips. Voss. ex Cicerone.* 10 Illi *deest in Ed. Heins.* 11 M. METELLI *Rhen. è MS.* II. Metelli *Ald.* M. &. C. Metelli *Pign.* M. C. Metelli *Voss.* 12 Ad hoc unicum *Acid. post Bucretium.* 13 *Ita Ald. Sigon. Aliique.* ACIDIANI *Rhen. è MS.*

1 CEN-

[1] cenſura Metellorum, patruelium non germanorum fratrum fuit: quod ſolis contigerat [2] Scipionibus. Tum Cimbri & Teutoni tranſcendere Rhenum, multis mox noſtris ſuiſque cladibus nobiles. Per eadem tempora clarus ejus [3] Minucii, [4] qui porticus, quæ hodieque celebres ſunt, molitus eſt, [5] è Scordiſcis triumphus fuit.

CAP. IX. [6] Eodem tractu temporum nituerunt oratores Scipio Æmilianus, Læliuſque, Ser. Galba, duo Gracchi, C. Fannius, Carbo Papirius. Nec prætereundus Metellus Numidicus, & Scaurus, & ante omnes [7] L. Craſſus & M. Antonius. Quorum ætati ingeniiſque ſucceſſere C. Cæſar Strabo, P. Sulpicius. [8] nam Q. Mucius juris ſcientia, quam propriæ eloquentiæ nomine, celebrior fuit. Clara etiam per idem ævi ſpatium fuere ingenia, in Togatis Afranii, in Tragœdiis Pacuvii atque Accii, uſque in Græcorum ingeniorum [9] comparationem evecti, magnumque inter hos ipſos facientis operi ſuo locum; adeo quidem, ut in illis limæ, in hoc pæne plus videatur fuiſſe ſanguinis. Celebre & Lucilii nomen fuit, qui ſub P. Africano, Numantino bello eques militaverat. quo quidem tempore juvenis adhuc Jugurtha ac Marius, [10] ſub eodem Africano militantes, in iiſdem caſtris didicere, quæ poſtea in contrariis facerent. Hiſtoriarum auctor jam tum Siſenna erat juvenis, ſed opus

1 CENSUS *Rhen è MS.* 2 *Nonnulli* Cæpionibus *ſubſtituunt, quos refellit Ald.* 3 MINICI *Rhen. è MS.* 4 Qui porticus hodieque celebres *&c. Heinſ.* 5 EX CORDISCIS *Rhen. è MS.* 6 *Ita Bur. è MS.* EODEM TEMPORUM TRACTU *Rhen. è MS.* 7 *Ita Bur. è MS.* CRASSUS ET M. ANTONIUS *Rhen è MS.* 8 *Sic Ald. Aliique.* NAMQUE MUTIUS *&c. Rhen. e MS.* Nam Q. Mucius juris ſcientia, quam proprie *&c. Lipſ.* Nam Q. Mucius juris ſcientiæ prope quam eloquentiæ *&c. Acid.* Nam Q. Mucius juris ſcientia, quam proprio eloquentiæ nomine *Heinſ.* 9 COMPARATIONEM EJUS ÆTATIS *Rhen. è MS.* COMPARATIONEM EVECTIS *Bur. è MS.* Evecta *legit Heinſ. & mox*, magnumque inter hos ipſos facientis operi ſuo locum Ennii. 10 Sub eodem Africano militantes *pro librarii additamento habet Grut.*

1 SULLANI-

opus belli civilis [1] Sullani post aliquot annos ab eo seniore editum est. Vetustior Sisenna fuit Cœlius; æqualis Sisennæ Rutilius, Claudiusque Quadrigarius, & Valerius Antias. Sane non ignoremus, eadem ætate fuisse Pomponium, sensibus celebrem, verbis rudem, [2] & novitate inventi à se operis commendabilem.

CAP. X. [3] Prosequamur notam severitatem censorum, Cassii Longini, Cæpionisque, qui abhinc [4] annos CLVII, Lepidum Æmilium augurem, quod sex millibus ædes conduxisset, adesse jusserunt. at nunc, si quis tanti habitet, vix ut senator [5] agnoscitur. adeo mature à rectis in vitia, à vitiis in prava, à pravis in præcipitia pervenitur. Eodem tractu temporum & Domitii ex Arvernis, & Fabii ex Allobrogibus victoria fuit nobilis. Fabio Paulli nepoti, ex victoria cognomen Allobrogico inditum. Notetur Domitiæ familiæ peculiaris quædam, & ut clarissima, ita [6] artata numero felicitas, IV ante hunc, nobilissimæ simplicitatis juvenem, Cn. Domitium, fuere singulis omnino parentibus geniti, sed omnes ad consulatum sacerdotiaque, ad triumphi autem pæne omnes pervenerunt insignia.

CAP. XI. Bellum deinde Jugurthinum gestum est [7] per Q. Metellum, nulli secundum sæculi sui. hujus legatus fuit C. Marius, quem prædiximus, natus [8] equestri loco, hirtus atque horridus, vitaque sanctus, quantum bello optimus, tantum pace pessimus, immodi-

1 SULLANIQUE *Rhen è MS.* 2 Sed novitate *Lips.* At novitate, *vel* set novitate *malit Voss. nam particulam hanc in optimis MSS. per t subinde scribi notum est.* 3 Persequamur *Alii.* 4 Annos CLVII. LEPIDUM ÆLIUM *Rhen. è MS. recte judicio Lipsii.* Annos CLV. Lepidum Æmilium *Ald. Scheg.* 5 Agnoscatur *Lips.* 6 ARTATA &c. UTI ANTE HUNC &c. *Rhen. è MS. In scholiis vero suggerit* uti *pro nota numerali positum esse.* Sacrata &c. *Acid. & mox post Aldum pro* uti *legit* VII. Artata &c. IV ante hunc &c. singuli &c. *Lips. sed* singulis *præfert Heins.* 7 PERQUE METELLUM *Rhen. è MS.* 8 *Forte,* Agresti loco *Voss.*

immodicus gloriæ, insatiabilis, impotens, semperque inquietus. hic per publicanos, aliosque in Africa [1] negotiantes, criminatus Metelli lentitudinem, trahentis jam in tertium annum bellum, & naturalem nobilitatis superbiam, [2] morandique in imperiis cupiditatem, effecit, ut cum, commeatu petito, Romam venisset, Cos. crearetur, bellique pæne patrati à Metello, qui bis Jugurtham acie fuderat, summa committeretur sibi. Metelli tamen & triumphus fuit clarissimus [3] & meritum; virtutique cognomen Numidici inditum. Ut paullo ante Domitiæ familiæ, ita Cæciliæ notanda claritudo est: quippe intra XII ferme annos hujus temporis Coss. fuere Metelli, aut censores, aut triumpharunt amplius [4] XII. ut appareat, quemadmodum urbium imperiorumque, ita gentium nunc florere fortunam, nunc senescere, nunc interire.

CAP. XII. At C. Marius L. Sullam, jam tunc, [5] ut præcaventibus fatis, copulatum sibi quæstorem habuit, & per eum missum ad regem Bocchum, Jugurtha rege, abhinc annos ferme [6] CXXXIIX, potitus est. designatusque iterum Cos. in urbem reversus, secundi consulatus initio Calend. Jan. eum in triumpho duxit. Effusa, ut prædiximus, immanis vis Germanarum gentium, quibus nomen Cimbris ac Teutonis erat, cum Cæpionem [7] Manliumque Coss. & ante Carbonem Silanumque fudissent fugassentque in Galliis, & exuissent exercitu; Scaurumque Aurelium [8] Cos. & alios celeberrimi nominis viros trucidassent

1 NEGOCIANTEIS *Rhen. è MS.* 2 Immorandique *Scholion Rhenani.* 3 Et meritum virtutibus cognomen *&c. Lips.* Inditum *expungit Grut. legitque* & meritum virtute cognomen Numidici. Virtuti quoque cognomen *&c. Voss.* Emeritumque ei virtute cognomen Numidici inditum *Heins.* 4 XI *Lips.* 5 Patriæ caventibus fatis *Lips.* Ut prævaricantibus fatis *Heins.* 6 CXXXIV *Ald.* CXXXVI *Putean.* 7 Maniliumque *reponit Ald. ex Cassiodoro & Obsequente.* 8 Consularem *Ald. Putean.*

1 ALPEIS

dassent, populus R. non alium repellendis tantis hostibus magis idoneum imperatorem, quam Marium, est ratus. Tum multiplicati consulatus ejus. Tertius in apparatu belli consumtus : quo anno Cn. Domitius Trib. pleb. legem tulit, ut sacerdotes, quos antea conlegæ sufficiebant, populus crearet. Quarto trans [1] Alpes circa Aquas Sextias cum Teutonis conflixit; amplius CL hostium priore ac postero die ab eo trucidatis; gensque excisa Teutonum. Quinto, citra Alpes in campis, quibus nomen erat [2] Raudiis, ipse cos. & procos. Q. Lutatius Catulus fortunatissimo decertavere prœlio [3]: cæsa aut capta amplius [4] C hominum. Hac victoria videtur meruisse Marius, ne ejus nati remp. pœniteret, ac [5] bona malis repensasse. Sextus consulatus veluti præmium ei meritorum datus. Non tamen hujus consulatus fraudetur gloria ; quo Servilii Glauciæ, Saturninique Apuleii furorem, continuatis honoribus remp. lacerantium, & gladiis quoque & cæde comitia discutientium, [6] cos. armis compescuit : hominesque [7] exitiabiles in Hostilia curia morte multavit.

CAP. XIII. Deinde interjectis paucis annis, tribunatum iniit M. Livius Drusus, vir nobilissimus, eloquentissimus, sanctissimus, meliore in omnia ingenio animoque, quam fortuna, usus. qui cum senatui priscum restituere cuperet decus, & judicia ab equitibus ad eum transferre ordinem ; (quippe eam potestatem nacti equites Gracchanis legibus, cum in multos clarissimos atque innocentissimos viros sævissent, tum P. Rutilium, virum non sæculi sui, sed omnis ævi optimum, interrogatum lege repetundarum

1 ALPEIS *ubique Rhen. è MS.* 2 Raudium *Acid. & veteres libri Vineti.* Caudiis *Lips. Erroremque ex eo quod antea* Kaudiis *scriptum fuerit, natum existimat.* 3 Cum Cimbris *deesse opinatur Vir Doctus, cui minime adsentit Voss.* 4 *Notam centenariam geminandam esse censet Lips.* 5 Mala bonis repensasse *Bœcler.* 6 Consularibus armis *Acid.* 7 EXITIABILEIS *Rhen. è MS.*

1 *Fortasse*

rum, maximo cum gemitu civitatis, damnaverant) in iis ipſis, quæ pro ſenatu moliebatur, ſenatum habuit adverſarium: non intelligentem, ſi qua de plebis commodis ab eo agerentur, veluti ineſcandæ illiciendæque multitudinis cauſſa fieri, ut minoribus [1] perceptis majora permitteret. Denique ea fortuna Druſi fuit, ut malefacta collegarum, quam [2] ejus optime [3] ab ipſo cogitata, ſenatus probaret magis; & honorem, qui ab eo deferebatur, ſperneret; injurias, quæ ab aliis intendebantur, æquo animo reciperet; & hujus ſummæ gloriæ invideret; illorum modicam ferret.

CAP. XIV. Tum converſus Druſi animus, quando bene cœpta male [4] cedebant, ad dandam civitatem Italiæ. quod cum moliens revertiſſet è foro, immenſa illa & [5] incondita, quæ eum ſemper comitabatur, cinctus multitudine, in atrio domus ſuæ cultello percuſſus, qui adfixus lateri ejus relictus eſt, intra paucas horas deceſſit. Sed cum ultimum redderet ſpiritum, intuens circumſtantium mœrentiumque frequentiam, effudit vocem convenientiſſimam conſcientiæ ſuæ: [6] Ecquando, inquit, propinqui amicique, ſimilem mei civem habebit reſp.? Hunc finem clariſſimus juvenis vitæ habuit. cujus morum minime omittatur argumentum. Cum ædificaret [7] domum in Palatio in eo loco, ubi eſt, quæ quondam Ciceronis, mox Cenſorini fuit, nunc Statilii Siſennæ eſt; promitteretque ei architectus, ita ſe eam ædificaturum, ut [8] libera à conſpectu, [9] immunis ab omnibus

E bus

1 *Fortaſſe* præreptis *Lipſ.* Minoribus præceptis, majora permitterent *Heinſ.* 2 Ejus *delet Heinſ.* 3 Ab ipſo *expungit Lipſ.* 4 Cadebant *malit Lipſ.* 5 *Ita Lipſ. Heinſ.* INCOGNITA *Rhen. e MS.* 6 ECQUANDONE *Rhen. è MS.* 7 *Ita Bur. è MS.* TEMPLUM *Rhen. è MS. mox alterum* in *redundare putat Heinſ.* 8 *Illa* libera à conſpectu *tollenda cenſet Grut.* 9 IMMUNISQUE AB OMNIBUS HOMINIBUS ESSET *Rhen. è MS.* IMMUNISQUE AB OMNIBUS ARBITRIS ESSET *Bur. è MS.*

1 *Iſta*

bus arbitris esset, neque quisquam in eam despicere posset: Tu vero, inquit, [1] siquid in te artis est, ita compone domum meam, ut, quidquid agam, ab omnibus perspici possit.

CAP. XV. In legibus Gracchi inter perniciosissima numeraverim, quod extra Italiam colonias posuit. id majores (cum viderent tanto potentiorem Tyro Carthaginem, Massiliam Phocæa, Syracusas Corintho, Cyzicum ac Byzantium Mileto, genitali solo) diligenter vitaverant, [2] ut cives Romanos ad censendum ex provinciis in Italiam revocaverint. [3] Prima autem extra Italiam colonia Carthago condita est. Mors Drusi jampridem tumescens bellum excitavit Italicum. quippe L. Cæsare, [4] P. Rutilio Coss. abhinc annos [5] cxx, [6] universa Italia, cum id malum ab Asculanis ortum esset, (quippe [7] Servium prætorem, [8] Fonteiumque legatum occiderant) ac deinde à Marsis exceptum, in omnes penetrasset regiones, arma adversus Romanos cepit. quorum ut fortuna atrox, ita caussâ fuit justissima. petebant enim eam civitatem, cujus imperium armis tuebantur: per [9] omnes annos atque omnia bella, [10] duplici numero se militum equitumque fungi, neque in ejus civitatis jus recipi, quæ per eos in id ipsum pervenisset fastigium, per quod homines ejusdem & gentis & sanguinis, ut externos alienosque, fastidire posset. Id bellum amplius ccc juventutis Italicæ abstulit. Clarissimi autem imperatores fuerunt Romani eo bello: Cn. Pompejus, Cn. Pompeii Magni pater, C. Marius, de quo præ-

1 *Ista* si quid in te artis est *à glossariis esse credit Grut.* 2 Ut qui cives *&c. Acid.* 3 *Totum hoc usque ad* mors Drusi *&c. an à Velleii manu sit dubitat Voss.* 4 ET POMPEIO RUTILIO coss *Rhen. è MS.* 5 CXIX *Ald.* 6 *Sic Ald. Aliique.* CUM ID MALUM IN UNIVERSA ITALIA AB ASCULANIS ORTUM ESSET *Rhen. è MS. Vulgo* cum id malum in universa Italia ab Asculanis esset. *Sed* esset *delet Grut.* 7 Servilium *Ald.* 8 *Ita Rhen. è MS.* FONTEMIUMQUE *Bur. è MS.* 9 OMNEIS *Rhen. è MS.* 10 Duplici munere *Dolben.* Duplici se numero *Alii.*

1 *Sic*

prædiximus, L. Sulla, anno ante prætura functus, Q. Metellus Numidici filius, qui meritum cognomen Pii consecutus erat. quippe [1] expulsum civitate à L. Saturnino trib. pleb. quod solus in leges ejus jurare noluerat, pietate sua, auctoritate senatus, consensu [2] reip. restituit patrem. Nec triumphis honoribusque, quam aut caussa exilii aut exilio aut reditu clarior fuit Numidicus.

CAP. XVI. Italicorum autem fuerunt celeberrimi duces, [3] Silo Poppædius, Herius Asinius, Insteius Cato, C. Pontidius, Telesinus Pontius, Marius Egnatius, Papius Mutilus. Neque ego verecundia domestici sanguinis gloriæ quidquam, dum verum refero, subtraham, quippe multum Minatii Magii, atavi mei, Asculanensis, tribuendum est memoriæ: qui nepos [4] Decii Magii, Campanorum Principis, celeberrimi & fidelissimi viri, tantam hoc bello Romanis fidem præstitit, ut cum legione, quam ipse in Hirpinis conscripserat, Herculaneum simul cum T. Didio caperet, Pompejos cum L. Sulla oppugnaret, [5] Cosamque occuparet. cujus de virtutibus cum alii, [6] tum maxime dilucideque Q. Hortensius in Annalibus suis retulit. [7] cujus pietati plenam populus R. gratiam retulit; ipsum viritim civitate donando, duos filios ejus creando prætores, cum seni adhuc crearentur. Tam varia atque atrox fortuna Italici belli fuit, ut per biennium

1 *Sic Ald.* EXPULSUM CIVITATE SATURNINO *&c. Rhen. è MS.* 2 Pop. Rom. *Ald.* 3 *Sic Heins. Aliique.* SILO POPÆDIUS, HERIUS ASINIUS, INSTEIUS CATO, C. PONTIDIUS TELESINUS, PONTIUS MARIUS, EGNATIUS, PAPIUS, MUTILIUS *&c. Rhen. e MS.* Silo Poppædius, Hirnus Asinius, T. Vettius Cato, *&c. Urs.* Silo Pompedius *Voss. & annon* Insteius Capito *sit legendum, hæret. Mox* Papius Mutilius *Alii.* 4 Decimi *legit Vir Doctus. Vide Voss.* 5 Cossam *Alii. Sed nihil hic mutandum monet Voss. quamquam magis inclinet, ut hic* Compsam *legat.* 6 Tum maximeque dilucide Q. Hortens. *Lips.* 7 CUJUS ILLE PIETATI *&c. Rhen. è MS.* Cujus scilicet pietati *Lips. Forte,* cujus in se pietati : *sive,* cujus inde pietati *Voss.* Cujus illibatæ pietati *Heins.*

nium [1] continuum duo Romani consules, Rutilius ac deinde Cato Porcius ab hostibus occiderentur, exercitus P. R. multis in locis funderentur, utque ad saga iretur, diuque in eo habitu maneretur. [2] Caput imperii sui Corfinium legerant, quod appellarent Italicum. Paullatim deinde recipiendo in civitatem, qui arma aut non ceperant, aut deposuerant maturius, vires refectæ sunt: Pompeio Sullaque & Mario fluentem procumbentemque [3] Remp. restituentibus.

CAP. XVII. Finito ex maxima parte, [4] nisi qua Nolani belli manebant reliquiæ, Italico bello (quo quidem Romani victis adflictisque ipsi [5] exarmati; quam integris universis civitatem dare maluerunt) consulatum inierunt [6] Q. Pompejus & L. Cornelius Sulla: vir qui neque ad finem victoriæ satis laudari, neque post victoriam abunde vituperari potest. hic natus familia nobili, sextus à Cornelio Rufino, qui bello Pyrrhi inter celeberrimos fuerat duces, cum familiæ ejus claritudo [7] intermissa esset, diu ita se gessit ut nullam petendi consulatum [8] cogitationem habere videretur. deinde post præturam inlustratus bello Italico, & ante in Gallia legatione sub Mario, qua eminentissimos duces hostium fuderat, ex successu animum sumsit; petensque consulatum, pæne omnium civium suffragiis [9] nactus est. sed eum honorem undequinquagesimo ætatis suæ anno adsecutus est.

CAP.

1 CONTINUO *Rhen. è MS.* Continui *Urs.* 2 CAPUT IMPERII SUI CORFINIUM LEGERANTQUE ITALICANI *Rhen. è MS.* Caput imperii sui Corfinium legerant Italicani. paullatim *&c. Urs.* CAPUT *&c.* LEGERANT, QUOD APPELLARENT ITALICUM *Bur. è MS.* Quod appellarunt *Bur. conjectura.* Quod appellarant *Lips.* Quod appellarunt Italicam *Voss.* 3 REM. P. R. RESTITUENTIBUS *Bur. è MS. atque ita legendum putant Voss. & Heins.* 4 *Sic Voss. Heins.* NISI QUÆ *&c. Rhen. è MS.* Nisi quod *Lips.* 5 Exanimati *Acid.* 6 *Ita Bur. è MS.* CN. POMPEIUS *Rhen. è MS.* 7 Intermisisset *Acid.* 8 Rationem *Sigon.* 9 *Ita Voss.* Aptus est *ex antiquo verbo* apisci *scribendum censet Acid.* Consulatum *&c.* nactus est undequinquagesimo ætatis suæ anno *legit Grut. delendo* sed eum honorem *&* adsecutus est. Omnium civium suffragiis eum honorem *&c.* adsecutus est *Heins.*

1 Aliquam-

CAP. XVIII. Per ea tempora Mithridates Ponticus rex, vir neque ſilendus neque dicendus ſine cura, bello accerrimus, virtute eximius, [1] aliquando fortuna, ſemper animo maximus, conſiliis dux, miles manu, odio in Romanos Hannibal; occupata Aſia, necatiſque in ea omnibus civibus R. quos quidem eadem die atque hora, [2] redditis civitatibus litteris, ingenti cum pollicitatione præmiorum interimi juſſerat (quo tempore neque fortitudine adverſus Mithridatem, neque fide in Romanos quiſquam Rhodiis par fuit. horum fidem Mitylenæorum perfidia inluminavit: qui [3] Man. Aquillium alioſque Mithridati vinctos tradiderunt; quibus libertas, in unius Theophanis gratiam, poſtea à Pompeio reſtituta eſt) cum terribilis Italiæ quoque videretur imminere, ſorte obvenit Sullæ Aſia provincia. is egreſſus urbe, cum circa Nolam moraretur (quippe ea urbs pertinaciſſime arma retinebat, exercituque Romano obſidebatur, velut pœniteret ejus fidei, quam omnium ſanctiſſimam bello præſtiterat Punico) P. Sulpicius, trib. pleb. diſertus, acer, opibus, gratia, amicitiis, vigore ingenii atque animi celeberrimus; cum antea rectiſſima voluntate apud populum maximam quæſiſſet dignitatem, quaſi pigeret eum virtutum ſuarum, & bene conſulta ei male cederent, ſubito pravus & præceps, C. Mario, poſt LXX annum omnia imperia & omnes provincias [4] concupiſcenti addixit, legemque ad populum [5] tulit, qua Sullæ imperium abrogaretur, C. Mario bellum decerneretur Mithridaticum; aliaſque leges pernicioſas & exitiabiles, neque tolerandas liberæ civitati, tulit. quin etiam Q. Pompeii cos. filium, eundemque Sullæ generum, per emiſſarios factionis ſuæ interfecit.

CAP.

1 Aliquamdiu *Lipſ.* 2 Redditæ civitatibus litteræ *&c.* interimi juſſerant *malit Heinſ. vel* redditis civitati cuique litteris interimi juſſerat. 3 M. AQUILIUM *Rhen. è MS.* 4 Concupiſcenti ſe addixit *Heinſ.* 5 Tulit *expungendum cenſet Heinſ.*

1 Interque

CAP. XIX. Tum Sulla contracto exercitu ad urbem rediit, eamque armis occupavit, XII auctores novarum pessimarumque rerum, [1] inter quos Marium cum filio & P. Sulpicio, urbe exturbavit, ac lege lata exules fecit. Sulpicium etiam adsecuti equites, in Laurentinis paludibus jugulavere: caputque ejus [2] erectum & ostentatum pro Rostris, velut omen imminentis proscriptionis fuit. Marius post sextum consulatum [3] annoque LXX, nudus ac limo obrutus, oculis tantummodo ac naribus eminentibus, extractus arundineto, circa paludem Maricæ, in quam se, fugiens consectantes Sullæ equites, abdiderat, injecto in collum loro in carcerem Minturnensium jussu [4] duumvirali perductus est. ad quem interficiendum missus [5] cum gladio servus publicus natione Germanus, qui forte ab imperatore eo bello Cimbrico captus erat, ut agnovit Marium, [6] magno ejulatu exprimenti indignationem casus tanti viri, abjecto gladio profugit è carcere. Tum cives, ab hoste, misereri paullo ante principis viri, docti, instructum eum viatico conlataque veste, in navem imposuerunt. at ille, adsecutus circa [7] Ænariam filium, cursum in Africam direxit; inopemque vitam in tugurio ruinarum Carthaginiensium toleravit: cum Marius, aspiciens Carthaginem, illa intuens Marium, alter alteri possent esse solatio.

CAP. XX. [8] Hoc primum anno, sanguine Cos. Romani, militis [9] imbutæ manus sunt: quippe Pompejus collega

1 Interque eos *Acid.* 2 *Grutero non displicet* exectum. 3 Annosque *Urs. Putean.* Annumque *Voss.* Annoque LXX *pro glossemate habet Grut.* 4 *Ita restituit Grut.* II.VIRI *Rhen. è MS. An potius* II. virûm? *Lips.* 5 Cum gladio, *& mox* è carcere *mera glossemata esse existimat Grut.* 6 CUM MAGNO EJULATU *&c. Rhen. è MS. Sine* cum *Bur. è MS.* Expromens *Scheg.* Exprimens *Acid.* Exprimenti *Alii.* Magno ejulatu se prodentem, indignatione *&c. Gryph. Steph.* Magnos ejulatus exprimenti indignatione *&c. Heinss.* 7 TÆNARIAM *Rhen. è MS. & mox* uxoris filium *malit Putean.* 8 *Alii sic distinguunt*: Hoc primum anno, sanguine Consulis, Romani militis imbutæ *&c.* 9 IMBUTÆ MANUS SUNT *Rhen. è MS.*

collega Sullæ, [1] ab exercitu Cn. Pompeii proconsulis, seditione, sed quam dux creaverat, interfectus est. [2] Non erat Mario Sulpicioque Cinna temperatior. itaque, cum ita civitas Italiæ data esset, ut in octo tribus contribuerentur novi cives; ne potentia eorum & multitudo veterum civium dignitatem frangeret, plusque possent recepti in beneficium, quam auctores beneficii; Cinna, in omnibus tribubus eos se distributurum, pollicitus est. quo nomine ingentem totius Italiæ frequentiam in urbem acciverat. è qua pulsus collegæ optimatiumque viribus, cum in Campaniam tenderet, ex auctoritate senatus consulatus ei abrogatus est, suffectusque in ejus locum L. Cornelius Merula flamen Dialis. Hæc injuria homine, quam exemplo dignior fuit. Tum Cinna, corruptis primo centurionibus ac tribunis, mox etiam spe largitionis, militibus, ab eo exercitu, qui circa Nolam erat, receptus est. is cum [3] universus in verba ejus jurasset, retinens insignia consulatus, patriæ bellum intulit, fretus ingenti numero novorum civium, è quorum delectu CCC amplius cohortes conscripserat, ac triginta legionum instar impleverat. Opus erat partibus, auctoritate, [4] gratia: cujus augendæ, C. Marium cum filio de exilio revocavit, quique cum iis pulsi erant.

CAP. XXI. Dum bellum autem infert patriæ Cinna, Cn. Pompejus Magni pater (cujus præclara opera bello Marsico præcipue circa Picenum agrum, ut præscripsimus, usa erat resp. quique Asculum ceperat, circa quam urbem, cum in multis aliis regionibus exercitus dispersi forent, V & $\overline{LXX}$ civium Romanorum

1 AD EXERCITUM *Rhen. è MS. Sed dubitat Bur. utrum in MS. sit* ab exercitu *vel* ad exercitum; *& an legendum sit* exciverat *vel* excitaverat *pro* creaverat. Civerat *vel* conciverat *Heins.* 2 NON ERAT MARIO SULPITIO CINNA *&c. Rhen. è MS.* Mario Sulpitioque *Scholion Rhenani.* 3 UNIVERSOS *Rhen. è MS.* 4 GRATIA cujus *&c. Rhen. è MS.*

1 Agere

norum, amplius LX Italicorum una die conflixerant) frustratus spe continuandi consulatus, ita se dubium mediumque partibus præstitit, ut omnia ex proprio usu [1] ageret, temporibusque insidiari videretur, & huc atque illuc, unde spes major [2] affulsisset potentiæ, se exercitumque deflecteret. sed ad ultimum magno atrocique prœlio cum Cinna conflixit. Cujus commissi patratique [3] sub ipsis mœnibus oculisque urbis Romanæ, pugnantibus spectantibusque quam fuerit eventus exitiabilis, vix verbis exprimi potest. Post hoc, cum utrumque exercitum, velut parum bello exhaustum, laceraret pestilentia, Cn. Pompejus decessit: cujus interitus voluptas, amissorum aut gladio aut morbo civium pæne damno repensata est: populusque R. quam vivo iracundiam debuerat, in corpus mortui contulit. Seu duæ seu tres Pompeiorum fuere familiæ, primus ejus nominis, ante annos fere [4] CLXVIII, Q. Pompejus cum Cn. Servilio consul fuit. Cinna & Marius, haud incruentis utrimque certaminibus editis, urbem occupaverunt: sed prior ingressus Cinna, de recipiendo Mario legem tulit.

CAP. XXII. Mox C. Marius, pestifero civibus suis reditu intravit mœnia. nihil illa victoria fuisset crudelius, nisi mox Sullana esset secuta. [5] neque licentia in mediocres sævitum, sed excelsissimi quoque atque

1 Agere *malit Voss.* 2 *Sic Ald.*. ADFUISSET *Rhen. è MS.* 3 *Ita ex emendatione Lips.* SUB IPSIS MOENIBUS SOCIISQUE *&c. Rhen. è MS.* Sub ipsis mœnibus, id est oculis urbis Romæ *&c. Grut.* Sub ipsis mœnibus focisque *&c. Voss.* Sub ipsis mœnibus fossisque *&c. Heins.* 4 *Vulgo sic.* CLXVIII QUAM POMPEIUS *&c. Rhen. è MS. Merlian.* CLXVII QUAM POMPEIUS *&c. Bur. è MS.* CLXIX *Alii.* 5 *Sic editio Heins.* NEQUE LICENTIA GLADIORUM IN MEDIOCREIS (NEQUE LICENTIA IMMEDIOCRI *Bur. è MS.* Neque licentia in mediocris *Acid.* In mediocres *Voss.* In mediocria *ex castigatione Heinsii*) SÆVITUM, SED EXCELSISSIMÆ QUOQUE ATQUE EMINENTISSIMÆ CIVITATIS (excelsissimi quique eminentissimæ *&c. Alii.* Excelsissimi quique atque eminentissimi *&c. Ald.* Excelsissimi quique eminentissimique *&c. Acid.* Excelsissimæ atque eminentissimæ dignitatis *Putean.* Excelsissimi quique atque eminentissimæ dignitatis *Voss.*) VIRI VARIIS SUPPLICIORUM *&c. Rhen. è MS.*

1 *Ita*

atque eminentissimi civitatis viri variis suppliciorum generibus affecti, in iis Cos. Octavius, vir lenissimi animi, jussu Cinnæ interfectus est. Merula autem, qui se sub adventum Cinnæ [1] consulatu abdicaverat, incisis venis superfusoque altaribus sanguine, quos sæpe pro salute reip. flamen Dialis precatus erat Deos, eos in execrationem Cinnæ partiumque ejus tum precatus, optime de rep. meritum spiritum reddidit. M. Antonius, princeps civitatis atque eloquentiæ, gladiis militum, quos [2] ipsos facundia sua moratus erat, jussu Marii Cinnæque confossus est. Q. Catulus, & aliarum virtutum & belli Cimbrici gloria, quæ illi cum Mario communis fuerat, celeberrimus, [3] cum ad mortem conquireretur, conclusit se loco nuper calce [4] harenaque perpolito, inlatoque igni, qui vim odoris excitaret, simul exitiali hausto spiritu, simul incluso suo, mortem magis [5] voto quam arbitrio inimicorum obiit. Omnia erant præcipitia in rep. nec tamen adhuc quisquam inveniebatur, qui bona civis Romani aut donare auderet, aut petere sustineret. Postea id quoque accessit, ut sævitiæ caussam avaritia præberet, & modus culpæ ex pecuniæ modo constitueretur; & qui fuisset locuples, [6] fieret nocens, [7] suique quisque periculi merces [8] foret; nec quidquam videretur turpe, quod esset quæstuosum.

CAP. XXIII. Secundum deinde consulatum Cinna, & septimum Marius in priorum dedecus iniit. cujus initio morbo oppressus decessit, vir in bello hostibus, in otio civibus infestissimus, quietisque impatientissimus. In hujus locum suffectus Valerius Flaccus, turpissimæ legis auctor, qua creditoribus quadran-

1 *Ita Scheg. Aliique.* Cos. *Rhen. è MS.* 2 Ipse *Ursin.* 3 QUUM *Rhen. è MS.* 4 Arenaque perlito *Lips.* 5 Suo voto *ex conjectura Heinsii.* 6 FIERET INNOCENS *Rhen. e MS.* 7 *Ita Acid. Aliique:* SUI QUISQUE *&c. Rhen e MS.* 8 Foret *delendum censet Lips.*

quadrantem ſolvi juſſerat: cujus facti merita cum pœna intra biennium conſecuta eſt. Dominante in Italia Cinna, major pars nobilitatis ad Sullam in Achaiam, ac deinde poſt in Aſiam perfugit. Sulla interim cum Mithridatis præfectis, circa Athenas Bœotiamque & Macedoniam ita dimicavit, ut & Athenas reciperet & plurimo circa [1] multiplices Piræei portus munitiones labore expleto, amplius [2] $\overline{\text{cc}}$ hoſtium interficeret, nec minus multa caperet. Si quis hoc rebellandi tempus, quo Athenæ oppugnatæ à Sulla ſunt, imputat Athenienſibus, [3] nimium veri vetuſtatiſque ignarus eſt. adeo enim certa Athenienſium in Romanos fides fuit, ut ſemper & in omni re, quicquid ſincera fide gereretur, id Romani, Attica fieri, prædicarent. Ceterum [4] tum oppreſſi Mithridatis armis homines miſerrimæ conditionis, cum ab inimicis tenerentur, oppugnabantur ab amicis, & animos extra mœnia; corpora, neceſſitati ſervientes intra muros habebant. Tranſgreſſus deinde in Aſiam Sulla, [5] parentem [6] ante omnia ſupplicemque Mithridaten invenit. quem multatum pecunia ac parte navium, Aſia omnibuſque aliis provinciis, quas armis occupaverat, decedere coëgit: captivos recepit; in [7] perfugas noxioſque animadvertit: paternis, id eſt, Ponticis finibus contentum eſſe juſſit.

CAP. XXIV. C. Flavius Fimbria, qui præfectus equitum ante adventum Sullæ, Valerium Flaccum conſularem virum interfecerat, exercituque occupato imperator appellatus, [8] forte Mithridaten pepulerat

1 MULTIPLICEIS PIREI *&c. Rhen. e MS.* 2 CLX *verius videtur Puteano.* 3 *Sic omnes fere libri.* NIMIRUM *Rhen. e MS. Fors ſit tamen, ut dederit Velleius,* næ nimium veri *&c. Heinſ.* 4 *Ita Bur. e MS.* Cum *Rhen. è MS.* 5 *Fuit cum præſtare opinarer,* Terrentem ante omnia ſupplicem Mithridatem invenit. *Heinſ.* 6 In omnia *Acid. Sed nihil mutandum cenſet Voſſ.* 7 PERFUGAM *Rhen. e MS.* 8 FONTE *Rhen. e MS.* Forte *Scholion Rhenani.* Forti *Putean. Sed* forte *retinendum putat Voſſ.*

a Popilius

rat prœlio, ſub adventum Sullæ ſe ipſe interemit; adoleſcens, quæ peſſime auſus erat, fortiter executus. Eodem anno [1] P. Lænas trib. pleb. Sex. [2] Lucilium, qui priori anno trib. pleb. fuerat, ſaxo Tarpejo dejecit; & cum collegæ ejus, quibus diem dixerat, [3] metu ad Sullam profugiſſent, aqua ignique iis interdixit. Tum Sulla, compoſitis tranſmarinis rebus, cum ad eum, primum omnium Romanorum, legati Parthorum veniſſent, & in iis quidam magi ex notis corporis reſpondiſſent, [4] cæleſtem ejus vitam & memoriam futuram, revectus in Italiam, haud plura quam XXX armatorum millia adverſum C̅C̅ amplius hoſtium expoſuit Brundiſii. Vix quidquam in Sullæ operibus clarius duxerim, quam quod, cum per triennium Cinnanæ Marianæque partes Italiam obſiderent, neque inlaturum ſe bellum iis diſſimulavit, nec, quod erat in manibus, omiſit; exiſtimavitque ante frangendum hoſtem, quam ulciſcendum civem; [5] repulſoque externo metu, ubi quod alienum eſſet viciſſet, [6] ſuperaret quod erat domeſticum. Ante adventum L. Sullæ, Cinna ſeditione orta ab exercitu interemtus eſt: vir dignior, qui arbitrio victorum moreretur, quam iracundia militum, de quo vere dici poteſt, auſum eum quæ nemo auderet bonus, perfeciſſe quæ à nullo niſi fortiſſimo perfici poſſent; & fuiſſe eum in conſultando temerarium, in exequendo virum. Carbo, nullo ſuffecto collega, ſolus toto anno Cos. fuit.

CAP. XXV. Putares, Sullam veniſſe in Italiam, non belli vindicem, ſed pacis auctorem: tanta cum quiete exercitum per Calabriam Apuliamque, cum ſingu-

1 Popilius Lænas *Ald.* 2 Lucilium *notiorem Librariis*, Lucinum *è contextu removiſſe cenſet Voſſ.* 3 MOTU *Rhen. è MS.* Metu *Bur. conjectura. An* noctu *ſcribendum dubitat Urſ.* 4 Celebrem *Lipſ. Sed* cœleſtem *malint Bœcler. Heinſ. Aliique.* 5 Repulſo quo externo metu *Voſſ.* 6 Superare *legendum conjicit Urſ.*

1 *Ita*

ſingulari cura frugum, agrorum, hominum, urbium, perduxit in Campaniam; tentavitque juſtis legibus & æquis conditionibus bellum componere: ſed iis, quibus & peſſima & immodica cupiditas erat, non poterat pax placere. Creſcebat interim in dies Sullæ exercitus, confluentibus ad eum [1] optimo quoque & ſaniſſimo. [2] Felici deinde circa Capuam eventu [3] Scipionem Norbanumque Coss. ſuperat: quorum Norbanus, acie victus; Scipio, ab exercitu ſuo deſertus ac proditus, inviolatus à Sulla dimiſſus eſt. adeo enim Sulla diſſimilis fuit bellator ac victor, [4] ut dum vincit juſtiſſimo lenior; poſt victoriam audito fuerit crudelior. nam [5] & conſulem, ut prædiximus, [6] exarmatumque Sertorium, ([7] proh quanti mox belli facem!) & multos alios, potitus eorum, [8] dimiſit incolumes: credo, ut in eodem homine duplicis ac diverſiſſimi animi conſpiceretur exemplum. [9] Poſt victoriam, qua deſcendens montem Tifata cum C. Norbano concurrerat Sulla, [10] grates Dianæ, cujus [11] numini regio illa ſacrata eſt, [12] ſolvit; aquas ſalubritate

1 *Ita Bur. è MS.* OPTIMO QUOQUE SANISSIMO *Rhen. è MS.* Optimo quoque ſanctiſſimoque *Rhenani ſchol. Acid. Grut.* Optimo quoque & ſapientiſſimo *Boxh.* 2 *Ita Bur. è MS.* FELICI DENIQUE *Rhen. è MS.* 3 *Ita Bur. è MS.* SCIPIONEM NARBONUMQUE COS. *Rhen. è MS. & mox* NARBONUS. Cæpionem Norbanumque *&c. Ald.* 4 *Ita ex Bur. conjectura.* UT DUM VINCIT, AC JUSTISSIMO LENIOR *&c. Rhen. è MS.* Ut dum vinceret mitiſſimo ac juſtiſſimo lenior *&c. Rhenani ſchol.* Ut dum vincit, juſto (*vel* mitiſſimo) lenior *malit Lipſ.* Placidiſſimo lenior *&c. Heinſ.* 5 *Ita Lipſ. Aliique.* UT COS *Rhen è MS.* Et conſul *Vulgo.* 6 *Sic Lipſ. & Alii.* Exarmatum Q. Sertorium *Vulgo.* Exarmatum, & Q. Sertorium *Putean.* Exarmatum, atque Sertorium *Voſſ* 7 Propinquanti mox bello facem *Vulgo* 8 DIMISIT INCOLUMEIS (CREDO UT *&c.*) *Rhen. è MS.* 9 POSUIT VICTORIAM, QUA DEMENDESMONTEM IN TIFATA *&c. Rhen. è MS.* Poſuit victoriam, qui demens de monte in Tifata *&c. Bur. conjectura* Poſt victoriam, qua deſcendens monte *Putean.* Montem *Alii.* 10 GRATUS *Rhen. è MS. Aliique* GRATIS *Bur. è MS.* Grates *vel* grateis *Alii.* 11 *Ita Rhen è MS.* NOMINI *Bur. è MS. & Voſſ.* 12 *Sic melioris notæ libri* SOLVIT AQUAS, SALUBRITATE MEDENDISQUE (IN MEDENDIS *Bur. è MS.*) CORPORIBUS NOBILES *Rhen. è MS.* Aquaſque ſalubritate in medendis corporibus nobiles: *vel* aquas ſalubritate in medendis quæ corporibus *&c. Acid.* Aquas ſalubritate medendiſque torporibus nobiles *Heinſ.*

1 *Sic*

britate medendiſque corporibus nobiles, [1] & agros omnes addixit Deæ. hujus gratæ religionis memoriam & inſcriptio templi adfixa poſti [2] hodieque, & tabula teſtatur ærea intra ædem.

CAP. XXVI. Inde [3] Coss. Carbo III, & C. [4] Marius, ſepties Cos. filius, annos natus XXVI. vir animi magis quam ævi paterni, [5] multa fortiterque molitus, neque uſquam inferior nomine conſulis, apud Sacriportum pulſus à Sulla acie, Præneſte, quod ante natura munitum præſidiis firmaverat, ſe exercitumque contulit. [6] Ne quid umquam malis publicis deeſſet, in qua civitate ſemper virtutibus certatum erat, certabatur ſceleribus; optimuſque ſibi videbatur, qui fuerat peſſimus. quippe dum ad Sacriportum dimicatur, [7] Damaſippus prætor Domitium, Scævolam etiam Pontificem maximum & divini humanique juris auctorem celeberrimum, & C. Carbonem prætorium, Cos. fratrem, & Antiſtium ædilitium, velut [8] faventes Sullæ partibus, in curia Hoſtilia trucidavit. [9] Non perdit nobiliſſimi facti gloriam Calpurnia, Beſtiæ filia, uxor Antiſtii: quæ jugulato [ut prædiximus]

1 *Sic Voſſ.* AGROSQUE OMNEIS ADDUXIT, DEÆ HUJUS GRATÆ RELIGIONIS MEMORIA *&c. Rhen. e MS.* Agros omneis adduxit Deæ, hujus gratæ religionis memoria *&c. Bur. conjectura. Vulgatæ editiones habent* ut potius agros *&c. Hinc* & portus agroſque *Popma, ex iſtis Bureriі verbis* (*ut potius* agros omneis *&c. legendum exiſtimem*) *perperam intellectis.* Agros omnes adduxit. De hujus gratæ religionis memoria *&c Putean.* Agroſque omnes addixit Deæ *&c. Urſ. Lipſ.* 2 *Ita Voſſ.* HODIEQUE TABULA TESTATUR ÆREA INTRA ÆDEM. COSS *&c Rhen. e MS.* HODIEQUE CRABULA TESTATUR ÆREA. INTEREA DEINDE CON. *&c. Bur. e MS.* Et hodieque tabula *&c.* infra ædem *&c. Ur.* Hodieque tabula *&c.* Inde Coss. *&c. Lipſ.* Hodieque & tabula *&c* Deinde Coss *&c. Alii.* 3 Cos. Carbo *Bur. conjectura.* 4 MARIUS SEPTIENS *&c. Bur. e M.* Marius Marii ſepties conſulis *&c Putean.* 5 Qui multa *&c. Urſ.* 6 Nequid uſquam *Lipſ. Aliique.* Nequid iniquum *&c. Acid. poſt Bueretium.* 7 *Ita legunt & diſtinguunt Ald. Voſſ. Aliique* DAMASIPPUS PRÆTOR DOMITIUM SCÆVOLAM ETIAM *&c. Rhen. MS.* Domitium, Scævolam, & Pontif. *&c. Lipſ. An* Damaſippus prætor prætorem Domitium? *Heinſ. poſſis &* Damaſippus prætor Domitium, Scævolam etiam *&c. Idem.* 8 FAVENTEIS *Rhen. è MS* 9 *Ab Heinſii textu* (*quo* perdat *occurrit*) *recedo, Rhenanæ aliarumque editionum auctoritate nixus.*

1 Seipſa

prædiximus] viro, gladio [1] se ipsam transfixit. [2] quantum hujus gloriæ, famæque accessit? [3] nunc virtute eminet, [4] patria latet.

CAP. XXVII. At Pontius Telesinus dux Samnitium, vir [5] animi bellique fortissimus, penitusque Romano nomini infestissimus, contractis circiter XL fortissimæ pertinacissimæque in retinendis armis juventutis, Carbone ac Mario Coss. [6] abhinc annos CXI, Kalendis Novembribus ita ad portam Collinam cum Sulla dimicavit, ut ad summum discrimen & eum & remp. perduceret. quæ non majus periculum adiit, Hannibalis intra tertium miliarium castra conspicata, quam [7] eo die, quo circumvolans ordines exercitus sui Telesinus, dictitansque adesse Romanis ultimum diem, vociferabatur eruendam delendamque urbem: adjiciens, numquam defuturos raptores Italicæ libertatis lupos; nisi silva, in quam refugere [8] solerent, [9] esset excisa. Post primam demum horam noctis & Romana acies respiravit, & hostium cessit. Telesinus postera die semianimis repertus est, victoris magis quam morientis [10] vultum præferens; cujus abscissum caput ferri gestarique circa Præneste Sulla jussit. Tum demum, desperatis rebus suis, C. Marius adulescens per cuniculos, qui miro opere fabricati in diversas agrorum [11] partes ferunt, conatus erumpere, cum foramine è terra emersisset, à dispositis in id ipsum interemtus est. Sunt, qui sua manu; sunt,

1 Seipsa *magis Velleianum esse existimat Voss.* 2 Quanta hujus gloriæ famæque accessio! *scribi deberi censet Heins.* 3 Nunc sua virtute *&c. scribendum videri monet Heins. Nisi mavis*, Nunc sua & viri virtute eminet *&c.* 4 Patria *hic poni pro* paterna *censet Voss.* 5 *Ita Rhen è MS.* Domi *Rhenani schol. Forsan* vir animo domi *&c. Heins.* 6 *Sic Ald. ex Fastis consularibus.* ABHINC ANNOS XL. CALEND. *&c. Rhen. è MS.* ABHINC ANNOS XI KAL. *&c. Bur. è MS.* 7 *Ita Bur. è MS.* EODEM DIE *Rhen. è MS.* 8 SOLENT *Rhen. è MS.* 9 *Si abesset verbum* esset, *vividior fieret oratio, ita tamen ut* sylva excisa *habeatur sexti casus. Grut.* 10 CULTUM *Rhen. è MS.* 11 PARTEIS FUERUNT *Rhen. è MS.*

ſunt, qui concurrentem mutuis ictibus cum minore fratre Teleſino, una obſeſſo & erumpente, occubuiſſe prodiderint. utcumque cecidit, hodieque tanta patris imagine non obſcuratur [1] ejus memoria. de quo juvene quid exiſtimaverit Sulla, in promtu eſt occiſo enim demum eo, Felicis nomen adſumſit: [2] quod quidem uſurpaſſet juſtiſſime, ſi eundem & vincendi & vivendi finem habuiſſet. [3] Oppugnationi autem Præneſtis ac Marii præfuerat [4] Ofella Lucretius; qui cum ante [5] Marianarum fuiſſet partium, prætor ad Sullam transfugerat. Felicitatem diei, quo Samnitium Teleſinique pulſus eſt exercitus, Sulla perpetua ludorum Circenſium honoravit memoria, [6] qui ſub ejus nomine Sullanæ victoriæ celebrantur.

CAP. XXVIII. Paullo ante quam Sulla ad Sacriportum dimicaret, [7] magnificis præliis partium ejus viri hoſtium exercitum fuderant: duo Servilii apud [8] Cluſium, Metellus Pius apud Faventiam, M. Lucullus circa Fidentiam. Videbantur finita belli civilis mala, cum Sullæ crudelitate [9] aucta ſunt. quippe dictator creatus (cujus honoris uſurpatio per annos CXX [10] intermiſſa. nam proximus poſt annum, quam Hannibal Italia exceſſerat: uti adpareat populum R. [11] uſum dictatoris non tam deſideraſſe, quam timuiſſe poteſta-

1 *Ita Rhen. è MS.* CIVIS MEMORIA *Bur. è MS.* Civis ejus memoria *ſcribendum opinatur Heinſ.* 2 *Ita Rhen. è MS.* QUO QUIDEM *&c. Bur. è MS.* 3 OPPUGNATIONIS AUTEM PRÆNESTIS, AC MARI PRÆFUERAT ASELLA LUCRETIUS *&c. Rhen. è MS.* AC MARI PRÆFUERA AFFELLA (Ofella *in margine*) LUCRETIUS *&c. Bur. e MS.* 4 Ofela *Urſ.* Offella *Alii.* 5 MARINARUM *Bur. è MS.* 6 *Ita Bur. e MS. & Rhenani ſchol.* QUIBUS EJUS *&c. Rhen. e MS.* Quibus ſine nomine *&c. Vulgo. & mox* celebratur *legit Popm. Totum vero redundare cenſet Grut.* 7 Magnis *Ald.* Magnificis præliis partium ejus hoſtilem exercitum fuderant duo Servilii *forſan legendum exiſtimat Heinſ.* 8 PLUSIUM *Rhen. e MS.* 9 Nata ſunt *Velleium ſcripſiſſe ſuſpicatur Lipſ.* 10 Intermiſſa jam protinus poſt annum *Acid.* Intermiſſa, à proximo poſt anno *Alii.* 11 *Sic plurimi libri.* AUT METU DESIDERAS TULIO CO TIMUISSE POTESTATEM IMPERIO, PROH REI AD VINDICANDUM MAXIMI PERICULI, SPOLIA MUSIERANTO) IMMODICÆ *&c. Rhen e MS.* Haud deſide metu à S. Tullio, continuiſſe, poteſtatem imperio (proh res ad vindicandum maximi periculi) ſpoliantem

potestatem imperii, quo priores ad vindicandam maximis periculis remp. usi fuerant) immodicæ crudelitatis licentia usus est. Primus ille (& utinam ultimus!) exemplum proscriptionis invenit, ut, in qua civitate petulantis convicii [1] judicium histrioni rarum redditur, in ea jugulati civis reis ex alto, constitueretur auctoramentum; plurimumque haberet, qui plurimos interemisset; neque occisi hostis, quam civis, uberius foret præmium; fieretque quisque merces mortis suæ. [2] Nec tamen in eos, qui contra arma tulerant, sed in multos [3] insontes sævitum. adjectum etiam, ut bona proscriptorum venirent, exclusique paternis opibus liberi, etiam petendorum honorum jure prohiberentur; simulque, quod indignissimum est, senatorum filii & onera ordinis sustinerent & jura perderent.

CAP. XXIX. Sed adventum in Italia L. Sullæ, Cn. Pompejus, ejus Cn. Pompeii filius, quem magnificentissimas res in [4] consulatu gessisse bello Marsico prædiximus, XXIII annos natus, abhinc annos CXIII, privatis ut opibus ita consiliis magna ausus, magnificeque conata executus, ad vindicandam restituendamque

liantem. nam multi abusi erant eo *Rhenani schol.* Non tam desiderasse, quam timuisse) po estate imperii, quo priores *&c.* usi fuerant, immodicæ *&c.* abusus est *Lips.* Haut ita desiderasse, uti extimuisse potestatem imperii, quo *&c.* usi erant, eo immodicæ *&c.* *Voss.* (Uti adpareat *&c* aut metu desiderasse, aut ilico timuisse potestatem) imperio quo priores ad vindicandum à maximis se periculis [olim jam] usi erant, eo immodicæ *&c.* abusus est *legendum conjicit Heins.* 1 *Sic in textu Heins.* IUDICIUM HISTORIARIUM (HISTORIARUM *Bur. è MS.*) EX ALTO REDDITUR *&c.* CIVIS REIP. CONSTIT. *&c.* *Rhen. è MS.* *Vulgo* Iudicium histrioni exoleto (in histrionem exoletum *Voss.*) redditur *&c.* civis reip. constit. *&c.* Iudicium in Histrionem, *vel* Histrionicum (Histrionicarum, *scilicet* legum, *Popm.*) ex albo redditur *&c.* civis reip constit. *&c* *Lips.* Iudicium histrioni exoleto *&c.* civis Rom. publice (civis è publico *Pithœus*) constitueretur *&c.* *Putean.* Iudicium histrioni rarum ex alto redditur, in ea jugulati civis reis constitueretur *&c.* *Heins. in castigationibus Velleianis.* 2 Nec tantum in eos *Urs. Lips.* Nec jam in eos *legendum esse putat Heins.* 3 INSONTEIS *Rhen. è MS.* 4 *Ita Bur. è MS.* SENATU *Rhen è MS.*

1 *Hanc*

damque dignitatem patriæ, firmum ex agro Piceno, qui totus paternis ejus clientelis refertus erat, contraxit exercitum. cujus viri magnitudo multorum voluminum instar exigit: sed operis modus paucis eum narrari jubet. Fuit hic genitus matre Lucilia, stirpis senatoriæ, forma excellens, non ea, qua flos commendatur ætatis, [1] sed ex dignitate, constantiaque in illam conveniens amplitudinem, fortunam quæ ejus ad ultimum vitæ comitata est diem: innocentia eximius, sanctitate præcipuus, eloquentia medius; potentiæ, quæ honoris caussâ ad eum deferretur, non ut ab eo occuparetur, cupidissimus; dux [2] bello peritissimus; civis in toga (nisi ubi vereretur, ne quem haberet parem) modestissimus; amicitiarum tenax, in offensis exorabilis, [3] in reconcilianda gratia fidelissimus, in accipienda satisfactione facillimus; potentia sua numquam aut raro ad impotentiam usus; pæne omnium [4] vitiorum expers, nisi numeraretur [5] inter maxima, in civitate libera dominaque gentium, indignari, cum omnes cives jure [6] haberet pares, quemquam æqualem dignitate conspicere. [7] Hic à toga virili adsuetus commilitio prudentissimi ducis parentis sui, bonum & capax rectâ discendi ingenium singulari rerum militarium [8] prudentia excoluit, ut à Sertorio

G Metel-

1 *Hanc lectionem in textu exhibuit Heins. dicit tamen se malle rescribere* sed ex dignitate constans, atque in illam *&c.* SED EX DIGN. *&c.* FORTUNAMQUE EJUS AD ULTIMAM (ULTIMUM *Bur. è MS.*) VITÆ *&c. Rhen. è MS.* Sed quæ in illam conveniens amplitudinem, dignitatem & constantiam, fortunam quoque ejus ad extremum vitæ *&c. vel,* sed quæ dignitate & constantia in illam conveniens amplitudinem, fortunam *&c. legendum conjicit Acid.* Sed ex dignitate constanti (constantiaque *Ald.*) quæ in illam *&c.* fortunam quoque ejus (fortunamque, eum *&c. Lips.*) ad ultimum *&c. Voss. Quomodo etiam editum à Gryphio, Marnessio & Aliis: nisi quod legant* ultimam. 2 Belli *Lips.* 3 In reconciliata *Lips.* 4 *Sic Ald. Aliique.* VOTORUM *Rhen. è MS. Scheg. Grut. Tossis &* notarum: *ac mox,* inter maximas. *Lips.* 5 INTER MAXIMA IN CIVITATE *&c. Bur. è MS.* 6 Haberentur *malit Heins.* 7 *Ita Bur. e MS.* HICCE TOGA *&c Rhen. è MS.* 8 *Sic Vulgo.* PRUDENTIÆ CELERIORA, ET *&c. Rhen. è MS.* Prudentia celerior; ita ut *&c. Bur.*

Metellus laudaretur magis, Pompejus timeretur validius.

CAP. XXX. Tum M. Perperna prætorius, è proscriptis, gentis clarioris, quam animi, Sertorium inter cœnam [1] Etoſcæ interemit, Romaniſque certam victoriam, partibus ſuis excidium, ſibi turpiſſimam mortem peſſimo auctoravit facinore. Metellus & Pompejus [2] ex Hiſpaniis triumphaverunt: ſed Pompejus hoc quoque triumpho, adhuc eques Ro. ante diem quam conſulatum iniret, curru urbem invectus eſt. Quem virum, quis non miretur, per tot extraordinaria imperia in ſummum faſtigium [3] vectum, iniquo tuliſſe animo, C. Cæſaris in altero conſulatu petendo, ſenatum populumque R. rationem habere? adeo familiare eſt hominibus, omnia ſibi ignoſcere, nihil aliis remittere; & invidiam rerum non ad cauſſam, ſed ad voluntatem perſonaſque dirigere. Hoc conſulatu Pompejus tribunitiam poteſtatem reſtituit, cujus Sulla imaginem [4] ſine re reliquerat. Dum Sertorianum bellum in Hiſpania geritur, [5] LXIV [6] fugitivi è ludo gladiatorio Capua profugientes, duce Spartaco, raptis ex ea urbe gladiis, primo Veſuvium montem petiere; mox creſcente in dies multitudine, gravibus variiſque caſibus adfecere Italiam. quorum numerus in tantum [7] adolevit, ut qua ultimo dimicavere acie, [8] XL millia hominum ſe Romano exer-

Bur. conjectura. Prudentia coluit; ita ut *&c. Voſſ.* Prudentia expolierat, *vel* excoluerat *legendum cenſet Heinſ.* 1 Et eſcas *ſententia non reſpuit. Ald.* Oſcæ *Putean. Ald. Aliique.* Ut Oſcæ *conjicit Heinſ. Dubium an fuerit* Eleoſcæ, *nam &* Ileoſca *dicta e? Straboni.* 2 *Ita Bur. è MS. Aliique.* EX HISPANIS *Rhen. è MS.* 3 Evectum *malit Heinſ.* 4 *Sic Urſ. Aliique.* IN JURE *Rhen. è MS. Ald.* Sine jure *D. Voſſ.* Sine vi *legendum putat Heinſ.* 5 *Non diſplicet Lipſio numerus qui in Livii epitoma legitur* LXXIV. *Ob maximam ſcriptorum diſſenſionem, nihil hic mutandum putat Voſſ.* 6 Fugitivi *locum alterius vocis invaſiſſe exiſtimat Grut.* 7 ADULEVIT *Rhen. è MS.* 8 $\overline{XL}$ A $\overline{CCC}$. *Rhen. è MS.* $\overline{XC}$ *legendum eſſe non ambigit Voſſ. An* $\overline{XC}$ *aut* $\overline{C}$ hominum *ſcribendum dubitat Heinſ. quia princeps editio habet* $\overline{XL}$ a $\overline{CCC}$ hominum.

exercitui oppoſuerint. Hujus patrati gloria penes M. Craſſum fuit, [1] mox Romanorum omnium principem. Converterat Cn. Pompeii perſona totum in ſe terrarum orbem, & [2] per omnia majore vi habebatur.

CAP. XXXI. Qui cum Cos. perquam laudabiliter juraſſet, ſe in nullam provinciam ex eo magiſtratu iturum, idque ſervaſſet, poſt biennium A. Gabinius tribunus legem tulit, ut, cum belli more non latrociniorum, [3] orbem claſſibus jam, non furtivis expeditionibus, piratæ terrerent, quaſdamque etiam Italiæ [4] urbes diripuiſſent; Cn. Pompejus ad eos opprimendos mitteretur; eſſetque ei imperium æquum in omnibus provinciis cum proconſulibus, uſque ad quinquageſimum miliarium à mari. [5] quo S. C. pæne totius terrarum orbis imperium uni viro deferebatur: [6] ſed tamen idem hoc ante biennium in M. Antonii prætura decretum erat. ſed interdum [7] perſona, ut exemplo nocet, ita invidiam auget aut levat. in Antonio homines æquo animo paſſi erant. raro enim invidetur eorum honoribus, quorum vis non timetur. Contra in iis homines extraordinaria reformidant, qui ea ſuo arbitrio aut depoſituri aut retenturi videntur, & modum in voluntate habent. Diſſuadebant optimates: ſed conſilia impetu victa ſunt.

CAP.

1 *Sic vulgo.* Mox REIP. omnium *&c. Rhen. è MS.* Mox Romanorum opibus *&c. Lipſ.* Mox Romanorum hominum *Barthius.* *Scribe* mox Reip. principem: *ni mavis* mox reip. omnis principem. *Heinſ.* 2 Per omnia major evehebatur, *aut* pæne homine major habebatur *Ald.* Per omnia major viro habebatur *Scheg.* Major ævo *Acid.* Major ævi *Voſſ.* Major civi *ex conjectura Heinſii.* 3 *Sententiam ita diſtinguit Lipſ.* Orbem claſſibus, jam non *&c. Alii.* Totum *ante* orbem *excidiſſe ſuſpicatur Heinſ.* 4 URBEIS *Rhen. è MS.* 5 Quo SENATUS cos. *Rhen è MS.* P. St. *pro* S. C. *reſcribit Cujacius.* Quo ſcito *Scheg* 6 *Voces* ſed tamen *irreptitias eſſe cenſet Grut* *à Velleio eſſe putat Voſſ.* Et tamen *malit Heinſ.* 7 Perſona, ut exempla docent, aut invidiam *&c. Lipſ.* Perſona ut exemplo prodeſt vel nocet, ita rei invidiam aut auget aut levat *legendum conjicit Heinſ.* *Vulgatam lectionem tuentur Grut. & Voſſ.*

1 *Ita*

CAP. XXXII. Digna eſt memoria Q. Catuli cum auctoritas tum verecundia: qui cum diſſuadens legem in concione dixiſſet, eſſe quidem præclarum virum Cn. Pompejum, [1] ſed nimium jam liberæ reip. neque omnia in uno reponenda: adjeciſſetque, Si quid huic acciderit, quem in ejus locum [2] ſubſtituetis? ſubclamavit univerſa concio, Te Q. Catule. Tum ille victus conſenſu omnium, & tam honorifico civitatis teſtimonio, è concione diſceſſit. Hic hominis verecundiam, populi juſtitiam mirari libet: hujus quod non ultra contendit; plebis, quod diſſuadentem & adverſarium voluntatis ſuæ vero teſtimonio fraudare noluit. Per idem tempus Cotta judicandi munus, quod C. Gracchus ereptum ſenatui ad equites, Sulla ab illis ad ſenatum tranſtulerant, æqualiter [3] inter utrumque ordinem partitus eſt. [4] & Otho Roſcius lege ſua equitibus in theatro loca [5] reſtituit. At Cn. Pompejus, multis & præclaris viris in id bellum adſumtis, deſcriptoque in [6] omnes receſſus maris præſidio navium, brevi, inexſuperabili manu, terrarum orbem liberavit, prædoneſque [7] per multa prælia multis locis victos, circa Ciliciam claſſe adgreſſus fudit ac fugavit. & quo maturius bellum tam late diffuſum conficeret, reliquias eorum contractas, [8] in urbibus remotoque à mari loco, in certa ſede conſtituit. Sunt qui [9] hoc carpant. ſed quamquam

1 *Ita Rhenani ſchol.* SED NIMIUM JAM LIBER ÆRE REIP *&c. Rhen. è MS.* LIBER ÆRET REIP. *&c. Bur. è MS.* Sed nimium jam libere imperaret reip. *Bur. conjectura.* 2 SUBSTITUITIS *Rhen. è MS.* 3 Inter ordines partitus eſt *reſcribit Lipſ.* 4 *Ita Putean. Scheg. Aliique.* UT HOROSCIUS *Rhen. è MS.* Et Horoſcius *Bur. conjectura* Q. Roſcius *Ald.* Otho Roſcius *Voſſ. inducendo particulam* &. 5 Conſtituit *Ald.* Inſtituit *Lipſ.* 6 OMNEIS *Rhen. è MS.* 7 *Sic Vulgo.* PER MULTA, A MULTIS *&c. Rhen. è MS.* Per multa, ac multis *&c. Bur. conjectura.* Per multos, multis locis *Lipſ.* Prædoneſque permultis locis *&c. Velleium ſcripſiſſe exiſtimat Grut.* Per multa prælia, jam multis locis victos *reſcribi jubet Heinſ.* 8 *Aut illud* in urbibus, *aut ſequens* in certa ſede *abundare putat Grut.* 9 Hunc *Ald.*

1 TUM

quam in auctore satis rationis est, [1] tamen ratio quemlibet magnum auctorem faceret. data enim facultate sine rapto vivendi, rapinis arcuit.

CAP. XXXIII. Cum esset in fine bellum piraticum, [2] & L. Lucullus (qui ante septem annos [3] ex Cos. sortitus Asiam, Mithridati oppositus erat, magnasque ac memorabiles res ibi gesserat, [4] Mithridaten sæpe multis locis fuderat, egregia Cyzicum liberarat victoria, Tigranen regum maximum in Armenia vicerat, ultimamque bello manum pæne magis noluerat imponere, quam non potuerat; qui alioqui per omnia laudabilis, & bello pæne invictus pecuniæ [5] expellebatur cupidine) idem bellum adhuc administraret, Manilius trib. pleb. semper venalis & alienæ minister potentiæ, legem tulit, ut bellum Mithridaticum per Cn. Pompejum administraretur. Accepta ea, magnisque certatum inter imperatores jurgiis: cum Pompejus Lucullo [6] infamiam pecuniæ, Lucullus Pompeio interminatam cupiditatem objiceret imperii, [7] neuterque ab eo, quod arguebatur, mentitus argui posset, nam neque Pompejus, [8] ut primum ad remp. adgressus est, [9] quemquam animo parem tulit: [10] & in

1 TUM *Rhen. è. MS.* 2 CUM ET L. LUCULLUS *Rhen. è MS. Quod cur rejiceretur, nullam causam esse censet Voss.* 3 *Ita Rhen. è MS.* Ex S. C. *Urs. Vulgo* ex consulatu. 4 Mithridatem *Alii, & mox* Tigranem, *contra principem editionem.* 5 *Aldo placuit aliquando* explebatur, *quod postea improbavit:* Excellebatur (*id est,* superabatur) *malit Acid. Nova voce* exbellebatur *legit Grut.* Expallebat, *aut* debellabatur *Lips.* Impellebatur *amplectitur Heins.* 6 Infamem *legit Lips. & refert ad* cupiditatem. Famem nimiam pecuniæ, *vel* pecuniæ insaniam *Velleium scripsisse existimat Heins.* 7 *Ita ex Bur. conjectura.* NE UTERQUE AB EO QUOD ARGUEBATUR *&c. Rhen. è MS.* Nec uterque *&c. Rhenani schol.* Neuterque ab eo (adeo *Lips.*) quod arguebat *&c. Ald. Voss.* Neuterque ab eo, quo arguebatur *Alii.* Neuterque adeo quod arguebat, id (*vel* ut) mentitus argui possit *Acid.* Ab eo quod arguebatur *pro glossemate habet Grut.* Neuterque eo, quod arguebat, ut mentitus argui posset *fuisse opinatur Heins.* 8 *Ita Bur. e MS.* UT PRIMUM REMPUB. ADGRESSUS EST *Rhen è MS.* 9 *Utrum* quenquam omnino parem, *vel* quenquam æquo animo parem *&c. scribendum dubitat Lips.* 10 Et in quibus rebus primus esse havebat *Lips.* Et in quibus *&c.* esse cupiebat *malit Grut.* Et in qua is urbe primus esse debebat, solus, *&c. à Velleio forsan esse existimat Heins.*

1 *Ita*

in quibus rebus primus esse debebat, solus esse cupiebat. neque eo viro quisquam aut alia omnia minus, aut gloriam magis concupiit. in adpetendis honoribus immodicus, in gerendis verecundissimus: [1] & qui eos ut libentissime iniret, ita finiret æquo animo; & quod cupisset, arbitrio suo sumeret, alieno deponeret. [2] & Lucullus, summus alioqui vir, profusæ hujus in ædificiis [3] convictibusque & apparatibus luxuriæ primus auctor fuit. quem ob injectas moles mari, & receptum suffossis montibus in terras mare, haud [4] infacete Magnus Pompejus Xerxen togatum vocare assueverat.

CAP. XXXIV. Per id tempus à Q. Metello Creta insula in populi R. potestatem redacta est. quæ ducibus Panare & Lasthene, XXIV juvenum coactis, velocitate pernicibus, armorum laborumque patientissimis, sagittarum usu celeberrimis, per triennium Romanos exercitus fatigaverat. [5] Ne ab hujus quidem usura gloriæ temperavit animum Cn. Pompejus, [6] quin victoriæ partem conaretur vindicare. Sed & Luculli & Metelli triumphum cum ipsorum singularis virtus, tum etiam invidia Pompeii apud optimum quemque fecit favorabilem. Per hæc tempora M. Cicero, qui omnia incrementa sua sibi debuit, vir novitatis nobilissimæ, & ut vita clarus, ita ingenio maximus; qui effecit, ne quorum arma viceramus, eorum ingenio vinceremur; Cos. Sergii Catilinæ Lentulique & Cethegi & aliorum [7] utriusque ordinis virorum conjurationem singulari virtute, constan-

1 *Ita Lips.* UT QUI EOS UT LUBENTISSIME *&c.* ET QUOD CUPISSET ARBITRIO SUO SUMERE *&c. Rhen. è MS. Aliique.* Ut lubentissimo *&c. Acid.* 2 At, *sive* set Lucullus *Acid.* 3 Conviviisque *Ald. Perperam judicio Vossii.* 4 *Ita, vel* Infestive *Rhenani schol.* INFECTÆ *Rhen è MS. & mox* XERSEN *&c.* 5 *Ita restituit Ald.* AB HUJUS QUIDEM USURÆ GLORIA *&c. Rhen è MS.* Ab hujus quidem usura gloriæ vix temperavit *Rhenani scol. & Urs.* 6 QUI *Rhen. è MS.* 7 UTRIUS ORDINIS *Bur. è MS.*

constantia, vigilia, curaque [1] eripuit. Catilina metu [2] consularis imperii urbe pulsus est. Lentulus consularis & prætor iterum, Cethegusque & alii clari nominis viri, auctore senatu, jussu Cos. in carcere necati sunt.

CAP. XXXV. Ille senatus dies, quo hæc acta sunt, virtutem M. Catonis, jam multis in rebus conspicuam atque prænitentem [3] altissime inluminavit. Hic genitus proavo M. Catone, principe illo familiæ Porciæ, [4] homo virtuti simillimus, & per omnia ingenio diis quam hominibus propior, qui numquam recte fecit, ut facere videretur, sed quia aliter facere non poterat; cuique id solum visum est rationem habere, [5] quod haberet justitiam, omnibus humanis vitiis immunis, semper fortunam in sua potestate habuit. [6] hic trib. pleb. designatus, adhuc admodum adulescens, cum alii suaderent, ut per municipia Lentulus conjuratique custodirentur, pæne inter ultimos interrogatus sententiam, tanta vi animi atque ingenii invectus est in conjurationem, [7] eo ardore oris orationem omnium lenitatem suadentium, societate consilii suspectam fecit; [8] sic impendentia ex ruinis

1 *Forsitan* eripuit è rep. *potius vero* exstinxit *aut* oppressit *legendum censet Ald.* Aperuit *Alii.* Eruit *Lips. Voss.* Conjurationi remp. singulari virtute &c. eripuit *Heins.* 2 *Ita Bur. e MS.* CONSULARIS *deest in editione Rhenani.* 3 *Ita Rhenani schol. Lips. Grut. Aliique.* IN ALTISSIMO LUMINAVIT *Rhen. è MS. Voss.* 4 *Ita Rhen. è MS.* Non virtute simillimus &c. *Bur. è* MS. *Hinc* homo non virtute ei solum simillimus, (*sc.* proavo) sed per omnia ingenio dîs quam hominibus propior *legendum conjicit Heins,* 5 *Ita Vulgo.* QUOD HABERET JUSTICIÆ *Rhen. è* MS. Quod daretur justitiæ *malit Heins.* 6 HIC TRI. PLE. DESIGNATUS EST ADHUC &c. *Bur. è MS.* Hic trib. pleb. designatus, & adhuc &c. *Voss.* 7 ET ARDORE ORIS ORATIONEM &c. *Rhen è MS.* Ut ardore oris orationem &c. societate consilii (sociati consilii *Acid.*) suspectam fecerit *Ald. Aliique.* Eo ardore oris ut orationem &c. suspectam fecerit *Lips. Voss.* Eo ardore oris orationem &c. sociati consilii suspectam fecit *corrigendum censet Heins.* 8 Sic impendentia, & ruinis incendiisque urbis, & commutatione &c. *Acid.* Ruinis incendiisque urbis *pro glossemate habet Grut. Nihil mutandum censet Voss.*

1 *Sic*

ruinis incendiisque urbis & commutatione status publici pericula exposuit, [1] ita consulis virtutem amplificavit: ut universus senatus in ejus sententiam transiret, animadvertendumque in eos, quos prædiximus, censeret; majorque pars ordinis ejus Catonem prosequerentur domum. At Catilina non segnius [2] conata obiit, quam sceleris conandi consilia inierat. quippe fortissime dimicans, quem spiritum supplicio debuerat, [3] prælio reddidit.

CAP. XXXVI. Consulatui Ciceronis non mediocre adjecit decus natus eo anno Divus Augustus, abhinc annos [4] LXXXII: omnibus omnium gentium viris magnitudine sua inducturus caliginem. Jam pæne supervacaneum videri potest, eminentium ingeniorum notare tempora. quis enim ignorat [5] diremtos gradibus ætatis floruisse hoc tempore Ciceronem, Hortensium, [6] saneque Crassum, Catonem, Sulpicium; moxque Brutum, Calidium, Cœlium, Calvum, & proximum Ciceroni Cæsarem; eorumque velut alumnos Corvinum ac Pollionem Asinium, æmulumque Thucydidis Sallustium: auctoresque carminum Varronem ac Lucretium, neque ullo in [7] suscepti operis sui carmine minorem [8] Catullum. Pæne stulta est inhærentium oculis ingeniorum enumeratio:

1 *Sic vulgo.* ITA CONSILII VIRTUTEM AMPLIFICAVIT *Rhen. è MS.* CONSILIIS *Bur. è MS.* Consilii *vel* consilio *legendum putat Voss.* Ita consilii sui rationem *Lips.* 2 *Ita Grut. & Heins.* VOTA OBIIT *Rhen. è MS.* NOTA OBIIT *Bur. è MS. Aliique.* Mortem obiit, *vel* vita abiit *Ald.* Voto obiit *Scheg. ex Sallustio.* Mota obiit *vel* vota obiit *Lips.* 3 Prælio reddidit *Lips. Voss.* Ultioni reddidit *conjicit Heins.* 4 XCII *legit Ald.* 5 DIREPTOS GRADIBUS *Bur. è MS.* *Videtur voluisse* diremtos gradu vix unius ætatis. *Heins.* 6 *Ita Rhen. è MS. Aliique* Senemque Crassum *nonnulli.* Unaque Crassum *Lips.* *Forte transpositis vocibus*, Ciceronem sane, Hortensiumque & Crassum: *vel*, Ciceronem sane, Q. Hortensium, Crassum *&c. Heins.* 7 *Ita Lips. Aliique.* SUSPECTI *Rhen. è MS.* *quod pro* suspiciendi *positum existimat Voss.* Mox sui *redundare putat Heins.* *ni legatur* suscepto: *vel*, in suscepti operis suavi carmine. 8 CATULUM *Rhen. è MS.*

1 PRIN-

tio: inter quæ maxime nostri ævi eminent, [1] princeps carminum Virgilius, Rabiriusque, [2] & consecutus Sallustium Livius, Tibullusque & Naso, [3] perfectissimi in forma operis sui. nam vivorum ut magna admiratio, ita censura difficilis est.

CAP. XXXVII. Dum hæc in urbe Italiaque geruntur, Cn. Pompejus memorabile adversus Mithridaten, qui post Luculli profectionem magnas novi exercitus [4] vires reparaverat, bellum gessit. At [5] rex fusus fugatusque & omnibus exutus copiis Armeniam Tigranenque [6] socerum petit, regem ejus temporis, nisi [7] quia Luculli armis erat infractus, potentissimum. Simul itaque duos persecutus Pompejus, intravit Armeniam. prior filius Tigranis, sed discors [8] patri, pervenit ad Pompejum; mox ipse supplex & præsens se regnumque ditioni ejus permisit, præfatus: Neminem alium neque Romanum neque ullius gentis virum futurum fuisse, cujus se [9] societati commissurus foret, quam Cn. Pompejum: proinde omnem sibi vel adversam vel secundam, cujus auctor ille esset, fortunam tolerabilem futuram. non esse turpe ab eo vinci, quem vincere esset nefas: [10] neque ei inhoneste aliquem summitti, quem fortuna super [11] omnes extulisset. Servatus regi honos imperii, sed multato ingenti pecunia: [12] quæ omnis, sicuti

H

1 PRINCIPES CARMINUM VERGILIUS, RABIRIUSQUE *Rhen è MS. Forsan* Varius *Putean.* PRINCEPS CARMINUM VERGILIUS *&c. Tur. è MS.* 2 Post æmulumque Thucydidis Sallustium, *reponendum censet Ald.* & consecutum Sallustium, Livium; *vel*, &, qui consecutus Sallustium Livius. *Sed quia Velleius non studiorum sed temporum similitudinem spectat, viris eruditis minime placet Aldi conjectura. An voluit Velleius*, consecutus Sallustium Livius, Tibullumque Naso *&c. dubitat Heins.* 3 *Sic vulgo.* PERFECTISSIME *Rhen. è MS. Posset etiam legi* perfectissimus, *ut ad* Nasonem *solum referatur Voss.* 4 VIREIS *Rhen. è MS.* 5 AC REX *Rhen. è MS.* 6 Socer ejus petit *Lips. Lege cum Aldo*, generum. *Nisi potius vox ea è glossemate irrepserit. Voss.* Tigranenque socer generum petit *conjicit Heins.* 7 Nisi qua Lucullus *Grut.* 8 *Vulgo* patris. 9 Potestati *malint Ald. & Heins.* Fidei *Alii.* Sanctitati *Gravius.* 10 *Ita Rhenani schol.* NEQUE INHONESTE *&c. Rhen. è MS.* 11 OMNEIS *Rhen. è MS.* 12 Quæ omnis Pompeio, sicuti moris erat, redacta *Acid.*

1 Aliæ

ſicuti Pompeio moris erat, redacta in quæſtoris poteſtatem, ac publicis deſcripta litteris. Syria aliæque, quas occupaverat, provinciæ ereptæ; [1] & aliæ reſtitutæ populo R. aliæ tum primum in ejus poteſtatem redactæ: ut Syria, [2] quæ tum primum facta eſt ſtipendiaria. finis imperii regii terminatus Armenia.

CAP. XXXVIII. Haud abſurdum videtur propoſiti operis regulæ, paucis percurrere, [3] quæ cujuſque ductu gens ac natio redacta in formulam provinciæ, [4] ſtipendia pacta ſit: * [5] Notabimus ut quæ facilius, quam partibus, ſimul univerſa conſpici poſſint. Primus in Siciliam trajecit exercitum Cos. Claudius, & provinciam eam, poſt annos ferme LII, captis Syracuſis, fecit Marcellus Claudius. [6] Primus Africam Regulus, nono ferme anno primi Punici belli: ſed poſt [7] CCIV annos P. Scipio Æmilianus, eruta Carthagine, abhinc annos CLXXXII Africam in formulam redegit provinciæ. Sardinia inter primum & ſecundum bellum Punicum, ductu T. Manlii Cos. certum recepit imperii jugum. Immane bellicæ civitatis [8] argumentum, quod ſemel ſub regibus, iterum hoc T. Manlio conſule, tertium Auguſto principe, certæ pacis argumentum [9] Janus Geminus clauſus dedit. In Hiſpanias

1 Aliæ reſtitutæ populo Romano, aliæ tum primum in poteſtatem redactæ, Syria facta ſtipendiaria *&c. ſcribendum opinatur Heinſ.* 2 Quæ tum primum facta eſt ſtipendiaria *gloſſema eſſe ſuſpicatur Grut.* 3 Cujusquæque ductu *Acid.* 4 Stipendiaria facta ſit *Lipſ. Heinſ.* 5 *Ita Munckerus, Aliique. niſi quod delent* notabimus. * NOTAVIMUS FACILIUS, UT QUÆ PARTIBUS SIMUL *&c. Rhen. è MS.* Notabimus ut facilius è partibus *&c. Rhenani ſchol. Scheg.* Notavimus facilius, ut è partibus *&c. Ald.* Notabimus ut facilius quam partibus, ſimul *&c. Lipſ.* Notatis ut partibus, facilius ſimul *&c. vel,* notabimus partibus, ut facilius ſimul *&c. vel,* ut quæ partibus notabimus, facilius ſimul *&c. Acid.* Id notabimus, ut facilius, partibus ſimul *&c. Popm.* Id notabimus, facilius ut, quam partibus, ſimul *&c. Voſſ.* Nota habebimus facilius utique quam partibus (*vel,* facilius quam) ſi ſimul *&c. præfert Heinſ.* 6 Primus in Africam *&c. legendum cenſet Heinſ. ut pendeant hæc à ſuperioribus,* exercitum trajecit. *Deinde delendum paulo poſt* Africam. 7 CV *Lipſ. Mox* CLXXV. 8 *Locum interpolatum arguit repetitio ejuſdem vocabuli mox ſubjuncta. Heinſ.* 9 JANIUS GEMINIUS *Bur. è MS.*

Hiſpanias primi omnium duxere exercitus Cn. & P. Scipiones, initio ſecundi belli Punici, abhinc annos [1] CCI, inde varie poſſeſſa, & ſæpe amiſſa partibus, univerſa ductu Auguſti facta ſtipendiaria eſt. Macedoniam Paullus, Mummius Achaiam, Fulvius Nobilior ſubegit Ætoliam: Aſiam L. Scipio Africani frater eripuit Antiocho: ſed beneficio ſenatus populique R. mox [2] ab Attalis poſſeſſam regibus, M. Perperna capto Ariſtonico fecit tributariam. [3] Cypro devicta nullis aſſignanda gloria eſt. quippe [4] Senatuſconſulto, miniſterio Catonis, regis morte, [5] quam ille conſcientia acciverat, facta provincia eſt. Creta Metelli ductu longiſſimæ libertatis fine multata. [6] Et Syria Pontuſque Cn. Pompeii virtutis monumenta ſunt.

CAP. XXXIX. Gallias primum [7] Domitio & Fabio nepote Paulli, qui Allobrogicus vocatus eſt, intratas cum exercitu, magna mox clade noſtra ſæpe & adfectavimus & amiſimus, ſed fulgentiſſimum C. Cæſaris opus in iis conſpicitur: quippe ejus ductu auſpiciiſque infractæ, [8] pæne idem, quod totus terrarum orbis [9] ignavum conferunt ſtipendium. [10] Ab eodem

 dem

1 Stricta computatio CCXLIIX. *Lipſ.* 2 Attalicis *magis placet Lipſio.* HABITA LIS. POSSESSAM *&c. Rhen. è MS.* 3 Cypri devictæ nulli aſſignanda *&c. Urſ.* Cypri devictæ nullis *&c. Lipſ.* Cypro de victa *&c. Voſſ.* 4 Ps^to *pro* Sc^to *reponit Cujac. cui adſentit Lipſ.* 5 Quam ipſe, *vel potius* quam illi *Acid.* 6 At Syria Pontuſque *Voſſ. Sic diſtinguit & ſcribit Acid.* fine multata eſt. Syria Pontuſque. 7 DOMITIO FABIO NEPOTE PAULI *Rhen. è MS.* Primum à Domitio & Fabio nepote P. *Ald.* Domitio Fabioque nepote P. *Urſ.* Domitio & Fabio nepoti P. *Lipſ.* 8 Idem quod pæne totus *&c. Lipſ.* Idem pæne *&c. Heinſ.* 9 In ærarium *&c. Ald.* In annos *legi poſſe, ſi quid opus, exiſtimat Lipſ.* Signatum *&c. Topm.* Gnavum *malit Voſſ.* In annum conferunt ſtipendium *Velleium dediſſe putat Heinſ.* 10 *Ita reſtituit Sigon.* AB EODEM FACTA NUMIDICUS CILICIAM PERDOMUIT, UISA UICISSET POST BELLUM ANTIOCHINUM *&c. Rhen. è MS.* Ab eodem *&c.* perdomuit poſt bellum *&c. Rhenani ſchol.* Ex eodem tractu Ciliciam perdomuit Iſauricus & poſt bellum *&c. vel,* ex eodem tractu P. Servilius Ciliciam perdomuit; cum deſciviſſet poſt bellum Antiochinum, *&c. Ald.* Ab eodem Britannia fracta, Numidicus *&c.* niſi viciſſet, poſt bellum Antioche-

dem facta Numidia. Ciliciam perdomuit Isauricus, & post bellum Antiochinum Vulso Manlius Gallograeciam. Bithynia, ut praediximus, testamento Nicomedis relicta hereditaria. Divus Augustus praeter Hispaniam aliasque [1] gentes, quarum titulis forum ejus praenitet, paene idem facta Ægypto stipendiaria, quantum pater ejus [2] Gallia, in aerarium [3] reditus contulit [4] At Ti. Caesar, quam certam Hispanis parendi confessionem extorserat parens, Illyriis Dalmatisque extorsit. Rhaetiam autem & Vindelicos ac Noricos, Pannoniamque & [5] Scordiscos, novas imperio nostro subjunxit provincias. Ut has armis, ita auctoritate Cappadociam populo R. fecit stipendiariam. Sed revertamur ad ordinem.

CAP. XL. Secuta deinde Cn. Pompeii militia, gloriae laborisne majoris, incertum est. [6] Penetratae cum victoria Media, Albania, Hiberia; ac deinde flexum agmen ad eas nationes, quae dextra atque intima Ponti incolunt, Colchos, Heniochosque & Achaeos. & oppressus auspiciis Pompeii, insidiis filii [7] Pharnacis, Mithridates ultimus omnium juris sui regum, praeter Parthicos. Tum victor omnium, quas adierat, gentium Pompejus, suoque & civium voto major, & per omnia fortunam hominis egressus, revertit in Italiam. Cujus reditum [8] favorabilem opinio fecerat. quippe plerique non sine exercitu venturum in urbem, adfirmabant, & libertati publicae statuturum

arbitrio

Antiochenum Vulso Manlius *&c. Urs.* Ab eodem fracta Numidia, vel pacata, *ni subintelligimus* stipendiaria est. *Heins.* 1 GENTEIS *Rhen. è MS.* 2 GALLI *Rhen. è MS.* 3 REDDITUS *Bur. è MS.* 4 *Sic Urs. Lips. Aliique.* AT (AD *Bur. è MS.*) TI. CÆSAR *&c.* EXTORSERAT; PAREM ILLYRIIS DELMATISQUE (EXTORSIT *Bur. è MS.*) RHETIAM *&c. Rhen. è MS.* At Ti. Caesar *&c.* extorserat parens, parem Illyriis Delmatisque extorsit *scribendum censet Heins.* 5 CORDISCOS *Rhen. è MS.* 6 PENETRATÆ *&c.* MEDIA, ALBANI, HIBERI *Rhen. è MS. Voss,* Penetrati cum victoria Medi, Albani, Hiberi *ex conjectura Heinsii.* 7 PHARNACES *Rhen. è MS.* 8 Formidabilem *Ald. novo verbo* infavorabilem *Lips.* Non favorabilem *Popm.* Parum favorabilem *Heins*

1 BRUNDUSII

arbitrio ſuo modum. Quo magis hoc homines timuerant, eo gratior civilis tanti imperatoris reditus fuit. omni quippe [1] Brundiſii dimiſſo exercitu, nihil præter nomen imperatoris retinens, cum privato comitatu, quem ſemper [2] illi vacare moris fuit, in urbem rediit; magnificentiſſimumque de tot regibus per biduum egit triumphum; longeque majorem omni ante ſe inlata pecunia in ærarium; [3] præterquam à Paullo ex manubiis intulit. abſente Cn. Pompeio, [4] T. Ampius, & T. Labienus trib. pleb. legem [5] tulerunt, [6] ut is ludis circenſibus corona [7] laurea, & omni cultu triumphantium uteretur, ſcenicis autem prætexta coronaque laurea. Id ille non plus quam ſemel (& hoc ſane nimium fuit) uſurpare ſuſtinuit. Hujus viri faſtigium tantis auctibus fortuna extulit, ut [8] primum ex Africa, iterum ex Europa, tertio ex Aſia triumpharet: & quot partes terrarum orbis ſunt, totidem faceret monumenta victoriæ ſuæ. Numquam eminentia invidia carent. Itaque & Lucullus, memor tamen acceptæ injuriæ, & Metellus Creticus, non injuſte querens (quippe ornamentum triumphi ejus captivos [9] duces Pompejus ſubduxerat) & cum iis pars optimatium refragabatur, ne aut promiſſa civitatibus à Pompeio; aut bene meritis præmia, ad arbitrium ejus, perſolverentur.

CAP. XLI. Secutus deinde eſt conſulatus C. Cæſaris, qui ſcribenti manum injicit, & [10] quamlibet feſtinantem

1 BRUNDUSII *Rhen. è MS.* 2 *Ita Rhenani ſchol.* * ILLA FATARE *Rhen. è MS.* *An* quem ſemper illi adfectare moris fuit *ſcribendum näret Heinſ.* 3 Præterquam Capitolio *Alii. quibus adſentit Lipſ.* & majore *non* majorem *ſcribit.* *Illa* præterquam à Paullo *à Librario inſerta ſuſpicatur Voſſ.* In ærarium P. R. etiam à Paullo *legendum conjicit Heinſ.* 4 L. Tampius *Urſ.* L. Ampius *Alii.* 5 Tulerant *Acid.* 6 *Sic Urſ.* UT SI *Rhen. è MS.* Ut ſcilicet *Rhenani ſchol.* Ut S. Ludis *Alii.* 7 *Ita & hic & paulo poſt Lipſ. Pigh. Voſſ.* AUREA *Rhen. è MS.* 8 PRIMUS *Rhen. e MS.* *Forte* primo *ſcribendum. Voſſ.* 9 *Ita Rhenani ſchol.* DUCUS *Rhen. è MS.* 10 *Ita è Bur. conjectura.* QUEMLIBET *Rhen. è MS.*

feſtinantem in ſe morari cogit. hic nobiliſſima Juliorum genitus familia, [1] & quod inter omnes antiquiſſimos conſtabat, ab Anchiſe ac Venere deducens genus, forma omnium civium excellentiſſimus, vigore animi acerrimus, [2] munificentiæ effuſiſſimus, [3] animo ſuper humanam & naturam & fidem evectus, magnitudine cogitationum, celeritate bellandi, patientia periculorum, Magno illi Alexandro, ſed ſobrio neque iracundo, ſimillimus; qui denique ſemper & ſomno & cibo in vitam non in voluptatem uteretur; cum fuiſſet C. Mario ſanguine conjunctiſſimus, atque idem Cinnæ gener: cujus filiam ut repudiaret, [4] nullo metu compelli potuit; cum M. Piſo conſularis Anniam, quæ Cinnæ uxor fuerat, in Sullæ dimiſiſſet gratiam; habuiſſetque fere XIIX annos, eo tempore, quo Sulla rerum potitus eſt; magis miniſtris Sullæ adjutoribuſque partium, quam ipſo, conquirentibus eum ad necem, mutata veſte, [5] diſſimilemque fortunæ ſuæ indutus habitum, nocte urbe elapſus eſt. Idem poſtea admodum juvenis, cum à piratis captus eſſet, [6] ita ſe per omne ſpatium, quo ab his retentus eſt, apud eos geſſit, ut pariter his terrori venerationique eſſet; neque umquam aut nocte aut die (cur enim, quod vel maximum eſt, ſi narrari verbis ſpecioſis non poteſt, omittatur?) aut excalcearetur aut diſcingeretur, in hoc ſcilicet, ne, ſi quando aliquid ex ſolito variaret, ſuſpectus his, qui oculis tantummodo eum cuſtodiebant, foret.

CAP. XLII. Longum eſt narrare, quid & quoties

1 ET QUOD INTER OMNIS *&c. Rhen. è MS.* Et quod inter omnes conſtabat, antiquiſſima *Lipſ. Si quid mutandum ſit*, antiquiſſimum *ſcribendum cenſet Voſſ nimirum ut ea vox τὸ* genus *ſpectet. Poſt* antiquiſſimos *forſan* auctores *vel* ſcriptores *excidiſſe putat Heinſ.* 2 Munificentia *Acid.* 3 Omnino *Lipſ. Forte* in omnia *Heinſ.* 4 *Ita Rhen. è MS.* Nullo modo *Scheg.* Motu *r[illegible]ni debere cenſet Popm & Voſſ.* 5 Diſſimulumque *legit Acid.* 6 *Ita Bur. è MS.* ITA SEMPER OMNE SPATIUM *Rhen. e MS.*

ties ausus sit, quanto opere conata ejus, [1] qui obtinebat Asiam magistratus P. R. metu suo destituerit. Illud referatur, documentum tanti mox evasuri viri. Quæ nox eam diem secuta est, qua publica civitatium pecunia [2] redemtus est (ita tamen ut cogeret ante obsides à piratis civitatibus dari) contracta classe & privatus & tumultuaria, invectus in eum locum in quo ipsi prædones erant, partem classis fugavit, partem mersit, aliquot [3] naves multosque mortales cepit, [4] lætusque nocturnæ expeditionis triumpho, ad suos reversus est: mandatisque custodiæ, quos ceperat, in Bithyniam perrexit, ad proconsulem Junium ([5] tum idem enim Asiam eam quam obtinebat) petens, ut auctor fieret sumendi de captivis supplicii. quod cum ille se facturum negasset, [6] venditurumque captivos dixisset, (quippe sequebatur invidia inertiam) incredibili celeritate revectus ad mare, prius quam de ea re ulli proconsulis [7] redderentur epistulæ, omnes quos ceperat suffixit cruci.

CAP. XLIII. Idem mox ad sacerdotium ineundum (quippe absens pontifex factus erat [8] in Cottæ consularis locum, cum pæne puer à Mario Cinnaque Flamen

1 *Sic Voss.* QUI OBTINEBAT ASIAM MAGISTRATUS, P R MOTU SUO DESTITUERE *Rhen. è MS. Burerio rectius videtur, ut* destituere *infinite legatur. Vulgo* motu suo destituerit. Qui obtinebant Asiam *&c.* metu suo destituere *Urs. Lips.* 2 *Ita Bur. è MS. Deest* EST *in editione Rhenani.* 3 NAVEIS *Rhen. è MS.* 4 Lætusque nocturnæ expeditionis, triumpho ad suos *&c. Acid.* 5 CUM IDEM *&c. Rhen. è MS.* Is enim Asiam provinciam obtinebat *Ald.* Is enim Asiam tum obtinebat *Alii.* Tum idem enim Asiam obtinebat *Scheg.* Tum idem enim Asiam, eamque obtinebat. *Lips. Voss. Scribe,* tum idem enim Asiam eamque oram obtinebat. *Vossis quoque* Asiaticam oram. *ut scriptum fuerit jam olim* Asiatiquam, *unde promanavit error. Heins.* 6 Vindicaturumque *Lips.* Venditurumque captivos edixisset *malit Heins.* 7 REDDERETUR EPISTOLA *Rhen è MS.* REDDERENTUR EPISTULA *Bur. è MS.* Redderentur epistulæ *Bur. conjectura.* 8 *Ita ex emendatione Lipsii.* Cum in Cottæ consularis locum, pene puer *&c. Vulgo. Totum sic habet Rhen. è MS.* IDEM *&c.* INEUNDUM (QUIPPE *&c.* FACTUS ERAT) IN COTTÆ CONSULARIS LOCUM PÆNE PUER *&c.* FECERAT INRITA AMISISSET, AD SACERDOTIUM FESTINANS *&c.*

1 TAM

Flamen Dialis creatus, victoria Sullæ qui omnia ab iis acta fecerat irrita, amisisset id sacerdotium) festinans in Italiam, ne conspiceretur à prædonibus, omnia tunc obtinentibus maria & merito [1] jam infestis sibi, quatuor scalmorum navem, una cum duobus amicis decemque servis ingressus, effusissimum Hadriatici maris trajecit sinum. Quo quidem in cursu conspectis, ut putabat, piratarum navibus, cum exuisset vestem alligassetque pugionem ad femur, alterutri se fortunæ parans, mox intellexit frustratum esse visum suum, arborumque ex longinquo ordinem antemnarum præbuisse imaginem. Reliqua ejus acta in urbe, nobilissimaque Dolabellæ accusatio, & major civitatis in ea favor quam reis præstari solet; contentionesque civiles cum Q. Catulo atque aliis eminentissimis viris, celeberrimæ; & ante præturam victus maximi pontificatus petitione Q. Catulus, omnium confessione senatus princeps; & restituta in ædilitate, adversante [2] quidem nobilitate, monumenta C. Marii; simulque revocati [3] ad jus dignitatis proscriptorum liberi [4] & prætura quæsturaque mirabili virtute atque industria obita in Hispania, cum esset quæstor sub Vetere Antistio, avo hujus Veteris consularis atque pontificis, duorum consularium & sacerdotum patris, viri in tantum boni, in quantum humana simplicitas intelligi potest; quo notiora sunt, minus egent stilo.

CAP. XLIV. Hoc igitur Cos inter eum & Cn. Pompejum & M. Crassum inita potentiæ societas, quæ urbi orbique terrarum, nec minus [5] diverso quoque tempore, ipsis exitiabilis fuit. Hoc consilium sequendi

1 TAM *Rhen. è MS.* 2 Eidem *legendum suspicatur Heins.* 3 Ad jus avitæ dignitatis *&c. rescribendum censet Heins.* 4 Prætura quæsturaque *&c.* obitæ *malit Heins. & mox,* quæ quo notiora sunt. 5 Diverso quoique tempore *Voss.* Diverso utcumque (*vel* quamquam) tempore *scribendum opinatur Heins.*

1 *Ita*

ſequendi Pompejus cauſſam habuerat, ut tandem acta in tranſmarinis provinciis, quibus, ut prædiximus, multi obtrectabant, per Cæſarem confirmarentur Cos. Cæſar autem, quod animadvertebat ſe cedendo Pompeii gloriæ aucturum ſuam, &, invidia communis potentiæ in illum relegata, confirmaturum vires ſuas: Craſſus, [1] ut quem principatum ſolus adſequi non poterat, [2] auctoritate Pompeii, viribus teneret Cæſaris. Affinitas etiam inter Cæſarem Pompejumque contracta nuptiis. quippe filiam C. Cæſaris Cn. Magnus duxit uxorem. In hoc conſulatu Cæſar legem tulit, ut ager Campanus plebei divideretur, ſuaſore legis Pompeio. ita circiter XX civium eo deducta, & [3] jus ab his reſtitutum poſt annos circiter CLII, quam bello Punico ab Romanis Capua in formam præfecturæ redacta erat. Bibulus collega Cæſaris, cum actiones ejus magis vellet impedire, quam poſſet, majore parte anni domi ſe tenuit. quo facto dum augere vult invidiam collegæ, auxit potentiam. Tum Cæſari decretæ in quinquennium Galliæ.

CAP. XLV. Per idem tempus P. Clodius, homo nobilis, diſertus, audax, [4] qui neque dicendi neque faciendi ullum, niſi quem vellet, noſſet modum, malorum propoſitorum executor acerrimus, infamis etiam ſororis ſtupro, & actus inceſti reus ob initum inter religioſiſſima P. R. ſacra adulterium; cum graves inimicitias cum M. Cicerone exerceret (quid enim inter tam diſſimiles amicum eſſe poterat?) & à pa-

1 *Ita Bur. è MS.* UT QUI *Rhen. è MS.* 2 AUTORITATE POMPEI VIRI VIRIBUS TENERET CÆSARIS *Bur. è MS.* *An* auctoritate Pompeii fere, viribus teneret Cæſaris *legendum dubitat Heinſ.* 3 Jus civ. (*id eſt*, civitatis) his reſtitutum *Putean. Aliique. errore* (*ut inquit Ald.*) *orto à ſimilitudine ſcripturæ*, ci *&* a; *& migratione τῦ* v *in* b. *quo mendo nullum frequentius in ſcriptis libris. Forte* jus urbis reſtitutum *Heinſ. pro vulgata lectione contendit Voſſ.* 4 *Sic vulgo,* QUIQUE DICENDI, NEQUE FACIENDI *&c. Rhen è MS. ejuſque lectionem mutari non debere cenſet Voſſ.* Quique nec dicendi nec faciendi *&c. legendum eſſe conjicit Heinſ.*

tribus ad plebem [1] tranſiſſet, legem in tribunatu tulit: Qui civem R. [2] indemnatum interemiſſet, [3] ei aqua & igni interdiceretur. Cujus verbis etſi non nominabatur Cicero, tamen ſolus petebatur. ita vir optime meritus de rep. conſervatæ patriæ pretium [4] calamitatem exſilii tulit. Non caruerunt ſuſpicione oppreſſi Ciceronis Cæſar & Pompejus. Hoc ſibi contraxiſſe videbatur Cicero, quod inter XX viros dividendo agro Campano eſſe noluiſſet. Idem intra biennium, ſera Cn. Pompeii cura, [5] verum ut cœpit interrita, votiſque Italiæ ac decretis ſenatus, virtute atque actione Annii Milonis trib. pleb. dignitati patriæque reſtitutus eſt. Neque poſt Numidici exſilium aut reditum, quiſquam aut expulſus invidioſius, aut receptus eſt lætius. Cujus domus, quam infeſte à Clodio disjecta erat, tam ſpecioſe à ſenatu reſtituta eſt. Idem P. Clodius [6] in ſenatu, ſub [7] honorificentiſſimo miniſterii titulo, M. Catonem à rep. relegavit. quippe legem tulit, ut is [8] quæſtor cum jure prætorio, adjecto etiam quæſtore, mitteretur in inſulam Cyprum, ad ſpoliandum regno Ptolemæum, omnibus morum vitiis eam contumeliam meritum. Sed ille, ſub adventum Catonis, vitæ ſuæ vim intulit: unde pecuniam longe ſperata majorem Cato Romam retulit. cujus integritatem [9] laudari, nefas eſt: inſolentia pæne argui poteſt, quod una cum

Coss.

1 *Ita editum à Rhenano, Gryphio, Aliiſque; quibus adſentit Voſſ.* Tranſiret *Vulgo.* 2 *Sic Ald. Aliique.* DAMNATUM *Rhen è MS.* 3 ET AQUA *&c. Rhen. è MS.* 4 *Ita bene à Gryphio, Marneſſio, Aliiſque editum; nec quidquam mutandum cenſet Voſſ.* CALAMITATE *Rhen. è MS. Aliique.* 5 *Sic Urſ. Lipſ. Scheg. Aliique.* VERUM ET CUPIT INTERITA *Rhen. è MS.* Verum & cupito interitu *Rhenani ſchol.* Verum & cupiti interrita *ex conjectura Heinſii.* 6 *Cujacius, aliique viri eruditi,* io in ſenatu, *ab aliena manu eſſe arbitrantur: illud retineri poſſe exiſtimat Voſſ.* In tribunatu *dediſſe Velleium opinatur Heinſ.* 7 Honorificentiſſimi *Lipſ.* 8 Quæſitor *Ald. Putean.* Quæſtorius *Lipſ.* *Ad hunc modum habet Rhen. è MS.* UT IS QUÆSTOR CUM JURE PRÆTORIO ADJECTO, ETIAM QÆSTOR EMITTERETUR *&c.* 9 Non laudari *Ald. cui haud aſtipulantur viri eruditi.*

1 *Ita*

Coss. ac ſenatu effuſa civitate obviam, cum per Tiberim ſubiret navibus, [1] non ante iis egreſſus eſt, quam ad eum locum pervenit, ubi erat exponenda pecunia.

CAP. XLVI. Cum deinde [2] immanes res, vix multis voluminibus explicandas, C. Cæſar in Gallia ageret; nec contentus plurimis ac feliciſſimis victoriis, innumerabilibuſque [3] cæſis & captis hoſtium millibus, etiam in Britanniam trajeciſſet exercitum, alterum pæne imperio noſtro ac ſuo quærens orbem: [4] invictum par conſulum Cn. Pompejus & M. Craſſus, alterum iniere conſulatum; qui neque petitus honeſte ab his, neque probabiliter geſtus eſt. Cæſari [5] lege, quam Pompeius ad populum tulit, prorogatæ in idem ſpatium temporis provinciæ: Craſſo bellum Parthicum [6] in animo molienti, Syria decreta. qui vir, cetera ſanctiſſimus immuniſque voluptatibus, neque in pecunia neque in gloria concupiſcenda aut modum norat, aut capiebat terminum. hunc proficiſcentem in Syriam diris cum ominibus, tribuni pleb. fruſtra retinere conati. quorum exſecrationes ſi in ipſum tantummodo valuiſſent, [7] vile imperatoris damnum ſalvo exercitu fuiſſet reip. Tranſgreſſum Euphraten Craſſum petentemque Seleuciam, [8] circumfuſis immanibus copiis equitum, rex Orodes una cum parte majore Romani exercitus interemit. reliquias legionum C. Caſſius, atrociſſimi mox auctor facinoris,

1 *Ita reſtituit Ald.* NON ANTE IS EGRESSUS *&c. Rhen. è MS. Lipſ. Voſſ.* 2 IMMANEIS *Rhen. è MS.* 3 *Ita Bur. è MS.* CÆSIS AC CAPTIS HOSTIUM MILIBUS *Rhen. è MS.* 4 *Ita Rhenani ſchol.* VICTUS PARS CONSULUM *Rhen. è MS.* Vetus par conſulum *Urſ. Forte* inviſum, *aut* invinctum *Acid.* Inclutum par *Lipſ. Heinſ.* Vinctum par *legi poſſe arbitratur Voſſ.* 5 LEGEM *Rhen. è MS.* 6 Jam molienti *Latinius ſit. Toſſis &* jam animo volventi. *Heinſ.* 7 *Ita Lipſ. Heinſ. Aliique.* UTILE *Rhen. è MS.* 8 CIRCUMFUSOS *Rhen. è MS. Forte* circumfuſum *Voſſ.* Circumfuſis *pro* ſe circumfundentibus *poni obſervat Heinſ. quo nihil magis obvium apud ſcriptores melioris notæ.*

ris, tum quæſtor, conſervavit; Syriamque adeo in P. R. poteſtate retinuit, ut tranſgreſſos in eam Parthos, felici rerum eventu fugaret ac funderet.

CAP. XLVII. Per hæc, inſequentiaque, & quæ prædiximus tempora, amplius [1] $\overline{\text{cccc}}$ hoſtium à C. Cæſare cæſa ſunt, plura capta. pugnatum ſæpe directa acie, ſæpe in [2] agminibus, ſæpe eruptionibus: bis penetrata Britannia. novem denique æſtatibus vix ulla non juſtiſſimus triumphus emeritus. [3] Circa Aleſiam vero tantæ res geſtæ, quantas audere vix hominis; perficere, pæne nullius, niſi Dei, fuerit. [4] Septimo ferme anno Cæſar morabatur in Gallis, cum medium jam [5] ex invidia potentiæ male cohærentis inter Cn. Pompejum & C. Cæſarem concordiæ pignus, Julia uxor Magni deceſſit; atque omnia inter deſtinatos tanto diſcrimini duces dirimente fortuna, filius quoque parvus Pompeii, Julia natus, intra breve ſpatium obiit. Tum in gladios cædeſque civium furente ambitu, cujus neque finis reperiebatur, nec modus, tertius conſulatus ſoli Cn. Pompeio, etiam adverſantium antea dignitati ejus judicio delatus eſt. cujus ille honoris gloria, veluti reconciliatis ſibi optimatibus, maxime à C. Cæſare alienatus eſt. ſed ejus conſulatus omnem vim in [6] coërcitionem ambitus [7] exercuit. Quo tempore P. Clodius à Milone candidato conſulatus, [8] exemplo inutili, facto ſalutari reip. circa Bovillas

1 $\overline{\text{DCCC}}$ *Lipſ.* $\overline{\text{CIↃC}}$ *malit Voſſ.* 2 In *delendum cenſet Lipſ.* 3 *Ita Bur. è MS.* CIRCA ALESIAM VERO TANTÆ RES, QUANTAS *&c. Rhen. è MS.* Circa Alexiam *&c. Alii* 4 Septimum fere annum *Lipſ.* 5 *Ita reſtituit Lipſ.* EX INVIDIA PONTI AC CAMILIÆ COHÆRENTIS *Rhen. è MS.* Ex invidia Ponti, male cohærentis *Rhenani ſchol.* PONTIÆ CAMILLÆ COHÆRENTIS *Bur. è MS.* Ex invidia Pompeii male cohærentis *&c. Vulgo.* Ex invidia potentiæ æmulæ, cohærentis *&c. Grut. Forte* ex invidia potentiæ, ac æmulatu cohærentis *&c. Heinſ.* 6 *Ita Bur. è MS.* COERTIONEM *Rhen. e MS.* 7 Exeruit *Lipſ.* 8 *Ita Urſ. Aliique.* EXEMPLO INUTILITER FACTO, SALUTARI *&c. Rhen. è MS.* Exemplo inutili, interim facto ſalutari reip. *Voſſ. Fortaſſe* exemplo inutili, ceterum (*vel* verum) facto ſalutari reip. *Heinſ.*

1 QUI

Bovillas, contracta ex occursu rixa, jugulatus est. Milonem reum non magis invidia facti, quam Pompeii damnavit voluntas. quem quidem M. Cato palam lata absolvit sententia. [1] quam si maturius tulisset, non defuissent, qui sequerentur exemplum; probarentque eum civem occisum, quo nemo perniciosior reip. neque bonis inimicior vixerat.

CAP. XLVIII. Intra breve deinde spatium belli civilis exarserunt initia: cum justissimus quisque & à Cæsare & à Pompeio vellet dimitti exercitus. quippe Pompejus in secundo consulatu Hispanias sibi decerni voluerat, easque per triennium absens ipse ac præsidens urbi, per [2] Afranium & Petrejum consularem ac prætorium, legatos suos, administrabat; & iis qui à Cæsare dimittendos exercitus contendebant, [3] adsentabatur; [4] iis, qui ab ipso quoque, adversabatur. qui si [5] ante biennium quam ad arma itum est, perfectis muneribus theatri & aliorum operum quæ ei circumdedit, gravissima tentatus valetudine decessisset in Campania (quo quidem tempore universa Italia vota pro salute ejus, primo omnium civium suscepit) defuisset fortunæ destruendi ejus locus, & quam apud superos habuerat magnitudinem, inlibatam detulisset ad inferos. Bello autem civili, & tot, quæ deinde per continuos XX annos consecuta sunt, malis, non alius majorem flagrantioremque, quam C. Curio trib. pleb. subjecit facem: vir nobilis, eloquens, audax, suæ alienæque & fortunæ & pudicitiæ prodigus, homo ingeniosissime nequam, & facundus malo publico. [6] cujus animo, voluptatibus vel libidinibus

1 QUI SI *&c. Rhen. è MS.* Cui, si maturius *&c. ex conjectura Heinsii.* 2 AFRANNIUM *Rhen. è MS.* AFRICANIUM *Bur. è MS* Africanium, *vel* Afranium *ex Bur. conjectura.* 3 Assentiebatur *Lips.* 4 *Ita Bur. è MS. Voss. Aliique* Iis qui ab ipso, adversabatur *Vulgo.* IIS QUI DIMITTENDOS AB IPSOQUE ADVERSABATUR *Rhen. e MS.* 5 *Ex fide historia,* ante annum *malit Lips.* 6 *Sic vulgo.* Hujus *&c. Rhen. è MS.* Cujus omnino *&c. Acid.* Cujus animi voluntatibus *&c.* neque civitates sufficere *&c. Lips.*

dinibus, neque opes ullæ, neque cupiditates sufficere possent. hic primo pro Pompeii partibus, id est, ut tunc habebatur, pro rep. mox simulatione contra Pompejum & Cæsarem, sed animo pro Cæsare [1] stetit. id gratis an accepto [2] centies HS fecerit, ut accepimus, in medio relinquemus. ad ultimum saluberrimas [3] & coalescentis conditiones pacis, quas & Cæsar justissimo animo postulabat, & Pompejus æquo recipiebat, discussit ac rupit; unice cavente Cicerone concordiæ publicæ. Harum præteritarumque rerum ordo [4] cum justius aliorum voluminibus promatur, tum, uti spero, nostris explicabitur.

CAP. XLIX. Nunc proposito operi sua forma reddatur: si prius gratulatus ero Q. Catulo, duobus Lucullis, Metelloque & Hortensio; qui cum sine invidia in rep. floruissent, eminuissentque sine periculo, [5] quieta, aut certe non præcipitata, [6] fatali ante initium bellorum civilium morte functi sunt. Lentulo & Marcello Coss. post urbem conditam [7] annis DCCIII, & anno LXXIIX, quam tu, M. Vinici, consulatum inires, bellum civile exarsit. Alterius ducis caussâ melior videbatur, alterius erat firmior. Hic omnia speciosa, illic valentia. Pompejum senatus auctoritas, Cæsarem militum armavit fiducia. Consules senatusque [8] caussæ, non Pompeio, summam imperii detulerunt.

Lips. *Illa* voluptatibus vel libidinibus *à mala manu esse existimat Grut.* *Forte*, cujus animo volutanti in suis velut libidinibus neque opes *&c.* *Fuit & cum castigari posse opinarer*, cujus animo involuto suis velut libidinibus. *Voßius &* cujus animo volutanti in libidinibus. *Heins.* 1 RESTITIT *Rhen. è MS.* 2 Trecenties *Ald.* Sexcenties *Lips.* 3 Tò & *tollendum censet Heins.* 4 *Ita Rhen. è MS. & Voss.* Cum justis aliorum voluminibus promitur *Vulgo.* 5 Quietâ eâ, aut *&c. uti ad* remp. *referas. Lips.* 6 Fatalc ante initium *&c. Grut. Sed nihil mutandum ex sententia Voßii; quem vide.* 7 *Sic vulgo.* ANNIS ACCIII. & LXXVIII. QUAM TU *&c. Rhen. è MS.* *Legendum inquit Bur.* Post urbem conditam annis A. CC. III. & annos LXXVIII. quam tu *&c.* & ante septuaginta octo *scribit Lips* *Authentici libri scripturam*, & LXXVIII, quam tu *&c. reponendum censet Voss.* quam, *& hic, & alibi, posito pro* antequam 8 Caussa nominis Pompeio *Lips.* Caussæ nomine Pompeio *Joh. Fred. Gronov. nihil immutandum existimat Heins.*

1 CUM

detulerunt. Nihil relictum à Cæsare, quod servandæ pacis caussa tentari posset: nihil receptum à Pompeianis. [1] cum alter consul justo esset ferocior; Lentulus vero salva rep. salvus esse non posset; M. autem Cato moriendum ante, quam ullam conditionem civis accipiendam reip. contenderet: vir antiquus & gravis Pompeii [2] partes laudaret magis, prudens sequeretur Cæsaris; & illa gloriosa, hæc terribiliora duceret. Ut deinde, spretis omnibus, quæ Cæsar postulaverat, [3] tantummodo contentus cum una legione titulum retinere provinciæ; privatus in urbem veniret, & se in petitione consulatus suffragiis P. R. committeret, decrevere: ratus bellandum Cæsar, cum exercitu Rubiconem transiit. Cn. Pompejus consulesque & major pars senatus, relicta urbe, ac deinde Italia, transmisere Dyrrhachium.

CAP. L. At Cæsar Domitio legionibusque Corfinii, quæ una cum eo fuerant, potitus, duce, aliisque qui [4] voluerant abire [5] ad Pompejum, sine dilatione dimissis, persecutus Brundisium, ita ut appareret, malle, integris rebus & conditionibus, finire bellum, quam opprimere [6] fugientes, cum transgressos repperisset Coss. in urbem revertit: redditaque ratione consiliorum suorum in senatu & in concione, ac miserrimæ necessitudinis, cum alienis armis ad arma compulsus esset, Hispanias petere decrevit. Festinationem itineris ejus aliquamdiu morata Massilia est, fide melior, quam consilio prudentior: intempestive principalium armorum arbitria captans, quibus hi se debent interponere, qui non parentem coërcere possunt.

1 CUM ALTERO COS. *&c. Rhen. è MS.* 2 PARTEIS *Rhen. è MS.* 3 *Ita* Gryphio. *Stephano, aliisque editum.* TANTUMMODO *&c.* PRIVATUSQUE IN URBE VENIRE, ET SE *&c.* COMMITTERE DECREVERE *Rhen. e MS.* Committere decreverit *Rhenani schol.* Committere decreverat *Bur. conjectura. Hac usque ad verbum* ratus *parenthesi includit Ald legitque* committere decreverat. 4 VENERANT *Rhen. e MS.* 5 Ad Pompejum dimissis sine dilatione persecutus *&c. Acid.* 6 FUGIENTEIS *Rhen. è MS.*

ſunt. Exercitus deinde, qui ſub [1] Afranio conſulari ac Petreio prætorio fuerat, ipſius adventus vigore ac fulgore occupatus, ſe Cæſari tradidit. uterque legatorum & quiſquis cujuſque ordinis ſequi eos voluerat, remiſſi ad Pompejum.

CAP. LI. Proximo anno, cum Dyrrhachium [2] ac vicina ei urbi regio caſtris Pompeii teneretur (qui accitis ex omnibus tranſmarinis provinciis legionibus, equitum ac peditum auxiliis, [3] regumque & tetrarcharum ſimulque dynaſtarum copiis, immanem exercitum confecerat, & mare præſidiis claſſium, [4] ut rebatur, ſepſerat, quo minus Cæſar legiones poſſet tranſmittere) ſua & celeritate, & fortuna C. Cæſar uſus nihil in mora habuit, [5] quo minus eo, cum vellet, ipſe exercituſque claſſibus perveniret, & primo pæne caſtris Pompeii ſua jungeret, mox etiam obſidione munimentiſque eum complecteretur. Sed inopia obſidentibus, quam obſeſſis, erat gravior. Tum Balbus Cornelius excedente humanam fidem temeritate, ingreſſus caſtra hoſtium, ſæpiuſque cum Lentulo conlocutus, Cos. dubitante quanti ſe venderet, illis incrementis fecit viam, quibus [6] non Hiſpanienſis natus, ſed Hiſpanus in triumphum & pontificatum adſurgeret, fieretque ex privato conſularis. Variatum deinde

prælis

1 AFRICANO *Rhen. è MS.* AFRICANIO *Bur. è MS. eraſis* 1 *&* c *mediis litteris: unde legendum opinatur* Afranio. 2 *Sic vulgo.* AC VICINA *&c.* CASTRIS POMPEIO RETINETUR *Rhen e MS.* AC VICINIA *&c.* CASTRIS POMPEIO RETINETUR. *Bur. è MS. ultima litera in* Pompeio *puncto deletili superſcripto.* Caſtris Pompeio retineretur *Voſſ. Fuit à Velleio* caſtris Pompeii obtineretur. *Heinſ.* 3 REGUMQUE TETRARCHARUM *Rhen. è MS.* 4 *Ita Rhenani ſchol.* UIREBATUR *Rhen. è MS.* 5 *Ita ex emendatione Voſſii.* QUO MINUS ET CUM VELLET *Rhen. e MS. Aliique.* Quo minus, & quo vellet *Acid.* 6 *Ita reſtituit Lipſ.* NON HISPANIÆ ASIÆ NATUS, SED *&c. Bur. e MS.* Aſiæve *Rhenani ſchol.* Non Hiſpaniæ ſuæ natus *&c. Bur conjectura.* Non Hiſpaniæ ſuæ natus eſſet *Ald.* Non Hiſpaniæ Gadibus natus, ſed *&c. Alii. Sic loci emendationem tentat Acid.* Quibus homo Hiſpaniæ Gadibus natus, in triumphum *&c. vel* quibus homo Hiſpanus, & Hiſpaniæ Gadibus natus, in triumphum *&c.* Non Hiſpaniæ ſuæ notus legendum cenſet *Popma.*

8 *Ita*

prælis, ſed uno longe magis Pompeianis proſpero, quo graviter impulſi ſunt Cæſaris milites.

CAP. LII. Tum Cæſar cum exercitu fatalem victoriæ ſuæ Theſſaliam petiit. Pompejus longe diverſa aliis ſuadentibus (quorum plerique hortabantur, ut in Italiam tranſmitteret : neque Hercules quidquam partibus illis ſalubrius fuit : alii, ut bellum traheret, [1] quod dignatione partium in dies ipſis magis proſperum fieret) uſus impetu ſuo hoſtem ſecutus eſt. Aciem Pharſalicam & illum cruentiſſimum [2] Romano nomini diem , tantumque utriuſque exercitus profuſum ſanguinis , & [3] conliſa inter ſe duo reip. capita, [4] effoſſumque alterum Romani imperii lumen, tot taleſque Pompeianarum partium cæſos viros, non recipit enarranda hic ſcripturæ modus. Illud notandum eſt : ut primum C. Cæſar inclinatam vidit Pompeianorum aciem, neque prius neque antiquius quidquam habuit, [5] quam in omnes partes (ut militari & verbo & conſuetudine utar) dimitteret. Pro Dii immortales, quod hujus voluntatis erga Brutum ſuæ [6] poſtea vir tam mitis pretium tulit ! Nihil illa victoria mirabilius, magnificentius, clarius fuit, quando neminem niſi acie conſumtum, civem patria deſideravit : ſed munus miſericordiæ [7] corrupit pertinacia ;

1 *Ita à Gryphio, Schegkio, Aliiſque editum.* QUOD DIGNATIONI PARTIUM INDIES IPSIS *&c. Rhen. è. MS.* QUOD DIGNATIONI PARTEM IN DIE IPSIIS *Bur. è MS.* Ipſi *legendum putat Bur. ut ad* Pomp. *referatur. Forte ſcribendum*, quod dignationi partium, indiem ipſi *&c. Voſſ.* Quod dilationi partium *&c. Rob. Titius.* 2 ROMANI NOMINI *Bur. è MS.* Romani nominis *Bur. conjectura.* 3 *Sic vulgo.* CONSILIO *Rhen. è MS.* Commiſſa *Rhenani ſchol.* Conſiliunt *Bur. conjectura.* 4 *Ita Rhen. è MS.* Effuſumque *Alii.* 5 QUAM IN OMNEIS *&c. Rhen. è MS.* Quam ut omnes partes (ut militari verbo ex conſuetudine utar) dimitteret *Lipſ.* Quam omnes partes *&c. Voſſ. Aliique. Forſan* quam indemnes partes *&c. poſſis &* incolumes : *ſed alterum magis adlubeſcit. & mox forte legendum* ut militari & verbo nec conſuetudine utar. *Heinſ.* 6 *Ita Rhenani ſchol.* POST EAM *Rhen. è MS.* 7 *Ita Rhenani ſchol.* CORRUMPIT *Rhen. è MS.*

1 Ita

cia; [1] cum libentius vitam victor jam daret, quam victi acciperent.

CAP. LIII. Pompejus profugiens cum duobus Lentulis consularibus, Sextoque filio, & Favonio prætorio, [2] quos comites ei fortuna adgregaverat, aliis ut Parthos, aliis ut Africam peteret, in qua fidelissimum partium suarum haberet regem Jubam, suadentibus, Ægyptum petere proposuit, memor beneficiorum, quæ in patrem ejus Ptolemæi, qui tum puero quam juveni propior regnabat, Alexandriæ contulerat. Sed quis in adversis beneficiorum servat memoriam? aut quis ullam calamitosis deberi putat gratiam? aut quando fortuna non mutat fidem? Missi itaque ab rege, qui venientem Cn. Pompejum (is jam à Mytilenis Corneliam uxorem receptam in navem, fugæ comitem habere cœperat) consilio Theodoti & [3] Achillæ exciperent, hortarenturque ut ex oneraria in eam navem, quæ obviam processerat, transcenderet. quod cum fecisset, princeps Romani nominis, imperio arbitrioque Ægyptii mancipii, C. Cæsare, P. Servilio Coss. jugulatus est. Hic post tres consulatus & totidem triumphos, domitumque terrarum orbem, sanctissimi ac præstantissimi viri, in id evecti super quod adscendi non potest, duodesexagesimum annum agentis, pridie natalem ipsius, vitæ fuit exitus: [4] in tantum in illo viro à se discordante Fortuna, ut cui modo ad victoriam terra defuerat, deesset ad sepulturam. Quid aliud quam nimium

1 *Ita ex Bur. conjectura.* CUM LIBENTIUS VITAM VICTORIAM DARE *&c. Rhen. è MS.* Victores darent *Rhenani schol.* 2 *Ita Rhen. e MS. Scheg. Lips.* Quos, victore Cæsare, comites ei fortuna *&c. Ald.* Quos victores darent ei comites fortuna aggregaverat *legunt nonnulli; ut & Popma qui verba parenthesi includit Id autem in errorem eos induxit, quod in Edit. Basil. varia ista lectio* victores darent, *quæ pertinet ad illa* victoriam dare, *è regione* τῷ comites *in alio versu perperam posita est: ut optime admonuit Bur.* 3 *Ita Rhen. è MS.* ACHILI *Bur. è MS.* 4 Intantum *Bur. conjectura.*

1 QUOS

nimium occupatos dixerim, [1] quos in ætate & tanti & pæne nostri sæculi [2] viri fefellit quinquennium? cum à C. Atilio & Q. Servilio Coss. [3] tam facilis esset annorum digestio. quod adjeci, non ut arguerem, sed ne arguerer.

CAP. LIV. [4] Non fuit major in Cæsarem, quam in Pompejum fuerat, regis eorumque, quorum is auctoritate regebatur, fides. quippe cum venientem eum tentassent insidiis, ac deinde bello lacessere auderent, utrique summo imperatorum, [5] alteri superstiti meritas pœnas luere suppliciis. Nusquam erat Pompejus corpore, [6] adhuc ubique nomine: quippe ingens partium ejus favor bellum excitaverat [7] Africum. quod ciebat rex Juba, & Scipio, vir consularis, ante biennium, quam extingueretur Pompejus, lectus ab eo [8] socer, eorumque copias auxerat M. Cato, ingenti cum difficulate itinerum [9] locorumque inopia, perductis ad eos legionibus: qui vir, cum summum ei [10] à militibus deferretur imperium, [11] honoratiori parere maluit.

CAP. LV. Admonet promissæ brevitatis fides, quanto omnia transcursu dicenda sint. Sequens fortunam

 suam

1 QUOS IN ÆTATEM *Rhen. è MS.* 2 Principis viri *legit Ursin.* 3 TAM FELIX *Rhen. è MS.* *An fuit*, tam non fallax? *Lips.* 4 NON FUIT NON MAJOR *Bur. è MS.* Non fuit tamen major *Bur. conjectura* 5 *Suspicetur aliquis membrum deesse*, alteri mortuo: *cui recte subjunctum*, alteri superstiti. *Etiam* meritis *melius quam* meritas. *Lips.* 6 *Ita à Gryphio, Marnessio, Stephano, Aliisque editum.* ADHUC UBIQUE IUBÆ NOMINE *Rhen. è MS.* Adhuc ubique vivens (*aut* vigens) nomine *Ald.* *Titius legit* ubique ibat nomine. Ubique vivebat nomine *rescribit Lips.* Adhuc ubi ubique nomine *Acid. quasi sic fere dictum sit*, longe longeque. *Fors fuerit tamen*, adhuc ubique vivebat è nomine. *possis &* ubique jubar è nomine: *nisi hoc poeticum nimis. Heins.* *Sed proculdubio vox* jubæ (*ut observavit Cl. Putean.*) *à versu sequente in hunc locum irrepsit.* 7 *In editione Rhenani* τῷ Africum *præfigitur asteriscus, quem delendum censet Bur.* 8 *Ita Bur. è MS.* SACER *Rhen. è MS.* 9 Aquarumque *Alii.* Liquorumque *Voss.* *sed nihil mutandum opinatur Heins.* 10 *Ita Bur. è MS.* AMBITUS *Rhen. è MS.* Ab illis *Urs.* 11 *Ita ex Bur. conjectura.* PARARE *Rhen. è MS.*

1 *Ita*

ſuam Cæſar, pervectus in Africam, quam occiſo Curione, Julianarum duce partium, Pompeiani obtinebant exercitus, ibi primo [1] varia fortuna, mox pugnavit ſua; inclinatæque hoſtium copiæ. Nec diſſimilis ibi adverſus victos, quam in priores, clementia Cæſaris fuit. Victorem Africani belli C. Cæſarem gravius excepit Hiſpanienſe, (nam victus ab eo Pharnaces vix quidquam gloriæ ejus [2] adſtruxit) quod Cn. Pompejus Magni filius, adoleſcens impetus ad bella maximi, ingens ac terribile conflaverat: undique ad eum adhuc paterni nominis magnitudinem ſequentium, ex toto orbe terrarum auxiliis confluentibus. Sua Cæſarem in Hiſpaniam comitata fortuna eſt, ſed nullum umquam atrocius periculoſiuſque ab eo initum prælium, adeo ut plus quam dubio Marte, deſcenderet equo, conſiſtenſque ante recedentem ſuorum aciem increpita prius fortuna, quod ſe in eum ſervaſſet exitum, denunciaret militibus, veſtigio ſe non receſſurum: proinde viderent quem & quo loco imperatorem deſerturi forent. verecundia magis quam virtute [3] acies reſtitutæ ſunt, à duce quam à milite fortius. Cn. Pompejus, gravis vulnere inventus inter ſolitudines avias, interemtus eſt. Labienum Varumque acies abſtulit.

CAP. LVI. Cæſar [4] omnium victor, regreſſus in urbem, quod humanam excedat fidem, omnibus, qui contra ſe arma tulerant, ignovit, [5] magnificentiſſimiſque gladiatorii muneris, naumachiæ, & equitum peditumque, ſimul elephantorum certaminis ſpectaculis,

1 *Ita reſtituit Lipſ.* VARIA FORTUNAM EXPUGNAVIT VIA *Rhen. è MS.* Varia fortuna, mox pugna vicit. *Ald.* 2 Adſtruxerit *Lipſ.* 3 *Ita Rhen. è MS.* ACIES RESTITUTÆ C. A. duce *&c. Bur. è MS. Aliique.* Acies reſtitutæ, cæterum à duce *&c. Ald.* Sed à duce *Voſſ. Aliique.* Acies reſtituta, ac à duce, quam à milite fortius *reſcribi jubet Heinſ.* 4 Tò omnium *tollendum cenſet Heinſ. Forte* omnium *profluxit ex* tum demum. *Idem.* 5 *Ita ex conjectura Bureri.* MAGNIFICENTISSIMIS GLADIATORII *&c. Rhen. è MS.*

1 *Alii*

lis, epulique per multos dies dati celebratione, replevit eam. Quinque egit triumphos. Gallici apparatus ex [1] citro, Pontici ex acantho, Alexandrini testudine, Africi ebore, Hiſpanienſis argento raſili conſtitit. Pecunia ex manubiis lata paulo amplius [2] ſexies millies H-S. Neque illi tanto viro, & tam clementer [3] omnibus victoriis ſuis uſo, plus quinque menſium principalis quies contigit. quippe cum menſe Octobri in urbem revertiſſet; Idibus Martiis conjurationis auctoribus Bruto & Caſſio, quorum alterum promittendo conſulatum non obligaverat, contra differendo Caſſium offenderat; adjectis etiam [4] conſiliariis cædis familiariſſimis omnium, & fortuna partium ejus in ſummum [5] evectis faſtigium, D. Bruto & C. Trebonio aliiſque clari nominis viris, interemtus eſt. cui magnam invidiam [6] conciliarat M. Antonius, omnibus audendis paratiſſimus, conſulatus collega, imponendo capiti ejus Lupercalibus ſedentis pro Roſtris inſigne regium, [7] quod ab eo ita repulſum erat, ut non offenſus videretur.

CAP. LVII. Laudandum experientia conſilium eſt Panſæ atque Hirtii: qui ſemper prædixerant Cæſari, ut principatum armis quæſitum armis teneret. Ille dictitans, mori ſe quam timeri malle, dum clementiam quam præſtiterat, exſpectat, incautus ab ingratis occupatus eſt. [8] cum quidem plurima præſagia atque indicia Dii immortales futuri obtuliſſent periculi.

1 *Alii cum Torrentio ad Suetonii Julium* cedro *legendum arbitrantur. Sed antiquam lectionem retinendam ſuadet Voſſ. quem vide.* 2 Sexagies millies *reponendum cenſet Hotoman.* MILIES, MILIA *&c. cum ſimplici l ubique habet Rhen. è MS.* 3 *Ita magno librorum conſenſu.* OMNIBUS USO *Rhen. è MS.* OMNIBUS VICTORIBUS SUIS USO *Bur. è MS.* 4 Conſciis aliis cædis *Lipſ.* Conſciis variis cædis *ex correctione Heinſii.* 5 REVECTIS *Rhen. è MS.* 6 *Voſſius &* concitarat*: ſed nec alterum damno. Heinſ.* 7 *Ita Rhenani ſchol.* QUOD AB EO ID REPULSUM ERAT, UT NON OFFENSUM *&c. Rhen. è MS.* Tò offenſum *ad* inſigne regium *referendum cenſent nonnulli.* Quod ab eo ideo repulſum erat *&c. legendum exiſtimat Bur. An,* quod ab eo quidem repulſum erat? *Heinſ.* 8 CUM QUIDEM PLURIMI *&c. Bur. è MS.*

1 *Scribe,*

riculi. nam & haruſpices præmonuerant, ut diligentiſſime Iduum Martiarum caveret diem; & uxor Calpurnia territa nocturno viſu, ut ea die domi ſubſiſteret, orabat: [1] & libelli conjurationem nuntiantes dati, ab eo neque protinus lecti erant. Sed profecto ineluctabilis fatorum vis, [2] cujuſcumque fortunam mutare conſtituit, conſilia corrumpit.

CAP. LVIII. Quo anno id patravere facinus [3] Brutus & C. Caſſius, prætores erant; D. Brutus Cos. deſignatus. Hi una cum conjurationis globo, ſtipati gladiatorum D. Bruti manu, Capitolium occupavere, cum Cos. Antonius (quem cum ſimul interimendum cenſuiſſet Caſſius, teſtamentumque Cæſaris abolendum, Brutus repugnaverat; dictitans, nihil amplius civibus præter tyranni, ita enim appellari Cæſarem facto ejus expediebat, petendum eſſe ſanguinem) convocato ſenatu, cum jam Dolabella, quem ſubſtituturus ſibi Cæſar deſignaverat Cos. faſces atque inſignia [4] corripuiſſet conſularia, velut pacis auctor, liberos ſuos obſides in Capitolium miſit, fidemque deſcendendi tuto interfectoribus Cæſaris dedit: & illud decreti Athenienſium celeberrimi exemplum, relatum à Cicerone, oblivionis præteritarum rerum, decreto patrum comprobatum eſt.

CAP. LIX. Cæſaris deinde teſtamentum apertum eſt, quo C. Octavium, nepotem ſororis ſuæ Juliæ adoptabat. de cujus origine, [5] etiam ſi præventis, & pauca

1 *Scribe*, libelli conjurationem nunciantes dilati ab eo, neque protinus lecti erant. *Poſſis &* libelli conjurationem nuntiantes dati, neque ab eo protinus lecti. *Heinſ.* 2 *Ita Lipſ. Aliique.* CUJUS QUOM FORTUNAM *&c. Rhen. è MS.* CUJUS CUM FORTUNAM *Bur. è MS.* Cujus fortunam *&c. legit Ald.* Cujuſque fortunam *&c. Grut.* 3 *Rectius ſit* M. Brutus & C Caſſius. *Heinſ.* 4 CORRIPUISSET, COS. VELUT *&c. Rhen. è MS.* 5 *Sic vulgo.* Etiamſi præventis, tamen pauca *&c. Ald.* Etiamſi præventis, at pauca *Lipſ.* Etiamſi perveteri, & pauca *Urſ.* Etiamſi properanti, heic pauca *&c. Acid.* ETIAMSI * PRÆVENIT ET PAUCA DICENDA SUNT *Rhen. è MS. Hanc lectionem tuetur Voſſ. quem vide.* Etiamſi prænitet *&c. reponendum cenſet Heinſ.*

1 ACCIAM

pauca dicenda ſunt. Fuit C. Octavius, ut non patricia, ita admodum ſpecioſa equeſtri genitus familia, gravis, ſanctus, innocens, dives. Hic prætor inter nobiliſſimos viros creatus, primo loco, cum ei dignatio Julia genitam [1] Atiam conciliaſſet uxorem, ex eo honore ſortitus Macedoniam, appellatuſque [2] in ea imperator, decedens ad petitionem conſulatus obiit, prætextato relicto filio. quem C. Cæſar, major ejus avunculus, educatum apud Philippum vitricum, dilexit ut ſuum, natumque annos XIIX, [3] Hiſpanienſis militiæ adſecutum ſe poſtea comitem habuit, numquam aut alio uſum hoſpitio, quam ſuo, aut alio vectum vehiculo: pontificatuſque ſacerdotio puerum honoravit. Et [4] pacatis bellis civilibus, ad erudiendum liberalibus diſciplinis [5] ſingularis indolem juvenis, Apolloniam eum in ſtudia miſerat, mox belli Getici ac deinde Parthici habiturus commilitonem. Cui ut eſt nunciatum de cæde avunculi, cum protinus ex vicinis legionibus [6] centuriones ſuam ſuorumque militum operam ei pollicerentur, neque eam ſpernendam [7] Salvidienus & Agrippa dicerent; ille feſtinans pervenire in urbem, omnem [8] ordinationem & necis & teſtamenti Brundiſii comperit. Cui adventanti Romam, immanis amicorum occurrit frequentia: & cum intraret urbem, Solis orbis ſuper caput ejus, curvatus æqualiter rotundatuſque, in colorem arcus, [9] veluti coronam tanti mox viri capiti imponens, conſpectus eſt.

CAP.

1 ACCIAM *Rhen. è MS.* 2 IN EAM *Rhen. è MS.* Ex ea *Urſ.* 3 Hiſpanienſi militia *Lipſ. ſed nihil mutandum cenſent Voſſ. & Heinſ.* 4 *Sic vulgo.* PARATIS *Rhen. è MS.* Patratis *Ald* Peractis *Alii.* 5 *Superiora requirunt* ſingularis juvenem indolis. *Heinſ.* 6 CENTURIONES SUAS, SUORUMQUE MILITUM OPERAM EI POLLICERENTUR *Rhen. è MS.* POLLICENTUR *Bar. è MS.* 7 *Ita legendum exiſtimant Voſſ. Aliique, non* Salvidenus, *ut ediderat Aldus* 8 *Alii* ordinantem. *Wecheliana editio* ordinem. *ſed non video, cur vetus lectio mutari debeat. Voſſ.* 9 VELUT *Rhen. è MS.*

1 ACCIÆ

CAP. LX. Non placebat [1] Atiæ matri Philippoque vitrico, adiri nomen invidiosæ fortunæ Cæsaris: sed adserebant salutaria reip. terrarumque orbis fata conditorem conservatoremque Romani nominis. Sprevit itaque [2] cælestis animus humana consilia; & cum periculo potius summa, quam tuto humilia, proposuit sequi; maluitque avunculo & Cæsari de se, quam vitrico [3] credere; dictitans, nefas esse, quo nomine Cæsari dignus esset visus, [4] semetipsum videri indignum. Hunc protinus Antonius Cos. superbe excipit; (neque is erat contemtus, sed metus) vixque admisso in Pompeianos hortos, loquendi secum tempus dedit; mox etiam, velut insidiis ejus petitus, scelestè insimulare cœpit: in quo turpiter deprehensa ejus vanitas est. Aperte deinde Antonii ac Dolabellæ consulum ad nefandam dominationem erupit furor. HS [5] septies millies, depositum à C. Cæsare ad [6] ædem Opis, occupatum ab Antonio, [7] actorum ejusdem, insertis falsis, civitatisque, corruptis, commentariis. [8] Atque omnia pretio [9] temperata, vendente remp. Cos. Idem provinciam D. Bruto designato Cos. decretam, Galliam occupare statuit; Dolabella transmarinas decrevit sibi: interque naturaliter dissimillimos, ac diversa [10] volentes, crescebat odium. eoque C. Cæsar juvenis [11] quotidianis Antonii petebatur insidiis.

CAP. LXI. Torpebat oppressa dominatione Antonii

1 ACCIÆ *Rhen. è MS.* 2 COELESTIS *Rhen. è MS. alibi* CAELESTIS *habet. Dubitatum jam olim super hujus nominis Orthographia indicat Val. Probus libro de notis.* 3 CEDERE *Rhen. è MS.* 4 Sibimetipsum *Urs.* 5 Septies *delendum censet Junius.* 6 Tò ÆDEM *expungit Lips. sed* septies *à Velleio esse existimat.* 7 *Ita restituit Heins.* ACTORUM EJUSDEM INSERTIS FALSIS, CIVITATIBUSQUE CORRUPTIS, COMMENTARIIS *Rhen. è MS.* Actorum ejusdem, insertis falsis sublatisque, corruptis commentariis *Ald.* Insertis falsis civitatibus, corruptisque commentariis *Urs.* Insertis falsis, indubitateque corruptis commentariis *Alii.* Actorum ejusdem, insertis falsis, commutatisque & corruptis, commentariis *Lips.* 8 Itaque *vel* adeoque *malit Acid.* 9 *Ursino & Puteano* temptata *videtur reponendum.* Temerata *rescribendum censet Heins.* 10 VOLENTEIS *Rhen. è MS.* 11 COTIDIANIS *Rhen. è MS.*

1 Ita

tonii civitas: indignatio & dolor omnibus, vis ad resistendum nulli aderat: cum C. Cæsar, [1] XVIII annum ingressus, mira ausus, ac summa consecutus, privato consilio, majorem senatu pro rep. animum habuit. primumque à [2] Calatia, mox à Casilino veteranos excivit paternos. Quorum exemplum secuti alii, [3] brevi in formam justi coiere exercitus. mox cum Antonius occurrisset [4] exercitui, quem ex transmarinis provinciis Brundisium venire jusserat, legio Martia & Quarta, cognita & senatus voluntate & tanti juvenis indole, sublatis signis ad Cæsarem se contulerunt. Eum senatus, honoratum equestri statua, quæ hodieque in Rostris posita ætatem ejus scriptura indicat (qui honor non alii, per CCC annos, quam L. Sullæ & Cn. Pompeio & C. Cæsari contigerat) [5] proprætore, una cum Coss. designatis Hirtio & Pansa, bellum cum Antonio gerere jussit. [6] Id ab eo annum agente [7] vicesimum, fortissime circa Mutinam administratum est; & D. Brutus obsidione liberatus; Antonius turpi ac nuda fuga coactus deserere Italiam: consulum autem alter in acie, alter post paucos dies ex [8] vulnere mortem obiit.

CAP. LXII Omnia ante quam fugaretur Antonius, honorifice à Senatu in Cæsarem exercitumque ejus decreta sunt, maxime auctore Cicerone: sed, ut recessit metus, erupit voluntas, protinusque Pompeianis partibus rediit animus. Bruto Cassioque provinciæ, quas jam ipsi sine ullo S. C. occupaverant, decretæ. laudati [9] quicumque his se exercitus tradidissent. omnia transmarina imperia eorum commissa arbi-

1 *Ita cum Floro.* XVIIII *Rhen è MS. Voss. Aliique.* 2 GALATIA *Rhen. è MS.* 3 *Sic vulgo.* IN BREVI IN FORMAM *&c. Rhen. è MS.* BREVI IN FORMA JUSTI COIRE EXERCITUS *Bur. è MS* 4 Exercitu *scribit Popma. sed vulgatam lectionem omnino retinendam esse censet Voss.* 5 *Ita Robortellus.* PRO P. R. *Rhen. e MS.* Proprætorem *Ald.* 6 *Sic Urs. Aliique.* ID *deest in Edit. Rhenani.* 7 Undevicesimum *malit Scheg.* 8 VOLNERE *Rhen. è MS.* 9 Qiucumque hisce exercitus tradidissent *Ald. Aliique.*

arbitrio. quippe M. Brutus & C. Cassius, nunc metuentes arma Antonii, nunc ad augendam ejus invidiam, simulantes se metuere, testati edictis, libenter se vel in perpetuo exsilio victuros, [1] dum reip. constaret concordia, nec ullam belli civilis præbituros materiam, plurimum sibi honoris esse in conscientia facti sui, profecti urbe atque Italia, intento ac pari animo, sine auctoritate publica, provincias exercitusque occupaverant, & ubicumque ipsi essent, prætexentes esse remp. pecunias etiam, quæ ex transmarinis provinciis Romam ab quæstoribus deportabantur, à volentibus acceperant. quæ omnia Senatus decretis [2] comprehensa & comprobata sunt. Et D. Bruto, [3] quod alieno beneficio viveret, decretus triumphus: Pansæ atque Hirtii corpora publica sepultura honorata. Cæsaris adeo nulla habita mentio, ut legati, qui ad exercitum ejus missi erant, juberentur summoto eo milites adloqui. Non fuit tam ingratus exercitus, quam fuerat senatus. nam, cum eam injuriam dissimulando [4] Cæsar ferret, negavere milites, sine imperatore suo ulla se audituros mandata. Hoc est illud tempus, quo Cicero, insito amore Pompeianarum partium, Cæsarem laudandum & tollendum censebat; cum aliud diceret, aliud intelligi vellet.

CAP. LXIII. Interim Antonius, fuga transgressus Alpes, [5] primo per conloquia repulsus à M. Lepido, qui pontifex maximus in C. Cæsaris locum furto creatus, decreta sibi Hispania, adhuc in Gallia morabatur: mox sæpius in conspectum veniens militum, cum & Lepido omnes imperatores forent meliores, & multis Antonius, dum erat sobrius, [6] per aversa castrorum

1 *Sic à Gryphio, Marneffio, & aliis editum* DUM RESP. *&c. Rhen. è MS.* 2 COMPRENSA *Rhen è MS.* 3 Qui alieno *&c. Lips.* Quom alieno *&c. Acid* 4 CÆSARI *Rhen è MS.* 5 Primo spe colloquii repulsus *Lips.* 6 *Sic vulgo.* PER AVERSAM CASTRORUM PRORUTA VALLO *&c. Rhen. è MS.* *Forte* per aversam castrorum partem eruto vallo *&c. Ald.* *Possit* etiam

ſtrorum proruto vallo militibus receptus eſt: qui titulo imperii cedebat Lepido, cum ſumma virium penes eum foret. Sub Antonii ingreſſum in caſtra Juventius Laterenſis, vir vita ac morte conſentaneus, cum acerrime ſuaſiſſet Lepido, ne ſe cum Antonio hoſte judicato jungeret, inritus conſilii, gladio ſe ipſe transfixit. Plancus deinde dubia, id eſt, ſua fide, diu quarum eſſet partium ſecum luctatus, ac ſibi difficile conſentiens, & nunc adjutor D. Bruti, deſignati Cos. collegæ ſui, ſenatuique ſe litteris venditans, mox ejuſdem proditor; Aſinius autem Pollio, [1] firmus propoſito & Julianis partibus fidus, Pompeianis adverſus; uterque exercitus tradidere Antonio.

CAP. LXIV. D. Brutus, deſertus primo à Planco, poſt etiam inſidiis ejuſdem petitus, paullatim relinquente eum exercitu fugiens, in hoſpitis cujuſdam [2] nobilis viri, nomine [3] Cameli, domo, ab iis, quos miſerat Antonius, jugulatus eſt; juſtiſſimaſque optime de ſe merito viro C. Cæſari pœnas dedit. [4] cujus cum primus omnium amicorum fuiſſet, interfector fuit, & fortunæ, ex qua fructum tulerat, invidiam in auctorem relegabat, cenſebatque æquum, quæ acceperat à Cæſare, retinere: Cæſarem, [5] qui illa dederat, periſſe. Hæc ſunt tempora, quibus M. Tullius continuis actionibus æternas Antonii memoriæ inuſſit notas. ſed hic fulgentiſſimo & cæleſti ore, at [6] tribunus Canutius continua rabie lacerabat Antonium. Utrique vindicta libertatis morte ſtetit: ſed tribuni

etiam legi per averſam caſtrorum portam proruto vallo *&c. Urſ.* Per averſa *&c.* proruto vallo à militibus *&c. legendum exiſtimat Heinſ.* 1 Firmus propoſiti *Acid.* 2 Tò nobilis viri *ab indicio exſcriptorum eſſe exiſtimat Grut.* Ignobilis viri *legendum eſſe conjicit Heinſ.* 3 Capeni *Scheg.* Camelii *Voſſ.* 4 *Sic vulgo.* CUJUS CUM PRIMIS *&c. Rhen. è MS.* Cui cum in primis *&c. ex conjectura Heinſii.* 5 QUIA ILLA DEDERAT * PERIS *Rhen. è MS.* Quia illa dederat periſſe (*vel* perire) *Rhenani ſchol.* Qui illa dederat, perire *Alii.* 6 TRIBUNUS CANNUTIUS *Rhen. è MS.* *Forſan* Tib. Canutius *Ald.*

1 *Ita*

tribuni ſanguine commiſſa proſcriptio; [1] Ciceronis, velut ſatiato Antonio, [2] pœna finita. Lepidus deinde à ſenatu hoſtis judicatus eſt, ut ante fuerat Antonius.

CAP. LXV. Tum inter eum Cæſaremque & Antonium, commercia epiſtolarum; & conditionum [3] jacta mentio, cum Antonius & ſubinde Cæſarem admoneret, quam inimicæ ipſi Pompeianæ partes forent; & in quod jam emerſiſſent faſtigium: & quanto Ciceronis ſtudio Brutus Caſſiuſque attollerentur; denuntiaretque, ſe cum Bruto Caſſioque, qui jam decem & ſeptem legionum potentes erant, juncturum vires ſuas, ſi Cæſar ejus aſpernaretur concordiam; diceretque, plus Cæſarem patris, quam ſe amici [4] ultioni deberi. [5] igitur initur potentiæ ſocietas, & hortantibus orantibuſque exercitibus, inter Antonium etiam & Cæſarem [6] facta affinitas; cum eſſet privigna Antonii deſponſa Cæſari. conſulatumque iniit Cæſar pridie, quam viginti annos impleret, x. Kalend. Octobres, cum collega Q. Pedio, poſt V. C. abhinc annis [7] DCCIX, ante LXXII quam tu, M. Vinici, conſulatum inires. Vidit hic annus Ventidium, per quam urbem inter captivos Picentium in triumpho ductus erat, in ea conſularem prætextam jungentem [8] prætoriæ.

CAP. LXVI. Idem hic poſtea triumphavit. Furente deinde Antonio, ſimulque Lepido, quorum uterque, ut prædiximus, hoſtes judicati erant, [9] cum ambo mallent ſibi nuntiari quid paſſi eſſent, quam quid

1 *Ita reſtituit Lipſ.* CICERONIS VEL SATIATO *&c. Rhen. è MS. atque hanc lectionem retinendam eſſe monent Grut. & Voſſ. aliique viri eruditi.* 2 Pæne finita *ſcribendum exiſtimat Heinſ.* 3 Facta mentio *Bur. conjectura.* 4 *Sic Urſ. Aliique.* ULTIONE *Rhen. e MS.* 5 * TUR INITA *&c. Rhen. è MS.* Igitur inita *Rhenani ſchol.* Tum, *vel* tunc inita *&c. Bur. conjectura.* Igitur initur *legendum putant Voſſ. & Heinſ. quaſi in veteri codice exſtitiſſet* TUR INITUR: *quod illi, neſcio quo errore inducti, pro comperto habuerunt.* 6 FACTA ADFINITAS *Rhen. e MS.* Pacta affinitas *malit Heinſ.* 7 ACCVIIII *Rhen. è MS.* DCCXI *Ald.* 8 *Ita Lipſ. Aliique.* PRÆTORIA *Rhen. è MS. & Voſſ.* 9 *Ita Bur. e MS.* QUOM AMBO MALLENT *&c. Rhen. è MS.*

1 Deme-

quid [1] emeruiſſent, repugnante Cæſare, ſed fruſtra adverſus duos, inſtauratum Sullani exempli malum, proſcriptio. Nihil tam indignum illo tempore fuit, quam quod aut Cæſar aliquem proſcribere coactus eſt, [2] aut ab ullo Cicero proſcriptus eſt; abſciſſaque ſcelere Antonii vox publica eſt, cum ejus ſalutem nemo defendiſſet, qui per tot annos & publicam civitatis & privatam civium defenderat. Nihil tamen egiſti, M. Antoni: (cogit enim excedere propoſiti formam operis, erumpens animo ac pectore indignatio) nihil, inquam, egiſti, mercedem cæleſtiſſimi oris & clariſſimi capitis [3] abſciſſi numerando, auctoramentoque funebri ad conſervatoris quondam reipub. tantique Cos. [4] inritando necem. [5] Rapuiſti tu M. Ciceroni lucem ſolicitam, & ætatem ſenilem, & vitam [6] miſeriorem te principe, quam ſub te triumviro mortem: famam vero gloriamque factorum atque dictorum adeo non abſtuliſti, ut auxeris. Vivit vivetque per omnem ſæculorum memoriam. Dumque hoc vel forte vel providentia vel utcumque conſtitutum rerum naturæ corpus, quod ille pæne ſolus Romanorum animo vidit, ingenio complexus eſt, eloquentia inluminavit, manebit incolume: comitem ævi ſui laudem Ciceronis trahet; omniſque poſteritas illius in te ſcripta mirabitur, tuum in eum factum exſecrabitur; citiuſque in mundo genus hominum, [7] quam * cadet.

CAP.

1 Demeruiſſent *Rhenani ſchol.* Meruiſſent *Alii.* 2 AUT * BULLO *Rhen. è MS.* Ab illo, *vel* ab ullo *Rhenani ſchol.* 3 ABSCISI, ASCISA *&c. enim ſimplici ſ ubique habet Rhen. è MS.* 4 Invitando *Lipſ. male, ut cenſet Voſſ.* 5 RAPUISTI TUM CICERONI *&c. Rhen. è MS.* 6 Inferiorem *legunt Alii: fidemque ac auctoritatem primæ advocant editionis, in qua nos vulgatum tamen exſtare deprehendimus. In vetuſtis membranis* infeliciorem *fuiſſe exiſtimat Grut.* Infeliorem *contracte, pro* infeliciorem *exſtitiſſe credit Heinſ.* 7 *Sic vulgo.* * QUAM CEDET *Rhen. è MS.* Quam hujus nomen cadet *Rhenani ſchol.* *Paulo Manutio placuit:* genus hominum concidet. *Lipſius explet*: quam ea cadet. Ea, *nempe laus Ciceronis, de qua prædictum.* Quam ea cedet *malit Heinſ.* *Totum ad hunc modum legit Grut.* Citiusque in mundo genus hominum, quam Cicero cadet.

1 NEC

CAP. LXVII. Hujus totius temporis fortunam [1] ne deflere quidem quiſquam ſatis digne [2] potuit, adeo nemo exprimere verbis poteſt. Id tamen notandum eſt, fuiſſe in proſcriptos uxorum fidem ſummam, libertorum mediam, ſervorum aliquam, filiorum nullam. adeo difficilis eſt hominibus utcumque conceptæ ſpei mora. Ne quid [3] ullibi ſanctum relinqueretur, [4] velut in dotem invitamentumque ſceleris, Antonius L. Cæſarem avunculum, Lepidus Paullum fratrem proſcripſerant. Nec Planco gratia defuit ad impetrandum, ut frater ejus Plancus Plotius proſcriberetur. Eoque inter jocos [5] militares, qui currum Lepidi Plancique ſecuti erant, [6] inter exſecrationem civium, uſurpabant hunc verſum: *De Germanis, non de Gallis, duo triumphant conſules.*

CAP. LXVIII. Suo præteritum loco referatur: neque enim perſona [7] umbram actæ rei capit. [8] Dum in acie Pharſalica Africaque de ſumma rerum Cæſar dimicat, M. Cœlius vir eloquio animoque Curioni ſimillimus, [9] ſed in utroque perfectior, nec minus ingenioſe nequam, [10] cum ne modico quidem ſervari poſſet, (quippe pejor illi res familiaris quam mens erat) in prætura novarum tabularum auctor exſtitit: nequiitque

1 NEC DEFLERE *Bur. è MS.* Nec deflere quidem quiſquam digne potuit, nedum exprimere verbis *malit Grut. omittendo* τὸ poteſt. 2 Tò *potuit delendum cenſet Lipſ. ſed cum prima editione retinendum monet Heinſ.* 3 *Ita reſtituit Lipſ.* ULLI *Rhen. e MS. Aliique.* 4 VEL IN DOTEM *&c. Rhen è MS. Aliique.* 5 MILITAREIS *Rhen. è MS.* 6 Et inter exſecrationem *ſenſus poſtulat. Heinſ.* 7 Umbram ac tenebras capit *Lipſ. Locum non ſollicitandum cenſet Voſſ. Volebam*, umbram tantæ rei capit. *Heinſ.* 8 Dum in acie Pharſalica circaque *&c. legendum exiſtimat Lipſ.* 9 Sed utroque perfectior *malit Heinſ.* 10 *Ita ex emendatione Voſſii.* CUM IN MODICA QUIDEM *&c, Rhen. è MS. Vulgo* cum ne in modica quidem *&c. Si conjectura indulgendum, legerem*: cum ne modica quidem re ſervari poſſet. *Ald.* Cum ne à diis quidem *&c.* Gryph. Steph. *quod Lipſio non diſplicet,* Cum in re modica nequitiem ſaturare non poſſet *ex conjectura Acidalii. Forte* cum in re modica vix idem ſervari poſſet. *vel* cum ne inter immodica quidem ſervari poſſet. *Poſſis &*, cum inter modica fidem ſervare non poſſet. *Heinſ.*

nequiitque ſenatus & auctoritate [1] Cos. deterreri, accito etiam Milone Annio, qui non impetrato reditu Julianis partibus infeſtus erat, [2] in urbe ſeditionem, aut magis occulte bellicum tumultum movens, primo ſummotus à rep. mox conſularibus armis auctore ſenatu circa [3] Thurios oppreſſus eſt. [4] In cœpto pari ſimilis fortuna Milonis fuit; qui Compſam in Hirpinis oppugnans, ictuſque lapide, tum P. Clodio, tum patriæ, quam armis petebat, pœnas dedit; vir inquies, & [5] ultra fortem temerarius. Quatenus autem aliquid ex omiſſis [6] peto, notetur immodica & intempeſtiva libertate uſos adverſus C. Cæſarem, Marullum Epidium, [7] Flavumque Cæſetium trib. pleb. dum arguunt in eo regni voluntatem, pæne vim dominationis expertos. [8] In hoc tamen ſæpe laceſſiti principis ira exceſſit, ut cenſoria potius [9] contentus nota, quam animadverſione dictatoria, ſummoveret eos à rep. teſtareturque, eſſe ſibi miſerrimum, quod aut natura ſua [10] ei excedendum foret, aut minuenda dignitas. Sed ad ordinem revertendum eſt.

CAP. LXIX. Jam & Dolabella in Aſia C. Trebonium conſularem, cui ſuccedebat, fraude deceptum, Smyrnæ occiderat, virum adverſus merita Cæſaris ingratiſſimum participemque cædis ejus, à quo ipſe in conſulare provectus faſtigium fuerat: & C. Caſſius,

1 *Ita Lipſ.* COSS. *Rhen. è MS.* 2 *Ita Rhenani ſchol. quomodo à Gryphio, Marneſſio, aliiſque editum.* IN URBE SEDITIONEM, HAUD MAGIS OCCULTE *&c. Rhen. è MS. Burerio, quantum ex vetuſto codice conjicere potuit, legendum videtur:* In urbe ſeditionem, magis autem occulte *&c.* In urbe ſeditionem, in agris occulte autem bellic. *&c. Lipſ.* 3 TURIOS *Rhen. è MS. & paulo poſt* IRPINIS. 4 *Ita Voſſ.* INCEPTO PARI *&c. Rhen. è MS. Aliique. Acidalius conjecerat,* interfecto pari *&c. quod merito refellit Gruterus.* 5 *Ita Bur. è MS.* ULTRA SORTEM *Rhen. è MS. Lipſ.* 6 Repete *ſcribatur, ut ad ſuperiora illa reſpexerit,* ſuo præteritum loco referatur. *Heinſ.* 7 *Ita Bur. è MS. Aliique.* FLAVUMQUE CÆSE ETIAM *Rhen. è MS.* Flavumque Sæſetium *Rhenani ſchol.* Flaviumque Cæſetium *vulgo, corrupte.* 8 In hoc tamen ſpem laceſſiti principis ira exceſſit *legendum conjicit Heinſ.* 9 CONTEMPTUS *Bur. è MS.* 10 Ei cedendum *malit Heinſ.*

1 *Ita*

Cassius, acceptis à [1] Statio Murco & Crispo Marcio, prætoriis viris [2] imperatoribusque, prævalidis in Syria legionibus, inclusum Dolabellam, qui præoccupata Asia in Syriam pervenerat, [3] Laodiceæ, expugnata ea urbe, ceperat; ita tamen, ut ad ictum servi sui Dolabella non segniter cervicem daret; & decem legiones in eo tractu sui juris fecerat. & M. Brutus C. Antonio fratri M. Antonii in Macedonia, Vatinioque circa Dyrrhachium [4] volentes legiones extorserat: sed Antonium [5] bello lacessierat; Vatinium dignatione obruerat: cum & Brutus cuilibet ducum præferendus videretur; & Vatinius [6] nulli nomini non esset postferendus. in quo [7] deformitas corporis cum turpitudine certabat ingenii, adeo ut animus ejus dignissimo domicilio inclusus videretur. eratque septem legionibus validus. [8] Et lege Pedia, quam Cos. Pedius collega Cæsaris tulerat, omnibus, qui Cæsarem patrem interfecerant, aqua ignique [9] damnatis interdictum erat. quo tempore Capito, patruus meus, vir ordinis senatorii, Agrippæ subscripsit in C. Cassium. Dumque ea in Italia geruntur, acri atque pro-

1 *Ita ex numismate restituit Urs.* STAIO MURCO *Rhen è MS.* Sexto Murco *Rhenani schol.* 2 *Ita Ald. & Voss.* IMPERATORIBUS, QUI PRÆVALIDIS *&c. Rhen. e MS.* Imperatoribus, prævalidis *&c. Urs.* Imperatoribusque, validis *&c. Bonhom. Scheg* *Possis*, Imperatoribusque P. Ro. validis *&c. Heins.* 3 *Ita ex emendatione Vossii. & recte judicio Heinsii, ni mavis expungi duas voces*, ea urbe, *quæ interpretamentum fuerint adscriptum* Laodiceæ. LAODICEAM EXPUGNATA (LAODICIAM EXPUGNAT *Bur. e MS*) EA URBE FECERAT, ITA TAMEN UT ADJECTUM SERVI *&c. Rhen e MS.* Laodicea expugnat; ita tamen *&c. legunt nonnulli.* Laodicea expugnârat; ita tamen *&c. Ald. Scheg.* Laodicea expugnata interfecerat; ita tamen *&c scribunt alii post Scholion Rhen.* Laodiceâ expugnatâ, ea urbe ejecerat *&c. Popm.* 4 *Sic vulgo* UOLUENTIS *Rhen. è MS.* UOLENTIS *Bur. e MS.* Volenti *Urs.* 5 *Ita plerisque editum.* BELLO LACESSIERAT VATINIUS, DIGNATIONE OBRUERAT *Rhen. è MS.* 6 *Illud* nomini *ex glossemate* nemini *natum existimant Ald. & Scheg.* Nulli homini *aut* nulli omnium *scribendum censent Alii.* Nulli minimo *Putean.* *Putabam* nulli omnino *legendum. possis etiam* nulli ignominia esset postferendus. *Sed prius malo. vel, quod verius,* nulli in omnia. *&c. Heins.* 7 *Ita Bur. è MS.* CORPORIS *deest in editione Rhenani.* 8 At lege Pedia *Lips.* 9 Damnatis *tollit Delbenius*

prosperrimo bello Cassius Rhodum, rem immanis operis, ceperat; Brutus Lycios devicerat; & inde in Macedoniam exercitus [1] trajecerant; cum per omnia repugnans naturæ suæ Cassius etiam Bruti clementiam vinceret. Neque reperias, quos aut pronior Fortuna comitata sit, aut veluti fatigata maturius destituerit, quam Brutum & Cassium.

CAP. LXX. Tum Cæsar & Antonius trajecerunt exercitus in Macedoniam, & apud urbem Philippos cum M. Bruto Cassioque acie concurrerunt. Cornu, cui Brutus præerat, impulsis hostibus castra Cæsaris cepit. nam ipse Cæsar, etiamsi infirmissimus valetudine erat, obibat munia ducis, oratus etiam ab Artorio medico, ne in castris remaneret, [2] manifestæ denuntiatione quietis territo. Id autem, in quo Cassius fuerat, fugatum ac male [3] multatum [4] in altiora se receperat loca. Tum Cassius ex sua fortuna eventum collegæ æstimans, cum dimisisset evocatum jussissetque nuntiare sibi, quæ esset multitudo ac vis hominum, quæ ad se tenderet, tardius eo nuntiante, cum in vicino esset agmen [5] cursu ad eum tendentium, [6] neque pulvere facies aut signa denotari possent; existimans hostes esse qui inruerent, lacerna caput circumdedit, extentamque cervicem interritus liberto præbuit. Deciderat Cassii caput, cum evocatus advenit, nuntians Brutum esse victorem. qui cum imperatorem prostratum videret; Sequar, inquit, eum, quem mea occidit tarditas; & ita in gladium [7] incubuit. Post paucos deinde dies Brutus conflixit cum hostibus, & victus acie, cum in tumulum nocte ex fuga

M se

1 *Ita Rhen. è MS.* Transjecerant *hic & alibi legunt alii* 2 MANIFESTE DENUNCIATIONE *Rhen. è MS.* Manifestæ *vel* manifesta *legendum opinatur Heinsius.* 3 Mulcatum *malint Ursin. & Putean.* 4 *Ita Gruter. Sylburg. Aliique edidere.* IN ALTIORA RECEPERAT LOCA *Rhen. è MS. quam lectionem reponendam censet Voss.* 5 Cursus *magis placet Heinsio, & mox* ingruerent *pro* inruerent. 6 Neque præ pulvere *&c. legunt alii. quos refellit Voss.* 7 *Ita Rhen. è MS.* Occubuit *vulgo, pessime.*

1 Ere-

ſe recepiſſet, impetravit à Stratone Ægeate, familiari ſuo, ut manum morituro commodaret ſibi; [1] rejectoque lævo ſuper caput brachio, cum mucronem gladii ejus dextera tenens, ſiniſtræ admoviſſet mamillæ, ad eum ipſum locum, qua cor emicat, impellens ſe in vulnus, uno ictu transfixus exſpiravit.

CAP. LXXI. Protinus Meſſalla, fulgentiſſimus juvenis, proximus in illis caſtris Bruti Caſſiique auctoritati, cum eſſent qui eum ducem poſcerent, ſervari beneficio Cæſaris maluit, quam dubiam ſpem armorum tentare amplius. Nec aut Cæſari quidquam ex victoriis ſuis fuit lætius, quam ſervaſſe Corvinum; aut majus exemplum hominis grati ac pii, quam Corvinus in Cæſarem [2] fuit. Non aliud bellum cruentius cæde clariſſimorum virorum fuit. Tum Catonis filius cecidit. Eadem Lucullum Hortenſiumque eminentiſſimorum civium filios fortuna abſtulit. nam Varro ad ludibrium moriturus Antonii, digna illo ac vera de exitu ejus magna cum libertate ominatus eſt. Druſus Livius [3] Juliæ Auguſtæ pater & Varus Quinctilius, ne tentata quidem hoſtis miſericordia, alter ſe ipſe in tabernaculo interemit: Varus autem liberti, quem id facere coëgerat, manu, cum ſe inſignibus honorum velaſſet, jugulatus eſt.

CAP. LXXII. Hunc exitum M. Bruti partium ſeptimum & xxx annum agentis Fortuna eſſe voluit: corrupto animo ejus [4] in diem, quæ illi omnes virtutes unius temeritate [5] facti abſtulit. Fuit autem dux Caſſius melior, quanto vir Brutus. è quibus Brutum amicum habere malles, inimicum magis timeres Caſſium. in altero major vis, in altero virtus. Qui ſi viciſſent, quantum reip. interfuit, Cæſarem potius habere

1 Erectoque *reſcribendum putat Heinſ.* 2 Fuit *expungendum cenſet Heinſ.* 3 Liviæ *reponendum putat Ald. ſed vulgatam lectionem jam olim ad Tacitum firmavit Lipſ.* 4 Una die *ex emendatione Aldi.* 5 *Ita Rhenani ſchol.* FECIT *Rhen. e MS.* *An* facinoris *legendum dubitat Heinſ.*

1 *Ita*

bere quam Antonium principem, tantum retulisset habere Brutum quam Cassium. Cn. Domitius, pater L. Domitii, nuper à nobis visi, eminentissimæ ac nobilissimæ simplicitatis viri, avus hujus Cn. Domitii clarissimi juvenis, [1] occupatis navibus, cum magno sequentium consilia sua comitatu, fugæ fortunæque se commisit, semetipso contentus duce partium. [2] Statius Murcus, qui classi & custodiæ maris præfuerat, cum omni commissa sibi parte [3] exercituum naviumque Sex. Pompejum, Cn. Magni filium, qui ex Hispania revertens, Siciliam armis occupaverat, petit. [4] ad quem & è Brutianis castris & ex Italia, aliisque terrarum partibus, quos præsenti periculo Fortuna subduxerat, proscripti confluebant. [5] quippe nullum habentibus statum quilibet dux erat idoneus; [6] cum fortuna non electionem daret, sed perfugium ostenderet; exitialemque tempestatem fugientibus statio pro portu foret.

CAP. LXXIII. Hic adulescens erat studiis rudis, sermone barbarus, impetu strenuus, manu promtus, [7] cogitatione celer, fide patri dissimillimus, libertorum suorum libertus, servorumque servus; speciosis invidens, ut pareret humillimis: quem senatus, pæne totus adhuc è Pompeianis constans partibus, [8] post Antonii à Mutina fugam, eodem illo tempore, quo Bruto Cassioque transmarinas provincias decreverat, revocatum ex Hispania, ubi adversus eum clarissimum

1 *Ita Rhen. è MS. Vulgo* occupatus navibus, tum magno *&c.* 2 STAIUS MURCUS *Rhen. è MS.* 3 *Ita Rhenani schol.* EXERCITU *Rhen. è MS.* Exercitus naviumque *Lips.* Exercitus & navium *malint Voss. & Heins.* 4 *Ita Rhen. è MS.* Quin & è Brutianis *&c. Rhenani schol.* ADQUE ME TE BRUTIANIS *&c. Bur. è MS.* 5 Quippe nullum habentibus, statim quilibet *&c. legi posse existimat Lips.* 6 *Sic vulgo.* CUM FORTUNA NON ELECTIONEM DARET, PERFUGIUM OSTENDERET *Rhen. è MS.* 7 *Ita Rhenani schol.* COGITATOR CELER *Rhen. è MS.* Concitatu celer *Lips.* Cogitato celer *malit Heins.* 8 *Ita Bur. ex conjectura.* POST ANTONIANAM FUGAM *Rhen. è MS.* POST ANTONII A MUTINAM FUGAM *Bur. è MS.*

mum bellum Pollio Aſinius prætorius geſſerat, in paterna bona reſtituerat, & oræ maritimæ præfecerat. [1] Is tum ut prædiximus, occupata Sicilia, ſervitia fugitivoſque in numerum exercitus ſui recipiens, magnum modum legionum effecerat; perque Mænam & Menecratem, paternos libertos, præfectos claſſium, latrociniis ac prædationibus infeſtato mari, ad ſe exercitumque tuendum rapto utebatur, cum eum non depuderet, vindicatum armis ac ductu patris ſui [2] mare infeſtare piraticis ſceleribus.

CAP. LXXIV. Fractis Brutianis Caſſianiſque partibus, Antonius tranſmarinas obiturus provincias ſubſtitit; Cæſar in Italiam ſe recepit, eamque longe quam ſperaverat tumultuoſiorem reperit. quippe L. Antonius Cos. vitiorum fratris ſui conſors, ſed virtutum, quæ interdum in illo erant, expers, modo apud veteranos criminatus Cæſarem, modo eos, qui [3] juſte diviſione prædiorum nominatiſque colonis agros amiſerant, ad arma conciens, magnum exercitum conflaverat. Ex altera parte uxor Antonii Fulvia, nihil muliebre præter corpus gerens, omnia armis tumultuque miſcebat. Hæc belli ſedem Præneſte ceperat. Antonius pulſus undique viribus Cæſaris Peruſiam ſe contulerat: Plancus Antonianarum adjutor partium, [4] ſpem magis oſtenderat auxilii, quam opem ferebat Antonio. Uſus Cæſar virtute & fortuna ſua Peruſiam expugnavit; Antonium inviolatum dimiſit. in Peruſinos magis ira militum, quam voluntate ſævitum ducis. urbs incenſa, cujus initium incendii princeps ejus loci fecit Macedonicus; qui, ſubjecto

1 ISTUM *Rhen. è MS.* Iſte *Urſ.* Is cum *Alii.* 2 Mare inceſtare *potius legi debere exiſtimat Heinſ. &* celocibus *pro* ſceleribus, *quod paulo poſt reponit Lipſius, nequaquam adprobat; uti nec ante eum Voſſius.* 3 Injuſte *vel* injuſta *legendum putat Lipſ.* Juſſa diviſione *Velleium dediſſe exiſtimat Heinſ. & mox,* ordinatiſque coloniis. 4 Spe magis oſtenderat auxiliis *ex Bur. conjectura.*

ſubjecto rebus ac penatibus ſuis igni, transfixum ſe gladio flammæ intulit.

CAP. LXXV. Per eadem tempora exarſerat in Campania bellum, quod, profeſſus eorum, qui perdiderant agros, patrocinium, ciebat Tib. Claudius Nero, prætorius & pontifex, Tib. Cæſaris pater, [1] magni vir animi doctiſſimique ingenii. id quoque adventu Cæſaris ſepultum atque diſcuſſum eſt. Quis Fortunæ mutationes, quis dubios rerum humanarum caſus ſatis mirari queat? quis non diverſa præſentibus contrariaque exſpectatis aut ſperet aut timeat? Livia nobiliſſimi & fortiſſimi viri [2] Druſi Claudiani filia, genere, probitate, forma Romanarum eminentiſſima, quam poſtea conjugem Auguſti vidimus, [3] quam tranſgreſſi ad Deos ſacerdotem ac filiam, tum fugiens mox futuri ſui Cæſaris arma, [4] minus bimum hunc Tiberium Cæſarem, vindicem Romani imperii, futurumque ejuſdem Cæſaris filium, geſtans ſinu, per avia itinerum, vitatis militum gladiis, uno comitante, quo facilius occultaretur fuga, pervenit ad mare, & cum viro Nerone pervecta in Siciliam eſt.

CAP. LXXVI. Quod alieno teſtimonium redderem, in eo non fraudabo avum meum. quippe C. Vellejus, honoratiſſimo inter illos CCCLX judices loco à Cn. Pompeio lectus, ejuſdem, Marcique Bruti ac [5] Tib. Neronis præfectus fabrûm, vir nulli ſecundus, in Campania, digreſſu Neronis à Neapoli, cujus, ob ſingularem cum eo amicitiam, partium adjutor

1 MAGNI VIRI ANIMI *Bur. è MS.* 2 *Ita Bur. è conjectura, Aliique.* DRUSI CALIDIANI *Rhen. è MS.* 3 *Ita Rhen. è MS. Gryph Lipſ. Aliique. Vulgo* quam tranſgreſſi ad eos *&c.* Quin tranſgreſſa ad Deos, ſacerdotem pæne habuit ac flaminem *Ald.* Quam tranſgreſſi ad Deos ſacerdotem ac Iliam *Urſ.* 4 * NUS BIMUM *Rhen. è MS.* Cujus bimum *Bur. conjectura.* Vix bimum *Ald. Grut. Aliique.* 5 *Ita reſtituit Ald.* TYRONIS *Rhen. è MS.*

tor fuerat, gravis jam ætate & [1] corpore, cum comes esse non posset, gladio se ipse transfixit. Inviolatam excedere Italia Cæsar passus Fulviam, Plancumque muliebris fugæ comitem. nam Pollio Asinius cum septem legionibus, diu retenta in potestate Antonii Venetia, magnis speciosisque rebus, circa Altinum, aliasque ejus regionis urbes editis, Antonium petens, vagum adhuc Domitium, quem digressum è Brutianis castris post cædem ejus prædiximus, [2] & propriæ classis factum ducem, [3] consiliis suis [4] illectum, ac fide data, junxit Antonio. [5] Quo facto, quisquis æquum se præstiterit, sciat non minus à Pollione in Antonium, quam ab Antonio in Pollionem esse conlatum. Adventus deinde in Italiam Antonii, [6] præparatusque contra eum Cæsaris habuit belli metum: sed pax [7] circa Brundisium composita. Per quæ tempora [8] Rufi Salvidieni scelesta consilia patefacta sunt. qui natus obscurissimis initiis, parum habebat [9] summa accepisse, & proximus à Cn. Pompeio, ipsoque Cæsare [10] ex equestri ordine Cos. creatus esse, [11] nisi in id ascendisset, è quo infra se & Cæsarem videret & remp.

CAP. LXXVII. Tum, expostulante consensu populi, quem gravis urebat infesto mari annona, cum Pompeio quoque circa Misenum pax inita: qui [1] haud

1 *Sic Ald. Aliique.* CORPORE CUM ESSE NON POSSET *Rhen. è MS.* CORPORE COMES ESSE NON POSSET *Bur. è MS. Vulgo* cum eum sequi non posset. 2 *Ita Rhen. e MS.* PROPRÆ *Bur. è MS.* Properæ classis *Bur. conjectura.* Propraetore *verius scribi conjicit Heins. quem vide.* 3 Conciliis (*id est*, conciliationibus) *scribendum putat Heins.* 4 ELECTUM *Rhen. è MS.* 5 Cui facto *Acid.* 6 *Ita Bur. è MS.* PRÆPARATUSQUE CÆSARIS CONTRA EUM. Paratusque *&c. Scheg. sed nihil mutandum censet Voss.* 7 CIRCA BRUNDUSIUM *Rhen. è MS.* CONTRA BRUNDISIUM *Bur. è MS.* 8 RUFFI *Rhen. e MS.* 9 *Ita Lips. Aliique.* SUMMAM *Rhen. è MS.* 10 EX EQUESTRIS ORDINIS COS. *&c. Rhen. è MS.* EX EQUESTRI ORDINIS CONS. *&c. Bur. e MS. & mox* creatum esse *malit Urs. quem neutiquam audiendum esse putat Voss.* 11 *Ita emendavit Putean.* Nisi adscendisset, quo *&c. vulgo.* NI SIMUL ASCENDISSET *&c. Rhen. è MS.* NISI IN ID ASCENDISSET EQUO *&c. Bur. è MS.* Nisi in id adscendisset, quo *&c. Alii.*

1 HAUD

[1] haud abſurde cum in navi Cæſaremque & Antonium cœna [2] exciperet, dixit: In carinis ſuis ſe cœnam dare. referens hoc dictum ad loci nomen, in quo paterna domus ab Antonio poſſidebatur. [3] In hoc pacis fœdere placuit Siciliam Achaiamque Pompeio concedere. in quo tamen animus inquies manere non potuit: id unum tantummodo ſalutare adventu ſuo patriæ attulit, quod omnibus proſcriptis aliiſque, qui ad eum [4] ex diverſis cauſſis fugerant, reditum ſalutemque pactus eſt. quæ res & alios clariſſimos viros, & Neronem Claudium & [5] M. Silanum, Sentiumque Saturninum & Aruntium ac Titium reſtituit reip. [6] Statium autem Murcum, qui adventu ſuo claſſiſque celeberrimæ vires ejus duplicaverat, inſimulatum falſis criminationibus, quia talem virum collegam officii [7] Mæna & Menecrates faſtidierant, Pompejus in Sicilia interfecerat.

CAP. LXXVIII. Hoc tractu temporum Octaviam ſororem Cæſaris M. Antonius duxit uxorem. Redierat Pompejus in Siciliam, Antonius in tranſmarinas provincias: quas magnis momentis Labienus, ex Brutianis caſtris profectus ad Parthos, producto eorum exercitu in Syriam, interfectoque legato Antonii, concuſſerat: qui virtute & ductu Ventidii una cum Parthorum copiis, celeberrimoque juvenum Pacoro regis filio extinctus eſt. Interim Cæſar per hæc tempora, ne res diſciplinæ inimiciſſima otium corrumperet

1 HAUD * ABSURDO *Rhen. è. MS.* 2 Ecciperet *pro* acciperet *Velleium dediſſe putat Acid.* 3 Inito hoc pacis fœdere *Acid.* 4 Ex diverſis caſtris *Acid. inepte, ut cenſet Voſſ.* 5 *Sic plurimi libri.* M. SYLLANUM, SENTIUMQUE SATURNINUM, ET ATRUNCIUM AC TITIUM *Rhen. e MS.* M. SILANUM SENTIUM Q. SATURNINUM ET ATRUUCIUM AC TITIUM *Bur. è MS.* Atruncium Actitium *Bur. conjectura.* M. Silanum, Sentiumque Saturninum & Aruntium Actium *Alii.* 6 STAIUM AUTEM MURCUM *Rheu. è MS.* 7 MENA ET MENOCRES *Rhen. è MS.* Mena & Mencrates *Rhenani ſchol.* MENA ET MENOTRADES *Bur. è MS.* *Forte* Menocrates *Voſſ.*

ret militem, crebris in Illyrico Delmatiaque expeditionibus, patientia periculorum, bellique experientia durabat exercitum. Eadem tempeſtate Calvinus Domitius, cum ex conſulatu obtineret Hiſpaniam, graviſſimi comparandique antiquis exempli auctor fuit. quippe primipili centurionem nomine [1] Vibillium, ob turpem ex acie fugam, [2] fuſti percuſſit.

CAP. LXXIX. Creſcente in dies & claſſe & fama Pompeii, Cæſar molem belli ejus ſuſcipere ſtatuit. Ædificandis navibus [3] contrahendoque militi ac remigi, navalibuſque adſueſcendo certaminibus atque exercitationibus, præfectus eſt M. Agrippa, virtutis nobiliſſimæ, labore, vigilia, periculo invictus, parendique, ſed uni, ſcientiſſimus, aliis ſane imperandi cupidus, & per omnia extra dilationes poſitus, conſultiſque facta conjungens. Hic in Averno ac Lucrino lacu ſpecioſiſſima claſſe fabricata, [4] quotidianis exercitationibus militem remigemque ad ſummam & militaris & maritimæ rei perduxit ſcientiam. Hac claſſi Cæſar, cum prius, deſpondente ei Nerone, cui ante nupta fuerat, Liviam auſpicatis reip. ominibus duxiſſet [5] eam uxorem, Pompeio Siciliæque bellum intulit. Sed virum, humana ope invictum, graviter eo tempore Fortuna concuſſit. quippe longe majorem partem claſſis, circa Veliam Palinurique promontorium, adorta vis Africi laceravit ac diſtulit. Ea patrando bello mora fuit, quod poſt ea [6] dubia, & interdum ancipiti fortuna geſtum eſt. nam & claſſis eodem loco vexata eſt tempeſtate, & ut navali primo prælio apud Mylas ductu Agrippæ pugnatum proſpere, ita inopinato claſſis adventu, gravis ſub ipſius Cæſaris oculis circa Tauromenium accepta clades: neque ab ipſo

1 *Ita Bur è MS.* IUBILLIUM *Rhen. è MS.* 2 *Ita Bur. è MS.* FUSTE PERCUSSIT *Rhen. è MS.* 3 MILITE AC REMIGE *Rhen. è MS.* 4 COTTIDIANIS *Rhen. è MS.* 5 *Tolle* eam, *ut & paulo ante* ei. *Heinſ.* 6 Dubia interdum & ancipiti *ſcribendum exiſtimat Acid.*

1 *Ita*

ipso periculum abfuit. Legiones quæ cum Cornificio erant legato Cæsaris, expositæ in terra, pæne à Pompeio oppressæ sunt. Sed ancipitis fortuna temporis matura virtute correcta. Explicatis quippe utriusque partis classibus, pæne omnibus exutus navibus Pompejus Asiam fuga petivit: jussuque M. Antonii, cujus opem petierat, dum inter ducem & supplicem tumultuatur, & nunc dignitatem retinet, nunc vitam precatur, à Titio jugulatus est. cui in tantum duravit hoc facinore contractum odium, ut mox ludos in theatro Pompeii faciens, exsecratione populi spectaculo, quod præbebat, pelleretur.

CAP. LXXX. Acciverat, gerens contra Pompejum bellum, ex Africa Cæsar Lepidum cum XII semiplenis legionibus. Hic vir omnium vanissimus, neque ulla virtute tam longam fortunæ indulgentiam meritus, exercitum Pompeii, quia propior fuerat, sequentem non ipsius, sed Cæsaris auctoritatem ac fidem, sibi junxerat: inflatusque amplius XX legionum numero, in id furoris processerat, [1] ut inutilis alienæ victoriæ comes, quam diu moratus erat, diffidendo in consiliis, [2] Cæsari, & semper diversa his quæ aliis placebant dicendo, [3] totam victoriam ut suam [4] interpretaretur; audebatque denuntiare Cæsari, excederet Sicilia. Non ab Scipionibus aliisque veteribus [5] Romanorum ducum, quidquam ausum patratumque fortius, quam tunc à Cæsare. Quippe cum inermis & lacernatus esset, præter nomen nihil trahens, ingressus castra Lepidi, evitatis, quæ jussu hominis pravissimi tela in eum [6] jacta erant, cum lacerna ejus perforata

1 *Ita Rhen. è MS.* UT INUTILIS IN ALIENÆ VICTORIÆ COMES *&c. Bur. è MS.* Ut inutilis in aliena victoria comes *Bur. conjectura. quam sequuntur Alii.* 2 *Sic Acid* CÆSARIS *Rhen. è MS. Aliique. Scribe* Cæsari: *& lin. penult. prioris paginæ,* classis Pompeianæ (*vel* inimicæ *vel* adversæ) adventu. *Heinf.* 3 *Ita Bur. è MS.* TUTAM *Rhen. è MS.* 4 *Sic vulgo.* INTERPRETABATUR *Rhen. è MS.* 5 RHOMANORUM, RHOMANOS *&c. cum aspirationis nota ubique in Editione Rhenani.* 6 *Sic vulgo.* ACTA *Rhen. è MS.* Adacta *à Velleio ipso fuisse opinatur Heinf.*

1 Sic

rata esset lancea, Aquilam legionis rapere ausus est. Scires quid interesset inter duces. Armati inermem secuti sunt: decimoque anno, [1] quam ad dissimillimam vitæ suæ potentiam pervenerat Lepidus, & à militibus & à fortuna desertus, pulloque velatus amiculo, inter ultimam confluentium ad Cæsarem turbam latens, genibus ejus advolutus est. Vita rerumque suarum dominium concessa ei sunt. spoliata, quam [2] tueri non poterat, dignitas.

CAP. LXXXI. Subita deinde exercitus seditio (qui plerumque contemplatus frequentiam suam, à disciplina descisscit; &, quod cogere se putat posse, rogare non sustinet) partim severitate, partim liberalitate discussa principis. Speciosumque per id tempus adjectum supplementum Campanæ coloniæ. [3] ejus reditus erant publici: pro his longe uberiores reditus duodecies H-S in Creta insula redditi, & aqua [4] promissa, quæ hodieque singulare & salubritatis instar & amœnitatis ornamentum est. Insigne coronæ classicæ, quo nemo umquam Romanorum donatus erat, hoc bello Agrippa singulari virtute [5] meruit. Victor deinde Cæsar reversus in urbem, contractas emtionibus complures domos per procuratores, quo laxior fieret ipsius, publicis se usibus destinare professus est; [6] templumque Apollinis, & circa porticus, facturum promisit, quod ab eo singulari exstructum [7] munificentia est.

CAP. LXXXII. [8] Qua æstate Cæsar tam prospere in

1 *Sic vulgo.* QUAM AD IN DISSIMILLIMAM * UITA SUA POTENTIAM *Rhen. è MS.* Quam ad in dissimillimam vitæ suæ *&c. Rhenani schol.* Quam ad in (diis simillima vita) potentiam *&c. Bur. conjectura.* 2 *Ita Rhen. è MS.* INTUERI *Bur. è MS. & Ald.* Vi tueri *Acid.* 3 EJUS RELICTI *&c. Rhen è MS.* Ejus reliqui *&c. Lips.* Ejus resecti *&c. ex conjectura Heinsii.* 4 Permissa *malit Heins.* 5 Emeruit *legendum esse conjicit Heins.* 6 *Ita Rhen. è MS. Vulgo* Templumque Apollini. 7 *Haud displicet Lipsio* magnificentia. 8 *Ita Bonhom. Aliique.* QUA ÆSTATE CÆSAR TAM PROSPERE LIBIUM (LEPIDUM *Rhenani schol.*) BENE FORTUNA *&c. Rhen è MS.* Qua æstate *&c.* pæne fortuna in Cæsarem & Remp. (*aut* in Cæsare & Rep. *antique*) militavit *&c. Scheg. Sunt quibus placi-*

tum

in Lepidum in Sicilia, bene fortuna in Cæſare & rep. militavit ad Orientem. quippe Antonius cum [1] XIII legionibus [2] ingreſſus Armeniam, ac deinde Mediam, & per eas regiones Parthos petens, habuit regem eorum obvium: primoque duas legiones, cum omnibus impedimentis tormentiſque, & Statiano legato, amiſit; mox ſæpius ipſe, cum ſummo totius exercitus diſcrimine, ea adiit pericula, [3] quibus ſervari ſe poſſe deſperaverat; amiſſaque non minus quarta parte militum, captivi cujuſdam, ſed Romani, conſilio ac fide ſervatus: qui clade Craſſiani exercitus captus, [4] cum fortunam non animum mutaſſet, acceſſit nocte ad ſtationem Romanam; prædixitque, ne deſtinatum iter peterent, ſed diverſo ſilveſtrique pervaderent. [5] Hoc M. Antonio ac tot illis legionibus ſaluti fuit: de quibus tamen, totoque exercitu, haud minus pars quarta, ut prædiximus, militum, calonum ſervitiique deſiderata [6] tertia eſt; impedimentorum vix ulla ſuperfuit. Hanc tamen Antonius fugam ſuam, quia vivus exierat, victoriam vocabat. Qui tertia æſtate reverſus in Armeniam, regem ejus Artauaſden, fraude deceptum catenis, ſed, [7] ne quid honori deeſſet, aureis vinxit. Creſcente deinde & amoris in Cleo-

 patram

tum: quâ æſtate Cæſar tam proſpere Lepidum in Sicilia devicit, bene fortuna *&c.* Quâ æſtate quam Cæſari proſpera in Lepidum in Sicilia, tam ſcæva fortuna in Cæſarem & Remp. *&c. Acid.* *Forte* quâ æſtate Cæſar tam proſpere pro libitu (*vel* ut libitum, *vel* ad libitum) in Sicilia pæne Fortuna in Cæſarem & Remp. *&c. Heinſ.* 1 XVI legionibus *cum Freinshemio (quem adi ad Florum l. 4. c. 10.) malit Voſſ.* 2 *Ita Gryph. Aliique.* EGRESSUS ARMENIAM *Rhen. è MS.* 3 E quibus *&c. deinde,* conſilio ac fide ſervatur *Velleium ſcripſiſſe conjicit Heinſ.* 4 *Ita Rhen. è MS. Aliique.* CUM FORTUNA NON *&c. Bur. è MS.* 5 *Ita poſt Bæclerum* (*qui* hoc M. Antonio atque illis legionibus, *vel* ac tot illis *legendum cenſet*) *reſcripſit Heinſ.* HOC M. ANTONIO ACTO, ILLIS *&c. Rhen. è MS.* Hoc M. Antonii octo illis legionibus *&c. Ald.* Hoc M. Antonius acto, illis legionibus *&c. Urſ.* Hoc M. Antonio ac tot legionibus *&c. Lipſ.* Hoc M. Antonio atque illis legionibus *Scheg. Aliique.* 6 *Nonnulli* tertia *omittunt: ſed codicis veteris lectionem (quam textu expreſſimus) tuendam cenſent Alii.* 7 Ne quid oneri *&c. Urſ. cui haud adſtipulantur Alii.*

1 Tum

patram incendio, & vitiorum, quæ ſemper facultatibus licentiaque & aſſentationibus aluntur, magnitudine, bellum patriæ inferre conſtituit; cum ante, novum ſe Liberum Patrem appellari juſſiſſet, [1] cum redimitus hederis, coronaque velatus aurea, & thyrſum tenens, cothurniſque ſuccinctus, curru, velut Liber Pater, vectus eſſet Alexandriæ.

CAP. LXXXIII. Inter hunc apparatum belli, Plancus, non judicio recta legendi, neque amore reip. aut Cæſaris, (quippe hæc ſemper impugnabat) ſed morbo proditor, cum fuiſſet humillimus aſſentator reginæ, & infra ſervos cliens, cum Antonii librarius, cum obſcœniſſimarum rerum & auctor & miniſter, [2] cum in omnia & omnibus venalis, cum cæruleatus & nudus, caputque redimitus arundine, & caudam trahens, genibus innixus [3] Glaucum ſaltaſſet, in convivio refrigeratus ab Antonio, ob manifeſtarum rapinarum indicia, transfugit ad Cæſarem. & idem poſtea clementiam victoris pro ſua virtute interpretabatur; dictitans, id probatum à Cæſare, cui ille ignoverat. [4] mox autem hunc noxa avunculum [5] Titius imitatus eſt. Haud abſurde Coponius, [6] vir è prætoriis [7] graviſſimus, patris Silii ſocer, cum recens transfuga, multa ac [8] nefanda Plancus abſenti Antonio in ſenatu objiceret: Multa, inquit, mehercules fecit Antonius pridie, quam tu illum relinqueres.

CAP.

1 Tum redimitus hederis *legendum monet Heinſ.* 2 *Ita à Gryphio & aliis bene editum cenſent Lipſ. & Voſſ.* CUM IN OMNIA ET IN OMNIBUS *&c. Rhen. è MS. Aliique.* Cum in omnia omnibus *&c. legendum exiſtimat Heinſ.* 3 *Lipſius ſic legi jubet & diſtingui:* Glaucum ſaltaſſet in convivio, refrigeratus ab Antonio, ob manif. *&c.* 4 *Ita reſcribi jubet Heinſ.* HUNC MOX AUUNCULUM *&c. Rhen. è MS. Aliique.* MOX AUTEM HUNC, MOX AUUNCULUM *&c. Bur. è MS. alterum* mox *delendum eſſe cum Aldo cenſet Voſſ.* 5 M. Titius *Lipſ.* 6 *Ita Scheg. & Voſſ. quibus ſuffragatur Heinſ.* UIR PRÆTORIUS *Rhen. è MS.* UIR. E. PRÆTORIUS *Bur. è MS.* 7 *Ita poſt Voſſium Heinſ.* GRAVISSIMUS PATER, SILII SOCER *Rhen. è MS.* Vir prætorius graviſſimus, P. Silii ſocer *vulgo.* 8 Miranda *Alii, quos non audiendos eſſe exiſtimat Voſſ.*

I MESSALA

CAP. LXXXIV. Cæſare deinde & [1] Meſſalla Corvino Coss. debellatum apud Actium; ubi, longe ante quam dimicaretur, exploratiſſima Julianarum partium fuit victoria. Vigebat in hac parte miles atque imperator, [2] illa marcebant omnia. hinc [3] remiges firmiſſimi, illinc inopia adfectiſſimi. [4] navium hac magnitudo modica, nec celeritati adverſa, illac ſpecie terribilior. hinc ad Antonium nemo, illinc ad Cæſarem [5] quotidie aliquid transfugiebat. Denique in ore atque oculis Antonianæ claſſis per M. Agrippam Leucas expugnata, Patræ captæ, Corinthus [6] occupata, bis ante ultimum diſcrimen claſſis hoſtium ſuperata. Rex [7] Amyntas meliora & [8] utiliora ſecutus, (nam Deillius exempli ſui tenax, ut à Dolabella ad Caſſium) virque clariſſimus Cn. Domitius, qui ſolus Antonianarum partium numquam reginam, niſi nomine, ſalutavit; maximo & præcipiti periculo [9] tranſmiſit ad Cæſarem.

CAP.

1 MESSALA *Rhen. è MS. & mox* COS. *Alii.* 2 *Ita Rhen. è MS. Freinshem. Aliique.* ILLAM ARCEBANT OMNIA *Bur. è MS. ſed* m *à* marcebant *detractum, atque præcedenti dictioni librariorum inſcitia additum exiſtimat.* In illa jacebant, *vel* marcebant omnia *Ald.* 3 *Ita reſtituit Lipſ.* REGES *Rhen. è MS. Aliique.* 4 *Ita ex emendatione Heinſii.* NAUIUM HÆC (hic *Ald.*) MAGNITUDO, MODICAUE (MODICANE *Bur. è MS.* modica cum *Ald.*) CELERITATE ADVERSA ILLA SPECIE ET (SPECIES *Bur è MS.* ſpecie erat *Rhenani ſchol.*) TERRIBILIOR *Rhen. e MS. Lipſius putat legi hic etiam poſſe* terribiliora. Navium hinc magnitudo modica, ſed (cum *Alii.*) celeritate (celerior, *Scheg.*) adverſa (ex adverſa *Scheg.* ex adverſo *Alii*) illa ſpecie *&c. Urſ.* Navium heic magnitudo modica, at celeritate; adverſa illa ſpecie erat terribilior *Voſſ.* 5 COTIDIE ALIQUI TRANSFUGIEBANT *Rhen. e MS.* COTIDIE ALIQUID TRANSFUGIEBAT *Bur. è MS.* 6 OCCUPATA BIS, ANTE *&c. Rhen. è MS.* 7 MYNTAS *Rhen. è MS.* 8 *Ita Lipſ. vel ſic:* utiliora ſecutus (nam Deillius exempli ſui tenax fuit & illo bello) virque *&c.* NAM DE ILLIUS EXEMPLIS UITÆ NAXUTA (natura *Bur. conjectura*) DOLABELLA AD CÆSAREM *&c. Rhen. è MS.* Inde illius exemplo vir audax Dolabella virque clariſſimus *&c. Urſ.* Inde illius exemplo mature Dolabella ad Cæſarem *&c. legendum cenſet M. Clockius, ſecutus ductum vetuſtiſſimi codicis, quem expreſſit Rhenan.* Utiliora ſecutus mature: inde illius exemplo Dolabella, virque clariſſimus *&c. Acid. Lipſii emendationem (quam textu exhibuimus) comprobant Voſſ. & Heinſ. niſi quod* Dellius *malit Voſſ. &* ut ante à Dolabella *Heinſ.* 9 Tranſmiſere ad Cæſarem *Lipſ.*

1 *Ita*

CAP. LXXXV. Advenit deinde maximi diſcriminis dies, quo Cæſar Antoniuſque productis claſſibus, pro ſalute alter, in ruinam alter terrarum orbis dimicavere. Dextrum navium Julianarum cornu [1] M. Lurio commiſſum, lævum [2] Aruntio, Agrippæ omne claſſici certaminis arbitrium. Cæſar ei parti deſtinatus, in quam à fortuna vocaretur, ubique aderat: claſſis Antonii regimen [3] Publicolæ Soſioque commiſſum. At in terra locatum exercitum Taurus Cæſaris, Antonii regebat Canidius. Ubi initum certamen eſt, omnia in altera parte fuere, dux, remiges, milites; in altera nihil præter milites. prima occupat fugam Cleopatra; Antonius fugientis Reginæ, quam pugnantis militis ſui, comes eſſe maluit; & imperator, qui in deſertores ſævire debuerat, deſertor exercitus ſui factus eſt. Illis etiam [4] detracto capite, in longum fortiſſime pugnandi duravit conſtantia; & deſperata victoria in mortem dimicabatur. Cæſar, quos ferro poterat interimere, verbis mulcere cupiens, clamitanſque & oſtendens, fugiſſe Antonium, quærebat, Pro quo & cum quo pugnarent. At illi, cum diu pro abſente dimicaſſent duce, ægre ſummiſſis armis [5] ceſſere victoriam; citiuſque vitam veniamque Cæſar promiſit, quam illis, ut ea precarentur, perſuaſum eſt. Fuitque in confeſſo, milites optimi imperatoris, imperatorem fugaciſſimi militis functum officio. [6] ut dubites, ſuo ne, an Cleopatræ arbitrio victoriam temperaturus [7] fuerit, qui ad ejus arbitrium direxit fugam.

1 *Ita Urſ. Scheg. Lipſ. Aliique.* M. LARIO *Rhen. è MS.* 2 ADRUNTIO *Rhen. è MS.* 3 *Sic vulgo.* PULICO LÆSOSIOQUE *Rhen. è MS.* Publicolæ Soſſioque *Lipſ.* 4 *Ita magno librorum conſenſu.* DETRECTATO CAPITE *Rhen. è MS.* 5 Ceſſere victoria *malit Heinſ.* 6 *Ita ex Bur. conjectura.* UIDEBIT E SUO *&c. Rhen. è MS.* Viderit è ſuo, an Cleopatræ *&c. Rhenani ſchol.* Viderit è ſuóne, an *&c. Lipſ.* Ut dubites ſuo, an *&c. Voſſ.* *Forte,* Ut ne (*vel* non) dubitetur ſuo, an *&c. Heinſ.* 7 *Sic plurimi: ut & exigere videtur Latinitatis ratio.* FUERAT *Rhen. è MS.*

1 *Ita*

gam Idem locatus in terra fecit exercitus, cum ſe Canidius præcipiti fuga rapuiſſet ad Antonium.

CAP. LXXXVI. Quid ille dies terrarum orbi præſtiterit, [1] ex quo in quem ſtatum pervenerit Fortuna Publica, quis in hoc tranſcurſu tam artati operis exprimere audeat? Victoria vero fuit clementiſſima; nec quiſquam [2] interemtus eſt, niſi pauciſſimi, & hi, qui deprecari quidem pro ſe non ſuſtinerent. Ex qua lenitate ducis colligi potuit, quem aut initio triumviratus ſui, aut in campis [3] Philippiis, ſi ſic licuiſſet, victoriæ ſuæ [4] facturus fuerit [*modum.*] At Soſium L. Aruntii priſca gravitate celeberrimi fides, mox diu [5] clementia luctatus ſua Cæſar, ſervavit incolumem. Non prætereatur Aſinii Pollionis factum & dictum memorabile. [6] namque cum ſe poſt Brundiſinam pacem continuiſſet in Italia, neque aut vidiſſet umquam reginam, aut poſt enervatum amore ejus Antonii animum, partibus ejus [7] ſe miſcuiſſet, rogante Cæſare, ut ſecum ad bellum proficiſceretur Actiacum; Mea, inquit, in Antonium majora merita ſunt, illius in me beneficia notiora: itaque [8] diſcrimini veſtro me ſubtraham, & ero præda victoris.

CAP.

1 *Ita Rhen. è MS.* Ex eoque in quem *Ald.* Exque eo in quem *Acid.* 2 INTEREMTUS EST: PAUCISSIMI ET HI *&c. Rhen. è MS.* Interemptus niſi pauciſſimi & ii *&c. vulgo.* Nec quiſquam interemtus eſt, niſi pauciſſimi, & hi, qui ne deprecari quidem pro ſe ſuſtinerent *legendum conjicit Heinſ.* 3 *Ita Rhen. è MS. cui ſuffragatur Voſſ. Vulgo* Philippis. *& mox* ſi licuiſſet *vulgo.* 4 *Totum hunc locum* (*præter vocem* modum *uncis incluſam*, *quam* (*una cum pluribus aliis*) *deeſſe videri innuit Rhenani ſchol. & pro qua* triumphum *ſubſtituit Bur. e conjectura*) *feliciſſimum in modum reſtituit Cl. Putean. e veſtigiis vetuſti exemplaris, in quo*, FACTURUS FUERIT, * AD SOLIUM ALARUNT, IN PRISCA *&c.* At filium Meſſallæ in priſca gravitate celeberrimi, non diu clem. *&c. Ald.* At Julium Antonium, (*vel* filium Antonii) in priſca gravitate celeberrime inſiſtens, (*vel* in priſca gravitate celeberrima fide,) mox diu clem. *reponendum cenſet Delbenius.* 5 Cum clementia luctatum ſua, *vel* clementiæ obluctatum ſuæ *ſcribendum exiſtimat Heinſ.* 6 NAM CUM SE POST BRUNDUSINAM *&c. Rhen. è MS.* 7 *Ita Bur. è MS.* SE IMMISCUISSET *Rhen. è MS.* 8 DISCRIMINE *Rhen è MS. Aliique.*

1 *Ita*

CAP. LXXXVII. [1] Proximo deinde anno persecutus reginam Antoniumque [2] Alexandriam, ultimam bellis civilibus imposuit manum. Antonius seipse non segniter interemit, adeo ut multa desidiæ crimina morte redimeret. At Cleopatra, frustratis custodibus, [3] inlata aspide, morsu sane ejus, expers muliebris metus spiritum reddidit. Fuitque & fortuna & clementia Cæsaris dignum, quod nemo ex his, qui contra eum arma tulerant, ab eo [4] jussuve ejus interemtus. D. Brutum Antonii interemit crudelitas. Sex. Pompejum, [5] ab eodem victum, idem Antonius, cum dignitatis quoque servandæ dedisset fidem, etiam spiritu privavit. Brutus & Cassius, ante quam victorum experirentur animum, voluntaria morte obierunt. Antonii Cleopatræque quis fuisset exitus, narravimus. Canidius timidius decessit, quam professioni ejus, [6] qua semper usus erat, congruebat. Ultimus autem ex interfectoribus Cæsaris Parmensis Cassius morte pœnas dedit, [7] ut dederat Trebonius.

CAP. LXXXVIII. Dum ultimam bello Actiaco Alexandrinoque Cæsar imponit manum, M. Lepidus juvenis forma quam mente melior; Lepidi ejus, qui triumvir fuerat reip. constituendæ, filius, Junia Bruti sorore natus, interficiendi, simul in urbem revertisset, Cæsaris consilia inierat. Tunc urbis custodiis præpositus C. Mæcenas, [8] equestri sed splendido genere

1 *Ita Bur. è MS.* PROXIMO ANNO *Rhen. è MS.* 2 *Ita Rhen è MS.* ALEXANDREAM *Bur. è MS.* 3 INLATA ASPIDE IN MORSU SANE EJUS *&c. Bur. e MS.* Illata aspide sinui, morsu ejus *&c. Urs.* Morsu ejus, sane expers *&c. Acid. Veterem lectionem (nisi quod distinctio post τὸ* ejus *sit tollenda) nequaquam immu andam censet Voss.* Inlata aspide, immorsu sane ejus *&c. aut* inlatæ aspidis immorsu sanioso (*vel* inlata aspide & immorsa sane ejus) expertem muliebris metus spiritum reddidit *scribendum esse conjicit Heins.* 4 Jussuve ejus sit interemtus *legendum opinatur Heins.* 5 *Ita Bur. è MS.* OB *Rhen. e MS.* 6 *Illa* qua semper usus est *rectius abjicienaa esse censet Grut.* 7 UT DEDERAT TRIBONIUS *Bur è MS.* Ut dederat primus Trebonius *legit Ald. ex Ciceronis Philippicis.* 8 *Ita Editio Gryphii aliaque eam secuta.* EQUESTRIS ET SPLENDIDO

nere natus, vir, ubi res vigiliam exigeret, ſane exſomnis, providens atque agendi ſciens; ſimul vero aliquid ex negotio remitti poſſet, otio ac mollitiis pæne ultra feminam fluens: non minus Agrippa Cæſari carus, ſed minus honoratus: quippe vixit [1] anguſto clavo pæne contentus; [2] nec minora conſequi potuit, ſed non tam concupivit. hic ſpeculatus [3] eſt per ſummam quietem ac diſſimulationem præcipitis conſilia juvenis, & mira celeritate nullaque cum perturbatione aut rerum aut hominum oppreſſo Lepido, immane novi ac reſurrecturi belli civilis reſtinxit initium. & ille quidem male conſultorum pœnas exſolvit. [4] Æquetur prædictæ jam [Calpurniæ] Antiſtii, Servilia Lepidi uxor, quæ vivo igni devorato, [5] præmaturam mortem immortali nominis ſui penſavit memoria.

CAP. LXXXIX. [6] Cæſar autem reverſus in Italiam atque urbem, quo occurſu, quo favore omnium

O hominum,

DIDO GENERE NATUS *Rhen. è MS. Hinc minima mutatione legendum cenſet Acid.* illuſtri ſet ſplendido *&c.* Equeſtri & ſplendido *Ald.* Equeſtris ſplendido genere *&c. vel* equeſtris ſed ſplendido genere *&c. Alii.* 1 *Sic Urſ. Gryph.* ANGUSTI CLAVI PENE CONTENTUS *Rhen. è MS. Aliique* Anguſto clavo bene (*vel* plane) contentus *Lipſ.* Anguſti clavi pænula contentus *Albertus Rubenius de lato clavo.* 2 Nec majora conſequi non potuit *&c. Rhenani ſchol.* Nec majora conſequi non potuit, ſed numquam concupivit *Lipſ. ſed Rhenani textum minime ſollicitandum eſſe cenſet poſt Burerium Heinſ. cum optime conſtet, ſi ad hunc modum interpretetur:* non tam concupivit, *quam Agrippa, cujus honoribus* non minora potuit conſequi, *cum* æque carus Auguſto eſſet Mæcenas. 3 Τὸ eſt *plane delendum putat Heinſ.* 4 *Sic Urſ.* ÆQUETUR PRÆDICTÆ JAM ANTISTIÆ SERVILIA LEPIDI UXOR *Rhen. e MS.* Æquetur prædictæ Calpurniæ Antiſti & Servilia Lepidi uxor *Rhenani ſchol.* Æquetur prædictæ Calpurniæ Antiſtii Servilia Lepidi uxor *vulgo.* Æquetur prædictæ jam Antiſtii, Servilia Lepidi uxor *legendum cenſent Voſſ. & Heinſ. ut* uxori ἀπὸ κοινοῦ *intelligatur.* 5 PRÆMATURA MORTE IMMORTALEM NOMINIS SUI PENSAUIT MEMORIAM *exemplar vetuſtum præ ſe ferre exiſtimat Bur.* 6 *Ita Lipſ. vel* Cæſaris autem reverſi in Italiam atque urbem occurſus *&c.* CÆSAR AUTEM REVERSUS IN ITALIAM ATQUE URBEM OCCURSUS, QUO FAVORE *&c. Rhen. è MS. Vocem* occurſus *ejiciendam cenſet Grut.* Adque urbem occurſus *&c. legit Acid. Vocibus tranſpoſitis ſcribi oportere exiſtimat Heinſ.* reverſus in Italiam, quo ad urbem occurſu quo favore hominum *&c.*

1 *Sic*

hominum, ætatium, ordinum exceptus ſit; quæ magnificentia triumphorum ejus, quæ fuerit munerum, [1] ne in operis quidem juſti materia, nedum hujus tam reciſi, digne exprimi poteſt. Nihil deinde optare à Diis homines, nihil Dii hominibus præſtare poſſunt, nihil voto concipi, nihil felicitate conſummari, quod non Auguſtus, poſt reditum in urbem, [2] reip. populoque Ro. terrarumque orbi [3] repræſentaverit. Finita viceſimo anno bella civilia, ſepulta externa, revocata pax, ſopitus ubique armorum furor; reſtituta vis legibus, judiciis auctoritas, ſenatui majeſtas; imperium magiſtratuum ad priſtinum redactum modum; tantummodo octo prætoribus allecti duo; priſca illa & antiqua reip. forma [4] revocata; rediit cultus agris, ſacris honos, ſecuritas hominibus, certa cuique rerum ſuarum poſſeſſio; leges emendatæ utiliter, latæ ſalubriter; ſenatus ſine aſperitate, nec ſine ſeveritate lectus. Principes viri, triumphiſque & ampliſſimis honoribus functi, hortatu Principis, ad ornandam urbem inlecti ſunt. Conſulatus tantummodo uſque ad undecimum, [5] quem continuaret Cæſar, cum ſæpe obnitens repugnaſſet, [6] impetrari potuit. nam dictaturam, quam pertinaciter ei deferebat populus, [7] tam conſtanter repulit. Bella ſub imperatore geſta, [8] pacatuſque victoriis terrarum orbis, & tot extra Italiam domique opera, omne ævi ſui ſpatium impenſurum in id ſolum opus ſcriptorem [9] fatigent. Nos memores profeſſionis, univerſam imaginem principatus ejus oculis animiſque [10] ſubjecimus.

CAP.

1 *Sic vulgo.* NEDUM IN OPERIS SIQUIDEM JUSTI *&c. Rhen. è MS.* Vix in operis & quidem juſti *Rhenani ſchol.* Ne in operis etſi quidem juſti *Voſſ.* 2 Reip. populi Romani *ſcribendum conjicit Voſſ.* 3 *Ita Rhen. e MS. Vulgo* repræſentavit. Repræſentârit *malint Acid. & Lipſ.* 4 Renovata *Acid.* 5 *Editum à nonnullis* ut continuaret Cæſar. 6 IMPETRARE *Rhen. e MS.* 7 Tam *pro* valde *poni aſſerunt Briſſonius & Popma: quibus haud ſuffragatur Voſſ.* 8 Peragratuſque *Lipſ.* 9 FATIGANT *Rhen. è MS.* Fatigans *nonnulli. Scribe* fatigarint: *niſi malis cum Lipſio aliiſque,* fatigent. *Voſſ. An* flagitant *legendum dubitat Acid.* 10 Subjiciemus *Lipſ.*

1 Sic

CAP. XC. Sepultis, ut prædiximus, bellis civilibus, coaleſcentibuſque reip. [1] membris, quæ tam longa armorum ſeries laceraverat, [2] Delmatia xx & cc [[3] annos] rebellis, ad certam confeſſionem [4] pacata eſt imperii ; [5] Alpes feris multiſque nationibus celebres perdomitæ ; Hiſpaniæ, nunc ipſius præſentia, nunc Agrippæ, (quem uſque in tertium conſulatum, & mox collegium tribunitiæ poteſtatis, amicitia Principis evexerat) multo varioque Marte pacatæ. In quas provincias cum initio Scipione & Sempronio Longo Coss. primo anno [6] ſecundi Punici, abhinc annos CCL, Romani exercitus miſſi eſſent, duce Cn. Scipione Africani patruo, per annos cc in his multo mutuoque ita certatum eſt ſanguine, [7] ut amiſſis P. R. Imperatoribus exercitibuſque, ſæpe contumelia etiam, nonnumquam periculum Romano inferretur imperio. Illæ enim provinciæ Scipiones conſumſerunt : illæ contumelioſo [8] xx annorum bello ſub duce Viriatho majores noſtros exercuerunt ; illæ terrore Numantini belli populum R. concuſſerunt. in illis turpe Q. Pompeii fœdus, turpiuſque Mancini, ſenatus cum ignominia dediti imperatoris reſcidit : illa tot conſulares, tot prætorios aſſumſit duces, patrumque ætate, in tantum Sertorium armis extulit, ut per [9] quinquennium dijudicari non [10] potuerit, Hiſpanis Roma-

 niſne

1 *Sic Ald. Aliique.* MEMBRIS ET CORAM ALIERO, QUÆ TAM *&c. Rhen. è MS.* ET CORAM ALTERO *Bur. conjectura.* Et curante eo quæ tam *&c. Lipſ.* Eo curante ſerio, quæ tam *&c. malit Voſſ.* Eo cura majore (*vel* & eo cura majore) quia tam *&c. legendum opinatur Heinſ.* 2 DALMATIA *Rhen. è MS.* DELMATIA *alibi, ut & nummi veteres.* 3 *Ita Lipſ.* ANNOS *deeſt in Edit. Rhenani.* 4 Adacta *Velleium ſcripſiſſe ſuſpicatur Heinſ.* 5 *Rectius fuerit* Alpes feris incultiſque *&c. Heinſ* 6 Secundi belli Punici *malit Heinſ.* 7 *Sic vulgo.* UT AMISSIS PRÆTOR IMPERATORIBUS, EXERCITIBUSQUE *&c. Rhen. è MS.* Ut amiſſis prætoriis & imperatoriis (*vel* prætoriis imperatoriiſque) exercitibus *&c. Voſſ. Scribe,* ut amiſſis Po. Ro. tot imperatoribus exercitibuſque *&c. Heinſ.* 8 X annorum *Lipſ.* XV annorum *Voſſ.* 9 Octennium *malit Lipſ.* 10 POTERIT *Bur. è MS.*

r FRE-

nisne in armis plus esset roboris, & uter populus alteri pariturus foret. Has igitur provincias tam diffusas, tam [1] frequentes, tam feras, ad eam pacem abhinc annos ferme L perduxit Cæsar Augustus: ut, quæ maximis bellis, numquam vacaverant, eæ sub C. [2] Antistio, ac deinde P. Silio legato ceterisque postea, etiam latrociniis vacarent.

CAP. XCI. Dum pacatur Occidens, ab Oriente ac Rege Parthorum signa Romana, quæ Crasso oppresso Orodes; quæ Antonio pulso filius ejus [3] Phrahates ceperant, Augusto remissa sunt. quod cognomen [4] illi viro Planci sententia [5] consensus universi senatus populique Ro. indidit. Erant tamen, qui hunc felicissimum statum odissent. quippe L. Muræna, & Fannius [6] Cæpio, diversis moribus (nam Muræna sine hoc facinore potuit videri bonus, Cæpio & ante hoc erat pessimus) cum iniissent occidendi Cæsaris consilia, oppressi auctoritate publica, quod vi facere voluerant, jure passi sunt. Neque multo post Rufus Egnatius, per omnia gladiatori quam senatori propior, collecto in ædilitate favore populi, quem exstinguendis privata familia incendiis [7] in dies auxerat, in tantum quidem, [8] ut ei præturam continuaret, mox etiam consulatum petere ausus; cum esset omni flagitiorum [9] scelerumque conscientia mersus; nec melior illi res familiaris quam mens foret; adgregatis simillimis sibi, interimere Cæsarem statuit, ut quo salvo salvus esse non poterat, eo sublato moreretur. Quippe ita se mores habent, [10] ut publica quisque ruina malit occidere

1 FREQUENTEIS *Rhen. è MS.* 2 ARISTIO *Rhen. è MS.* 3 Pacorus *Urs. sed vulgatam lectionem non movendam censet Voss.* 4 Illi primo, *vel* ultro *malit Popma.* 5 *Ita Rhen. è MS. Vulgo* consensu. 6 CEPIO *hic & alibi Rhen. è MS.* 7 INDIES *Rhen è MS.* 8 *Ita Lips. Voss. Aliique.* Ut & præturam continuaret *Acid.* 9 *Fors sit ut Velleius dederit,* scelerum ceu sentina mersus. *Heins.* 10 *Ita ex Bur. conjectura.* UT *deest in Editione Rhenani.*

1 *Ita*

dere, quam ſua proteri, & idem paſſurus minus conſpici. Neque hic prioribus in occultando felicior fuit: [1] addictuſque carceri, cum conſciis facinoris, mortem digniſſimam vita ſua obiit.

CAP. XCII. Præclarum excellentis viri factum C. Sentii Saturnini, circa ea tempora conſulis, ne fraudetur memoria. [2] Aberat in ordinandis Aſiæ Orientiſque rebus Cæſar, circumferens terrarum orbi præſentia ſua pacis ſuæ bona: tum Sentius forte & ſolus & abſente Cæſare Cos. cum alia, priſca ſeveritate ſummaque conſtantia, vetere conſulum more ac ſeveritate, geſſiſſet, protraxiſſet publicanorum fraudes, puniſſet avaritiam, regeſſiſſet in ærarium pecunias publicas, tum in comitiis habendis præcipuum egit conſulem. nam & quæſturam petentes, quos indignos judicavit, profiteri vetuit; &, cum id facturos ſe perſeverarent, conſularem, ſi in campum deſcendiſſent, vindictam minatus eſt; & Egnatium florentem favore publico, ſperantemque, ut præturam ædilitati, ita conſulatum præturæ ſe juncturum, profiteri vetuit; & cum id non obtinuiſſet, juravit, etiam ſi factus eſſet Cos. ſuffragiis populi, tamen ſe eum non [3] renuntiaturum. Quod ego factum cuilibet veterum conſulum gloriæ comparandum reor, niſi quod naturaliter audita viſis laudamus libentius; & præſentia invidia, præterita veneratione proſequimur; & his nos obrui, illis inſtrui credimus.

CAP. XCIII. Ante triennium fere quam Egnatianum ſcelus erumperet, circa [4] Murænæ Cæpioniſque conjurationis tempus, abhinc annos L, M. Marcellus ſororis Auguſti Octaviæ filius, quem homines ita, ſi quid

1 *Ita reſtituit Acid.* ABDITUSQUE *Rhen. è MS. Aliique.* 2 Aberat ordinandis *malit Heinſ.* 3 RENUNCIATURUM *Rhen. è MS.* 4 *Ita ſcribendum eſſe, non* MURENA *ut Rhen. è MS. cum à* μύραινα *piſce deducatur, (licet adverſante lapidum antiquorum auctoritate) exiſtimat P. Manutius.*

1 *Ita*

quid accidiſſet Cæſari, ſucceſſorem potentiæ ejus arbitrabantur futurum, ut tamen id per M. Agrippam [1] ſecuro ei poſſe contingere non exiſtimarent, magnificentiſſimo munere ædilitatis edito deceſſit admodum juvenis; [2] ſane, ut aiunt, ingenuarum virtutum, lætuſque animi & ingenii, fortunæque, in quam alebatur, capax. Poſt cujus obitum Agrippa, qui ſub ſpecie miniſteriorum principalium profectus in Aſiam, ut fama loquitur, ob tacitas cum Marcello offenſiones, præſenti ſe ſubduxerat tempori, reverſus inde filiam Cæſaris Juliam, quam in matrimonio Marcellus habuerat, duxit uxorem; feminam neque ſibi neque reip. felicis uteri.

CAP. XCIV. Hoc tractu temporum Tib. Claudius Nero, [3] quo trimo, ut prædiximus, Livia Druſi Claudiani filia, [4] deſpondente Nerone, cui ante nupta fuerat, Cæſari nupſerat, innutritus cæleſtium præceptorum diſciplinis, juvenis genere, forma, celſitudine corporis, optimis ſtudiis, maximoque ingenio inſtructiſſimus, [5] qui protinus quantus eſt ſperari potuerat, viſuſque prætulerit principem; quæſtor undeviceſimum annum agens [6] capeſſere cœpit remp. maximamque [7] difficultatem annonæ ac rei frumentariæ inopiam ita [8] Oſtiæ atque in urbe mandato [9] vitrici moderatus eſt; ut per id, quod agebat, quantus evaſurus

1 *Ita Lipſ. & Heinſ.* SECUROS EI *Rhen. è MS.* Securè *vel* ſecurius *Rhenani ſchol.* 2 *Ita Bur. è MS.* SANE, INGENUARUM (UT AIUNT) UIRTUTUM *&c. Rhen. è. MS.* 3 *Sic Ald.* QUO PRIMO *Rhen. e MS.* Quo puero *Urſin.* Quo prius nato *edidit Scheg.* Quo bimo *legendum putat Voſſ.* 4 Deſpondente ei Nerone *vulgo.* RESPONDENTE NERONE *Rhen. è MS. Exemplar vetus Burerio videtur habere* reſpondente ei Nerone. Deſpondente eam Nerone *ſcribendum opinatur Heinſ. ni mavis tolli* τὸ ei. 5 Qui protinus *&c.* viſuque prætulerat *&c. Urſ.* Ut protinus (*vel* quîs protinus) quantus eſt ſperari potuerit, viſuque prætulerit principem *legendum conjicit Heinſ.* 6 *Ita ſcribi jubet Bur.* CAPESCERE *Rhen. è MS.* 7 Difficultatum *nonnulli ediderunt, contra vetuſti exemplaris optimarumque editionum auctoritatem.* 8 *Ita Rhenani ſchol.* OSTIA. ERATQUE IN *&c. Rhen. è MS.* 9 *Ita reſtituit Ald.* VICTRICI *Rhen. è MS.*

1 ÆDITIS

evaſurus eſſet, eluceret. Nec multo poſt miſſus ab eodem vitrico cum exercitu ad viſendas ordinandaſque, quæ ſub Oriente ſunt, provincias, præcipuis omnium virtutum experimentis in eo tractu [1] editis, cum legionibus ingreſſus Armeniam, redacta ea in poteſtatem P. R. regnum ejus [2] Artauaſdi dedit. cujus rex quoque Parthorum tanti nominis fama territus, liberos ſuos ad Cæſarem miſit obſides.

CAP. XCV. [3] Reverſum inde Neronem, Cæſar haud mediocris belli molem experiri ſtatuit, adjutore operis dato fratre ipſius Druſo Claudio, quem intra Cæſaris penates enixa erat Livia. quippe uterque, diviſis partibus [4] Rætos Vindelicoſque adgreſſi, multis urbium & caſtellorum oppugnationibus, nec non directa quoque acie feliciter functi, gentes locis tutiſſimas, aditu difficillimas, numero frequentes, feritate truces, majore cum periculo quam damno Romani exercitus, plurimo cum earum ſanguine perdomuerunt. Ante quæ tempora cenſura Planci & Paulli, acta inter diſcordiam, [5] neque ipſis honori neque reip. uſui fuit: cum alteri vis cenſoris, alteri vita deeſſet: Paullus vix poſſet implere cenſorem, Plancus [6] timere deberet, ne quidquam objicere poſſet adoleſcentibus, aut objicientes audire, [7] quod non agnoſceret ſenex.

CAP. XCVI. Mors deinde Agrippæ (qui novitatem ſuam multis rebus nobilitaverat, atque in hoc perduxe-

1 ÆDITIS *hic & alibi Rhen. è MS.* 2 *Ita Rhen. è MS.* ARTAUZDI DEDIT *Bur. è MS. Vulgo* Artavaſdi tradidit. *Lipſius locum mutilum eſſe exiſtimat, & fuiſſe antea:* regnum ejus Artavaſdi ereptum, Tigrani tradidit, cum rex quoque *&c. An* didit *pro* tradit *ſcribendum dubitat Heinſ. cui diſplicet Lipſiana emendatio.* 3 Reverſo inde Nerone, *vel* per reverſum inde Neronem *malit Popma.* 4 RHETOS *Rhen. è MS.* Rhætos *vel* Rhœtos *Alii.* 5 *Sic Urſ. Scheg. Aliique.* NEQUE IPSI HONORI, NEQUE REIP. USUI FORET *Rhen. è MS.* 6 *Ita Rhen. è MS.* Timere deberet. nec quidquam *&c. legi & diſtingui jubet Lipſ.* 7 *Scribe,* quo non agnoſceret in ſe ſenex, *vel* quod non agnoſceret in ſe ſenex. *Heinſ.*

perduxerat, ut & Neronis esset socer; cujusque liberos, nepotes suos, D. Augustus præpositis [1] Caji ac Lucii nominibus adoptaverat) admovit propius Neronem Cæsari. quippe [2] filia ejus Julia, quæ fuerat Agrippæ nupta, Neroni nupsit. Subinde bellum Pannonicum, [3] quod inchoatum Agrippa Marcoque Vinicio avo tuo Coss. magnum atroxque & perquam vicinum imminebat Italiæ, per Neronem gestum est. Gentes Pannoniorum, [4] Delmatarumque nationes, situmque regionum ac fluminum, numerumque & modum virium, excellissimasque & multiplices eo bello victorias tanti imperatoris, alio loco explicabimus. Hoc opus servet formam suam. Hujus victoriæ compos Nero, ovans triumphavit.

CAP. XCVII. Sed dum in hac parte imperii omnia geruntur prosperrime, accepta in Germania clades sub Legato [6] M. Lollio, homine in omnia pecuniæ quam recte faciendi cupidiore, & inter summam vitiorum dissimulationem vitiosissimo; amissaque legionis quintæ aquila, vocavit ab urbe in Gallias Cæsarem. Cura deinde atque onus Germanici belli delegata Druso Claudio fratri Neronis, adulescenti tot tantarumque virtutum, quot & quantas natura mortalis recipit, vel industria [7] perficit; cujus ingenium utrum bellicis magis operibus, an civilibus suffecerit artibus, in incerto est. Morum certe dulcedo ac suavitas, & adversus amicos æqua ac [8] par sui æstimatio inimitabilis fuisse dicitur. nam pulchritudo corporis proxima fraternæ fuit. Sed illum, magna ex parte domitorem Germa-

1 GAI AC LUCI NOMINIBUS *Rhen. è MS.* Caii ac Lucii prænominibus *Ursin.* 2 FILIA IULIA EJUS &c. *Rhen. è MS.* 3 Quod inchoatum Agrippâ, Marcoque Vinicio avo tuo Cos. *Alii.* Quod inchoatum ab Agrippa, (*posius &* Agrippæ) Marco Vinicio avo tuo Cos. *Lips.* 4 *Ita Bur. è MS.* DALMATARUMQUE *Rhen. è MS.* 5 IMPERI *Rhen. è MS. aliaque vocabula quæ in duplici* i *desinunt, cum simplici* i *ubique scripta reperiuntur in vetusto exemplari.* 6 M. LOLIO *Rhen. è MS* 7 *Ita restituit Lips.* PERCIPIT *Rhen. e MS. Aliique.* 8 Par sibi *malit Heins.*

1 OMNEIS

Germaniæ, plurimo ejus gentis variis in locis profuso sanguine, fatorum iniquitas, consulem, agentem annum tricesimum, rapuit. Moles deinde ejus belli translata in Neronem est, quod is sua & virtute & fortuna administravit, peragratusque victor [1] omnes partes Germaniæ, sine ullo detrimento commissi exercitus, quod præcipue huic duci semper curæ fuit, sic perdomuit eam, ut in formam pæne stipendiariæ redigeret provinciæ. Tum alter triumphus, cum altero consulatu, ei oblatus est.

CAP. XCVIII. Dum ea, quæ prædiximus, in Pannonia Germaniaque geruntur, atrox in Thracia bellum ortum, omnibus ejus gentis nationibus in arma accensis, L. Pisonis, quem hodieque diligentissimum atque eundem lenissimum securitatis urbanæ custodem habemus, virtus compressit. Quippe legatus Cæsaris triennio cum his bellavit; gentesque ferocissimas, plurimo cum earum excidio, nunc acie, nunc expugnationibus, in pristinum pacis redegit modum; ejusque patratione Asiæ securitatem, Macedoniæ pacem reddidit. De quo viro hoc omnibus sentiendum ac prædicandum est, esse mores ejus [2] vigore ac lenitate mixtissimos, & vix quemquam reperiri posse, qui aut [3] otium validius diligat, aut facilius sufficiat negotio, & magis, quæ agenda sunt, curet sine ulla ostentatione agendi.

CAP. XCIX. Brevi interjecto spatio Tib. Nero, duobus consulatibus totidemque triumphis actis, tribunitiæ potestatis consortione æquatus Augusto, civium post unum (& hoc, quia volebat) eminentissimus, ducum maximus, fama fortunaque celeberrimus, & vere alterum reip. lumen & caput, mira

P quadam

1 OMNEIS PARTEIS *Rhen. e MS.* 2 Rigore ac lenitate *&c. Urs. Putean. Scheg. Voss. Aliique.* 3 OCIUM *passim. Rhen. e MS. Ut &* NEGOCIUM, SPACIUM, LÆTICIA *& id genus alia.*

1 CAUSÆ

quadam & incredibili atque inenarrabili pietate (cujus [1] cauſſæ mox detectæ ſunt) cum C. Cæſar ſumſiſſet jam virilem togam, Lucius item [2] maturus eſſet viris, ne fulgor ſuus orientium juvenum obſtaret initiis, diſſimulata cauſſa conſilii ſui, commeatum ab ſocero atque eodem vitrico, adquieſcendi a continuatione laborum petiit. Quis fuerit eo tempore civitatis habitus, qui ſingulorum animi, quæ digredientium à tanto viro omnium lacrimæ, quam pæne ei patria manum injecerit, juſto ſervemus operi. Illud etiam in hoc tranſcurſu dicendum eſt, ita ſeptem annos Rhodi [3] moratum, [4] ut omnes qui pro conſulibus legatique, in tranſmarinas profecti provincias, [5] viſendi ejus gratia ad eum convenientes, ſemper privato (ſi illa majeſtas privata umquam fuit) faſces ſuos ſummiſerint, faſſique ſint, otium ejus honoratius imperio ſuo.

CAP. C. Senſit terrarum orbis digreſſum à cuſtodia Neronem urbis. nam & Parthus, deſciſcens à ſocietate Romana, adjecit Armeniæ manum, & Germania, averſis domitoris ſui oculis, rebellavit. At in urbe, eo ipſo anno, quo magnificentiſſimi gladiatorii muneris

1 CAUSÆ *cum ſimplici* ſ *paſſim Rhen. è MS.* 2 Maturus eſſet viri *Putean.* Maturus eſſet curis *omnino legendum eſſe contendit Heinſ. quem videſis.* 3 *Ita Bur. è MS.* MORATUM EST *Rhen. è MS.* 4 *Ita Rhen. è MS. Voſſ. Aliique.* Ut omnes, qui pro coſs. legatiſque *&c. Rhenani ſchol.* Ut omnes proconſules legatique *&c. Ald.* Ut omnes qui proconſules legatique *&c. ediderunt nonnulli.* Ut omnes proconſules legatique, qui in *&c. Asid.* 5 *Ita reſtituit Scheg. cui adſentit Voſſ. niſi quod* nonnunquam *pro* nunquam *ſcripſerit.* UISENDI EJUS GRATIA AD QUEM CONUENIENTES, SEMPER PRIUATOS ILLA MAIESTAS PRIUATA NUNQUAM FUIT, FASCES *&c. Rhen. è MS.* Viſendi ejus gratia atque conveniendi (ſemper privatus ille, majeſtas privata nunquam fuit) faſces *&c. Rhenani ſchol.* Viſendi ejus gratia ad eum convenientes ſemper privatum, etſi illa majeſtas privata nunquam fuit, *vel* ſi illa majeſtas privata unquam fuit, *&c. Ald.* Viſendi *&c.* (ſemper privatus ille, (*vel* ſemper privatus, illa) majeſtas *&c.*) faſces *&c. Urſ.* Viſendi ejus gratia atque conveniendi, ſemper privato *&c. Lipſ.* Viſendi ejus gratia ad diem convenientes *&c. Popma.* Undecumque (*vel* undique) convenientes *&c. ex conjectura Heinſii.*

muneris naumachiæque ſpectaculis, D. Auguſtus, abhinc annos XXX, ſe & Gallo Caninio Coss. dedicato Martis templo, animos oculoſque P. R. repleverat, fœda dictu memoriaque horrenda in ipſius domo tempeſtas erupit. Quippe filia ejus Julia, per omnia tanti parentis ac viri immemor, nihil, quod facere aut pati turpiter poſſet femina, luxuria, libidine infectum reliquit; magnitudinemque fortunæ ſuæ peccandi licentia metiebatur; quidquid liberet, pro licito [1] vindicans. Tum [2] Julus Antonius, ſingulare exemplum clementiæ Cæſaris, [3] violator ejus domus, ipſe ſceleris à ſe commiſſi ultor fuit; quem, victo ejus patre, non tantum incolumitate donaverat, ſed ſacerdotio, prætura, conſulatu, provinciis, honoratum etiam matrimonio ſororis ſuæ filiæ, in artiſſimam adfinitatem receperat: Quinctiuſque Criſpinus, ſingularem nequitiam ſupercilio truci protegens, & Appius Claudius & Sempronius Gracchus, ac Scipio, aliique minoris nominis, utriuſque ordinis viri, quaſi cujuſlibet uxore violata, pœnas pependere; cum Cæſaris filiam & Neronis violaſſent conjugem. Julia relegata in inſulam, patriæque & parentum ſubducta oculis. quam tamen comitata mater Scribonia, [4] voluntaria exſilii permanſit comes.

CAP. CI. Breve ab hoc interceſſerat ſpatium, cum C. Cæſar ante aliis provinciis [5] ad viſendum obitis, in Syriam miſſus; convento prius Tib. Nerone, [6] cui omnem honorem, ut ſuperiori, habuit, tam varie ſe

 ibi

1 *Ita Rhen. è MS.* Indicans *Rhenani ſchol. Scheg. Grut. Voſſ. Aliique.* Venditans *legendum conjicit Heinſ.* 2 *Ita Scheg. Aliique.* IULIUS ANTONIUS *Rhen. è MS.* 3 *Forte* violator Auguſtæ domus. *Heinſ.* 4 *Ita reſtituit Lipſ.* UOLUNTARII *Rhen. è MS.* 5 *Ita Lipſ. cui ſubſcribit Heinſ. licet aliquando legebat* ad jus dicendum obitis. AD SEDANDUM OBITIS *Rhen. è MS. quam lectionem probam eſſe exiſtimant Ald. Scheg. Voſſ.* ADSIDENDUM OBITIS *Bur. è MS.* Adſidendo obitis *Rhenani ſchol. & Popma.* Ad ſedendum obitis *Bonhom.* 6 *Fortaſſe Velleius ſcripſerit* qui omnem. *Lipſ.*

1 *Sic*

ibi gessit, ut nec laudaturum magna, nec vituperaturum mediocris materia deficiat, cum rege Parthorum [1] juvene excelsissimo, in insula quam amnis Euphrates ambiebat, æquato utriusque partis numero, coiit. Quod spectaculum stantis ex diverso hinc Romani, illinc Parthorum exercitus, cum duo inter se eminentissima imperiorum & hominum coirent capita, perquam clarum & memorabile, sub initia stipendiorum meorum, tribuno militum mihi visere contigit. quem militiæ gradum ante [2] sub patre tuo, M. Vinici, & P. Silio auspicatus, in Thracia Macedoniaque, mox Achaia Asiaque, & omnibus ad Orientem [3] visis provinciis, & ore atque utroque maris Pontici latere, haud injucunda tot rerum, locorum, gentium, urbium recordatione perfruor. Prior Parthus apud Cajum in nostra ripa, posterior hic apud regem in hostili epulatus est.

CAP. CII. Quo tempore M. Lollii, quem veluti moderatorem juventæ filii sui Augustus esse voluerat, perfida & plena subdoli ac versuti animi consilia, per Parthum indicata [4] Cæsari, fama vulgavit. cujus mors intra paucos dies fortuita an voluntaria fuerit ignoro. Sed quam hunc decessisse lætati homines, tam paullo post, [5] obisse Censorinum in iisdem provinciis, graviter tulit civitas, virum demerendis hominibus genitum. Armeniam deinde ingressus, prima parte introitus [6] prospere gessit; mox in conloquium (cui

1 *Sic Ald. Aliique.* IUUENE EXCELSISSIMÆ INSULÆ *Rhen è MS.* Juvenis excelsissimus in insulâ *Lips. Illa* juvene excelsissimo *à benignitate interpretum manasse existimat Grut.* Cum Parthorum rege, sene excelsissimæ mentis, in insula *&c. reponendum censet Heins.* 2 *Ita Rhen. è MS. Ald. Scheg. Aliique.* Sub patre tuo M. Vinicio & P. Silio *ex vetusto exemplari legendum existimat Bur. Imo P. ille nominabatur, ut ex Velleio paulo infra, & Fastis liquet. Voss.* 3 *Ita Rhen. è MS. Scheg. Aliique.* Usus *Rhenani schol. Vulgo* versus. Versis *rescribendum censet Heins. & mox* & ora ab utroque *&c.* 4 *Ita restituit Lips.* CÆSARIS JAM AUULGAUIT *Rhen. è MS.* Cæsaris ira evulgavit *Rhenani schol.* 5 *Ita Rhenani schol.* ODISSE *Rhen. è MS.* 6 Prospere rem gessit *scribendum opinatur Heins.*

1 *Ita*

(cui ſe temere crediderat) circa Artageram graviter à quodam, nomine Adduo, vulneratus, ex eo, ut corpus minus habile, ita animum minus utilem reipub. habere cœpit. Nec defuit converſatio hominum, vitia ejus aſſentatione alentium. etenim ſemper magnæ fortunæ comes adeſt adulatio. per quæ eo ductus erat, ut in ultimo ac remotiſſimo terrarum orbis angulo conſeneſcere, quam Romam regredi mallet. [1] Diu inde luctatus, invituſque revertens in Italiam, in urbe Lyciæ ([2] Limyran nominant) morbo obiit, [3] cum ante annum ferme L. Cæſar, frater ejus, Hiſpanias petens, [4] Maſſiliæ deceſſit.

CAP. CIII. Sed fortuna, quæ ſubduxerat ſpem magni nominis, jam tum reip. ſua præſidia reddiderat. quippe, ante utriuſque horum obitum, patre tuo P. Vinicio Cos. Tib. Nero, reverſus Rhodo, incredibili lætitia patriam repleverat. Non eſt diu cunctatus Cæſar Auguſtus. neque enim quærendus erat, quem [5] legeret; ſed legendus, qui eminebat. Itaque, quod poſt Lucii mortem adhuc Cajo vivo facere voluerat, [6] atque vehementer repugnante Nerone erat inhibitus, poſt utriuſque adoleſcentium obitum facere perſeveravit, ut & tribunitiæ poteſtatis conſortionem Neroni conſtitueret, multum quidem eo cum domi tum in ſenatu recuſante, & [7] eum Ælio Cato

1 *Ita edidit Heinſ. ſed* diu inde eluctatus *malit,* DEINDE RELUCTATUS *Rhen. e MS. Exemplar vetuſtum ſic habet, teſte Burerio, ut neſcias an* diu reluctatus, *ſeu potius* de reditu luctatus *legendum ſit.* Dein diu reluctatus, *aut* diu inde reluctatus *reponendum arbitratur Acid.* 2 *Ita reſcripſit Heinſ.* LIMYRAM *Rhen. è MS.* LYMIRA *Bur. è MS.* Lymiram *forte legendum. Voſſ.* 3 *Sic Ald. Scheg. Aliique.* QUOM ANTE ANNUM FERME QUINQUAGESIMUM CÆSAR *&c. Rhen. è MS.* Quinquageſimum *poſito pro* L. (*id eſt* Lucius) *errore Librarii.* 4 *Ita Heinſ.* MASSILIA DECESSISSET *Rhen. è MS.* MASSILIÆ DECESSISSET *Bur. è MS. Aliique ferè omnes.* 5 *Ita Rhen. è MS.* Legerat *Bur. è MS.* 6 *Ita Rhen. è MS. ex veſtigiis vetuſti codicis* eoque *vel* eo quod *ſcriptum fuiſſe conjicit Bur.* Adeoque *legendum putat Heinſ.* 7 *Ita cum Leopardo Miſcellan. l. 8. c. 8. edidit Scheg.* EUM ÆLIO CATO SENTIO coss. *Rhen. è MS. quam lectionem probam exiſtimat Putean, modo poſt* Cato *diſtinctio ponatur.* Eum Sex. Ælio, C. Sentio

Cato & Sentio Coss. v [1] Kalend. Jul. poſt V. C. [2] annis DCCLIV, [3] abhinc annis XXVII adoptaret. Lætitiam illius diei, concurſumque civitatis, & vota pæne inſerentium cælo manus, ſpemque conceptæ perpetuæ ſecuritatis, æternitatiſque Romani imperii, vix in illo juſto opere abunde perſequi poterimus, [4] nedum hic implere tentemus. [5] id unum dixiſſe [juvat,] quam ille omnibus fuerit [carus.] tum refulſit certa ſpes liberorum parentibus, viris matrimoniorum, dominis patrimonii, omnibus hominibus ſalutis, quietis, pacis, tranquillitatis; adeo, ut nec plus ſperari potuerit, nec ſpei reſponderi felicius.

CAP. CIV. Adoptatus eadem die etiam [6] M. Agrippa, quem poſt mortem Agrippæ Julia enixa erat. ſed in Neronis adoptione illud adjectum, his ipſis Cæſaris verbis: *Hoc*, inquit, *reip. cauſſa facio.* Non diu vindicem cuſtodemque imperii ſui morata in urbe patria, protinus in Germaniam miſit; ubi ante triennium ſub M. Vinicio, avo tuo, clariſſimo viro, immenſum exarſerat bellum. [7] erat & ab eo quibuſdam in locis geſtum, quibuſdam ſuſtentatum feliciter, eoque nomine decreta ei cum ſpecioſiſſima inſcriptione

C. Sentio cos. *Ald.* Eundem Ælio Cato, & Sentio coss. *Acid.* Eum Ælio Cato Sentio cos. *vel*, Eum Ælio Cato & Sentio cos. *Alii.* Eum Ælio Cato Sentioque coss. *legi poſſe exiſtimat Voſſ.* 1 CALEND. *Rhen. è MS.* 2 *Ita Rhenan. è MS.* ANNIS A. CC. L. IIII. *Burer. è MS.* Annis DCCLVI. *Ald.* 3 Abhinc annis XXVI. *Ald.* 4 NEDUM HINC *Rhen. è MS.* 5 *Sic vulgo.* ID UNUM DIXISSE QUAM ILLE OMNIBUS FUERIT, TUM *&c. Rhen. è MS.* Id unum dixiſſe contenti, quam ille charus omnibus fuerit tum apparuit. Tum refulſit *&c. Rhenani ſchol.* Id unum dixiſſe juvat quam ille omnibus fuerit charus, cum refulſit *&c. Bur. conjectura.* Id unum dixero quàm ille omnia omnibus fuerit. tum refulſit *&c. Lipſ.* Id unum dixiſſe habeo, quam ille omnia omnibus fuerit *&c. magis ad Velleii (qui ſui ipſius imitator eſt) genium fore exiſtimat Voſſ.* Nedum hic implere tentemus. ſit unum dixiſſe quam ille omnia omnibus fuerit *&c. vel,* Nedum hic implere. tentemus id unum dixiſſe quam ille omnia omnibus fuerit *&c. reponendum cenſet Heinſ. vel cum Voßio,* Id unum *&c. ut cap. cxxiv,* Id ſolum voce publica dixiſſe habeo. 6 *Prænomen* M. *Urſino videtur abundare.* 7 Erat id ab eo *Lipſ.*

ſcriptione operum ornamenta triumphalia. Hoc tempus me, functum ante tribunatu caſtrorum, Ti. Cæſaris militem fecit. quippe protinus ab adoptione miſſus cum eo præfectus equitum in Germaniam, ſucceſſor officii patris mei, cæleſtiſſimorum ejus operum per annos continuos IX præfectus aut [1] legatus, ſpectator & pro captu mediocritatis meæ adjutor fui. Neque illi ſpectaculo, quo [2] fructus ſum, ſimile conditio mortalis recipere videtur mihi; cum per celeberrimam Italiæ partem, tractum omnem Galliæ provinciarum, veterem imperatorem, & ante [3] meritis ac virtutibus, quam nomine, Cæſarem reviſentes, ſibi quiſque, quam illi gratularentur plenius. At vero militum conſpectu ejus elicitæ gaudio lacrimæ, alacritaſque & ſalutationis nova quædam exſultatio, & contingendi manum cupiditas, [4] non continentium protinus, quin adjicerent; Videmus te, imperator? ſalvum recepimus? ac deinde, Ego tecum, imperator, in Armenia, ego in Rhætia fui; ego à te in Vindelicis, ego in Pannonia, ego in Germania donatus ſum.

CAP. CV. Neque verbis exprimi, & fortaſſè [5] vix mereri fidem poteſt, intrata protinus Germania, ſubacti [6] Caninefates, [7] Attuarii, [8] Bructeri, recepti Cheruſci [[9] gentes,] [10] & (utinam minus mox noſtra clade nobilis!)

1 *Ita vulgata editiones.* LEGATUS SPECTATUS, PRO CAPTU *&c. Rhen. è MS.* 2 *Ita Bur. è MS.* FRUITUS SUM *Rhen. è MS.* 3 *Sic reſtituit Lipſ.* MERITIS AC UIRIBUS *Rhen. è MS.* 4 Non continentium prorſus (*aut* penitus) quin *&c. vel* non continentium, protinus quin *&c. legendum & diſtinguendum cenſet Acid.* Non continentium ſe quin protinus adjicerent *legendum eſſe conjicit Heinſ.* 5 *Ita legit & diſtinguit Lipſ.* UIX MERERI FIDEM POTEST. INTRATA GERMANIA *&c. Rhen. è MS.* 6 *Sic vulgo.* CANINIFACI *Rhen. è MS. pro quo tamen minima mutatione fortaſſe reponi debeat* Caninifati. *Voſſ. Heinſ.* 7 *Ita Popma.* ATTUARI *Rhen. è MS.* Cattuari *Rhenani ſchol.* 8 BRUTERI *Rhen. è MS. & Voſſ.* 9 Tò gentes *ex gloſſa in textum irrepſiſſe cum Lipſio exiſtimat Heinſ.* 10 *Ita reſtituit Voſſ.* ET INAMNINUS (INAMMINUS *Bur. è MS.* inamœnus *Bur. conjectura*) MOX NOSTRA CLADE NOBILIS TRANSITU VISURGIS *Rhen. è MS.* Et in amnibus, *hoc eſt,* inter amnes *Rhenani ſchol. malit tamen ſic legere (ut & alii*

nobilis!) tranſitus Viſurgis: penetrata ulteriora. cum omnem partem aſperrimi & periculoſiſſimi belli Cæſar vindicaret; in iis, quæ minoris erant diſcriminis, Sentium Saturninum, qui tum legatus patris ejus in Germania fuerat, præfeciſſet; virum [1] multiplicem virtutibus, navum, agilem, providum, militariumque officiorum patientem ac peritum pariter; ſed eundem, ubi negotia feciſſent locum otio, liberaliter lauteque eo abutentem; ita tamen, ut eum ſplendidum ac hilarem potius, quam luxurioſum aut deſidem diceres. de cujus viri claro celebrique conſulatu prædiximus. Anni ejus æſtiva, uſque in menſem Decembrem [2] perducta, [3] immanis emolumentum fecere victoriæ. [4] Pietas ſua Cæſarem, pæne obſtructis hieme Alpibus, in urbem traxit: at tutela imperii eum veris initio reduxit in Germaniam; in cujus mediis finibus, ad caput [5] Lupiæ fluminis, hiberna digrediens princeps locaverat.

CAP. CVI. Pro Dii boni, quanti voluminis opera inſequenti æſtate, ſub duce Tiberio Cæſare, geſſimus! perluſtrata armis tota Germania eſt. Victæ gentes, pæne nominibus incognitæ. Receptæ Cauchorum nationes. omnis eorum juventus, infinita numero, immenſa corporibus, ſitu locorum tutiſſima, traditis armis,

alii fere omnes ediderunt) & amnis mox noſtra clade nobilis tranſitus Viſurgis. 1 MULTIPLICEM IN UIRTUTIBUS *Rhen. è MS.* 2 Producta *malit Lipſ. cui ſuffragatur Heinſ.* 3 Immanis emolumentum fuere victoriæ *legendum. nam amat iſtas locutiones Velleius. Imo* in immanis emolumentum ceſſere victoriæ. *infra cap. cxiv.* Hyems emolumentum patrati belli contulit. *Heinſ.* 4 *Ita Lipſ.* PIETAS SUA CÆSAREM PENE EXTRUCTIS *&c.* TRAXIT AD TUTELAM IMPERI: EUM UERIS INITI (veris initio *Rhenani ſchol.*) REDUXIT *&c. Rhen è MS.* Pietas *&c.* traxit ad tutelam imperii: eum (eadem *Acid.*) in veris initio reduxit *&c. vulgo.* Pietas *&c.* at tutela inde imperii *&c. Grut.* Pietas *&c.* in urbem traxit: ad tutelam imperii eum veris initium reduxit *&c. forte legendum: poſſis &* initio *retinere, ita ut* pietas ἀπὸ κοινοῦ *intelligatur. Voſſ. qui &* bene exſtructis *reponendum cenſet.* 5 *Ita Lipſ. Scheg. Aliique.* IULIÆ *Rhen. è MS.*

1 *Ita*

armis, una cum ducibus ſuis, ſepta fulgenti armatoque militum noſtrorum agmine, ante imperatoris procubuit tribunal. [1] Fracti Langobardi, gens etiam Germana feritate ferocior: denique, quod numquam antea ſpe conceptum, nedum opere tentatum erat, ad quadringenteſimum miliarium, à Rheno uſque ad flumen Albim, qui [2] Semnonum Hermundorumque fines præterfluit, Romanus cum ſignis perductus exercitus: & eodem, mira felicitate & cura ducis, [3] temporum quoque obſervantia, claſſis quæ Oceani circumnavigaverat ſinus, ab inaudito atque incognito ante mari flumine Albi ſubvecta, plurimarum gentium victoria, cum abundantiſſima rerum omnium copia, exercitui Cæſarique ſe junxit.

CAP. CVII. Non tempero mihi, quin tantæ rerum magnitudini hoc, qualecumque eſt, inſeram. Cum citeriorem ripam prædicti fluminis caſtris occupaſſemus, & ulterior armata hoſtium juventute fulgeret, [4] ſub omnem motum noſtrarum navium protinus refugientium, unus è barbaris, ætate ſenior, corpore excellens, dignitate, quantum oſtendebat cultus, eminens, cavatum (ut illis mos eſt) ex materia conſcendit alveum, ſoluſque id navigii genus temperans, [5] ad medium proceſſit fluminis; & petiit, liceret ſibi, ſine periculo, [6] in eam quam armis tenebamus, egredi ripam, ac videre Cæſarem. [7] Data petenti

Q

1 *Ita Bur. è MS.* LONGOBARDI *Rhen. è MS.* 2 *Ita Scheg. Putean. Voſſ.* SENONUM *Rhen. è MS. Aliique.* 3 Temporumque obſervantia *malit Heinſ.* 4 *Ita Rhen. è MS. Aliique.* SUB OMNEM MOTUMQUE *Bur. è MS. inter* omnem motumque *quiddam deeſſe exiſtimat Bur.* Sub omnem motum quoque *legit Voſſ.* Sub omnem motum cujuſcumque noſtrarum navium protinus refugientibus unus è barbaris. *ni mavis* ſub omnemque motum. *Heinſ.* 5 Ut ad medium proceſſit fluminis, petiit *&c. Acid.* 6 *Ita Rhen. è MS. Aliique.* IN EAM, QUAM ARMIS TENDEBAMUS, EGREDI RIPAM *Bur. è MS. unde ſcribendum forte cum Voßio,* in eam qua armis tendebamus, egredi ripam: *niſi malis, totidem apicibus repoſitis:* in eam, qua in armis, tendebamus, egredi ripam. *&c. hoc eſt, qua armati excubabamus, ac tentoria fixeramus.* 7 *Ita Bur. è MS.*

tenti facultas. Tum adpulſo lintre, [1] & diu tacitus contemplatus Cæſarem, Noſtra quidem, inquit, [2] furit juventus, quæ, cum veſtrum numen abſentium colat, præſentium potius arma metuit, quam ſequitur fidem. ſed ego beneficio ac permiſſu tuo, Cæſar, quos ante audiebam, hodie vidi Deos: nec feliciorem ullum vitæ meæ aut optavi aut ſenſi diem. [3] Impetratoque, ut manum contingeret, reverſus in naviculam, ſine fine reſpectans Cæſarem, ripæ ſuorum adpulſus eſt. Victor omnium gentium locorumque, quos adierat, Cæſar, cum incolumi inviolatoque, & ſemel tantummodo, magna cum clade hoſtium, fraude eorum tentato exercitu, in [4] hiberna legiones reduxit; eadem, qua priore anno, feſtinatione urbem petens.

* CAP. CVIII. Nihil erat jam in Germania, quod vinci poſſet, præter gentem Marcomannorum; quæ Maroboduo duce excita ſedibus ſuis, atque in [5] interiora refugiens, incinctos [6] Herciniæ ſilvæ campos incolebat. Nulla feſtinatio hujus viri mentionem tranſgredi debet. Maroboduus genere nobilis, corpore prævalens, animo ferox, natione magis quam ratione barbarus, non tumultuarium neque fortuitum, [7] neque mobilem, ſed ex voluntate parentium conſtantem inter ſuos occupavit principatum, ſed certum imperium, vimque regiam complexus animo, ſtatuit, avocata procul à Romanis gente ſua, eo progredi; ubi, cum

MS. DATA A CÆSARE PETENTI *&c. Rhen. è MS.* 1 Et *ſupervacuum tollatur. Heinſ.* 2 Fugit *legendum putat Delbenius. Sed vulgatam lectionem ſanam eſſe exiſtimat Lipſ. Putean. Voſſ.* 3 *Ita Rhen. è MS. Aliique.* IMPERATOQUE *Bur. è MS.* 4 HYBERNA *Rhen. è. MS.* 5 *Ita à Gryphio, Stephano, & aliis editum: quibus ſubſcribunt Lipſ. & Voſſ.* INFERIORA *Rhen. è MS. Aliique.* 6 HERCYNIÆ SYLUÆ *Rhen. è MS.* Hercinia ſilva *præfert Heinſ.* 7 *Ita edidit Heinſ. ſed in caſtigationibus ſuis Velleianis jubet reſcribi,* neque nobilem, ſed ex voluntate parentium conſtantem inter ſuos occupavit principatum, & certum imperium. NEQUE MOBILEM, ET EX VOLUNTATE PARENTIUM (PARENTUM *Rhen. è MS.*) CONSTANTEM *&c. Bur. è MS. Aliique.*

1 *Ita*

cum propter potentiora arma refugiſſet, ſua faceret potentiſſima. Occupatis igitur, [1] quos prædiximus, locis, finitimos omnes aut bello domuit, aut conditionibus juris ſui fecit.

CAP. CIX. [2] Corpus ſuum cuſtoditum, imperium perpetuis exercitiis pæne ad Romanæ diſciplinæ formam redactum, brevi in eminens & noſtro quoque imperio timendum perduxit faſtigium; gerebatque ſe ita adverſus Romanos, [3] ut neque bello nos laceſſeret, & ſi laceſſeretur, ſupereſſe ſibi vim ac voluntatem reſiſtendi [declararet.] Legati, quos mittebat ad Cæſares, interdùm ut ſupplicem commendabant, interdum ut pro pari loquebantur. Gentibus hominibuſque à nobis deſciſcentibus erat apud eum perfugium; [4] totumque ex male diſſimulato agebat æmulum: exercitumque, quem [5] LXX millium peditum, quattuor equitum fecerat, aſſiduis adverſus finitimos bellis exercendo, majori, quam quod [6] habebat, operi præparabat. Eratque etiam eo timendus, quod, cum Germaniam ad lævam, & in fronte, Pannoniam ad dextram, à tergo ſedium ſuarum haberet Noricos, tamquam in omnes ſemper venturus ab omnibus timebatur. Nec ſecuram incrementi ſui patiebatur eſſe Italiam. quippe cum à ſummis Alpium jugis, quæ finem Italiæ terminant, initium [7] ejus finium haud

 multo

1 *Ita Rhen. è MS. Aliique.* QUIS PRÆDIXIMUS *Tur. è MS.* quis *pro* quibus *poſito, ut conjicit. Deinde* OMNEIS *Rhen. e MS.* 2 *Hanc lectionem vetuſtum codicem præ ſe ferre exiſtimat Bur.* CORPUS SUUM CUSTODIATUM IMPERIUM *&c. Rhen. è MS.* Corpus cuſtodia tutum imperii (*vel* corpus ſui cuſtodia tutum imperii) perpetuis exercitiis *&c. reſcribendum cen et Heinſ. quem vide.* 3 *Ita locum miſere luxatum reſtituit Rhenanus, ſupplendo lacunulas veteris membranæ, in qua,* UT NEQUE BELLO NOS LACESSERETUR SUPERESSE SIBI UIM AC UOLUNTATEM RESISTENDI **** LEGATI *&c.* Ut neque bello ſi laceſſeretur ſupereſſe ſibi vim ac voluntatem reſiſtendi. *&c. Bur. conjectura.* 4 Tutumque *Lipſ.* In totumque *Acid.* Totuſque *legendum conjicit Heinſ.* 5 *Ita ex veſtigiis vetuſti codicis legendum cenſet Bur. eraſo* X *poſteriore.* LX MILIUM PEDITUM *Rhen. è MS.* 6 Obibat *Heinſ.* 7 *Ita Rhen. è MS.* CUJUS *Bur. è MS.*

tenti facultas. Tum adpulſo lintre, [1] & diu tacitus contemplatus Cæſarem, Noſtra quidem, inquit, [2] furit juventus, quæ, cum veſtrum numen abſentium colat, præſentium potius arma metuit, quam ſequitur fidem. ſed ego beneficio ac permiſſu tuo, Cæſar, quos ante audiebam, hodie vidi Deos: nec feliciorem ullum vitæ meæ aut optavi aut ſenſi diem. [3] Impetratoque, ut manum contingeret, reverſus in naviculam, ſine fine reſpectans Cæſarem, ripæ ſuorum adpulſus eſt. Victor omnium gentium locorumque, quos adierat, Cæſar, cum incolumi inviolatoque, & ſemel tantummodo, magna cum clade hoſtium, fraude eorum tentato exercitu, in [4] hiberna legiones reduxit; eadem, qua priore anno, feſtinatione urbem petens.

* CAP. CVIII. Nihil erat jam in Germania, quod vinci poſſet, præter gentem Marcomannorum; quæ Maroboduo duce excita ſedibus ſuis, atque in [5] interiora refugiens, incinctos [6] Herciniæ ſilvæ campos incolebat. Nulla feſtinatio hujus viri mentionem tranſgredi debet. Maroboduus genere nobilis, corpore prævalens, animo ferox, natione magis quam ratione barbarus, non tumultuarium neque fortuitum, [7] neque mobilem, ſed ex voluntate parentium conſtantem inter ſuos occupavit principatum, ſed certum imperium, vimque regiam complexus animo, ſtatuit, avocata procul à Romanis gente ſua, eo progredi; ubi, cum

MS. DATA A CÆSARE PETENTI *&c. Rhen. è MS.* 1 Et *ſupervacuum tollatur. Heinſ.* 2 Fugit *legendum putat Delbenius. Sed vulgatam lectionem ſanam eſſe exiſtimat Lipſ. Putean. Voſſ.* 3 *Ita Rhen. è MS. Aliique.* IMPERATOQUE *Bur. è MS.* 4 HYBERNA *Rhen. è. MS.* 5 *Ita à Gryphio, Stephano, & aliis editum: quibus ſubſcribunt Lipſ. & Voſſ.* INFERIORA *Rhen. è MS. Aliique.* 6 HERCYNIÆ SYLUÆ *Rhen. è MS.* Hercinia ſilva *præfert Heinſ.* 7 *Ita edidit Heinſ. ſed in caſtigationibus ſuis Velleianis jubet reſcribi,* neque nobilem, ſed ex voluntate parentium conſtantem inter ſuos occupavit principatum, & certum imperium. NEQUE MOBILEM, ET EX VOLUNTATE PARENTIUM (PARENTUM *Rhen. è MS.*) CONSTANTEM *&c. Bur. è MS. Aliique.*

1 *Ita*

cum propter potentiora arma refugiſſet, ſua faceret potentiſſima. Occupatis igitur,[1] quos prædiximus, locis, finitimos omnes aut bello domuit, aut conditionibus juris ſui fecit.

CAP. CIX. [2] Corpus ſuum cuſtoditum, imperium perpetuis exercitiis pæne ad Romanæ diſciplinæ formam redactum, brevi in eminens & noſtro quoque imperio timendum perduxit faſtigium; gerebatque ſe ita adverſus Romanos, [3] ut neque bello nos laceſſeret, & ſi laceſſeretur, ſupereſſe ſibi vim ac voluntatem reſiſtendi [declararet.] Legati, quos mittebat ad Cæſares, interdùm ut ſupplicem commendabant, interdum ut pro pari loquebantur. Gentibus hominibuſque à nobis deſciſcentibus erat apud eum perfugium; [4] totumque ex male diſſimulato agebat æmulum: exercitumque, quem [5] LXX millium peditum, quattuor equitum fecerat, aſſiduis adverſus finitimos bellis exercendo, majori, quam quod [6] habebat, operi præparabat. Eratque etiam eo timendus, quod, cum Germaniam ad lævam, & in fronte, Pannoniam ad dextram, à tergo ſedium ſuarum haberet Noricos, tamquam in omnes ſemper venturus ab omnibus timebatur. Nec ſecuram incrementi ſui patiebatur eſſe Italiam. quippe cum à ſummis Alpium jugis, quæ finem Italiæ terminant, initium [7] ejus finium haud

 multo

1 *Ita Rhen. è MS. Aliique.* QUIS PRÆDIXIMUS *Tur. è MS.* quis *pro* quibus *poſito, ut conjicit. Deinde* OMNEIS *Rhen. e MS.* 2 *Hanc lectionem vetuſtum codicem præ ſe ferre exiſtimat Bur.* CORPUS SUUM CUSTODIA, TUM IMPERIUM *&c. Rhen. è MS.* Corpus cuſtodia tutum imperii (*vel* corpus ſui cuſtodia tutum imperii) perpetuis exercitiis *&c. reſcribendum cen et Heinſ. quem vide.* 3 *Ita locum miſere luxatum reſtituit Rhenanus, ſupplendo lacunulas veteris membranæ, in qua,* UT NEQUE BELLO NOS LACESSERETUR SUPERESSE SIBI UIM AC UOLUNTATEM RESISTENDI * * * * LEGATI *&c.* Ut neque bello ſi laceſſeretur ſupereſſe ſibi vim ac voluntatem reſiſtendi. *&c. Bur. conjectura.* 4 Tutumque *Lipſ.* In totumque *Acid.* Totuſque *legendum conjicit Heinſ.* 5 *Ita ex veſtigiis vetuſti codicis legendum cenſet Bur. eraſo* X *poſteriore.* LX MILIUM PEDITUM *Rhen. è MS.* 6 Obibat *Heinſ.* 7 *Ita Rhen. è MS.* CUJUS *Bur. è MS.*

1 CATTHOS

multo plus cc millibus passuum abesset. Hunc virum & hanc regionem proximo anno diversis è partibus Tib. Cæsar adgredi statuit. Sentio Saturnino mandatum, ut per [1] Cattos, excisis continentibus Herciniæ silvis, legiones [2] Boiohœmum (id regioni, quam incolebat Maroboduus, nomen est) [[3] duceret:] ipse à Carnunto, qui locus [4] Norici regni proximus ab hac parte erat, exercitum, qui in Illyrico merebat, ducere in Marcomannos orsus est.

CAP. CX [5] Rumpit, interdum moratur proposita hominum Fortuna. Præparaverat jam hiberna Cæsar ad Danubium, [6] admotoque exercitu non plus quam quinque dierum iter à primis hostium, Saturninum [7] admoveri placuerat: [[8] cujus copiæ] pæne æquali divisæ intervallo ab hoste, intra paucos dies in prædicto loco cum Cæsare juncturæ erant; [9] cum universa Pannonia insolens longæ pacis bonis, [10] & adulta viribus Delmatia, [11] omnibus tractus ejus gentibus in societatem adductis, [12] ex constituto arma corripuit. Tum necessaria gloriosis præposita: neque tutum visum, [13] abdito in interiora exercitu, vacuam tam vicino hosti relinquere Italiam. Gentium nationumque

1 CATTHOS *Rhen. è MS.* 2 Bohaimum *malit Scheg.* 3 *Hanc vocem inseruit Lips.* 4 *Cluverius legendum censebat*, Norico regno, *& paulo supra* in Boiohœmum: *sed nihil mutandum esse monuit Voss.* 5 Rumpit interdum, interdum moratur *ex conjectura Heinsii* 6 *Videtur scribendum loco perplexissimo*, amotoque exercitu. *nobis* non plus quam quinque dierum itinere à primis hostium. *vel* non plus quinque dierum itinere, *omisso τῷ* quam, *ut alibi sæpe. Heins.* 7 Admoneri *Lips.* 8 *Hæc duo verba uncis inclusa, quæ desunt in Editione Rhenani, à Lipsio feliciter inserta comprobant Voss. & Heins.* 9 *Ita Rhen. è MS.* TUM *Bur. è MS.* 10 *Noli audire Ursinum, cui legendum videbatur:* & adjuta viribus Dalmatiæ. *Voss.* 11 OMNIBUSQUE *Rhen. è MS.* 12 *Sic vulgo.* CONSTITIT: ARMA CORRIPUIT. *Rhen. è MS.* *Hinc Vossius legit*, constituto arma corripuit. Constituto *ut* composito, compacto, *aliaque id genus.* *Forte* omnibus æque tractus ejus gentibus in societatem adductis constituta arma corripuit. *Possis etiam,* in societatem adactis. *vel,* cum universa Pannonia insolens longæ pacis (*nam τὸ* bonis *expungendum malim*) & adjuta viribus Dalmatiæ omnibusque tractus ejus gentibus in societatem adjunctis, constituta arma corripuit. *Heins.* 13 ADDITO *Rhen. è MS.*

1 ACCC.

numque quæ rebellaverant, omnis numerus amplius [1] DCCC millibus explebat. CC fere peditum colligebantur, armis habilia; equitum VIIII. [2] cujus immensæ multitudinis, parentis acerrimis ac peritissimis ducibus, pars petere Italiam decreverat, [3] junctam sibi Nauporti ac Tergestis confinio; [4] pars in Macedoniam se effuderat; pars suis sedibus [5] præsidium esse destinaverat. [6] Proxima duobus Batonibus ac Pinneti ducibus auctoritas erat. [7] In omnibus autem Pannoniis non disciplinæ tantummodo, sed linguæ quoque notitia Romanæ: plerisque etiam litterarum usus & familiaris animorum erat exercitatio. Itaque hercules nulla umquam natio tam mature consilio belli bellum junxit, ac decreta patravit. oppressi cives Romani, trucidati negotiatores, magnus vexillariorum numerus ad internecionem, ea in regione, quæ plurimum ab imperatore aberat, cæsus; occupata armis Macedonia; [8] omnia & in omnibus locis igni ferroque vastata: [9] quin tantus etiam hujus belli metus fuit, ut stabilem illum & [10] firmatum tantorum bellorum

1 ACCC. MILIBUS EXPLEBAT *Rhen. è MS.* Millia *ex optimorum auctorum consuetudine legendum censet Acid. nisi* explebat *pro* explebatur *positum sit.* 2 *Ita Bur. è MS. Aliique.* CUJUS IMMENSÆ MULTITUDINIS PARS ACERRIMIS AC PERITISSIMIS DUCIBUS, PROPERARE IN ITALIAM DECREUERAT *&c. Rhen. è MS.* Cujus *&c.* parentis *&c.* pars properare in Italiam decreverat *legit Lips.* Cujus *&c.* parentibus *&c. in Editione Vossiana.* 3 Juncta *malit Ursin. ita ut referatur ad præcedentem vocem* pars. *qua conjectura viris eruditis non placet.* 4 *Bene Urs. & Lips.* pars se effuderat. *ni mavis,* effusa erat. *Heins.* PARS IN MACEDONIA EFFUGERAT *Rhen. è MS.* Eruperat *vulgo.* 5 Præsidio esse *malit Heins.* 6 *Ita Rhen. è MS. Aliique.* Proxima duobus Batoni ac Pinneti *&c. Delbenius, Urs. Acid. Aut* prima duobus *&c. scribito: aut* proxima *&c.* à Pinnete *&c. Lips. prius malit Voss.* Porro maxima duobus Batonibus ac Pineti *&c. scribendum esse conjicit Heins.* 7 Tò in *delendum censet Heins. Deinde paulo post:* plerisque etiam literarum usus familiaris animarum erat exercitatio, *per appositionem,* ut solet noster. *vel,* ut familiaris. 8 Omnia omnibus locis, *vel* & omnibus locis, *legendum opinatur Heins.* 9 *Ita Urs. Lips. Acid. Voss.* QUIA *Rhen. è MS. Aliique.* 10 *Ita ex Bur. conjectura.* FORTUNATUM *Rhen. è MS.* FORMATUM *Bur. è MS. quam lectionem tuetur Voss. Opinor ab ipso Velleio fuisse* obfirmatum. *Heins.*

1 Evocati

lorum experientia, Cæſaris Auguſti animum quateret atque terreret.

CAP. CXI. Habiti itaque delectus, [1] revocati undique & omnes veterani, viri feminæque ex cenſu libertinum coactæ dare [2] militem. Audita in ſenatu vox Principis, decimo die, ni caveretur, poſſe hoſtem in urbis [3] Romæ venire conſpectum. Senatorum equitumque Romanorum exactæ ad id bellum operæ [4] pollicitæ. Omnia hæc fruſtra præparaſſemus, niſi qui illa regeret fuiſſet. Itaque, [5] ut præſidium militum, reſp. ab Auguſto ducem in bellum popoſcit Tiberium. Habuit in hoc quoque bello mediocritas noſtra ſpecioſi [6] miniſtri locum. Finita equeſtri militia, deſignatus quæſtor, necdum ſenator æquatus ſenatoribus, [7] etiam deſignatis tribunis plebei, partem exercitus ab urbe, traditi ab Auguſto, perduxi ad filium ejus. in quæſtura deinde, remiſſa ſorte provinciæ, legatus ejuſdem ad eundem miſſus, quas nos primo anno acies hoſtium [8] vidimus? quantis prudentia ducis opportunitatibus, [9] furentes eorum vires univerſas evaſimus

1 Evocati *Acid.* Revocati undique omnes *cum vulgatis. vel* revocatus undique & omnis veteranus *ſcribendum putat Heinſ.* 2 *Ita Rhenani ſchol.* MILITUM *Rhen. è MS.* 3 *Ita Rhen. è MS.* Romanæ *vulgo.* 4 POLLICITATI *Rhen. è MS. An* pollicitæ & oblatæ? *Heinſ.* 5 *Ita vulgo.* Ut præſidium ultimum *Lipſ.* Unicum *Grut.* Itaque ut præſidium mœnium reſp. Auguſtum, ita ducem belli (*vel* in bellum) popoſcit Tiberium *Acid.* Ut præſidium ſolitum *à Velleio fuiſſe ſuſpicatur Heinſ. & quod ſequitur* in bellum *eradendum putat.* 6 Miniſterii *Lipſ. tolerat tamen vulgatam lectionem.* 7 ETIAM DESIGNATIS TRIBUNIS, PLEBEI PARTEM EXERCITUS AB *&c.* PERDUXIT *&c. Rhen. è MS.* Etiam deſignatus tribunus plebi. *& mox* perduxi *Rhenani ſchol.* Etiam deſignatus tribunus plebei *&c Ald. Vir doctus apud Schegkium legit,* etiam deſignatus tribunus militum. *Schegkius edidit,* etiam deſignatus tribunus plebis. Et jam deſignatis tribunis plebis *&c. Lipſ. Aliique. Forte ſcribendum* necdum ſenator æquatus ſenatoribus, etiam tribunis plebei. *nam τὸ* deſignatus *poſterius ex interpretamento irrepſit, cum jam praceſſerit. Heinſ.* 8 FUDIMUS *legendum arbitratur Heinſ. Dein* quantis prudentia ducis uſi opportunitatibus. 9 *Ita Voſſ. Aliique.* FURENTEIS IN EUM UIREIS UNIVERSAS EUASIMUS PARTIBUS *Rhen. è MS.* Evaſimus artibus *Rhenani ſchol.* FURENTEIS EORUM UIREIS *&c. Bur. è MS.* Furentes eorum *&c.* invaſimus partibus *Lipſ.* Exhauſimus partibus *Grut. Pro* furentes *poſſis* urgentes, *vel* ingruentes

evaſimus partibus? [1] quanto cum temperamento ſimul utilitatis res auctoritate imperatoris agi vidimus? qua prudentia hiberna diſpoſita ſunt? quanto opere incluſus cuſtodiis exercitus noſtri, ne qua poſſet erumpere, [2] inopſque copiarum & intra ſe furens, viribus hoſtis elangueſceret?

CAP. CXII. Felix eventu, forte conatu, prima æſtate [3] belli Meſſalini opus mandandum eſt memoriæ. qui vir animo etiam quam gente nobilior, digniſſimus qui & patrem Corvinum habuiſſet, & cognomen ſuum Cottæ fratri relinqueret, præpoſitus Illyrico, ſubita rebellione, cum ſemiplena legione viceſima circumdatus hoſtili exercitu, amplius $\overline{xx}$ hoſtium fudit fugavitque, & ob id ornamentis triumphalibus honoratus eſt. [4] Ita placebat barbaris numerus ſuus, ita fiducia virium, ut, ubicumque Cæſar eſſet, nihil in ſe reponerent. pars exercitus eorum [5] propoſita ipſi duci, & ad arbitrium utilitatemque noſtram macerata, perductaque ad exitiabilem famem, [6] neque inſtantem ſuſtinere, [7] neque facientibus copiam pugnandi dirigentibuſque [8] aciem auſa congredi, occupato monte Claudio, munitione ſe [9] defendit. At ea pars, quæ obviam ſe effuderat exercitui, quem A. Cæcina, & Silvanus

gruentes. *Heinſ.* 1 *Forte* quanto cum temperamento virtutis ſimul & utilitatis *&c. Heinſ.* 2 *Ita Rhen. è MS. Aliique. Ineptum plane* virus, *quod pro* viribus *ſubſtituit Urſin. Voſſ. Forte* inopſque copiarum, ut intra ſe ſuis ruens viribus hoſtis *&c. quod ſi placeat, loco ſuperiore nihil mutandum. Sed ſcribendum potius eſt ut arbitror :* inopſque copiarum, & interea ſe ſuis terens viribus hoſtis elangueſceret. *Heinſ.* 3 *Scribe*, bellum Meſſalini opus, *per exegeſin, ut ſolet noſter. tum pro* digniſſimus qui *lege* digniſſimuſque qui. *Heinſ.* 4 Ita jacebat barbaris *&c.* nihil in ſe ſpei reponerent *&c. Velleium dediſſe exiſtimat Heinſ.* 5 Oppoſita *malit Lipſ.* 6 Neque inſtantes ſuſtinere *Lipſ. cui adſentit Heinſ.* Neque inſtantes ſuſtinens *Acid.* 7 NEQUE UT FACIENTIBUS *&c. Rhen. è MS.* Neque aut facientibus *&c. Lipſ. Forte,* neque ſui facientibus copiam pugnando. *vel omiſſo* pugnandi *etiam verbo, quod interpretamentum τȣ* ſui *habendum. Heinſ.* 8 *Ita Bur. è MS. & Rhenani ſchol.* ETIAM *Rhen. è MS. quod omnino amplectitur Lipſ.* 9 *Ita Bur. è MS. & Rhenani ſchol.* DEFENDIT ANTEA PARS *&c. Rhen. è MS.*

Silvanus Plautius consulares ex transmarinis adducebant provinciis, circumfusa quinque legionibus nostris, auxiliaribusque & [1] equitatu regio (quippe [2] magnam Thracum manum junctus prædictis [3] ducibus Rhœmetalces [4] Thraciæ rex in adjutorium ejus belli secum trahebat) pæne exitiabilem omnibus cladem intulit. [5] Fusa regiorum equestris acies, fugatæ alæ, conversæ cohortes sunt. apud signa quoque legionum trepidatum. sed Romana virtus [6] militi plus eo tempore vindicatum gloriæ, quam ducibus, reliquit: [7] qui, multum à more imperatoris sui discrepantes, ante in hostem inciderunt, quam per exploratores, ubi hostis esset, cognoscerent. [8] Jam igitur in dubiis rebus semetipsæ legiones adhortatæ, jugulatis ab hoste quibusdam tribunis militum, interemto præfecto castrorum, præfectisque cohortium, non incruentis centurionibus (è) [9] quibus etiam primi ordines cecidere, invasere hostes: nec sustinuisse contenti, perrupta eorum acie, ex insperato victoriam vindicaverunt. Hoc fere tempore Agrippa, qui eodem die, quo Tiberius, adoptatus ab avo suo naturali erat, [1] &

1 *Ita Rhenani schol.* EQUITATUI REGIO *Rhen. è MS.* 2 *Ita Rhenani schol. Ald. Voss. Aliique,* MAGNA THRACUM MANU UINCTUS *Rhen. e MS.* JUNCTUS *Bur. è MS.* 3 *Ita restituit Urs. quem vide ut & Voss.* DUCIBUS RHOMO ET ALCES THRACIÆ REX *&c. Rhen. è MS.* Junctus prædictis ducibus Romanis (Cæcinæ *videlicet* & Silvano) Mœtalces Thraciæ rex *&c. Bur. conjectura.* 4 *Illa* Thraciæ rex *videntur è glossa in contextum irrepsisse. Fortasse &* τὸ in *ante* adjutorium *delendum. Heins.* 5 *Ita reposuit Voss.* FUGATA *Rhen. è MS.* FUGA *Bur. è MS.* 6 MILITIS PLUS EO TEMPORE UINDICATUM *Rhen. è MS.* Militi *&c.* vindicandum *Scheg.* Militibus *&c. Lips.* Militis *&c.* vindicavit *Putean. Corrigo* vindicatus, *verbum Velleianum pro* vindicta. *Topma.* Tò vindicatum *tolli jubet Grut. perperam, ut censet Heins.* 7 *Ita locum corruptissimum egregie restituit Jon. Is. Pontanus.* QUI MULTUM AMORE IMPERATORIS SUI CREPANTES *Rhen. è MS.* Qui ultum *&c.* properantes *Lips.* 8 Tam igitur dubiis rebus *ex conjectura Heinsii.* 9 *Ita scribendum monuit Voss.* QUI ETIAM *&c. Rhen è MS.* Quinetiam *&c. Rhenani schol.* QUIBUS ETIAM *&c. Bur. è MS.* Qui etiam primi ordinis *Lips. Acid. Scribe,* in quibus etiam primi ordinis exciderunt: *vel, ut alii,* è quibus. *Heins. cui &* invasere *ingratum quid sonare videtur.*

1 ETIAM

[1] & jam ante biennium, qualis eſſet, apparere cœperat, mira pravitate animi atque ingenii in præcipitia converſus, patris atque ejuſdem avi ſui animum alienavit ſibi; moxque creſcentibus in dies vitiis, dignum furore ſuo habuit exitum.

CAP. CXIII. Accipe nunc, M. Vinici, tantum in bello ducem, [2] quantum in pace vides principem. Junctis exercitibus, quique ſub Cæſare fuerant, quique ad eum venerant, contractiſque in una caſtra decem legionibus, LXX amplius cohortibus, [3] quatuordecim (alis) & pluribus quam decem veteranorum millibus, ad hoc magno voluntariorum numero, frequentique equite regio; tanto denique exercitu, quantus nullo umquam loco poſt bella fuerat civilia, omnes eo ipſo læti erant, maximamque fiduciam victoriæ in numero reponebant. At imperator, optimus eorum quæ agebat judex; & utilia ſpecioſis præferens, quodque ſemper eum facientem vidi in omnibus bellis, quæ probanda eſſent, [4] non quæ utique probarentur ſequens, paucis diebus exercitum qui venerat, ad refovendas ex itinere ejus vires, moratus; cum eum majorem, quam ut temperari poſſet, neque habilem gubernaculo cerneret, dimittere ſtatuit: proſecutuſque longo & perquam laborioſo itinere, cujus difficultas narrari vix poteſt, ut neque univerſos quiſquam auderet adgredi, [5] & partem digredientium ſuorum quiſque metu finium univerſi tentare non poſſent, remiſit eo unde venerant, & ipſe aſperrimæ hiemis initio regreſſus [6] Siſciam, legatos, inter quos ipſi fuimus, partitis præfecit hibernis.

R CAP.

1 ETIAM *Rhen. è MS. & mox* INDIES. 2 *Ita Bur. è MS.* QUANTUM IN PACE UIDES. P[illegible]IPES JUNCTIS *&c. Rhen. è MS.* 3 *Ita reſtituit Lipſ.* XIIII. SED PL[illegible]BUS *&c. Rhen. è MS.* 4 Non quæ cuique probarentur *malit Heinſ. & paulo poſt*, qui ſubvenerat: *& infra* enarrari, *pro* narrari. 5 Et partem digredientium ſuorum, metu univerſi *&c. edidit Scheg. Sic videntur hæ conſtituenda*, & partem digredientium ſuorum quamque, metu finitimo univerſi tentare non poſſent. *Heinſ.* 6 *Ita Bur. è MS.* SISTIAM *Rhen. è MS.*

1 *Ita*

CAP. CXIV. O rem dictu non eminentem, sed solida veraque virtute atque utilitate maximam; experientia suavissimam, humanitate singularem! Per omne belli Germanici Pannonicique tempus, nemo è nobis gradumve nostrum aut præcedentibus aut sequentibus, imbecillus fuit, cujus salus ac valetudo non ita sustentaretur Cæsaris cura, tamquam [1] distractissimus ille tantorum onerum mole [2] huic uni negotio vacaret animus. Erat desiderantibus paratum junctum vehiculum; lectica ejus publicata, cujus [3] beneficium cum alii, tum ego sensi. Jam medici, jam apparatus cibi, jam in hoc solum importatum instrumentum balinei, nullius non succurrit valetudini. Domus tantum ac domestici deerant; [4] ceterum nihil, quod ab illis aut præstari aut desiderari posset. [5] Adjiciam illud, quod, quisquis [6] illis temporibus interfuit, ut alia, quæ retuli, [7] agnoscet protinus. Solus semper equo vectus est; solus cum iis, quos invitaverat, majore parte æstivarum expeditionum, cœnavit sedens; non sequentibus disciplinam, quatenus exemplo non nocebatur, ignovit; admonitio frequens inerat, & castigatio; vindicta [8] rarissima: agebatque medium [9] plurima dissimulantis, aliqua inhibentis. [10] Hiems emolumentum patrati belli contulit. [11] sed insequenti æstate omnis Pannonia, reliquiis totius belli [12] in Delmatia manentibus, pacem petiit. Ferocem

1 *Ita Rhenani schol.* DISTRAXIMUS *Rhen. è MS.* 2 *Sic vulgo.* HUIC UNI UACARET *Rhen. è MS.* HUIC UNI GENITIO *Bur. è MS.* Huic uni genti *Bur. conjectura.* 3 To beneficium *non occurrit in textu Rhenani: atque in ejus Scholiis illud ipsum aut simile quidpiam deesse videri annotatum est: nisi placet ut* cuivis *legatur hoc modo;* lectica ejus publicata cuivis: cum alii *&c. Sed* usum *quam* beneficium *maliat cum Lipsio Voss. & Heins.* 4 CÆTERUM NIHIL *Rhen. è MS.* Ceterorum nihil [illegible] *& mox post* desiderari posset: *reponere conatur Acid.* ab ullis. *perperam, ut censet Voss.* 5 *Ita Rhen. è MS. & Voss. Vulgo* adjice. 6 Illius temporis rebus *Latinius putat Heins.* 7 *Ita Rhen. è MS. & Voss. Vulgo* agnosceret. 8 *Ita Rhenani schol.* AMARISSIMA *Rhen. è MS.* 9 Plurima dissimulans, aliqua inhibens *Alii.* 10 HYEMS *passim Rhen. è MS.* 11 Et inseq. *Lips.* 12 In Delmatiam emanantibus *scribendum opinatur Heins.*

1 *Ita*

cem illam tot millium juventutem, paullo ante ſervitutem minatam Italiæ, conferentem arma, quibus uſa erat, apud flumen nomine Bathinum, proſternentemque ſe univerſam genibus imperatoris, Batonemque & Pinetem excelſiſſimos duces, [1] captum alterum, alterum à ſe deditum, juſtis voluminibus ordine [2] narrabimus, ut ſpero. [3] Autumno victor in hiberna reducitur exercitus, cujus omnibus copiis [4] à Cæſare M. Lepidus præfectus eſt, [5] vir nominis ac fortunæ eorum proximus: quem in quantum quiſque aut cognoſcere aut intelligere potuit, in tantum miratur ac diligit, tantorumque nominum, quibus ortus eſt, ornamentum judicat.

CAP. CXV. Cæſar ad alteram belli Delmatici molem animum atque arma contulit. in qua regione quali adjutore legatoque fratre meo, Magio Celere [6] Velleiano uſus ſit, ipſius patriſque ejus prædicatione teſtatum eſt, & ampliſſimorum [7] honorum, quibus triumphans eum Cæſar donavit, ſignat memoria. Initio æſtatis Lepidus, educto hibernis exercitu, [8] per gentis integras immuneſque adhuc clade belli, & eo feroces ac truces, tendens ad Tiberium imperatorem, & cum difficultate locorum & cum vi hoſtium luctatus, magna cum clade obſiſtentium, exciſis agris, exuſtis ædificiis, [9] cæſis viris, lætus victoria, prædaque

R 2 onuſtus,

1 *Ita Rhenani ſchol. Lipſ. Aliique.* CAPTUM ALTERUM A SE DEDITUM *Rhen. è MS. Vulgo* captum alterum, alterum deditum. *Cur non* ſe dedentem? *videtur voluiſſe Velleius* à ſuis deditum. *Heinſ. vide Dionem ſub finem lib.* LV. 2 Enarrabimus *malit Heinſ.* 3 AUTUMNI *Rhen. è MS.* 4 *Sic plurimi.* CÆSAREM *Rhen. è MS.* Cæſare *Bur. conjectura. Forte* Cæſari *Voſſ. Omnino* à Cæſaribus: *forſan &* Man. Lepidus. *Lipſ.* 5 *Sic vulgo.* Vir nominis ac fortunæ ſuorum *&c. Bæcler. & Voſſ.* Vir nominis ac fortunæ Æmiliorum proximus *reſcribendum opinatur Heinſ. ut & mox* quem in quantum quis *&c.* 6 *Sic vulgo.* ULLIFLANO *Rhen. è MS.* ULIFLANO *Bur. conjectura.* Allifano *Nic. Loenſis.* 7 Donorum *Lipſ.* 8 *Vulgo* per gentes integras *&c.* PERGENTIS INTEGRAS *&c. Rhen. è MS.* PERGENTIS IN INTEGRITAS (integratas *Bur. conjectura*) IMMUNESQUE *&c. Bur. è MS.* 9 *Forte ſcribendum* everſis vicis; *vel* incenſis, *aut potius* exuſtis ædificiis ac vicis. *Heinſ.*

1 Quaſi

onuſtus, pervenit ad Cæſarem; & ob ea, [1] quæ ſi propriis geſſiſſet auſpiciis, triumphare debuerat, ornamentis triumphalibus, conſentiente cum judicio principum voluntate ſenatus, [[2] donatus] eſt. Illa æſtas maximi belli conſummavit effectus. [3] quippe Breuci & Deſitiates Delmatæ, ſitu locorum ac montium, [4] ingeniorum ferocia, mira etiam pugnandi ſcientia, & præcipue anguſtiis ſaltuum pæne inexpugnabiles, non jam ductu, ſed manibus atque armis ipſius Cæſaris tum demum pacati ſunt, cum pæne funditus everſi forent. Nihil in hoc tanto bello, nihil in Germania aut videre majus aut mirari magis potui, quam quod imperatori numquam adeo ulla opportuna viſa eſt victoriæ occaſio, quam damno amiſſi penſaret militis: ſemperque viſum eſt glorioſum, quod eſſet tutiſſimum; & ante conſcientiæ, quam famæ, conſultum; [5] nec umquam conſilia ducis judicio exercitus, ſed exercitus providentia ducis rectus eſt.

CAP. CXVI. Magna in bello [6] Delmatico experimenta virtutis [7] in multos ac difficiles locos præmiſſus Germanicus dedit, [8] celebri etiam opera diligentique Vibius Poſtumus, vir conſularis, præpoſitus [9] Delmatiæ, ornamenta meruit triumphalia: quem honorem ante paucos annos Paſſienus & Coſſus, viri quibuſdam

1 Quaſi propriis *Bur. conjectura.* Quæ ſi non propriis *Seheg.* 2 *Ita ex Rhenani ſchol. num* τὸ donatus *deeſt in Editione Rhenani.* 3 *Sic Tutean.* QUIPPE PERUSIA ÆDE SISIALES DALMATÆ *Rhen. è MS.* DELMATÆ *Bur. è MS.* Quippe Daoriſi & Deſitiates *edidit Ald. quem & alii ſecuti.* Quippe Piruſtæ & Deſitiates *Voſſ.* Daorizi & Dæſitiates *apud Plinium.* p. 382 *Edit. Par. in uſum Delphini.* 4 *Forte,* Tum ingenti animorum (*vel* morum) ferocia *&c. Deinde,* ſed præcipue (*non* &) anguſtiis *&c.* Ingeniorum ferocia *tamen tolerari poteſt. Heinſ.* 5 NE CUM QUOD *Bur. è MS.* 6 *Ita Bur. è MS.* DALMATICO *Rhen. è MS.* 7 IN MULTOS AC DIFFICILEIS LOCOS *Rhen. è MS.* In incultos ac difficiles locos *corrigendum cenſet Heinſ.* 8 *Ita reſtituit Voſſ.* CELEBRI (celebris *Bur. conjectura*) ETIAM OPERA DILIGENTI. QUIBUS IULIUS POSTHUMIUS (POSTUMUS *Bur. è MS.*) UIR *&c. Rhen. è MS.* Celebris etiam opera diligenti (diligentiaque *Lipſ.*) Q. Julius Poſtumus *vulgo.* 9 *Ita Bur. è MS.* DALMATIÆ *Rhen. è MS.*

quibuſdam diverſis virtutibus celebres, in Africa meruerant. Sed Coſſus victoriæ teſtimonium etiam in cognomen filii contulit, adoleſcentis in omnium virtutum exempla geniti. [1] At Poſtumi operum L. Apronius particeps, illa quoque militia eos, quos mox conſecutus eſt, honores excellenti virtute [2] meruit. Utinam non majoribus experimentis teſtatum eſſet, quantum in omni re Fortuna poſſet; [3] ſed in hoc quoque genere abunde agnoſci vis ejus poteſt: [4] nam & vir antiquiſſimi moris, & priſcam gravitatem ſemper humanitate temperans, in Germania, Illyricoque, & mox in Africa, ſplendidiſſimis functus miniſteriis, non merito, ſed materia adipiſcendi triumphalia defectus eſt. Et A. Licinius Nerva Silianus, P. Silii filius, quem virum, ne qui intellexit quidem, abunde miratus eſt, [5] ne nihil non optimo civi, ſimpliciſſimo duci periſſet, [6] præferens immatura, & fructu ampliſſimæ principis amicitiæ & conſummatione evectæ in altiſſimum paternumque faſtigium imaginis defectus eſt. [7] Horum virorum mentioni ſi quis quæſiſſe me dicet locum, fatentem arguet. neque enim juſtus ſine mendacio candor apud bonos [8] crimini eſt.

CAP. CXVII. Tantum quod ultimam impoſuerat Pannonico ac Delmatico bello Cæſar manum, [9] cum, intra

1 AT POSTHUMI *Rhen. è MS.* AD POSTUMIO *Bur. è MS.* 2 Emeruit *malit Heinſ.* 3 SED IN LOCO QUOQUE GENERE *Rhen. è MS.* 4 *Sic Heinſ. verba ad* Apronium *referens.* NAM ET ETIAM UIR *&c. Rhen. è MS.* Nam & Sejanus *vulgo.* Nam & Junius *Lipſ. ita ut Velleius reſpiciat Junium Blæſum. Sed nimium ab hac ſcriptura veterem lectionem divertere cenſet Grut.* Nam & Blæſus *reponit Voſſ.* 5 *Ita Bur. è MS.* NE NIHIL OPTIMO *&c. Rhen. è MS.* 6 *Ita Rhen. è MS. & Urſ. Vulgo* prærepţus immature. *Opinor Velleium dediſſe* præferens jam matura. *Heinſ.* 7 *Ita Bur. è conjectura.* QUORUM UIRORUM MENTIONI *Rhen. è MS. Aliique.* HONORUM UIRORUM *&c. Bur. è MS. unde inclinat Heinſius ut ſcribat* honoræ (*pro* honorificæ.) horum virorum mentioni. *Sic etiam Tacito uſitatum, ut* oratio honora, honora & magnifica funeris pompa. *Apud poetas frequentius occurrit id vocabulum.* 8 CRIMINI EST TANTUM QUOD. ULTIMAM *&c. Rhen è MS.* 9 *Forte,* cum intra quintum *&c.* diem, funeſtæ ecce è Germania epiſtolæ de caſu Vari *&c. ſubaudi* adferuntur. *Heinſ.*

1 *Ita*

intra quinque consummati tanti operis dies, funestæ ex Germania epistolæ, cæsi Vari, trucidatarumque legionum trium, totidemque alarum, & sex cohortium. [1] velut in hoc salutem tantummodo indulgente nobis fortuna, [2] ne occupato duce. * & caussa persona moram exigit. Varus Quinctilius inlustri magis quam nobili ortus familia, vir ingenio mitis, moribus quietus, [3] ut corpore & animo immobilior, otio magis castrorum quam bellicæ adsuetus militiæ; pecuniæ vero quam non contemtor, Syria, cui præfuerat, declaravit; quam pauper divitem ingressus, dives pauperem reliquit: is cum exercitui, qui erat in Germania, præesset, concepit esse homines, qui nihil præter vocem membraque haberent hominum; quique gladiis domari non poterant, posse jure mulceri. Quo proposito mediam ingressus Germaniam, velut inter viros pacis gaudentes dulcedine, jurisdictionibus agendoque [4] pro tribunali ordine, trahebat æstiva.

CAP. CXVIII. At illi, quod nisi expertus vix [5] credat, in summa feritate versutissimi, natumque mendacio genus, simulantes fictas litium series, & nunc [6] provocantes alter alterum [7] injuria, nunc agentes

1 *Ita post Schegkium locum restituendum censet Heins.* UELUT IN HOC SALTEM, TANTUMMODO *&c. Rhen. è MS. Aliique. Vocabulum* saltem, *aut* tantummodo *à librariis esse existimat Grut.* 2 *Ita vulgo.* NE OCCUPATO DUCEM, * ET CAUSA PERSONA MORAM EXIGIT *Rhen. e MS.* Ne *&c.* sua caussa personæ moram exigit *Delben.* Ne occupato duce sæviret. Sed caussa & persona moram exigit *Lips. Locum mutilum esse plerique agnoscunt. Sensum tamen Velleii hujusmodi fuisse arbitratur Voss.* Ne, occupato duce in debellandis Pannoniis, victores Germani iis se conjungerent. Sed causa & persona moram exigit. Ne occupato duce, *subintellige* id gestum esset. *abruptum dicendi genus. possis,* occupato id duce sit ausa. *Denuade,* res & persona moram exigit. *Possis quoque* rei causa persona moram exigit. *& id vere, ut opinor. Heins.* 3 Et corpore & animo *&c. Bucretius.* Ut corpore ita animo *&c. post Acidalium Heins. nisi* τὸ & *pro* etiam *sumimus, uti supra.* Et corpore & animo *&c. Lips.* 4 Pro tribunali ordine *Lips.* Pro tribunalis ordine *malit Heins.* 5 CREDEBAT *Rhen. è MS. Aliique* credat *Lips. placeat tamen* credebat, *sc.* Varus. 6 *Ita Bur. ex conjectura, & Rhenani schol.* PROCACES *Rhen. è MS.* PROCATAES *Bur. è MS.* Procantes *Putean.* 7 Injuriis *Lips.*

1 *Sic*

agentes gratias, quod [1] eas Romana juſtitia finiret, feritaſque ſua novitate incognitæ diſciplinæ [2] miteſceret, & ſolita armis diſcerni jure terminarentur, in ſummam ſocordiam perduxere [3] Quinctilium, uſque eo, ut ſe prætorem urbanum in foro jus dicere, non in mediis Germaniæ finibus exercitui præeſſe crederet. Tum juvenis genere nobilis, manu fortis, ſenſu celer, [4] ultra barbarum promtus ingenio, nomine Arminius, Sigimeri principis gentis ejus filius, ardorem animi vultu oculiſque præferens, adſiduus militiæ noſtræ prioris comes, [5] etiam civitatis Romanæ jus equeſtremque conſecutus gradum, ſegnitia ducis in occaſionem ſceleris uſus eſt; haud imprudenter ſpeculatus, neminem celerius opprimi, quam qui nihil timeret; & frequentiſſimum initium eſſe calamitatis, ſecuritatem. Primo igitur paucos, [6] mox plures in ſocietatem conſilii recepit; opprimi poſſe Romanos [7] & dicit & perſuadet; decretis facta jungit; tempus inſidiarum conſtituit. Id Varo per virum ejus gentis fidelem clarique nominis [8] Segeſten indicatur. [9] Obſtabant ſed jam fata conſiliis, omnemque animi ejus aciem [10] præſtrinxerant. Quippe ita ſe res habet, [11] ut plerumque Deus fortunam mutaturus, conſilia corrumpat;

1 *Sic vulgo.* EA ROMANA JUSTICIA FINIRET *Rhen. è MS.* 2 MUTESCERET *Bur. è MS.* 3 QUINTILIUM *ut &* QUINTIUM *paſſim. Rhen. è MS.* 4 Et ultra *Lipſ.* 5 *Ita Lipſ. Aliique.* IURE ETIAM CIVITATIS RHOMÆ (RHOMANÆ *Bur. conjectura.*) JUS EQUESTRIS CONSEQUENS GRADUS *Rhen. è MS. Vulgo* & jam civitatis Romanæ jus equeſtremque conſecutus gradum. *Forte*, cum jure etiam civitatis Romanæ (*vel* Romæ) jus equeſtris conſequutus gradus. *Heinſ.* 6 *Sic vulgo.* MOX PLURIS IN SOCIETATE CONSILII PRÆCEPIT *Rhen. è MS.* Mox plureis in ſocietatem conſilii recepit *Rhenani ſchol. & Editio Frobeniana.* 7 Et docet & perſuadet, *ni fallor, Velleius dederat:* docere *pro* monere *Hiſtoricis familiare. Heinſ.* 8 *Ita Rhen. è MS.* Segeſtem *vulgo.* 9 *Ita Lipſ. & Heinſ..* * POSTULABAT ETIAM FATA CONSILIIS *Rhen. è MS. Aſteriſcum deponendum monet Burerius, cùm loco nihil deeſſe videatur.* Sed prævalebant jam fata conſiliis *vulgo.* Prævalebant at jam fata conſiliis *Voſſ.* Prævalebat ſed jam fatum conſiliis *Bæcler.* 10 *Sic in Editione Frobeniana: quam ſecutus eſt Heinſ.* PRÆSTRUXERAT *Rhen. è MS. & Bæcler.* Præſtinxerant *Acid. Aliique.* Præſtrinxerant *Voſſ.* 11 *Ita edidit Heinſ. licet cum Urſino, Li-*

pſio

corrumpat; efficiatque, quod miſerrimum eſt, ut, quod accidit, [1] id etiam merito accidiſſe videatur, & caſus in [2] culpam tranſeat. Negat itaque ſe credere, [3] ſpemque in ſe benevolentiæ ex merito æſtimare profitetur. Nec diutius, poſt primum indicem, ſecundo relictus locus.

CAP. CXIX. Ordinem atrociſſimæ calamitatis, qua nulla, poſt [4] Craſſi in Parthis damnum, in externis gentibus gravior Romanis fuit, juſtis voluminibus, ut alii, ita nos conabimur exponere: nunc ſumma [5] deflenda eſt. Exercitus omnium fortiſſimus, diſciplina, manu, experientiaque bellorum inter Romanos milites princeps, marcore ducis, perfidia hoſtis, iniquitate fortunæ circumventus; [6] cum ne pugnandi quidem egregie occaſio in quantum voluerant data eſſet miſeris, caſtigatis etiam quibuſdam gravi pœna, [7] quia Romanis & armis & animis uſi fuiſſent, incluſus ſilvis, paludibus, inſidiis ab eo hoſte ad internecionem trucidatus eſt, quem ita ſemper more

pſio, & Grutero ſcribendum cenſeat, ut plerumque fortunam mutaturus, Deus conſilia corrumpat. UT PLERUMQUE QUI FORTUNAM MUTATURUS (eſt *Bœcler.*) DEUS, CONSILIA *&c. Rhen. e MS.* Ut plerumque cui fortunam mutaturus Deus, conſilia *&c. Voſſ.* Ut plerumque, qui fortunam mutaturus eſt, conſilia corrumpat *&c. vulgo.* 1 *Ita Bur. ex conjectura.* ETIAM MERITO *Rhen. e MS. & Froben.* ET ETIAM *Bur. è MS.* Et merito *Heinſ.* 2 CULPA *Bur. è MS.* 3 *Ita Froben. aliique ediderunt.* SPEMQUE IN SE BENEVOLENTIA *&c. Rhen. è MS.* Spemque de Germanorum in ſe benevolentia *&c. Rhenani ſchol.* Negat itaque ſe credere (*ut ſubintelligatur* fortunæ) ſpemque in ſe benevolentia *&c. vel* ſpemque ſe benevolentia ex merito *&c. legendum conjicit Bur.* Negat itaque ei credere, ſpemque ſe benevolentiæ *&c. ſcribendum opinatur Heinſ.* 4 CASSI *Bur. è MS.* 5 Dicenda, ſequenda, *aut* deplenda *ſubſtitui malit Acid.* 6 *Ita Frobeniana, aliaque editiones.* CUM NE PUGNANDI QUIDEM EGREGIE, (EGREDIEM *Bur. è MS.*) AUT OCCASIONIS INQUANTUM UOLUERANT DATA ESSET IMMUNIS *Rhen. è MS. ante* immunis *verbum* poteſtas, *vel ſimile deeſſe exiſtimat Rhen.* Cum ne pugnandi quidem ægre dies aut occaſionis quantum voluerant, data eſſet inimicis *legendum conjicit Bur. Totum ad hunc modum refingit Heinſ.* Cum ne pugnandi quidem aut regrediendi occaſionis quantum voluerant adeſſet ab inimicis, *vel* datum eſſet. regredi *pro* evadere *paſſim apud hiſtoricos.* 7 Qui à Romanis & armis & animis viſi fuiſſent *legendum ſuſpicatur Bur. ut hic verbum aliquod deeſſe videatur.*

1 AUIQUE

more pecudum trucidaverat, ut vitam aut mortem ejus nunc ira nunc venia temperaret. Duci plus ad moriendum quam ad pugnandum animi fuit. quippe paterni [1] avitique exempli ſucceſſor ſe ipſe transfixit. At è præfectis caſtrorum duobus quam clarum exemplum L. [2] Eggius, tam turpe [3] Ceionius prodidit: qui, cum longe maximam partem abſumſiſſet acies, auctor deditionis ſupplicio quam prælio mori maluit. At [4] Vala Numonius, legatus Vari, [5] cetera quietus ac probus, diri auctor exempli, [6] ſpoliatum equite peditem relinquens, fuga cum alis Rhenum petere ingreſſus eſt. quod factum ejus fortuna ulta eſt. non enim deſertis ſuperfuit, ſed deſertor occidit. Vari corpus ſemiuſtum [7] hoſtilis laceraverat feritas; caput ejus [8] abſciſum latumque ad Maroboduum, & ab eo miſſum ad Cæſarem, gentilitii [9] tamen tumuli ſepultura honoratum eſt.

CAP. CXX. His auditis revolat ad patrem Cæſar, perpetuus patronus Romani imperii adſuetam ſibi cauſſam ſuſcipit. Mittitur ad Germaniam, Gallias confirmat, diſponit exercitus, præſidia munit; [10] ſe magnitudine ſua, non fiducia [hoſtium] metiens, qui Cimbricam Teutonicamque militiam Italiæ [11] minabantur, [12] ultro Rhenum cum exercitu tranſgreditur.

S [1] Arminio

1 AUIQUE *Bur. è MS.* 2 *Ita Rhen. è MS. Ald. Voſſ.* Egilius, Ægilius, *aut* Igilius *Alii.* 3 C. EIONIUS *Rhen. è MS.* 4 *Ita Urſ. Scheg. Aliique.* VALNUMONIUS *Rhen. è MS.* Val. Num. *Rhenani ſchol.* Valumnius *Bur. conjectura.* Volumnius *Froben.* *An* Vala Ummonius *ſit reſcribendum dubitat Voſſ.* 5 CÆTERA *Rhen. è MS.* 6 *Ita Froben. Aliique.* SPOLIATUM EQUITEM, PEDITEM RELINQUENS, * FUGA CUM ALIIS *&c. Rhen. e MS.* FUGATUM ALIIS *Bur. è MS.* Spoliatum equitem, peditem relinquens fugatum ab eis *Bur. conjectura.* *Fuit, cum opinarer* fuga Rhenum præcipiti ingreſſus eſt *Heinſ.* 7 *Ita Bur. e conjectura.* HOSTIUM *Rhen. e MS. Aliique.* HOSTI *Bur. è MS.* 8 *Ita Rhen. è MS. & Froben.* *Vulgo* abſciſſum. 9 *Ita Rhen. è MS.* *Vulgo* tandem. 10 *Ex vet. cod. nihil certi conjici poſſe monuit Bur. legendum tamen exiſtimat,* & ſe magnitudine ſua, non fiducia metiens. *Forſan,* non fiducia hos metiens *poſſis &,* non fiducia hoſtili metiens, quæ *&c.* minabatur. *Heinſ.* 11 MINABATUR *Bur. è MS.* 12 *Ita reſtituit Freinshem.* ULTRA *Rhen. è MS. Aliique.*

1 *Ita*

[1] Arminio territo, quem arcuiſſe pater & patria contenti erant, penetrat interius, aperit limites, vaſtat agros, urit domos, [2] fundit obvios; maximaque cum gloria, incolumi omnium quos tranſduxerat numero, in hiberna revertitur. Reddatur verum L. Aſprenati teſtimonium; qui legatus ſub avunculo ſuo Varo militans, nava virilique opera duarum legionum, quibus præerat, exercitum immunem tanta calamitate ſervavit; matureque ad inferiora hiberna deſcendendo, [3] vacillantium etiam cis Rhenum ſitarum gentium animos confirmavit. Sunt tamen, qui, ut vivos ab eo vindicatos, ita jugulatorum ſub Varo occupata crediderint patrimonia, hæreditatemque exciſi exercitus in quantum [4] voluerit, ab eo aditam. Lucii etiam Cæditii, præfecti caſtrorum, eorumque, qui una circumdati [5] Aliſone immenſis Germanorum copiis obſidebantur, laudanda virtus eſt; qui omnibus difficultatibus ſuperatis, quas inopia rerum [6] intolerabiles, vis hoſtium faciebat inexſuperabiles, nec temerario conſilio, nec ſegni providentia [7] uſi, ſpeculatique opportunitatem, ferro ſibi ad ſuos peperere reditum. Ex quo apparet, Varum ſane gravem & bonæ voluntatis virum, magis imperatoris defectum conſilio, quam virtute deſtitutum militum, ſe magnificentiſſimumque perdidiſſe exercitum. Cum in captivos ſæviretur à Germanis, præclari facinoris auctor fuit [8] Caldus Cœlius vetuſtate familiæ ſuæ digniſſimus;

1 *Ita Popma.* Arminio territo, quem arguiſſe *&c. Froben. cum aliis.* ARMA INTERFECTI, QUÆ ARGUISSE *&c. Rhen. e MS.* Arma infert, quæ arcuiſſe *&c. Lipſ.* Arma infert ei. (hoſti *Voſſ.*) quem arcuiſſe *&c. Heinſ.* 2 *Ita Rhen. è MS. Aliique.* FUNDIT OBULOS *Bur. è MS.* 3 *Scribe,* vacillantis (*pro* vacillantes) metu cis *&c. vel* vacillantis jam cis Rhenum *&c. Heinſ.* 4 Valuerit *Lipſ. ſed hæc tria verba*, in quantum voluerit, *adſcititia exiſtimat Grut.* 5 *Ita Rhenani ſchol.* A LISONE *Rhen. è MS.* 6 INTOLERABILEIS, *& mox* INEXUPERABILEIS *Rhen. è MS.* 7 *Ita Rhen. è MS.* UITI *Bur. e MS.* Adjuti *Bur. conjectura. Legendum* juti, *vel* adjuti. *aut potius totum ſic refingendum*: Nec temerario conſilio nec ſegni prudenter adjuti. *Heinſ.* 8 *Sic vulgo.* CALDUS CÆLIUS AD UETUSTATEM FAMILIÆ

gniſſimus; qui complexus catenarum, quibus vinctus erat, ſeriem, ita illas inliſit capiti ſuo, ut protinus pariter ſanguinis cerebrique [1] profluvio exſpiraret.

CAP. CXXI. Eadem & virtus & fortuna ſubſequenti tempore ingreſſa [2] animam imperatoris Tiberii fuit, quæ initio fuerat; qui concuſſis hoſtium viribus, claſſicis peditumque expeditionibus, cum res Galliarum maximæ molis, [3] accenſæque plebis Viennenſium diſſenſiones, [4] coërcitione magis quam pœna molliſſet, [5] & ſenatus populuſque Rom. (poſtulante patre ejus) ut æquum ei jus in omnibus provinciis exercitibuſque eſſet, quam erat ipſi, decreto complexus eſſet: (etenim abſurdum erat, non eſſe ſub illo, quæ ab illo vindicabantur; & qui ad opem ferendam primus erat, ad vindicandum honorem, non judicari parem) in urbem reverſus, jampridem debitum, ſed continuatione bellorum dilatum, ex Pannoniis Delmatiſque egit triumphum. cujus magnificentiam quis miretur in Cæſare? fortunæ vero quis non miretur indulgentiam? quippe omnes eminentiſſimos hoſtium [6] duces non occiſos fama narravit, ſed vinctos triumphus oſtendit. quem [7] mihi, fratrique meo, inter præcipuos præcipuiſque donis adornatos viros, comitari contigit.

CAP. CXXII. Quis non inter reliqua, quibus ſingularis moderatio Tib. Cæſaris elucet atque eminet,

hoc

FAMILIÆ SUÆ DIGNISSIMUS *Rhen. è MS. quod non adſequor (inquit Heinſ.) ni dederit Velleius*, alta vetuſtate, Ac vetuſtate familiæ ſuæ digniſſimi *Lipſ.* 1 *Sic vulgo.* INFLUUIO EXPIRAUIT *Rhen. è MS. Gruter. Voſſ.* Effluvio *malint Lipſ. & Heinſ.* 2 *Ita Bur. è MS.* ANIMUM *Rhen. è. MS.* 3 *Ita Voſſ.* ACCENSASQUE *Rhen. è MS. Aliique.* ACCENSAQUE *Bur. è MS.* 4 *Sic vulgo.* COERTIONE *Rhen. è MS.* 5 *Ita Rhenani ſchol.* SENATUS *&c.* UT EQUUM EJUS *&c.* QUAM ERAT IPSE DECRETO *&c. Rhen. è MS.* Senatus *&c.* quas erat ipſe decreto complexus. Eſſet etenim abſurdum eas (*ſcilicet* provincias) non eſſe *&c. Bur. conjectura* *Illa* quam erat ipſi *delenda cenſent Ald. & Bæcler.* 6 *Ita Rhen. è MS. Froben. Gruter. Bæcler. Heinſ.* Duces occiſos fama narravit, ſed vinctos *&c. poſt alios Voſſ.* Duces occiſos vana fama narravit, ſed vivos vinctos *&c. Acid.* 7 *Ita Bur. è conjectura.* MILITI *Rhen. è MS.*

1 *Ita*

hoc quoque miretur, quod, cum ſine ulla dubitatione ſeptem triumphos meruerit, tribus contentus fuerit? Quis enim dubitare poteſt, quin ex Armenia recepta, & [1] ex rege ei præpoſito, cujus capiti inſigne regium ſua manu impoſuerat, ordinatiſque rebus Orientis, ovans triumphare debuerit? &, Vindelicorum Rhætorumque victor, curru urbem ingredi? fractis deinde poſt adoptionem continua triennii militia Germaniæ viribus, idem illi honor & deferendus & recipiendus fuerit? & poſt cladem ſub Varo acceptam, [2] ocius proſperrimo rerum eventu, eadem excisa Germania, triumphum ſummi ducis adornare debuerit? Sed in hoc viro neſcias, utrum magis mireris, quod laborum periculorumque ſemper exceſſit modum, an quod honorum temperavit.

CAP. CXXIII. Venitur ad tempus, in quo fuit plurimum metus. quippe Cæſar Auguſtus cum Germanicum nepotem ſuum, reliqua belli patraturum miſiſſet in Germaniam, Tiberium autem filium miſſurus eſſet in Illyricum, ad [3] firmanda pace, quæ bello ſubegerat, proſequens eum, ſimulque interfuturus athletarum certaminis ludicro, quod ejus honori ſacratum à Neapolitanis eſt, proceſſit in Campaniam: quamquam jam motus imbecillitatis inclinatæque in deterius principia valetudinis ſenſerat; tamen obnitente vi animi, proſecutus filium, digreſſuſque ab eo Beneventi, ipſe Nolam petiit; & ingraveſcente in dies valetudine, cum ſciret, quis volenti omnia poſt ſe ſalva remanere, accerſendus foret, feſtinanter revocavit filium. ille ad patrem [4] patriæ exſpectato revolavit

1 *Ita Rhenani ſchol. Aliique.* EX REGE PROPOSITI *Rhen. è MS.* PRÆPOSITI *Bur. è MS.* Rege præpoſito ei *malit Heinſ* 2 OCYUS *Rhen. è MS. & mox* ADORNARE. TOTIUS, *& dein* ADORNARI *Bur è M* *Opinor dediſſe Velleium*, totius proſperrimo rei cum eventu eadem exciſa Germania triumphus ſummi ducis adornari debuerit. *Poſſis &,* potitus proſperrimo rerum eventu, *ſed alterum verius. Heinſ.* 3 *Ita Bur. e conjectura.* FORMANDA *Rhen. è MS.* Obfirmanda *malit Heinſ.* 4 Patriæ *delet Acid.* *perperam,*

volavit maturius. Tum ſecurum ſe Auguſtus prædicans, circumfuſuſque amplexibus Tiberii ſui, commendans illi ſua atque ipſius opera, nec quidquam jam de fine, ſi fata poſcerent, recuſans, ſubrefectus primo conſpectu adloquioque cariſſimi ſibi ſpiritus, mox cum omnem curam fata vincerent, in ſua reſolutus initia, Pompeio Appuleioque [1] Coss. ſeptuageſimo ſexto anno, animam cæleſtem cælo reddidit.

CAP. CXXIV. Quid tunc homines timuerint, quæ ſenatus trepidatio, quæ populi confuſio, quis orbis metus, in quam arto ſalutis exitiique fuerimus confinio, neque mihi tam feſtinanti exprimere vacat; neque, cui vacat, poteſt. Id ſolum voce publica dixiſſe habeo. [2] Cujus orbis ruinam timueramus, eum ne commotum quidem ſenſimus. tantaque unius viri majeſtas fuit, ut nec bonis, neque contra malos opus armis foret. Una tamen veluti luctatio civitatis fuit; pugnantis cum Cæſare ſenatus populique Romani, ut ſtationi paternæ ſuccederet: illius, ut potius æqualem civem, quam eminentem liceret agere principem. [3] tandem magis ratione quam honore victus eſt: cum quidquid tuendum non ſuſcepiſſet, periturum videret. ſolique huic contigit, pæne diutius recuſare principatum, quam, ut occuparent eum, alii armis pugnaverant. Poſt redditum cælo patrem, & corpus ejus humanis honoribus, nomen divinis honoratum, primum principalium ejus operum fuit ordinatio comitiorum; quam manu ſua ſcriptam D. Auguſtus reliquerat. Quo tempore mihi fratrique meo, [4] candidatis Cæſaris, proxime à nobiliſſimis ac ſacerdotibus viris, deſtinari prætoribus contigit; conſecutis,

perperam, ut cenſet Voſſ. 1 *Ita ſcribendum docuit Bur. licet in vet. cod. ſit* COS. 2 *Ita Rhen. è MS. Aliique.* CUJUS URBIS RUINAM TIMUERAMUS, EAM NE COMMOTAM *&c. Bur. è MS.* 3 *Ita Bur. è MS.* TANDEM RATIONE MAGIS QUAM *&c. Rhen. è MS.* 4 CANDIDATOS *Rhen. è MS.*

cutis, ut neque post nos quemquam D. Auguſtus, neque ante nos Cæſar [1] commendaret Tiberius.

CAP. CXXV. Tulit protinus [2] & voti & conſilii ſui pretium reſp. neque diu latuit, aut quid non impetrando paſſuri fuiſſemus, aut quid impetrando profeciſſemus. quippe exercitus, qui in Germania militabat, præſentiſque Germanici imperio regebatur, ſimulque legiones, quæ in Illyrico erant, rabie quadam & profunda confundendi omnia cupiditate, novum ducem, novum ſtatum, novam quærebat remp. quinetiam auſi ſunt minari, daturos ſenatui, daturos principi leges; modum ſtipendii, finem militiæ ſibi ipſi conſtituere conati [3] ſunt. proceſſum etiam in arma, ferrumque ſtrictum eſt; & pæne in [4] ultima gladiorum erupit impunitas: defuitque qui contra remp. duceret, non qui ſequerentur. Sed hæc omnia veteris imperatoris maturitas, multa inhibentis, aliqua cum gravitate pollicentis, inter ſeveram [5] præcipue noſtrorum ultionem, mitis aliorum caſtigatio, brevi ſopiit ac ſuſtulit. Quo quidem tempore, [6] ut pleraque ignave Germanicus, ita [7] Druſus, [8] qui à patre in id ipſum, plurimo quidem igne emicans, incendium militaris tumultus miſſus erat, [9] priſca antiquaque ſeveritate uſus, ancipitia ſibi tam re quam exemplo pernicioſa,

1 Commendarit *malit Heinſ.* 2 UT *Rhen. è MS.* 3 *Voculam* ſunt *tollendam cenſet Grut.* 4 *Ita Voſſ.* ULTIMUM *Rhen. è MS. Aliique.* ULTIMAM *Bur. è MS.* Ultimum gladiatorum *vulgo, corrupte.* 5 Præcipue noxiorum *ſcribendum. & ſic Gronovius.* Præcipue auctorum *Lipſianum longius recedit. Heinſ.* 6 Ut pleraque gnave Germanicus &c. *Velleium dediſſe putat Bœcler.* Ut pleraque ignave gerebat (*vel* geſſerat) Germanicus *legendum opinatur Heinſ.* 7 BRUTUS *Rhen. è MS. perperam.* 8 *Scribe,* qui à patre in id ipſum, plurimoque idem igne (*vel* plurimo pridem igne) emicans. *Forſan &*, in incendium militaris tumultus reſtinguendum &c: *Heinſ.* 9 *Ita Rhen. è MS.* PRISCA &c. USUS, ANCIPITIA SIBI TIMERE QUAM EXEMPLO &c. *Bur. è MS.* Priſca &c. quam exemplo pernicioſa auſus, his ipſis &c. *Acid.* Priſca antiquaque ſeveritate auſus ancipitia ſibi tam re quam exemplo, his ipſis &c *Grut.* Auſus ancipitia ſibi tam è re, quam exemplo pernicioſa &c. *Voſſ.* Auſus ancipitia ſibi tam re quam exemplo periculoſa, his ipſis militum &c. *Bœcler.* *Forte,* ancipitia ſibi tam re quam exemplo in publicum pernicioſa:

perniciosa, & his ipsis militum gladiis, quibus obsessus erat, obsidentes coërcuit: singulari adjutore in eo negotio usus [1] Junio Blæso, viro nescias utiliore in castris, an meliore in toga. qui, post paucos annos proconsul in Africa, ornamenta triumphalia, cum appellatione imperatoria meruit. [2] ac Hispanias exercitumque virtutibus [3] celeberrimaque in Illyrico militia, ut prædiximus, cum imperio obtineret, in summa pace, quiete continuit; cum ei pietas rectissima sentiendi, & auctoritas quæ sentiebat obtinendi superesset. cujus curam ac fidem Dolabella quoque, vir simplicitatis generosissimæ, in [4] maxima parte Illyrici per omnia imitatus est.

CAP. CXXVI. Horum XVI annorum opera [5] quis, cum inserta sint oculis animisque omnium, in partibus eloquatur? Sacravit parentem suum Cæsar non imperio, sed religione: [6] non appellavit eum, sed fecit Deum. [7] revocata in forum fides, summota è foro seditio, ambitio campo, discordia curia; sepultæque ac

niciosa: *aut* ancipiti sibi tam re, quam exemplo perniciosa, his ipsis *&c. Heins. quem vide.* 1 IUNIO BLESO, *Rhen. e MS.* 2 AD *Bur. è MS.* 3 *Ita vulgo.* CELEBERRIMAQUE IN ILLYRICO MILITIA PRÆDIXIMUS *&c. Rhen. e MS.* Ceu prædiximus, *vel per Parenthesin* (prædiximus) *arridet tamen magis ut totum legatur hoc modo:* ac Hispanias exercitumque virtutibus, celeberrimaque in Illyrico militia præditum, cum imperio obtineret, in summa pace ac quiete *&c. Rhenani schol.* Olim celeberrimamque in Illyrico militiam (ut prædiximus) cum imperio obtineret *&c. Bur. conjectura.* In summa pace quietè continuit *Lips.* Cum imperio obtinuit, & in summa pace quiete continuit *Acid.* 4 Maritima *Alii.* 5 *Ita Rhen. e MS.* QUIS CUM INSERA OCULIS *Bur. è MS.* Cum inserta oculis *Bur. conjectura.* Quis universa, cum inserta oculis animisque omnium, partibus eloquatur? *Heins.* 6 *Ita Rhen. è MS.* Non appellavit Deum, sed fecit Deum *Bur. è conjectura.* Non appellavit, sed fecit Deum, *vel* non appellavit Deum, sed fecit *Grut.* 7 REUOCATA *&c.* DISCORDIA CURIÆ, SEPULTÆ: AC SITU OPPOSITÆ *Rhen. è MS.* Revocata in forum fides, submotæ foro seditio, ambitio campo, discordia curiæ sepulta *Rhenani schol.* *Alii ad hunc modum legunt & distinguunt:* Revocata in forum fides; summota è foro seditio, ambitio campo, discordia curia, sepultæque ac situ obsitæ; justitia *&c.* E foro *redundare existimat Heins. deinde malit* gravitas judicibus, *quam* judiciis.

1 *Sic*

ac ſitu obſitæ juſtitia, æquitas, induſtria civitati redditæ; acceſſit [1] magiſtratibus auctoritas, ſenatui majeſtas, judiciis gravitas; compreſſa theatralis ſeditio; recte faciendi omnibus aut [2] incuſſa voluntas, aut impoſita neceſſitas. honorantur recta, prava puniuntur, ſuſpicit potentem humilis, non timet. antecedit, non contemnit humiliorem potens. quando annona moderatior? quando pax lætior? Diffuſa in Orientis Occidentiſque tractus, & quidquid meridiano aut ſeptentrione finitur, pax Auguſta per [3] omnes terrarum orbis angulos à latrociniorum metu ſervat [4] immunes. Fortuita non civium tantummodo, ſed urbium damna Principis munificentia vindicat. Reſtitutæ urbes Aſiæ: vindicatæ ab injuriis magiſtratuum provinciæ, honor dignis paratiſſimus: pœna in malos ſera, ſed [5] aliqua. ſuperatur æquitate gratia, ambitio virtute. nam facere recte cives ſuos Princeps optimus faciendo docet; cumque ſit imperio maximus, exemplo major eſt.

CAP. CXXVII. Raro eminentes viri non magnis adjutoribus ad gubernandam fortunam ſuam uſi ſunt; ut duo Scipiones duobus Læliis, quos per omnia æquaverunt ſibi; ut Divus Auguſtus [6] M. Agrippa, & maxime ab eo, Statilio Tauro. quibus novitas familiæ haud obſtitit, [7] quo minus ad multiplices conſulatus triumphoſque, & complura eniterentur ſacerdotia. etenim magna negotia magnis [8] adjutoribus egent. [9] Neque in parvo paucitas miniſteria defecit: intereſtque

1 *Sic vulgo.* MILITIBUS *Rhen. è MS.* 2 Injuſſa *à Velleio fuiſſe opinatur Heinſ.* 3 OMNIS *Rhen. è MS.* 4 IMMUNEIS *Rhen è MS.* Immune *Lipſ. Sed* immunes *retinere*, *&* nos *poſt* angulos *reponi ſuadet Heinſ.* 5 Æqua *Lipſ.* 6 M. Agrippa & Maximo Fabio *Lipſ.* M. Agrippa maxime, & ab eo *&c. Acid.* 7 QUO MINUS AD MULTIPLICEIS *&c.* ENUMERARENTUR *&c. Rhen è MS.* ENUMERENTUR *Bur. è MS. Forte,* quo minus & multiplices conſulatus triumphoſque, & complura emererentur *&c. Heinſ.* 8 Adjutoriis *malit Heinſ.* 9 *Ita Rhen. e MS. Aliique. obſcure & corrupte.* Neque in parvo parvitas miniſterio deficit *Acid. Conjeci aliquando:* namque in parvo parvitas miniſterio ſufficit. *Nec tamen*

intereſtque reip. quod uſu neceſſarium, [1] & dignitate eminere; utilitatemque auctoritate [2] muniri. Sub his exemplis Tiberius Cæſar Sejanum Ælium, principe equeſtris ordinis patre natum, materno vero genere clariſſimas [3] vetereſque & inſignes honoribus complexum familias, habentem conſulares fratres, conſobrinos, avunculum, ipſum vero laboris ac fidei capaciſſimum, ſufficiente etiam vigori animi compage corporis, ſingularem principalium onerum adjutorem in omnia habuit atque habet: virum ſeveritatis lætiſſimæ, hilaritatis priſcæ, actu otioſis ſimillimum, nihil ſibi vindicantem, eoque [4] aſſequentem omnia, [5] ſemperque infra aliorum æſtimationes ſe metientem, [6] vultu vitaque tranquillum, animo exſomnem.

CAP. CXXVIII. [7] In hujus virtutum æſtimationem jampridem judicia civitatis cum judiciis Principis certant, neque novus hic mos ſenatus populique Ro. eſt, putandi, quod optimum ſit, eſſe nobiliſſimum. nam & illi antiqui, ante primum bellum Punicum, abhinc annos c c c, [8] Ti. Coruncanium, hominem novum, cum aliis omnibus honoribus, tum pontificatu etiam maximo, ad principale extulere faſtigium; & equeſtri loco natum [9] Sp. Carvilium, & mox M. Catonem, novum etiam [10] Tuſculo urbis inquilinum, Mummiumque Achaicum in conſulatus, cenſuras, & triumphos provexere. &, qui C. Marium, ignotæ originis, uſque ad ſextum conſulatum ſine dubitatione

T Romani

men mihi ipſi ſatisfacio. Sane ſi tota hæc periodus tolleretur, ſenſus optime procederet. Voſſ. Forte, neque in parvo favor proavita miniſteria defecit. *vel*, neque inpar favor proavita. *vel*, in parvo. *in* re parva. *Heinſ.* 1 Id dignitate *Voſſ.* 2 MUNIRE *Rhen. e MS.* 3 VETEREISQUE ET INSIGNEIS: *& mox* CONSULAREIS *Rhen. e MS.* 4 ADSEQUENTEM *Rhen. è MS.* 5 *Ita Bur. è MS Aliique.* SEMPER INTRA *&c. Rhen. è MS.* 6 Vultu vitaque tranquillus, animo exomnis *Bur. conjectura.* 7 *Ita Voſſ. Aliique.* IN HUJUS UIRTUTUM ÆSTIMATIONE *Rhen. e MS.* IN HUJUS UIRTUTEM, ÆSTIMATIONEM *&c. Bur. e MS.* 8 *Ita Bur. è MS. & Voſſ.* T. CORUNCANUM *Rhen. e MS.* T. Coruncanium *vulgo.* 9 Sp. Carbilium *Bur. è conjectura.* 10 *Male Lipſius,* & à Tuſculo, *&c. Voſſ.*

1 *Ita*

Romani nominis habuere principem; &, qui M. [1] Tullio tantum tribuere, ut pæne [2] adſentatione ſua, quibus vellet, principatus conciliaret; quique nihil Aſinio Pollioni negaverunt, quod nobiliſſimis ſummo cum ſudore conſequendum foret; profecto hoc ſenſerunt, [3] in cujuſcumque animo virtus ineſſet, ei plurimum eſſe tribuendum. Hæc naturalis exempli imitatio ad experiendum Sejanum, Cæſarem; ad juvanda vero onera Principis, Sejanum protulit; ſenatumque & pop. Rom. eo [4] produxit, ut, quod uſu optimum intelligit, id in tutelam ſecuritatis ſuæ libenter advocet.

CAP. CXXIX. [5] Sed, propoſita quaſi univerſa principatus Ti. Cæſaris forma, ſingula recenſeamus. Qua ille prudentia Rhaſcupolim, interemtorem fratris ſui filii Cotyis, conſortiſque ejuſdem imperii, evocavit; ſingulari in eo negotio uſus opera Flacci Pomponii, conſularis viri, nati ad omnia quæ recte facienda ſunt, ſimplicique virtute merentis ſemper, quam captantis gloriam. [6] Cum quanta gravitate, ut ſenator & judex, non ut princeps, & cauſſas preſſius audit? quam celeriter [Libonem] ingratum & nova molientem oppreſſit? Quibus præceptis inſtructum Germanicum ſuum, imbutumque rudimentis militiæ ſecum actæ

1 *Ità reſtituit Lipſ.* M. FULVIO *Rhen. è MS.* 2 Aſſenſione, *vel* aſſertione *malit Lipſ. Sed τὸ* aſſentatione *ſollicitatum ab illo haud oportuit, ut cenſet Heinſ.* 3 Τὸ in *ablegandum putat Heinſ.* 4 *Ita Bur. è MS.* PERDUXIT *Rhen. è MS. Aliique.* 5 *Ita cum vulgatis editionibus Heinſ. niſi quod* Cotyis *pro* Cotys *repoſuit.* SED PROPOSITA *&c.* TIB. CÆSARIS, SINGULA *&c.* FRATRIS SUI FILI COTYS, CONSORTISQUE EJUSDEM IMPERII, FORMAM EUOCAUIT *Rhen. è MS.* Τὸ forma *poſt* Cæſaris *deſiderari* & formam *paulo infra redundare, poſt Rhenanum monuit Bur. alias,* per amicitiæ formam evocavit *legendum cenſet Rhenan.* Rom. m evocavit *ſcribi poſſe contendunt Urſ. & Lipſ.* 6 *Ita Froben. Aliique.* Tum quanta gravitate *malit Heinſ. mox particulam* & *ante* cauſſas *delet Ald.* Etiam cauſſas præſens audit *Lipſ.* Non ut princeps & præſes cauſſas audit *Acid.* CUM QUANTA *&c.* PRESSIUS AUDIT QUAM CELERITER? INGRATUM *&c. Rhen. è MS.* *Illa* ingratum & nova molientem oppreſſit *poſt* formam evocavit *reponenda cenſet Rhenan.*

1 Ita

actæ, domitorem recepit Germaniæ? Quibus juventam ejus exaggeravit honoribus, [1] respondente cultu triumphi rerum, quas gesserat, magnitudini? Quotiens populum congiariis honoravit, senatorumque censum, cum id senatu auctore facere potuit, quam libenter explevit, ut neque luxuriam invitaret, neque honestam paupertatem pateretur dignitate destitui? Quanto cum honore Germanicum suum in transmarinas misit provincias? Qua vi, consiliorum suorum ministro & adjutore usus Druso filio suo, Maroboduum inhærentem occupati regni finibus, pace majestatis ejus dixerim, velut serpentem abstrusam terræ, salubribus consiliorum suorum medicamentis coëgit egredi? quam illum [2] & honorate, nec secure continet? Quantæ molis bellum, principe Galliarum ciente Sacroviro, Floroque Julio, mira celeritate ac virtute compressit, ut ante populus Rom. vicisse se quam bellare cognosceret; nuntiosque periculi victoriæ præcederet nuntius. Magni etiam terroris bellum Africum, & [3] quotidiano auctu majus, auspiciis consiliisque ejus brevi sepultum est.

CAP. CXXX. Quanta [4] suo suorumque nomine exstruxit opera? Quam pia munificentia superque humanam evecta fidem templum patri molitur? Quam magnifico animi temperamento Cn. quoque Pompeii [5] munera absumta igni restituit? [6] qui, quidquid umquam claritudine eminuit, id veluti cognatum censet tuendum. Qua liberalitate cum alias, tum proxime incenso [7] monte Cœlio, omnis ordinis hominum jacturæ, patrimonio succurrit suo? Quanta cum quiete hominum, rem perpetui præcipuique timoris, sup-

 plementum,

1 *Ita Rhen. è MS.* RESPONDENTEM *&c. Bur. è MS.* Respondente cultui triumphi rerum quas gesserat magnitudine *Bur. conjectura.* 2 UT *Rhen. è MS.* 3 COTTIDIANO *Rhen. è MS.* 4 *Sic Urs.* SUA *Rhen. è MS. Aliique.* 5 Mœnia *Alii.* 6 *Ita Rhenani schol.* QUI QUIDEM QUAM CLARITUDINE *&c. Rhen. è MS.* 7 MONTE CÆLI *Rhen. è MS. quam lectionem tuetur Voss.*

1 DELECTUI

plementum, ſine trepidatione [1] dilectus, providet? Si aut natura patitur, aut mediocritas recipit hominum, [2] apud aures Deorum de his queri; quid hic meruit? primum, ut ſcelerata Druſus Libo iniret conſilia; deinde, [3] ut Silius & Piſo; quorum alterius dignitatem conſtituit, auxit alterius? Ut ad majora tranſcendam, quamquam & hæc ille [4] duxit maxima; quid, ut juvenes amitteret filios? quid, ut nepotem ex [5] Druſo ſuo? Dolenda adhuc retulimus: veniendum ad erubeſcenda [6] eſt. Quantis hoc triennium, [7] M. Vinici, doloribus laceravit animum ejus? quamdiu abſtruſo, quod miſerrimum eſt, pectus ejus flagravit incendio? quod ex nuru, quod ex nepote [8] dolere, indignari, erubeſcere coactus eſt. Cujus temporis ægritudinem auxit amiſſa mater eminentiſſima, & per omnia Deis quam hominibus ſimilior femina; cujus potentiam nemo ſenſit, niſi aut levatione periculi aut acceſſione dignitatis. Voto finiendum volumen ſit.

CAP. CXXXI. [9] JUPPITER Capitoline & auctor ac ſtator Romani nominis, Gradive Mars, perpetuorumque cuſtos Veſta ignium, [10] & quidquid numinum hanc Romani

1 DELECTUS *Rhen. è MS. Aliique.* 2 *Ita vulgo.* AURO DEO CUM, DE RIS QUERI *Rhen. è MS.* Hominum aut deorum, *vel* auribus deorum de his *&c. Rhenani ſchol.* De Deo cum Deis queri *Urſ.* Apud aures Deorum de Diis queri *Lipſ.* Auribus deorum de dis queri *Voſſ.* Audeo cum deis queri *Heinſ.* 3 *Sic Froben. Aliique.* UT SILIUM PISONEMQUE TAM * ALTERIUS DIGNITATEM *&c. Rhen. è MS.* Ut Silium Piſonemque tam alterius dignitatem conſtituit, quam auxit alterius *Bur. è conjectura.* Ut Silius Piſoque, quorum *&c. Voſſ.* Ut Silius Piſoque. At quantam alterius dignitatem *&c. Heinſ.* 4 *Ita Rhenani ſchol.* DIXIT *Rhen. è MS.* 5 *Sic Bur. è conjectura.* DRUSO *abſque* suo *Rhen. è MS. Aliique.* DRUSUO *Bur. è MS.* 6 *Ita Bur. è MS.* EST *deeſt in editione Rhenani.* 7 *Ita Rhen. è MS* M. VINICII DOLORIBUS *&c. Bur. è MS.* 8 *Ita Bur. è MS.* DOLERE, INDIGNARI COACTUS EST *Rhen. è MS.* 9 *Ita Lipſ.* JUPITER CAPITOLINE, ET AUTOR ET (AC *Bur. è MS.*) STATOR RHOMANI NOMINIS GRADIUE MARS *Rhen. è MS.* Jupiter Capitoline: ac Stator & auctor Romani nominis Gradive Mars *&c. legunt nonnulli.* Juppiter Capitoline: & ſtator: & auctor Romani nominis Gradive Mars *&c. Putean.* Juppiter Capitoline: & auctor, & ſator Romani nominis Gradive Mars *&c. Urſ.* 10 *Ita Rhen. è MS. Aliique.* ET QUICQUID NOMINUM HONOR OMNI IMPERII MOLEM *&c. Bur. è MS.* *Forte,* & quidquid numinum

Romani imperii molem in amplissimum terrarum orbis fastigium extulit, vos publica voce obtestor atque precor, custodite, servate, protegite hunc statum, [1] hanc pacem; eique functo longissima statione mortali destinate successores quam serissimos, sed eos, quorum cervices tam fortiter sustinendo terrarum orbis imperio sufficiant, quam hujus suffecisse sensimus; consiliaque omnium civium aut [2] pia * * *

numinum honoram imperii molem *&c.* *& mox,* extulistis *malo. Heins.* 1 Hanc pacem, hunc principem, eique *&c. Lips.* Hunc ducem, eique *&c. Jac Perizonius.* Hunc Principem, eique *&c. Voss.* Hanc pacem, hunc ducem, eique *&c. rescribendum opinatur Heins.* 2 *Rhenanus supplevit* : aut pia, aut salutaria, in felicem exitum provehite. *Ego felicius mentem Velleii mihi assecutus videor* : *nempe ut scripserit* : aut pia fovete, aut impia opprimite. *Ita igitur, aut simili modo illum finio. Vossius.*

VARIANTES

VARIANTES quædam LECTIONES, reliquis addendæ.

LIB. I. p. 5. l. 7. Antissam *pro* Larissam *Froben.* p. 8. l. 11 DCC. LXXXV. *Frob.* p. 8. *lin. ult.* Quibus Rhodii *Rhen. è. MS.* p. 10. l. 26. Ex his *pro* ex suis *Frob.* p. 12. l. 10. Universale *Frob.* p. 11. l. 16. Octaviis porticibus *Boxh.* p. 13. l. 22 Hipponis *Rhen. è. MS.* p. 16. l. 13. Volsone, M Fulvio *Frob.* p 18. l. 24. In Accio circaque Romana *&c.* *Frob.* p. 19. l. 1. Historicos, ut Livium *&c Frob.* p 19 l. 14. Eminentiam *&c.* circumdatam *Frob.* p 19. l. 19. Verisimiles *Rhen. è MS Frob.*

LIB. II p. 22. l. 25. mortalis conditionis *Frob.* p. 24. l. 12. Occupaverat *Rhen. è. MS. Ibid.* Perpenna *Rhen. è. MS* p. 24. l. 16. Æmylianus *Rhen. è. MS. Frob.* p. 25. l. 24. Galleci *Rhen. è MS. Frob* p 26 l. 8. Pauli *cum simplici* l *passim Rhen è MS. & Froben.* p. 27. l 13. Tyberim *Rhen. è MS. Frob.* p. 28. l. 3. Popiliumque *Rhen. è MS. Frob* l 16. M. Cato consularis *Frob.* l. 26. Coss. *Frob.* p. 34. l. 22 Bell. à duplici *&c.* *Rhen. è MS.* p. 35. l. 4. In ejus leges *Frob* l. 10. Silo Popedius *Frob.* l. 12. Papius Mutilius *Frob.* p. 36. l. 6. paulatim *Rhen. è MS.* p. 37. l. 11. Mytilenæorum *Rhen. è MS & Frob.* p. 38. l. 17. magno cum ejulatu se prodentem, indignatione *&c. Frob. lin. ult.* sunt *deest in Ed. Rhen.* p. 39. l. 23. Cui augendæ *Boxh* l 25. Pulsi fuerant *Frob.* p. 40. l. 8. Sub ipsis mœnibus, sociis quoque urbis Romanæ pugnantibus *&c. Boxh.* p. 42 l. 14. Syncera *Rhen. è MS. Frob.* l. 20. Asia *Rhen. è MS. lin. ult.* Forte *deest in Edit. Froben.* p. 43. l. 4. Priore anno *Froben.* l. 20. Superavit *Frob* p. 45. l. 7. Multa fortiter quoque molitus *Boxh.* l. 11. Et nequid unquam *Frob.* l 15. Damasippus Prætor Q. Mutium Scævolam *&c.* *Frob* p. 47. *lin. pen.* Ut appareat *Frob.* p. 49. l. 7. Sed dignitate constanti quæ in fortunam quoque ejus *&c.* ad ultimam *&c. Frob.* p. 55. l. 8. Altissimo luminavit *Boxh.* l. 13. Potuerat *Rhen. è MS.* p. 56. l 6. Fata obiit *Boxh.* l. 21. Salustium *Rhen. è MS.* p. 58 l. 3. Occupaverant *Rhen. è MS.* l. 10. Notabimus *deest in Edit. Froben.* l. 14. Primus in Africam *Frob.* p. 60. l. 1 Ab eodem Pompeio fractam Numidicus Ciliciam perdomuit, nisi vicisset post bellum Antiochicum Vulso Manlius Gallograeciam *Frob.* l. 6. Fenè *passim Rhen. è MS.* l 8 At Cæsar quam certam *&c.* extorserat, tam parem Illyriis *&c Frob.* p 61. l. 11 Ut ludis *Frob.* p. 64. l. 13. Dolobellæ *Rhen. è MS. Frob.* p 66 l. 10. Cepit *Frob.* p 67. l 20. Diris cum omnibus *Rhen. è MS.* p. 69. l. 16. Iis qui dimittendos ab ipso quoque adversabatur *Frob.* p. 70. l. 6. To & *post* saluberrimas *deest. in Edit. Frob.* p. 72. l. 5. Remisit *Rhen. è MS.* p. 73. l. 15. Enarrandos *Frob.* l. 18. Quam ut omneis patres (ut militari & verbo & consuetudine utar) dimitteret *Frob.* p. 74. l. 6. In quo *Rhen. è MS.* pag. 75. lin. 12. adhuc ubique jugi nomine *Isaac Pontanus.* p. 76. l. 3 Variam fortunam expugnavit, inclinatæque *&c. Froben.* p. 81. *lin. penult.* His exercitus *Frob.* p. 84. l. 20. Abhinc *deest in Edit. Rhen.* p. 87. l. 1. Senatus auctoritate & Coss. *Frob.* p. 89. *lin. ult* Tumultum *Rhen. è MS.* p. 90. l 5. Quo cor. *&c. Boxh.* p. 91. l. 11. Petiit *Frob.* p. 92. l. 22. Hæc bellis sedem *Frob.* p. 93. l. 24. In *deest in Edit. Froben.* p. 94. l. 21. æque infra se *Frob.* p. 103. l. 10. Philippicis *Frob.* p. 105. l. 5. Augusto clavo *Frob.* p. 106. l. 27. Fatigarent *Frob.* p. 107. l. 15. Nonnunquam etiam *Frob.* p. 108. l. 16. Et hoc ante *Rhen. è MS.* p. 111. l. 4. Tractatu editis *Rhen. è MS.* p. 112. l. 11. Excellentissimas *Frob.* p. 116. *lin. ult.* Mox in colloquio *Frob.* p. 126. l. 2. Revocatus *Rhen. è MS.* p. 128. l. 5. Romotalces *Frob.* p. 128. l. 9. Rhomani virtus militis *Rhen. è MS.*

RERUM

RERUM ET VERBORUM IN PATERCULI HISTORIA MEMORABILIUM

INDEX.

Prior numerus, Librum; poſterior, Caput indicat.

Achæi

V   alloqui

C.

rege

Clodius.

con-

D

deflenda

rerum

exclusi

F.

G.

H.

in-

Z 123.

L.

latus

multi-

O.

per-

 mæus

S.

ſuffragii

T.

veloci-

FINIS.

